

Люко
ДАШВАР

БИТІЄ
Гоцик

ЗОЛОТИЙ АВТОР

Афоризми
слово

ВІСНАВСТВО
www.visnavstvo.com

Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля»

Книжковий блог <http://knygyrat.blogspot.com/>

ISBN 978-966-14-4216-9

Дашвар Л.

Д21 Биті є. Гоцик. Книга 3 / Люко Дашвар ; худож. В. Котляр. — Харків :

Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2012. — 272 с. : іл.

ISBN 978-966-14-3449-2

Гоцик ані хвилини не сумнівався: Люба померла. Але що для нього означала ця втрата? Повернення до рідного села й перетворення на фермера, який шукає дружину? Швидко змудився. Ліпше вже все покинути й податися світ за очі, кудись до Європи, де саме поневіряється його мати. Дивак Ілія стає його супутником у мандрах — підступним другом і вірним ворогом. Разом вони ділитимуть чужий скарб і чужу дівчину. Чи вистоять непохитні Гоцикові принципи у двобої з людською гідністю, дружбою та коханням?

УДК 821.161.2

ББК 84.4УКР

Частина перша

Всевидяща дупа

— Халепа тобі — мама! — кричала Гоцикові рідна ненька у далекому дитинстві, коли пацяня поспіхом змашувало збиті в кров коліна гарячою пилюкою і мчало до дірки у паркані друзяк доганяти.

А тато без слів. Біля шпарини — хоп! За шкірку і до свиней у загородку.

— Сиди і думай, трясця матері!

Гоцик сопів ображено хвилини зо дві, штовхав поросят, що вони із цікавістю тикали п'ятаками малому в живіт, прикладався до їхньої миски з вареною морквою — а повиздихайте! — вмощувався у куті і мріяв: от виросте і встрягне в таку халепську халепу... Нізашо не зупинять!

— А як ти знаєш, куди саме лупитися? — питав Гоцика друг Бронька.

— Дупою відчую... — відповідав упевнено.

Ох, та дупа — невід'ємна складова української інтуїтивної прозорливості. Прямим нервом до серця. Як у грудях муляє, той же час у дупу пече, — і не хочеш, підскочиш і... Аби не в халепу. А Гоцик, як неньці вірити, тільки туди, зараза. І ото варто було посеред ночі крастися на подвір'я фермера Павки Козленка, давати Павковим собакам харчу, виймати з вигрібної ями гімна кіло, аби тим гімном на Козленкових воротах вивести «Паня — падло». І так усе село знає — смердить пихатий синочок колишнього голови колгоспу, що він нині сільраду окупував, — без хабара і не потикайся! Школу на трояки, гульбанів пару років у столиці — все казав: «В аграрному...» — а як виперли з тріском, тато з нього фермера зліпив. А хіба з гімна куля вийде?! Зібрав, сука, кукурудзу, оточив поле охороною, щоб односельці качани, що на ґрунті лишилися, не збирали. Та людям не те скіпка. Хай би сам ходив з мішком, збирав, так ні! Загнав трактора і переорав.

— І навіщо тобі та халепа?! — плакала ненька. Приклала до Гоцикової побитої морди капустяне листя, коли Павка вирахував, чиїх то рук діло, і так зчепилися — ледь розтягли.

— Так, хай знає...

— Отепер точно проходу не дасть, — сказав тато.

— Ще хто кому... — буркнув Гоцик.

І якось навесні, якраз перед випускними шкільними іспитами, у генделику «Марія Магдалина», коли п'яний Павка Козленко Гоцикову однокласницю Тайку в кутку затиснув, знову вляпався... До Козла і дівчини підійшов, мовляв, а хто тут у нас ледь не трахається у людей на очах під музику...

— Тайко, ти дурна? — здивувався, побачивши конопату реготуху, що вона у школі сиділа за сусідньою партою, а тут супилася в куті, наче й сама не розуміла, що відбувається.

— Вали звідси... — процідив Козел. — Ми з Тайкою восени одружуємося. Гоцик не звалив.

— Не ходи за Козла, — сказав дівчині впевнено. — Краще вже за мене...

Павка Козленко мовчки дістав ніж, пішов на Гоцика.

Гоцик напружився і зрозумів: на логіку і здоровий глузд покладатися марно.

Тільки на дупу. Як дременув! Паня слідом. Добре, не порізав нікого по дорозі. На вулицю вискочив — а нікого!

— Го-оцик! — гаркнув, лють у вухах дзвенить.

Гоцик сидів на абрикосі, що вона застовбила собі місце поряд з «Марією Магдалиною» ще років тридцять тому, здичавіла, та родила й досі — дрібне кисле.

І цієї травневої пори уже приготувалася — зеленими пуголовками плодів важка.

Гоцик зірвав зелену абрикосу, поцілів у Козла, плюнув йому на бошку і сказав: — Тобі чого?..

Паня скакав козлом, брався лізти на деревину, Гоцик довбав його черевиком по руках, клацав дешевеньким мобільним — знімав! — іржав, аж кагал з «Марії Магдалини» вивалив на забаву подивитися.

Дурнуваті забавки урвалися несподівано.

Гоцик закінчив школу, уперся рогом — не поїду нікуди! Мати в сльози: гроші збирала-мріяла, аби син вищу освіту отримав, філологом став. Тато бурчав: навіщо воно йому?! Хай краще помагає свиней вирощувати. Ох, ті свині! Якби не вони, так би й лишився у рідній Нехаївці.

Свиней Гоцик ненавидів з дитинства — не один день з льохами у загородці просидів! — тож перспектива залишитися їм на радість гризла серце: краще уже гайнути геть. Та за Сеймом, на хуторі, де цигани збирали металобрухт, варили самогон і тихцем коноплею приторговували, у стайні рома Петра пряли вухами Гоцикові улюбленці, що він до них бігав при першій-ліпшій нагоді, — трійко доглянутих, граціозних коней. Лорд, Ванда і Кассіопея. Петро не бурчав, дозволяв хлопцеві і чистити коней, і випасати, і верхи... А коли біля Ванди з'явилося смішне чорне лоша, кволе і слабке, Гоцик з тиждень від нього не відходив, поки те не оклигало.

— Переїжджай до нас на хутір, — казав Петро. — Хата порожня є, підправимо тобі її. Коней розводитимемо, продаватимемо... Своїх заведеш.

Ото мрія! І залишився б, хай би батьки з інститутом і свиньми хоч показалися, та знову халепа на Гоцикову дупу. На Козленковому подвір'ї теж кінь з'явився —

немолодий, сірої масті, очі сумні. Паня хвалився — у карти виграв і, хоч коняка йому ні до чого, поставив біля «мерседеса» задля понту. Гоцик побачив — умер!

— Андалусієць, — переповідав Петрові. — Їй-богу! Лоб широкий, шия довга м'язиста. Плечі з гарним нахилом. А грива ж яка...

— Звідки тут андалусійцю взятися? — не повірив ром, та до Нехаївки поїхав на коняку глянути.

Наступної ночі сірий кінь зник з Паниного подвір'я, залишивши по собі тільки зрізане сідло і купку навозу. Та нехаївці чесали язиками не про Пашчині волання, що півсела від них попросиналося до сходу, не про таємничих злодюжок і не про

саму коняку. Найбільше всіх дивувало інше: як сірий кінь зміг тихо і беззвучно перестрибнути двометровий бетонний паркан Паниних володінь, бо ж не через ворота його вивели! Ворота відпадали: зсередини замикалися чудернацьким китайським замком, який без грюкоту і смиканини не підкорявся навіть хазяїну. Паня хильнув горілки, прихопив рушницю і попхався до Гоцикового двору, бо й сумніву не мав — Гоцик, падло, вичудив! Стрільнув у повітря, перелякав свиней, що тато їх саме із загородки випустив, горлав несамовито:

— Уб'ю, сука!

Гоцикова ненька трусилася під столом на кухні, тато у свинячій загородці шукав дрину, з-за своїх парканів нехаївці виглядали, а тут тобі — стиць! Дільничний Сойка суне, хитається: що таке?!

Паня на нього рушницю: ану, геть! Сойка розстроївся: оце так до влади?! Він, бля... цілодобово на посту! Минулої ночі взагалі очей не зімкнув, бо кум причіп до трактора купив. До ранку у «Марії Магдалині»... технічні характеристики... обмивали. А тут якесь цабе йому...

Пішов на Паньку. Козел зціпив щелепи, натиснув на гачок. Я-ак бабахне у дільничного набоями на кабана. Сойку відкинуло — лежить посеред двору, червона калюжа ландшафт вирівнює. Паню не попустило — ще більше роз'ятрився. До Гоцикової хати пішов...

— А тепер тебе, сука, покладу...

Та дільничному лише плече порвало в лахміття. Підскочив, очманілий, ухопив ніж, що він на лавці лежав, бо Гоциків тато щоранку тим ножем свиням буряк і моркву рубав, підскочив до Пані — як садоне ножем у спину.

— Козел, бля... Тебе заарештовано!

Паню Козленка ховали наступного дня. Панькина мати валялася на землі біля труни, голосила, поки не знепритомніла. Панькин тато хитався, чорний, — не підійти.

Нехаївці скорботно товклися біля Козленкового пишного двору і геть не заздрили. Перешіптувалися: кажуть, Сойку у райцентрі прооперували, руку врятувати намагалися. Косували на Гоцика: усе через тебе, халамидник!

— Та не брав я тої коняки, — буркнув знічено.

Труна, блідий спокійний Панька у костюмі з краваткою — усе те здавалося дурним недоречним сном, що варто лише головою мотнути, як тій коняці, — розсіється. Вони з Панькою все життя ворогували-билися, але ж... не до смерті. — Не бреш! Де вночі вештався?! — хижо прошепотіла баба Зіна, що її хата по сусідству із Гоциковою. — Бачила-бачила, як увечері з дому пішов, так усю ніч десь і проваландався!

— Зі мною був. Усю ніч, — почув.

Озирнувся — Тайка.

— Ах ти ж лахудра! — Тайчина мати ухопила доньку за волосся, потягла від похорону. — Ах ти ж, ганьбисько моє!

А Гоцик усю ніч на Сеймі рибу глушив... Під ранок продав усе, що поглухло, перекупникам на трасі, і поки у Нехаївці востаннє лютував Паня Козленко, пив з

торгашами горілку, у пилюці геть увесь від автівок, що мчали трасою. До села повернувся, як забава уже стекла кров'ю.

— Халепа... — щиро шкодував за Панькою. Порожньо без Паньки у Нехаївці, односельці косують недобре, наче на ньому кров. У дупу пекло — геть, геть! На хутір до циган подався — отам його люблять. Обійняв Лорда, дав хліба Ванді і Кассіопеї, мале лоша по гриві. На лаву у стайні присів, гребінець узяв — хвости красеням порозчісувати. А на гребінці сірий волос.

— Де андалусієць?! — кричав-захлинався, Петра за шкірку. — Куди коня подів?! Кажи, бо вб'ю!

Роми навалилися на Гоцика всім кагалом, разом зі старими-жінками-дітьми, на землю повалили, били-гелготіли:

— Ракло! Дур амендар! Гаджьо немитий! Пішов геть! Щоб ніколи не повертався! Дужий Гоцик легко розкидав ромів, хотів було вхопитися за сокиру — стирчала у колоді на Петровому подвір'ї, — а тут Панька перед очі. Спокійний, блідий. У костюмі...

— Ти... Ти... сука! — тільки й кинув Петрові. Пішов геть.

— Ей, гаджьо! — гукнув той Гоцикові вслід. — Чуєш?! Хіба ти не хотів андалусійця з полону визволити?! Погано йому там було. Ой, погано...

Гоцик зціпив щелепи — що казати?! Хотів би...

Додому повернувся, речі до рюкзака повкидав.

— Поїду навчатися на кого-небудь, — сказав неньці, ніби випхнула його Нехаївка нагло — котися, куди подалі.

— А за свинями мені одному ходити? — буркнув тато. Тільки підштовхнув.

Так чергова халепа занесла Гоцика до Києва. На батьківські гроші без проблем вступив на філологічне відділення університету ім. Шевченка, роззирнувся — твою наліво! А тут непогано. Є де розгулятися. Футбол, пиво, клуби, посиденьки у гуртожитку... Навіть про коней забув до часу.

— На кобил переключився, — казав нехаївському дружкові Броньці, коли той дзвонив: ти як?!

А на розслабоні! Батьки гроші шлють, навчання випхнуло у середнячки — без зльотів, проте й без надриву. Зате для дівчат — намбе ван! Зачинявся у ванній, що вона одна на чотири кімнати гуртожитського блоку, під дверима гармидер — та скоріше, мати твою, бо усцимося! — а Гоцик стояв перед дзеркалом, супився серйозно, роздивлявся себе: великий, міцний, долоні, як пательні, хронічно небритий та іронічно усміхнений. І чого дівки самі лягають?

Та коли жадання пекло в дупу, питання відпадали переогодованими п'явками.

Закусював губу, наче й слово мовити зась, схилив голову набік, дивився Олі (Полі, Аллі, Галі, Томці, Ритці, Варці і т. д.) в очі серйозно і проникливо. І Оля (Поля, Алла, Галя, Томка, Ритка, Варка і т. д.) кліпала зворушено, бо велетень Гоцик тої миті здавався таким одночасно всеосяжно сильним і відчайдушно безпомічним, що хоч до серця його притискай. У районі пишних грудей.

Гоцик справу знав. (З усіх нехаївських дівок тільки реготуха Тайка уникла обіймів ненаситного однокласника. Яюсь не перетнулися. Отака прикрість.) Не поспішав ніколи. Ворушив пательнями — роздягав жертву повільно, ніби мучив. Заводив. Очей не зводив. Мовчав, зараза. І тільки коли дівчина вибухала від нестерпного жадання, зривала з себе залишки одягу — ну, скільки можна?! — припадав до гарячих вуст жадібно і хижо. І після того уже — не вирватися, якби і захотіла яка. Безтурботне життя урвалося за рік разом із батьківськими грошима. Влітку Гоцик повернувся до Нехаївки із заліковою книжкою — радій, мамо! — і квитанцією на оплату другого року навчання. Тато зітхнув:

— Закінчилася твоя лафа! Нема грошей.

Ненька усміхнулася войовничо.

— Та щоб я здохла! — взялася валізу пакувати.

— Куди?! Ти здуріла, Наталю? — збентежився тато.

— Ваню, Іваночку, та годі. Хіба ми самі... Упораємося, — усе з тою ж посмішкою приклеєною.

— Хай сам на своє навчання заробляє!

— Ой, хоч не мели дурного! — розсердилася.

Так Гоцик узнав, що ненька до Португалії на заробітки зібралася. Попервах навіть зрадів.

— Кльово! Буду до тебе приїжджати.

— А мене на кого кидаєш?! — гірко мовив тато.

— На куму! — віджартувалася ненька, взялася агітувати: і тут витрат менше, і синові на вищу освіту заробить, і їм усім на подальшу красну долю. І світ побачить. Останній раз з України виїжджала 1980-го — у Ленінграді білі ночі бачила. Таке диво!

Та чим більше захоплювалася ненька, тим більше син супився.

— Ма... Не треба. Давай на заочний переведуся. Працюватиму і навчатимуся.

А ненька у відповідь — про Лісабон, католицькі базиліки, портвейн, кам'яний суп та Атлантичний океан. Фотки надсилатиме. Напозичала в нехаївців грошей — собі на дорогу, Гоцикові на другий курс навчання — поклялася віддати до кінця року. Сина обійняла: ти ж вчися гарно, бо то неньчина мрія. До чоловіка зажуреного підійшла: та чого ти, Ваню?! Облаштуюся сама і тобі там роботу знайду.

— А господарство на кого?! — сказав тато. — На свиней?!

— То продавай свиней і чекай, — ненька просить.

— Нема чого мені там робити, — відрубав тато.

Мама схлипнула. І — гайда.

Дім побляк. Постарів враз, ніби без неньки років сто віку собі додав — похмурий, сірий, тьмянний. Вовняний килим на стіні у вітальні пилом укритися. На стінці радянських часів дверцята пообвисали, наче руки опустили безпорадно. І тільки круглий стіл у центрі, що за ним обідали тільки з гостями, усе силкувався зібрати навколо себе живі душі.

Гоцик і тато сиділи біля столу — про що розмовляти?!

— До осені вдома будеш? — запитав врешті тато.

— А що тут робити? — буркнув Гоцик.

— За свинями поможеш ходити...

Гоцик визвірився.

— Та хай вони повиздыхають!

— Цить, бовдуре! Свині тобі на шмат хліба дають.

— Аби давали, мама б не поїхала...

Тато брови звів, очима у скатертину.

— Поїхала б... Давно вже в дупу пекло.

Так Гоцик зрозумів, що він у ньеньку вдався. Зиркнув на тата сердито.

— Ну, то й їхав би з мамою! Лише свині тобі...

Тато підвівся важко, хмикнув, як плюнув. Пішов з вітальні.

— Ти уже поїхав... Філолог, мати твою! Тільки грошам горе.

— А ти хотів, аби я... як ти?! Усе життя свиням хвосту крутив?! Та я краще універ закінчу, у місті десь приткнуся, аби твоїх свиней не бачити! — ярився.

— Так чого ж приїхав?! — запитав тато від порога.

— А більше не приїду!

Тато зупинився, нахилив голову набік, синові в очі — точнісінько, як сам Гоцик, коли дівок охмуряв.

— От і домовилися, — сказав, як каміння на синову душу накидав.

— Та пішов ти... — гаркнув Гоцик, підскочив. — Недарма мама поїхала! І я не повернуся! Сам тут носися зі своїми льохами! Дістав уже всіх по самі помідори!

Упертий, сволота! Може, у батька? Три роки рідну хату тільки здалеку бачив. Влітку приїжджав до Нехаївки, зупинявся у дружбана Броньки, перші дні три бухали до гикавки, потім пару днів оклигували і Гоцик питав:

— Як мій старий?

— Та нічого... Знай вошкається по господарству.

— Про мене не питає?

— Ви, Гоценки, небалакучі...

— Значить, не питає, — робив неприємний висновок Гоцик, супився. — А я чого питаю?! Воно мені треба?.. От же знає, що я приїхав! Чому не кличе додому?

— Сам піди...

— Сам, сам... — Гоцик дратувався, штовхав Броньку — усохни! — знову брався за гранчак. Він би не тільки до тата... Він би й на хутір до циган змотався на коней глянути. А хто чекає?! Гнали, суки. Цікаво, куди ром Петро андалусійця подів? От би кого перестріти.

До Києва повертався набундюченим-злим. За тиждень справно профінькував гроші, що мама на місяць надсилала, під'їдався у гуртожитських дівчат, стріляв цигарки у першокурсників, аж поки чергова халепа не погнала власний дах шукати. А все та дупа. І чого встрягати? Гоцик на кухню зайшов, а там уже двійко однокурсників один одному пики товчуть, та без жартів, люто, усе по-дорослому. Уже й червоне назовні. «Катька моя!», «Моя! Вона тільки зі мною...» Гоцик усміхнувся дияволом.

— Ви тут ще хвилин двадцять поспілкуйтеся, — сказав зухвало. — А я вас обох заміню. Катя у якій кімнаті?

— Козел! — хлопці кинулися на Гоцика.

Не очікував. Розлютився. Одного ліктем під дих — зігнувся, заволав, другого до стінки притис. Душив-душив, аж поки відчайдушний дівочий крик не повернув у реальність. Трусонув жертву: живий?.. А перед очима покійний Паня Козленко. Ой, час припиняти бавитися!

До ранку на кухні просидів: пихкав тютюновим димом — Везувій, матюкався вголос. У грудях муляло. Ще одне місце на землі гнало геть. Чи то дупа підказувала — відривайся, бо зіп'єшся чи скурвишся. Надто передбачувано і затхло хлюпало гуртожитське життя. Вранці зібрав речі і пішов шукати дах. Отак і опинився у найманій хавірці на Костянтинівській. Спочатку в компанії механіка з «Політехніки» Сані Макарова, а незабаром і Люби...

Гоцик ніколи не аналізував складну суміш своїх почуттів до дівчини. Крізь захоплення, здивування, роздратування і тихий відчай — тільки одне: хай їй щастя. Дивувався: що за маячня? Чому вперше у житті хочеться не оволодіти, а захистити, наче ріднішої немає. Та поява поряд із Любою привабливого, бездоганного, як крій від Коко Шанель, Макса Сердюка видала на-гора несподівані відповіді. Більше не хотів Любі щастя! Ярився: що у мажорі знайшла?! Він же гімнаст... на чемпіонаті з реслінгу. Познайдитися б із ним поближче! Гоцик би пояснив власнику «мазераті»...

Доля ніби чула. Люба впала у Дніпро і щезла. Макар подався в альфонси, а поряд із Гоциком на Костянтинівській опинився файний красень Макс Сердюк із непохитною вірою у те, що Люба жива. Балабонив: справа, справа... Вони з Гоциком заповняють час справою, і коли Люба повернеться... Чому Гоцик з першого дня увірився у те, що Люба померла?.. Макс сіпався, будував плани, та чим більше часу спливало, тим похмурішим ставав Гоцик. Як жити? Усе, що ще вчора тішило приємним безладдям, — гуляй, поки молодий, трахай усе, що рухається, хавай-бухай вволю! — сьогодні викликало відразливу до судом нудоту. Все не так! Непотрібна філологія, легкі мамині гроші, ображений тато, свині-коні, а за друга поряд слабкодухе створіння з ідіотськими мріями про власну велич. Нафіга він тут Гоцикові? Щоб купував піцу, платив за двадцять сім квадратних метрів на Костянтинівській і продовжував претендувати на ту, якої уже немає?.. Яка лажа! В дупу припікало.

Засумував. На лекціях в універі забивався на задню лаву, скептично чухав поглядом потилиці однокурсників — бач, як мордуються! П'ятий курс. Зі шкіри пнуться, наче то гарантує квиток у щастя. А щастя — то що?

— А-а-а... Філософія — не філологія. Приміром, стілець. З точки зору філологів — предмет меблів, на якому сидять, — варнякав філософ Морган, що Гоцик з ним з першого курсу закладав при нагоді. — А як розмірковувати про стілець філософськи, такі різні тези вимальовуються. Стілець — як перепочинок на довгому шляху. Як останній притулок, що уже як приліпився до нього, не відірвешся. Як спасіння. Як прояв індивідуальності — двом на ньому не сидіти.

Як статус — ну, не крісло ж! Як прояв слабкодухості — вічний полон мрій. Але я б заборонив стільці...

— Навіщо? — ніколи у Гоцика з Морганом тверезого спілкування не виходило. От і того осіннього дня. Перетнулися випадково біля «Театральної». По пиву? Давай! Відшукали генделик, розім'ялися світлим, продовжили горілкою під голими липами на Пушкінській. Знову попхалися до генделика.

— Щоб люди не забували: треба йти! — сказав Морган зі значенням.

— Куди? — запитав Гоцик.

— Однаково! Але треба реально ворухити ратицями... — пішов до порожнього столу.

— І що буде?

Морган красиво мотнув макітрою, мовляв, зараз... спробую... пояснити. Упав на стілець.

— Одного дня твої мізки вимкнуться. Абсолютно. Ти перестанеш відчувати страх. Питання не сіпатимуть: куди, навіщо?! Ти плюнеш на цивілізаційну лузгу, довіришся інстинктам, і от тоді-то...

— Що?

— ...Отоді і зрозумієш, де тобі бути на Землі! — авторитетно запевнив Морган. Здув піну з пива. — Моя концепція! — додав, хитнувся. Учепився за спинку стільця. — Стілець розхитаний... А-а-а... Розхитаний стілець — абсолютно окрема філософська категорія. Я думаю...

Морган зосередився на філософському тлумаченні значення непевних у собі меблів. Гоцик цідив пиво, їв очима декольте зеленої (певно, й школу не закінчила, гайда у генделик) похмурої, роздратованої офіціантки — так нервово ставила кухлі з пивом на барну стійку, аж груди підскакували. «Шалава!» — подумав раптом. Одним ковтком допив пиво.

— Моргане... Давай ще... по горілці, — сказав.

Хміль не рятував, хоч і тверезість не лякала. Добу-дві можна і поколобродити. Наостанок. На серці вже муляло, бо так ясно: жер, трахав, байдикував чотири роки у Києві тільки задля того, аби заповнити чорну порожнечу непотрібною прикрою метушнею. Філолог, мати твою! Здавалося, варто лише почути необережне слово — зірветься і гайда.

Каталізатором став Макс Сердюк. Приваландався на Костянтинівську, кинув ображено — Люба жива! Хай би уже здимів, так дістав. Гоцик байдуже порадив мажору повертатися до грошей і жирного життя, та коли Макс нагадав — він за цю хавіру платить! — Гоцику в дупу запекло так настирливо і сильно, не втерпіти. Підскочив, зібрав лахміття і вискочив у ніч. Маршрутів не існувало. Тільки нестерпне жадання — йти.

Легка куртка, светр, футболки-труси і ноутбук у рюкзаку, двадцять три гривні капіталу — куди зібрався, Гоцику? Листопад холодним дощем за пазуху: а універ? А нафіг! А мамі що скажеш? Ну, поговоримо. І куди? А однаково. Та сунув пішки на лівий берег, у бік батьківської хати. На серці — лагідно. Чого так довго збирався?

Наступного дня під вечір — по чернігівській трасі автостопом до села Кіпті, потім пішки ще години чотири в бік Бахмача, знову автостопом — дістався Нехаївки. Оминув обійстя Броньки, штовхнув плечем хвіртку, увійшов на батьківське подвір'я, прямим ходом до свинячої загородки. А де ще тата шукати?

Став на порозі, хотів було гукнути: не чекав?! Чи ще щось прикре. Тато озирнувся на шум, Гоцик аж заляк від здивування: ох і постарів. Сірий, як земля, волосся попелом, зморшки вертикалями, наче дощ по склу. Чого це він? Геть не старий ще. П'ятдесят з гаком. Років п'ять тому підкови гнув, з вил коси плів людям на забаву. Тато брови насупив.

— А, ти... — сказав, ніби чекав когось іншого.

Гоцик хотів було ляпнути — кінчай уже зі своїми льохами, бо впадеш біля них! Знітився.

— Пішли до хати чи отутечки у загородці розмовлятимемо?

— Йди, як хочеш, — відказав тато. — Мені ще свиням треба дати.

Гоцик не взявся помагати. Сидів у вітальні біля круглого столу, дивився на стінку радянських часів, що її тепер прикрашали веселі кольорові фотокартки: мама біля океану, мама на місцевому базарі, мама біля чужого кабриолета, припаркованого на вузькій білій вуличці.

— Якого я сюди припхався? — буркнув збентежено.

До вітальні увійшов тато.

— Їсти хочеш?

— Та можна, — проковтнув слину.

— То чого сидиш, як в гостях. Дорогу на кухню забув?

Разом нарізали сало, насмажили яєчною з дванадцяти яєць, тато дістав з холодильника чекушку і квашеної капусти. Усілися на кухні, слова на язик не лізуть. Тато сердито супиться, син косує напружено.

— Ладно... Давай уже! — старший завжди мудріший. Чарку підняв. — Будьмо.

— Будьмо! — Гоцик сп'янів після першої ж — не їв з учорашнього вечора.

Заковтував яєчною жадібно, сальце, капустку. Гарно.

Після другої поплив. Третя язик розв'язала.

— Борщу б... Маминого, — сказав.

— То їдь!

— Куди?

— До матері, — тоскно мовив тато. — Може, не розучилася ще...

— Якого мені туди... — язик ледь ворухився. — Сама повернеться... Тепер...

Уже не треба... мені допомагати. Я тепер... сам...

— Сам? — тоскно перепитав тато. Помовчав. — То вчися і борщ сам варити.

— Чого б це?!

— Бо материного довго чекатимеш...

— Чого б це?

— Що? І досі не втямив?.. — Тато важко підвівся, пішов до дверей. — Вдома ночуватимеш чи до Броньки пиячити попхаєшся?

Гоцик йшов порожньою нічною вулицею до Броньчиної хати, ламав сухе вишневе гілля, дратувався: от дав же Бог батька, хай йому грець! Вріс у ту землю, вошкається, світу білого не бачить. І сину такого намріяв? І не запитав: як там твоє навчання? Чому посеред навчального року припхався?! Упертий старий телепень! А що тут Гоцикові робити?!

— Спиватися, — процідив. Бо зайшов до Броньчиного двору, аж виматюкався. П'яний у зюзю Бронька валявся біля собачої будки — обісцяний і сумирний. Варнякав щось собі під носа.

— Вставай, падло, бо подохнеш. Не літо! — Гоцик штовхонув Броньку носом. Та шкільний товариш тільки мотнув башкою: хто тут?!

Гоцик знову виматюкався, потяг Броньку до хати.

— І якого? — кидав недобре. — Що за свято?

— Свято?.. Яке свято?! — бурмотів Бронька. — Сарай бабі Зіні підправив... Того... Вчора... Чи позавчора...

Гоцик покинув Броньку на підлозі посеред захаращеної кімнатки, вискочив на повітря. Роззирнувся безпорадно: куди?! Ніч вкрила село — де-не-де лампи людську тугу зігрівають. Хіба тут йому? І страх не вмер. Сіпав душу: куди, куди?! А ноги рвалися йти. Далі.

Як маршрутів нема — кидаєшся навмання до колись близького. Побачив Броньчин велосипед біля огорожі. Викотив на порожню вулицю. «До циган поїду, на хутір», — вирішив.

Дурня, звісно. Де на тім велосипеді вночі по ямах?! Завалився раз-другий, покинув Броньчин ровер під соснами при дорозі, пішов навпростець до Сейму. Який-не-який човен знайде, переправиться, а там уже і хутір... Лоша, певно, гарною конякою стало. Ром Петро за кіньми, як за дітьми. Цікаво, Лорд, Ванда і Кассіопея Гоцика впізнають?

Хутір заховався посеред лісу. Не видавав своєї присутності й жодним вогником — чужа людина пройшла б повз нього і не помітила. «Ніби повиздыхали», — подумав. Біля циганських хат собаки не брешуть, темно й німо. Тільки від дальнього краю хутора, де місцеві лояльно співіснували з ромами, п'яні волання. «Один раз в год... сади цветут...» А-а-а, таки не повиздыхали. Дійшов до Петрового подвір'я, що воно городом у ліс врізалось, перестрибнув через огорожу, ніби хвіртка не для нього. До стайні. А нащо йому Петро? Гоцику з Петром про що базікати? Гоцик тільки на коней гляне...

У стайні кіньми не пахло. Брови звів, чиркнув запальничкою — порожньо. Тільки в куті сідла купою. Постояв хвилину-другу, наче намагався зрозуміти, куди коні поділися. Хотів було у вікно Петрової хати стукнути, гукнути: а коні де?!

— І нащо?.. — прошепотів, поплентався до Сейму. Довго сидів на березі річки — безпорадний, ошелешений. Був певен: варто лише відірватися від метушливого, безглузлого столичного життя, як відповіді самі впадуть у очі й серце. А воно щось... порожньо.

До Броньки повернувся зі світанком.

— О! Гоцик! — той ні сіло, ні впало. — За зустріч?

— Давай... — погодився на автоматі. Похмуро спостерігав, як Бронька ристься на полицях, шукає заначку. Геть скурвився. Немите, брудне. Тхне, певно, обісцяні штани на ньому й висохли.

— Добре, що приїхав, — шарудів-балабонив. — Підемо теє... морди бити!

— Кому?

— А усім, кого перестрінемо. У мене якесь падло майно вкрато.

Геть нічого не помінялося у Нехаївці після трагічної загибелі Пані Козла. Гоцик усміхнувся дияволом, коцнув носакон по табурету, що він між ним і Бронькою стояв.

— То спробуй... Вмаж! — сказав. — Бо то я твою залізяку біля села під соснами покинув.

Штовхонув заляклого Броньку, роз'ятрився.

— Ну! Давай! За базар відповідаєш? Бий!

— Гоцику, та я...

Гоцик замахнувся...

— Сука! — до дверей. Вмазав по дереву замість Броньчиної морди — розчохнувся. Вискочив на повітря. Роззирнувся — таке все остогидле, хоч у крик.

— Привіт, Сьомко! — почув від вулиці.

Так Гоцик згадав, що ненька колись нарекла його Семеном. Спідлоба на вулицю: хто посмів не Гоциком назвати?!

— Привіт, Тайко, — буркнув. — А ти чого тут?

Посеред голої вулиці на яскравому синьому моторолері сиділа Гоцикова однокласниця, конопата реготуха Тайка Стрюк. Якби не озвалася, і не впізнав би. У школі ребрами світила — всього у ній мало. Ні цицьок, ні дупи, тільки ластовиння море. А нині роздобрішала — лице кругле усміхнене. Очі сині, сяють, як той моторолер. Біляве волосся з-під шолома по плечах.

— А де мені бути? — розсміялася Тайка.

Гоцик насупився, штовхонув ногою хвіртку, посунув на вулицю. Руки в брюки, мовляв, зараз роздивлюся, якою ти тут у нас стала. Голову набік, очі примружив.

— Чого гасаєш?

— До траси їду. Мамка там молоко й сметану продає. Час забирати, — сказала Тайка.

Траса... Найнадійніший зв'язок Нехаївки з цивілізацією. Від траси до села — дев'ять кілометрів розбитого шляху, але нехаївці з дня у день долали їх, везли до стихійного базарчика на перехресті все, що виростили на городах і виловили у Сеймі. Дивись, якась з автівок зупиниться, скуплять подорожні бурячки-моркву-картопельку, свининку, рибку, молочко-сметанку.

Тайка поправила шолом.

— А сам тут чого? — запитала.

Якби ж Гоцик знав. Мордюку скривив, мовляв, тобі яке діло?

— До траси підкинеш? — запитав раптом.

— Сідай, — розсміялася Тайка, вказала на місце позаду себе.

Гоцик заскочив на моторолер, обійняв Тайку.

— До моєї хати спочатку на хвильку, — прохрипів дівчині у вухо, бо відчув, як невтримне бажання викручує суглоби: Тайчині сідниці поміж Гоцикових ніг.

Моторолер — найсексуальніший транспортний засіб — заторохтів порожньою вулицею, тільки посилював жадання: вібратор, їй-богу!

— Тайко... Чуєш? — запитав Гоцик, коли драндулет зупинився біля батьківської хати. — Ти заміж вийшла?

— За кого? — Тайка зняла шолом, довге біляве волосся розсипалося по плечах. — Паню Козленка вбили, а ти...

— А я що?

— Казав, за мене йди. Не пам'ятаєш?

— Ні, — збрехав Гоцик. Прокотнув слину. — А давай зараз... Спробуємо...

— Пішов ти, — насмішковано відповіла Тайка.

Гоцик знітився.

— Ну... І чого викобелюєшся? — буркнув. — Ще на Панчиному похороні на все село ляпнула, що зі мною всю ніч бавилася.

— Значить, про Козленків похорон пам'ятаєш, а як мене заміж кликав — не пам'ятаєш? — розреготалася Тайка. — Ох, Сьомко! Та кому ти такий здався!

— А ти не пробувала, який я! Звідки тобі знати? — геть рознервувався. Пішов до подвір'я. — Стій, не їдь. Тільки рюкзак візьму.

У порожній вітальні присів край круглого столу: далі куди? Наштовхнувся поглядом на мотузку — одним кінцем прив'язана до труби опалення, другою — до торшера у протилежному куті. На мотузці — випрані чисті татові труси і шкарпетки. Висіли — сумні — навпроти веселих маминих світлин.

«Оце б тато вдома не залишився, не мав би я куди й повернутися», — подумав тоскно.

Пішов батьківською хатою, наче раніше не бачив ніколи.

Кухня. Чисто й тоскно. Замотав у целофановий пакет чималий шмат сала. Сухарі разом з полотняною торбиною прихопив. Ніж. Кружку емальовану.

Спальня. Двомісне ліжко застелене веселим пістрявим покривалом, зверху подушки пірамідою. Ніби й не лягав тато на те ліжко без мами. Ніби двох чекало.

Поряд кушетка мала. На ній рядно, ковдра старенька — тут тато маму чекає?..

Засумував. До своєї кімнатки. Чисто. Й пилюки немає. Вправний ріелтор вигукнув би: «Заходь і живи!» Он воно як. Диванчик рідний, шафа, письмовий стіл і ціла купа згадок про Гоцикові сподівання: зламана гітара, футбольний м'яч, плівковий «ФЕД», карти зоряного неба, атлас кінських порід і іржаві підкови Кассіопеї...

Набундючився. Повернувся до вітальні: де рюкзак? Повкидав усе гамузом — сало, сухарі, ніж, кружку — до шкарпеток-трусів-футболук.

Мимоволі потягся до веселих світлин — візьме одну з собою. За фотокартками у атлантичній мушлі — грошики. Перерахував: ти дивись! А тато немало на свинях заробив. Мить подумав, поклав до кишені три сотні зелених. Акуратно прикрив мушлю фотокарткою. Зиркнув у бік свинячої загородки — там тато. Чи попрощатися?..

— Тату, гроші маєш? — гукнув старому, що той саме свиняче лігво вичищав. Став біля вонючої купи, ніс не затуляв.

— Хто працює, той завжди копійку має, — відказав тато.

«Позич трохи!» — хотів було. Вчасно язика прикусив. Знав відповідь: «Сам зароби!»

— Ну... То я пішов.

— Куди? — не втримався старий. От ніколи в душу не ліз. Тільки бурчав: усе йому криво! А тут... Граблі кинув, розігнувся — сивий-сірий. На сина насторожено глянув, і Гоцикові здалося — сльоза в очах.

— Та куди... За борщем! — розгубився.

Тато враз потьмянів, наче меншим став. Вуста підковою вигнув і відвернувся. Гоцик приголомшено дивився у татову спину: що за фігня?! І «прощавай» не скаже?

— Тату... — гукнув.

Татові плечі здригнулися. Пішов через загородку до городу, ніби не син батьківський дім покидав, сам кудись лупився. Переліз через огорожу загородки, посунув городом до лісу. Ламав суху кукурудзу, шляху не бачив.

Гоцик мотнув башкою збентежено: він теє... ненадовго... І гроші... тільки позичив...

— Тайко! — сказав дівчині, що чекала на нього біля двору. — Злізай! Я за кермо.

— Новини України! — здивувалася Тайка.

— Злізай, кажу, бо як позаду сяду, трахну тебе і до траси не доїдемо.

— А-а-а... Голодний, — розсміялася Тайка, зіскочила з моторолера.

— Не те, щоб украй... На будь-що не кинуся. — Гоцик осідлав моторолер, відчував на плечах міцні Тайчині руки. — Але з тобою б...

— Мрій, Сьомко!

— А що там мріяти... От повернуся і женюся на тобі.

— А! Таки пам'ятаєш!

— Чекати будеш? — сказав раптом, аж сам здивувався: і яка сила за язик смикнула?!

— Та я старою стану, поки у тебе лабуда з голови вилетить! — Тайка буцнула кулачком по Гоциковому плечі. — Рушаймо, бо мамка, певно, примерзла вже до табуретки на трасі, поки я тут з тобою...

Моторолер підскакував на ямах розбитого шляху, Гоцик посміхався якогось біса, наче від того, що у морозному листопадовому дні спині тепло від тіла норавливої Тайки — припала, обійняла міцно, аби з драндулета не звалитися — серцю теж тепло...

На трасі біля повороту на Нехаївку — ще той гармидер. Баби на стільчиках порозсідалися, на землі газетки порозстеляли, на них усе впереміш — від пластикових пляшок з молоком та кисляком, сиру та сметанки до картопельки, бурячків, моркви. Поряд тітки з каструлями та термосами.

— Домашня печеня! Варенички! Пиріжки з лівером! Чай-кава...

Неподалік стоянка далекобійників. Зупиняють автівки, сунуть по печеню-варенички.

— Пиріжки свіжі?

— Та побий мене Бог! Зранку ліпила...

Гоцик зупинив моторолер на перехресті — з одного боку баби торгівлю ведуть, з іншого далекобійники у голі кущі сцять. Роззирнувся. Пику скривив — приїхав?

— Куди поспішаєш, Сьомко? — спитала Тайка. — До Києва?

— Та ні... — усе нишпорив поглядом.

Знітився. Дістав з-за пазухи три сотні зелених.

— Чуєш, Тайко. Батькові моєму гроші передаси? — видушив.

Тайка мотнула білявими пасмами.

— Ого! Багатий...

Сховала гроші у кишеню. Гоцик зітхнув, ніби світ — біда, посунув до далекобійників. Зупинився кроки за два.

— Тайко! Чуєш? А тобі чого привезти?

— Звідки?

— Та... звідкись.

— Щось їхне...

— Чиє «їхне»?

— Ну звідти... де будеш, — розреготалася Тайка.

Гоцик знизав плечима — геть дурна! — пішов до стоянки, де великі вантажні автівки скупчилися, як гусінь на щедрому листі. Одні — закриті, біля інших водії збилися в зграю, палять, сміються, варенички наминають. А край траси білий «шміц» двигуном гуркоче. Їде?

Гоцик заспішив до автівки. Стуконув у дверцята кабіни.

— Чого тобі? — визирнув неголений чоловік років сорока.

— Куди прямуєш, командире? — спитав Гоцик.

— На Луцьк.

— Підкинеш?

Водій примружив очі, зиркнув на Гоцика прискіпливо.

— Грошей не маю, — уточнив той.

Неголений усміхнувся скептично, мовляв, тільки й мріяв я, що про твої гроші.

— Залазь... — наказав.

«Шміц» важко посунув на захід. Гоцик дивився на сірий, як безнадійна буденність, шлях, все силкувався віднайти в душі хоч краплю захвату, що він мав би охопити мандрівника на початку подорожі у невідоме і невизначене. Та всередині хлюпало тільки понуре важке роздратування.

— Справи у Луцьку? — почув голос водія.

— Я Гоцик, — бовкнув.

— Мирослав, — відказав той. Зиркнув на компаньйона зацікавлено. — Я тебе підібрав, бо ти щирий. Збрехав би, що маєш гроші, — не взяв би. Справи у Луцьку? — перепитав.

— Дівчина, — збрехав Гоцик.

Мирослав закивав — ох, ті баби...

— Я свою аж з Польщі привіз, — усміхнувся. — Ціле діло. Неподалік Хелма село є... Жмудзь зветься. Отам вона і жила, поки одного разу не застрягла під Хелмом на своєму драндулеті. Їду, дивлюся... Стоїть «трабант» старезний... Думав, може пшеки якусь виставку ретроавтомобілів замутили... А навколо тарантайки дівчина крутиться — капот підняла, ключем по двигуну стукає... Цирк! Ну, я і зупинився на свою голову...

Замовк, дістав з кишеньки сонцезахисного козирка фотку, простягнув Гоцикові.

— Ванда моя. Десять років разом.

— «Мерс» кльовий, — ляпнув Гоцик, бо на світліні пишногруда гордовита жіночка років тридцяти з осиною талією і густим темним волоссям, заплетеним у косу, стояла поряд із хетчбеком А150.

— У моєї жінки все найкраще, — похвалився Мирось. Розсміявся. — А татусь її... Пан Кошторівський... І досі на «трабанті» розсікає. Як тільки та пластмаска рухається?..

— Певно, хазяйська людина той пан Кошторівський, — сказав Гоцик. Його батько теж будь-яку стару залізяку міг до ладу довести, не тільки зі свиньми носився. Колись зі старого емальованого чайника електричний змайстрував, а зі шматка корпусу зламаной бетономішалки крутий отвір для каміну злампічив — кумекав старий.

Шлях і балачки перемішувалися-вилися, наче замовкни — й дорога скінчиться. Гоцик старанно платив спілкуванням за халяву, все вдивлявся у сірий простір: і куди?..

— До Луцька вже по ночі дістанемося, — сказав неголений Мирослав. — Сімсот кілометрів — не сто.

Та на газ давив — у Луцьку Ванда і синочок маленький. Дев'ять літ билися, ніяк дитинка не народжувалася. А позаминулої осені Бог почув, завагітніла Ванда. Минулого літа Костя народила. На честь пана Кошторівського назвали. Тесть так розчулився, аж пообіцяв «трабант» для онучка зберегти.

— То й кидав би кермо крутити, командире, — мовив Гоцик. — Біля своїх воно... краще...

— А де ще стільки зароблю? — відповів водій. — Я на самій тільки контрабанді цигарок... — замовк, зиркнув на Гоцика напружено. — Я тобі нічого не кавав.

— Та не психуй, командире. Я — могила. Та й навряд ще перетнемося, — раптом повеселішав, завівся. — Кльово!

— Що тобі кльово?

— Та все. Чуєш, Мирославе! А мені тачки — пофіг. Я коней люблю. Не таких, знаєш, кляч... Що вози на селі тягають. Породистих. Одного разу андалусійця справжнього бачив. Ото кінь...

Розпалився — усе водієві про круп, корпус, шиї та гриви. І тільки коли присмерк перетворив трасу на чорну непрозору масу, крізь яку продиралися, миготіли фарами десь під ногами зустрічні легковики, замовк, хижо глянув на небритого, обережно запитав:

— А ви оце... як через кордон... Так ніде й не зупиняєтеся?

— Є кілька стоянок біля Луцька. На одній зупинимось. Хоч умиюся та поголюся, бо Ванда вб'є.

— Кльово! — збуджено усміхнувся Гоцик. Знітився. — Я хотів сказати... Суворавона у тебе.

Близько опівночі «шміц» загальмував біля освітленого майданчика, завбільшки з футбольне поле, що її вправна рука розчистила посеред лісу при трасі. На майданчику, як коні у стайні, виструнчилися десятки зо два фур. Праворуч від них світила неон на фасаді двоповерхова споруда дешевенького готельчика зі зручностями — «Синьоока Волинь». А поряд із нею густим теплим запахом з димаря обіцяла невередливим традиційні смаколики ресторація з намальованим усміхненим вареником на білій пофарбованій стіні.

Мирослав побіг у душ при готелі. П'ять хвилин, казав, і далі летимо. Гоцик проводив водія поглядом, роззирнувся — нікого поруч — накинув рюкзак на плечі, обійшов автівку, ніби іншого діла йому нема, як навколо вештатися. Знову роззирнувся і пірнув у чорний ліс.

— Вибач, командире, — буркнув. Стояв за вологою деревиною, спостерігав за освітленим майданчиком «Синьоокої Волині».

Мирослав, як той гвіздок, з'явився біля автівки рівно за п'ять хвилин. Роззирнувся розгублено. І замість того, аби знизати плечима роздратовано чи виматюкатися і гайнути далі, як міркував собі Гоцик, подався до ресторації, потім забіг у готель, вибіг на поріг разом з адміністратором. Пояснював тому щось збуджено, і Гоцик навіть пожалкував, що так підло втік. Та з іншого боку — не ламати ж власні плани через говіркого волинянина.

— Здоровезний такий... Як ведмідь, — чув характеристику, якою нагороджував його Мирось.

— З іншим кимсь поїхав, — байдуже позіхнув адміністратор, попхався до готелю. Мирослав глянув на годинник, закурив...

— Та їдь уже до своєї Ванди, — ворожо прошепотів Гоцик.

Водій провів долонею по чистому поголеному підборіддю, виматюкався, викинув цигарку і вскочив у кабінку.

— Ну, й одразу б так, — процідив Гоцик йому вслід.

За хвилину вже йшов уздовж дерев'яного парканчика, що він огороджував майданчик, роздивлявся автівки. Темні, німі... Стояли мертвими горами, поки водії відсипалися і від'їдалися перед завтрашнім днем.

— Йолоп, — шепотів роздратовано. — Нічого не вийде... Вони, певно, і їздять зграями...

Кинув оком на крайню темну кабінку старенької «вольво», зупинився насторожено. Вдивився. В середині сидів літній дядько у лиялому червоному светрі, жував бутерброд з салом, запивав його чимось зі звичайної металевої кружки. Раптом метушливо нахилив голову, завошкався на сидінні, замахав руками, вкинув до рота крихти, що вони, певно, вивалилися з дірявого рота. «А ти жадібний», —

подумав Гоцик. І тільки тепер зрозумів: так чітко бачить старого у кабіні, бо той поставив «вольво» під ліхтарем.

Дядько доїв бутер. Витер губи паперовою серветкою, та не зіжмакав, не викинув. Важко вивалився з кабіни, побрѣохав під сосну з серветкою в руці.

— Доброї ночі... — Гоцик став перед дядьком, коли той уже й ширіньку розстебнув.

— І тобі... — дядько не злякався. Насупився насторожено, кинув швидкий погляд у бік сяючої «Синьоокої Волині», кашлянув — мовляв, горлатиму, всі почують.

— Ви часом не до Польщі їдете? — спитав Гоцик.

— Передачі не беру, — буркнув дядько. Пішов за сосну, штани скинув, присів... Гоцик скривився — твою наліво! Дочекався, поки дядько спорожнить кишки.

— А мене візьмете?

Дядько не відповів. Визирнув з-за сосни, пішов до Гоцика — руки на ширіньці.

Мружив очі, роздивлявся: що за такий? Став за метр від хлопця — й самого тепер роздивляйся, хоч досхочу. Та не поважний вік, витертий светр і жирні від сала губи на зморшкуватому припухлому обличчі тут грали першу скрипку.

Метушливі, вологі, наче виплакані, безбарвні хитрі дядькові очі сіпали Гоцика без слів: що маєш?!

— Гроші... маю, — сказав.

— Багато?

— А скільки треба?

Дядько ще більше примружився — лукаві жадібні очі потонули у зморшках повік.

— Ніскільки не треба, — відрізав.

Та Гоцик розчув слабіну.

— Та ховаєте ж... Посеред вантажів. Перевозите через кордон.

— Е-е-е... Багато ти знаєш. А раптом ти злочинець який. Від правосуддя драпаєш.

— А вам не один фіг? Як упіймають, скажу, що сам сховався. Що ви не знали...

— Усі ви так кажете, а нам потім... — дядько відірвав від ширіньки попухлі важкі долоні з покрученими пальцями. Пішов до «вольво».

— Зазвичай скільки берете? — сказав Гоцик дядькові у спину.

— А ти не знаєш? — дядько обернувся, з неприхованим азартом глянув на хлопця.

— А звідки? Я оце вперше... Ситуація вимагає.

— І... скільки маєш? — хижо запитав старий.

— Хіба то розмова? Ви свою ціну назвіть. Як мені не підійде, піду до інших.

Побалакаю...

Дядько кинув недобрий погляд у бік фур, заспішив до Гоцика. Підійшов упритул, прошепотів тихо:

— П'ятнадцять тисяч. Євро.

— Добре, — так скоро і так радісно відповів Гоцик, що у дядька очі на лоба полізли: точно хлоп цін не знає!

— Давай! — смикнувся.

— Ні, — сказав Гоцик. — Як перевезете, тоді й віддам.

— Покажи!

— Що?

— Гроші!

— При мені грошей немає, — відповів зухвало. — Чи я дурний?! Щоб і до кордону не доїхав?! Е ні, шановний. Гроші чекають на мене у хаті пана Костя Кошторівського. У селі Жмудзь, що біля Хелма. Доставите мене туди, отримаєте все до копійки. То недалеко від кордону.

Дядько завмер — сто сумнівів у шмаття.

— Жмудзь... Є таке.

Зітхнув.

— Інших шукай... — пішов геть.

Гоцик обігнав дядька, швидко закрокував до готелю, і коли до «Синьоокої Волині» лишалось кроків сто, не більше, почув позаду:

— Стій! Добре... Візьму...

«А то! — холодно констатував Гоцик. — П'ятнадцять тисяч євро. Я б сам такого лошару не прогавив!»

— Ще дві тисячі євро додаси, — дядькові губи тремтіли від радості. —

Прикордонникам свої віддам. Щоб фуру не трусили.

— Добре, — легковажно погодився Гоцик.

Уцент набита житомирським трикотажем фура, здавалося, не могла вмістити не те що велетня Гоцика, але й малу шавку. Та дядько вправно висмикнув пару тюків з футболками, спочатку сам пірнув у чорну діру, поширудів там хвилин кілька, обережно вислизнув, зіскочив на землю, наказав хлопцеві:

— Лізь! І тихо сиди...

— Сидіти довго? — спитав Гоцик наче на суді перед винесенням вироку.

— Як упіймають, то довго, — дядько дивився у корінь.

До Ягодинського пункту перетину кордону — сто сорок кілометрів шляху.

— За дві години доїдемо, — пообіцяв старий. — А як на кордоні — один Бог знає.

Гоцик скрутився у куті фури, у мізерному — метр кубічний — просторі, з усіх боків обкладений тюками з футболками, як хворий компресами. Чув, як фура здригнулася і зрушила. Натиснув світлове табло на годиннику: третя ночі.

Пригода починалася тільки тут і зараз, бо віднині не мала зворотного шляху.

— Ну, і похер, — прошепотів хоробро.

Муляли не задуха, совість і зацікавленість за хвилину ноги. Трусився у холодній фурі, усе мордувався: як у Польщі дядька скараскатися? Хоч на вигляд старий-трухлявий, дунь — розсиплеться, та непростий-битий... Щось знає, якщо взяв. Ця конура у глибині фури не перший рік приймає контрабандних людей і товари. І до «кидалова» дядько, певно, як піонер — завжди готовий. У Польщі важкі залізні двері фури, певно, розчахнуться і замість дядька Гоцика зустріне пара-трійка безкомпромісних глухих вовкодавів? Чи «вольво» спрямує до села Жмудзь, де пан Кошторівський вирячить очі й белькотітиме: «Холера ясна! Цо за єври?!» І на сцену знову логічно вишкрябаються пара-трійка вовкодавів...

Під ранок фура сіпнула і зупинилася. Посунула потроху — стоп, газ. Знову стоп. Кордон?

Гоцик зіщулювався, затамував подих. «Придурок! — вилаявся. — Яка Польща? Мені б ще дошкрябатися до тої Польщі!»

Навколо фури — голоси, шурхіт. Грюкнув замок на дверях, крізь шпарину — день.

— Знову футболки, Тимофійовичу? Твій шеф уже всю Польщу у свої футболки вдяг.

— Мені однаково, що везти, — почув Гоцик голос старого Тимофійовича.

— Перепочив би. Мотаєшся, як молодий.

— Перепочину. Хвала Господу, до посту повернуся. Постуватиму вдома, у Бердичеві.

Грюк! Темно. Пронесло? Фура простояла ще дві години, Гоцик не рухався увесь цей час. Лець дихав, прислухався: та коли ж?

Як «вольво» зрушила — повеселішав, засовав плечима — геть зааніміли. І тільки коли хвилин за десять фура знову різко загальмувала, двері розчахнулися, разом зі світлом до темного кутка долинули звуки чужої мови, допетрав — ще крізь польський кордон треба прослизнути. «Давай, Тимофійовичу! Постарайся! А то не бачити тобі єврів!» — навіював, ніби й справді гроші мав.

Поляки не затримали. За кілька хвилин фура уже розсікала Євросоюз.

Гоцик трусився у куті, усміхався, як дурний: вийшло! Та проста думка — у цьому куті вбивати зручно! — змусила висмикнути тюк з футболками, кинути під ноги, пробратися всередину вантажу, перекидати тюки у порожній кут, аж поки біля дверей не вивільнився кубометр простору. Закляк у ньому, хитався, хапався руками за тюки та стіни фури. «Дремену! — думав. — Двері відчиняться, виплигну, дам дядькові в зуби і бігом...»

Фура зупинилася несподівано і скоро, наче хто пальцями клацнув — оп! Гоцик врізався носом у металеві двері, відсахнувся. Ну, от — пан або пропав. Стиснув кулаки — задурно не пропадатиме. Натовче мордяки наостанок, скільки б хар не чекало назовні.

Зашарудів замок. Двері розчахнулися — на Гоцика прискіпливо дивився старий Тимофійович у цупкому дощовику з каптуром поверх червоного светра. Поряд — нікого. «А і те, — промайнуло у Гоциковій голові. — Гукнув би когось на підмогу, так це ж із ними ділитися треба. А дядько жадібний...»

— Живий? — спитав Тимофійович.

Гоцик кивнув, визирнув з фури — «вольво» стояла на узбіччі траси. З сірого неба в лице дощ. Сипав, вкривав сірою водяною пилюкою шлях, автівки, лани, невисокі пагорби на горизонті. Все навкруги — ніби втратило колір, здалося на милість невблаганній холодній сірій мряці. Листопад...

— Котра година? — ляпнув, той же час зиркнув на годинник на зап'ястку. Друга дня... Ніфіга собі! А він міркував — близько полудня.

Зіскочив на землю, підняв комір куртки, поправив рюкзак за спиною. Старий вигнув брову здивовано.

— Куди це ти? — спитав насторожено.

Гоцик насупився, роззирнувся вовкувато, увіп'явся поглядом у вицвілі оченята старого.

— Тимофійовичу. Двадцять тисяч хочеш? — сказав нахабно.

Старий зрозумів — не бачити грошиків. Змертвів. Хитнувся. Простягнув руку, вхопив Гоцика за куртку.

— Віддай! Віддай мої гроші! — зашепотів старим-престарим тремтячим голосом. Затрусився, сльоза на щоці. — Я бідний! Бідний... Жінка моя третій рік лежить... Ліків треба. Віддай!

— Та віддам! — сіпнувся. Відірвав від себе старого. — Ти чого, командире? Слово — закон, ми — офіцери. Віддам... — замовк, скривився тужливо. — Повертатимуся додому, до тебе завітаю... У Бердичів. Ти ж у Бердичеві живеш? Старий схлипнув, кинувся до Гоцика.

— Віддай! — чіплявся за руки. — Віддай, бо в поліцію заявлю.

— Давай! Розкажи, як нелегалів через кордон переправляєш! — розгнівався Гоцик. — Чого ти трусишся, як той хворий? Людям не довіряєш? Хіба так можна? Кажу ж — віддам. Згодом... Потерпи уже, мати твою. Та подумай... Хіба то не гріх, таку ціну гилити, коли людина у безвиході. Я б тобі безплатно допоміг. А ти оце скиглиш, як той волоцюга...

Замовк — вистава затягувалася. І хоч Гоцик геть не розумів, куди сунути, та й на трасі стовбичити сенсу мало.

— То де живеш? — буркнув похмуро.

— Бузкова сім, — прошепотів Тимофійович.

— Ну от. Відразу б так. Чекай. Справи повірішую — до тебе, — зітхнув і, хоч хотів перетнути трасу, побрѳохати ліворуч навпростець до невиразних будівель, що вони виднілися на горизонті, повернув праворуч, у поросле сухим бур'яном поле, за яким не спостерігалося ніяких ознак людського житла.

— Коли?! — почув за спиною.

— Що «коли»? — не допетрав. Зупинився. Дивився на тьмяного, як біда, дядька.

— Коли... до мене?

— Та скоро. Доживеш... — пішов ламати бур'яни. — Не прощаюся...

Тимофійович стояв біля брудної мокрої «вольво», їв хижим поглядом широку спину незнайомого хлопця: розірвав, падла, старе зношене серце, та пекло не те, що грошиків не побачив. Були у Тимофійовича грошики. І немало. Умів дядько економити навіть там, де інші й не додумалися б. Навіть жінку дядькову чужі люди поховали рік тому, бо як дізнався, що й тижня бідаха не протягне, випросив поїздки поза графіком, аби повернутися вже після похорону, бо ж люди — не звірі: скинуться, закопають...

— Старість клята... — прошепотів люто. — Був би молодим... Нахабний хлоп живим би не лишився.

Нахабний Гоцик теж сподівався: люди — не звірі. Попроситься переночувати — хтось та й впустить. Не заморочувався. Нащо думати про ніч, коли б день здолати.

А день не радував — паскудний дрібний дощ знай падав. Все молоточками у тім'ячко. Сухі бур'яни не рятували — крокував полем, вгрузав по щиколотки. Матюкався вголос — п'яний філософ Морган перед очі.

— Йти, йти... — бурмотів роздратовано. — Придурок...

Від дитячого захвату — вдовбався у Євросоюз з першої спроби без віз, паспорта та іншої маячні — не лишилося й сліду. Про скривдженого дядька не думав: та пішов він! Намір просто йти раптом здався найогиднішою халепою життя, бо кулька-то кругла! Хоч усю обійди — назад повернешся. І страху, зрозумів раптом, страху нема. Випарувався, залишив на душі тільки гнітючі дратівливі запитання. Без відповідей, хоч Морган і обіцяв просвітлення, варто лише позбутися страхів. — Філософ, мать твою!

Озирнувся в бік кордону — десь там тато, Нехаївка, універ і Костянтинівська. Додому не хотілося. Мізки уже пристосовувалися до нових обставин, креслили завдання: уникати широких шляхів, великих міст і тутешніх правоохоронців, бо забава швидко скінчиться. І буде тобі — тато, Нехаївка чи ненависний універ і Костянтинівська, якщо не грати на віконці...

Ні! Зиркнув у протилежний бік. Десь там мама...

Поправив рюкзак, посунув до густого лісу, розрізаного навпіл другорядною асфальтовою дорогою. На чистій дерев'яній лаві під соснами нажерся сала з сухарями, повеселішав.

— Блін... Якого я пульсометр у Моргана не взяв?! Знав би хоч, скільки кілометрів до ночі відмахаю.

А ніч — он вона! Година-друга — й смеркатиметься. Побрьохав асфальтовою дорогою вздовж лісу — приведе до людей.

— І де поляки? — питає вголос. — Хоч би на хутірець якийсь надібати.

Ніби у відповідь за спиною почувся гуркіт автодвигуна. Гоцик хотів було махнути рукою — підвезіть! А ноги — до лісу. Визирає з-за дерева: хто такі? Дорогою повільно сунув старенький «фольксваген», за кермом рум'яна пані років сорока. Викрутила шию, все зиркала в бік лісу: щойно стояв парубок на дорозі... Куди дівся?

Гоцик дочекався, поки цікава пані проїде, уже намірився повернутися на асфальтівку, та раптом помітив поміж дерев вузьку лису стежину — кликала: ходи...

«Дзуськи!» — подумав. Примружив очі: в глибині сірого лісу на сірій стежинці майоріло щось помаранчеве. Наче хто згріб на купу золоте осіннє листя і воно єдине тут не втратило гарячого тепла, гріло увесь сірий світ.

Вдивився — посеред стежини стояв великий рудий лис. Учепився в Гоцика холодними зеленими очима. І хоч відстань до тварини — метрів сорок, Гоцик запрягся б — зелені.

Усміхнувся злодійкувато. Зробив до лиса крок. Звір не зрушив.

— Що? Не боїшся?.. — прошепотів.

Завмер на мить. Ще крок. Другий. Лис стояв, ніби опудало у краєзнавчому музеї.

Гоцик хмикнув збентежено — ти ба! Плюнув на польську землю, пішов на лиса. І коли до рудого нахаби лишалося метри три, зупинився, аби роздивитися красеня. Худі чорні лапи закінчувалися пухнастим білим волосом при тулубі. Руде хутро не злиплося від дощу, хвіст, як помело. Пронизливі зелені очі на майже чорній темній морді. І немалий такий. Не дрібний. Битий.

Гоцик раптом подумав: а от диво! Покличе лиса, той піде за ним услід.

Мандруватимуть удвох: Гоцик і рудий звір. Та лис витягнув морду, принюхався, пішов зі стежини у хащі. Зупинився посеред високих голих кущів, озирнувся до хлопця: йдеш услід чи ще вагаєшся?

Гоцик не вагався. Напружився, налився азартом по вінця, наче — от вона, забава, починається. Ламав сухі гілки, не зводив очей з пухнастого рудого хвоста — куди заведеш?

Лис перетнув густий лісок якраз тої миті, коли небо враз потемнішало до чорного, захиталося важкими набундюченими хмарами, кинуло долу стрімкий холодний вихор — застогнали дерева, закружляли у повітрі гілки-сміття-листя. Гоцик лише на мить відірвав погляд від звіра, роззирнувся — стояв край лісу у низинці, покоцаній ямами, окресленій невисокими пагорбами, що вони зливалися з чорним буреломом, перекреслювали обрій, як факт.

— Ховатися треба, — буркнув, бо вітер затих лиш на хвильку, видихнув, ніби ярмо скинув — та підіть ви усі! — розігрався свіжими силами: буянив-колотив.

Гоцик повернув назад до лісу — під деревами надійніше. «А де лис?» — схаменувся. Озирнувся.

Звір стояв посеред низини, порослої сухою травою та поодинокими деревами. Вітер куйовдив руде хутро, збивав з ніг. Лис падав, піднімався, не зрушував, дивився на хлопця.

— Хай би ти здох! — Гоцик рипнув зубами, пішов до лиса.

Тварина увіп'ялася у хлопця зеленими очима: дивись мені, не відставай... Побігла низиною до пагорбів, за мить злилася з чорнотою. Гоцик мружив очі від вітру і роздратування, відчайдушно вдивлявся у темну буремну безнадію: та де ж ти, мати твою... Вітер валив на землю, і врешті-решт власне життя здалося Гоцикові набагато вагомим аргументом, ніж пошуки дивного лиса. Та посунув навпростець не до рятівного лісу. У той бік, де зник звір.

Холод мурашками, аж зуби зацокотіли. «Захворію, — подумав. — Впаду і помру». Оступився і впав у неглибоку яму.

Тут було тихо й вогко. На головою свистів вітер, засипав яму вологим листям.

Гоцик скрутився зародком — а куди йти? Краще вже тут негоду перечекати.

Щільніше запахнув комір куртки, притулився до краю ями і відчув під щокою жорсткий волос звірячого хутра.

Смикнувся, відсахнувся — два хижих зелених вогники світяться.

— А-а-а... І ти тут, — процідив недобре, наче звір винен у всіх його бідах.

Лис тремтів. Гоцик не бачив звіра, тільки очі, але знав, хоч убий, — тремтить.

Зітхнув із прикрістю, простягнув руку...

— Давай... Йди. Удвох воно завжди... краще, — ухопив лиса за передні лапи, поволік до себе.

Звір не пручався. Мовчав — і не вискнув. Трусився. Гоцик розстібнув куртку, притулив лиса до живота, прикрив курткою.

— Кльово? — прошепотів утомлено.

На ямою ширяла буря, ламала усе, що траплялося під руку, а в рятівній ямі Гоцик дивувався тільки одному: чому лис дивиться на нього невідривно. Уже й тремтіти перестав, уже і Гоцика зігрів, аж тому спати захотілося, а звір усе не зводив з хлопця зелених очей.

— Не довіряєш?

Лис відкрив чорну пашу і раптом заплющив очі.

Під ранок — сонце настирливо на небо лупилося, залишало рожеві сліди на сірому — Гоцик прокинувся від галасливого цвірінчання. Роздер очі — сердиті горобці за червону ягідку б'ються і пофіг їм, що поряд людина. Лець не по ногах скачуть.

Підхопився — горобці тікати. З куртки листя долу, як з осінньої деревини.

Обтрусився, став у ямі, роззирнувся...

— Твою наліво... — прошепотів вражено.

Метрів за двадцять від хлопця край низини біля пагорба стояла міцна хата з білими стінами посередині великого, огороженого подвір'я. Не впав би вночі, може, і добрьохав би.

Зазирнув у яму: а лис де? Звір зник.

Гоцик хмикнув роздратовано, посунув до хати, хоча денні відвідини чужих обійсть не входили у його попередні плани. Чаю гарячого захотів, зараза.

— Тільки окропу попрошу, — вирішив.

Обнесене огорожею з неструганих дощок подвір'я зустріло незнайомця німою тишею. Гавкучі пси не рвали мотузки, не квоктали кури, не шмигали під ногами коти. Тільки всюдисущі горобці влаштували галас на чистому-виметеному дворі та іржавий металевий дріт, обкручений навколо грубої дерев'яної колоди, шарудів від вітру.

Гоцик штовхонув хвіртку, став посеред двору.

— Хазяї! — гукнув. — Є хто?

Горобці враз розлетілися, дріт замовк. Гоцик насупився, пішов до ганку. Стукнув у двері — рипнули, прочинилися...

Гоцик завмер.

— Люди!

Ані гу-гу. Гоцик скинув рюкзак, дістав ніж. Штовхонув двері і ступив у дім.

Тісний передпокій блищав свіжопофарбованими зеленими стінами. Гачки порожнього вішака чекали людський одяг, на підлозі — жодної пари взуття.

Тільки нагострена сокира в куті — ніби щойно залишена хазяйською рукою.

Гоцик підхопив сокиру, обережно відчинив двері, що вели з передпокою до великої кімнати. Хотів було спочатку зазирнути обережно, та не втерпів, переступив поріг упевнено: кого боятися?!

Широкі лави при стіні — хоч сиди, хоч лежи на них. Смугасті килимки по всій підлозі, поряд з піччю буфет різьблений, а біля круглого, як у Гоцикових батьків, столу, покритого молочною льняною скатертиною, — худий чорнявий хлопець одних із Гоциком літ. Учепився у чашку, в очах жах.

Гоцик засмутився — дарма він з ножем і сокирою. Ще подумують тут — злодій. Смикнувся кинути, та хлопець зіщулився в нуль.

— Ви... хазяїн? — процокотів зубами.

Гоцик напружився, схилив голову набік і вийшло ніби підтвердив: так, хазяїн. Зазирнув чорнявому у виразні волячі очі.

— Як звешся? — запитав.

— Ілія, — прошепотів хлопець.

Ілія

Хворобливий кволий Ілія народився у квітні. А як інакше? Старі люди, що вони увесь вік прожили на похмурому балтійському узбережжі Польщі, будь-кому пояснили б: діти моряків-китобоїв завжди народжуються у квітні, бо китобої зазвичай повертаються з промислу у червні, тож їхні малята вилуплюються саме навесні.

До п'ятнадцяти років Ілія викохував легенду про хороброго тата, що він погеройськи загинув у північних морях. Так казала мама. А потім дізнався: батько живе на сусідній вулиці і ніколи не виходив у море. Він був бухгалтером і порахував, що мама з Ілією — надто обтяжливий тягар для його життя.

Вражаюча новина надовго прибила хворобливого Ілію до ліжка. Поряд тліла турботлива ненька, ніяк не могла збагнути, чим єдиному синочку зарадити. Гладила по блідій прозорій щоці, заглядала у проникливі глибокі чорні очі.

— Ілля, Ілюшенько. Пий більше...

Хлопець відвертався до стіни, беспорядно втуплювався у килим — не міг матінці признатися: знає правду... Тільки бідкався роздратовано: «Який я Ілля? Я — Ілія...»

З дитинства ненавидів — власне кволе тіло, власне ім'я, що воно звучало йому сумнівним питанням: «Іль я?» Ненька б узагалі мала назвати його Петром, враховуючи немалу кількість каміння, розкиданого синовим тілом від нирок до підшлункової. Та вибрати не доводилося. І він не бачив виходу, не бачив аж до того дня, коли сам назвав себе Ілією.

І все змінилося. Ні, не став сильним і хижим, не обріс друзями і закоханими дівчатками, не змінив звичок і не посміхався ширше, ніж раніше. Самотній, заглиблений, з того дня Ілія розглядав людей, вулиці рідного містечка, усе навкруги ніби з іншої реальності. Ніби щойно повернувся з суворих північних морів і тепер оце обирав: який файний дім придбати для мами замість їхньої маломірної халабуди, яку красуню-подругу завести, яку автівку купити і де побудувати собі замок з грубими кам'яними неприступними стінами. І якщо

багатих будинків, красивих панянок і крутих автівок вистачало — бери, не помилися! — то місця для замку ніяк не знаходив на рідному узбережжі поблизу Гданська.

Ідея виникла не вчора. Засіла у голові з дитинства. Гортав сторінки книжок про лицарів і героїв, зупинявся на яскравих ілюстраціях — високі мури, круглі вежі, люстри зі свічками високо під стелями урочистих залів. І неодмінно бачив там себе — за важким дубовим столом, біля палаючого каміна на шкурі чи на розкішному широкому ліжку під балдахіном.

З часом розкішне ліжко лицарського замку витіснило інші картинки. На невагомих білосніжних перинах зітхали голі красуні: «Полюби мене, Іліє!» Ілія безпорадно кусав гарячі губи, зривав з вузенького диванчика квітчасте простирadlo з мокрими плямами від нічних полюцій, потайки від неньки прав у широкій пластмасовій мисці і сушив, як зима, на батареї у своїй тісній кімнатці.

Потім ставав перед дзеркалом, роздивлявся себе прискіпливо, ніби мрії мордували не тільки душу, зміцнювали тіло, гартували характер, вдачу. Та на Ілію дивилося кволе створіння з блідою прозорою шкірою, темним кучерявим волоссям, що тільки підкреслювало санітарний колір обличчя, довгий, як смичок, ніс, тонкі нервові вуста і глибокі вдумливі очі.

Ілія відсахувався, тремтів: він — ізгой, непотріб, помилка... Померти! Ні, жити! У високому, неприступному для нахабних, насмішкуватих очей замку з кам'яними стінами. Відчай заповнював душу, Ілія хапався за книжки: тільки тут був на рівних з мудрецами, героями, філософами, ловеласами і вправними ділками. Останні примудрялися замилювати очі і мудрецам, і героям, і філософам, і навіть хитрожопим ловеласам. У них були гроші. У них завжди були гроші, і ті клятві монети-купюри-камінці робили їх в очах волооких красунь і мудрецами, і героями, і навіть філософами...

— Усього лише гроші?.. — допетрав яюсь.

Аж побіг до маминої кімнатки, де у нижній шухляді рипучого дерев'яного комодика лежала чорна лакована шкатулочка з маминим скарбом. Мама не ховала... Як безкінечна робота і туга викручували суглоби, діставала її, сідала біля синового диванчика, розкладала на цупкому покривалі дві старовинні золоті монети, ланцюжок з ясним камінцем, обручку, перстень і дивні золоті сережки з прозорими смарагдами. Ілія знав: три покоління маминої сім'ї складали той скарб. Як він женитиметься, мама віддасть шкатулочку Ілії. Перспектива торкнутися дівчини, не те що женитися, здавалася Ілії найнереальнішою з усіх принад життя. Рвучко відкрив шухляду, висипав з шкатулки на килим родинну пам'ять.

Засмутився — дріб'язок... Поклав шкатулку на місце, поклявся — ніколи не торкнеться. Не вихід. Виходу не існувало в принципі.

Із цим убивчим переконанням почав голитися, закінчив школу і влаштувався літературним редактором-фрілансером до культурологічного журналу. Геть перестав на вулицю виходити. Після редагування авторських текстів діставав з книжкової полиці черговий томик мрій, занурювався, малюючи на тлі Борхеса, Достоєвського, Бродського, Селінджера, Фрая, Задури, Ожешко, Леца, Корчака,

Гощинського чи Пруса примарні замки. Коли очі пекли від літер, виходив у двір, підходив до хвіртки і тільки звідти роздивлявся до нудоти знайому вуличку рідного містечка. Ніби обмеження простором мало обмежити мрії. Та й цією однією вулицею йшли веселі струнки панянки, поряд із Іліною хатиною зростали міцні, схожі на замки, новобудови, пролітали шикарні автівки. І врешті-решт, Ілія вирішив виходити з дому тільки увечері, коли густий морок темряви нівелює реальність до одноманітної і одностайної, як комуністичний мітинг, сліпоті. Ілію тішила прогнозованість непрозорого простору.

Та одного дня сталося непередбачуване. Поштар приніс Ілії посилку з книжками, які хлопець замовив місяць тому. Перебираючи томики Вишневського, Льоси, Петрарки і Байрона, Ілія нашттовхнувся на невеличку книжечку.

— «Алхімік», — прочитав уголос. Здивувався. Певно, на пошті помилилися. Ілія не замовляв Коельо.

Покрутив книжечку в руках і вирішив прочитати, якщо вже безплатно потрапила до рук.

Увечері утомлена Іліїна мама повернулася з роботи додому, уздріла сина настільки роздратованим — аж серце впало. Боронь Боже, знову захворіє. Не можна йому хвилюватися — одразу підшлункова загострюється, нирки ниють...

— Що з тобою, серденько?

— Безглуздя вбиває! — тоскно мовив Ілія.

Розхвилювався, завівся... Мамі довірять роздуми, наче співбесідників добіса, а він тільки їй.

Матінка всілася край столу на кухні. «Вихлюпуй, — подумала. — Більше нема кому».

Ілія кинув на стіл «Алхіміка». За хвилину переказав зміст томика. Приблизно так. Мовляв, начитаний іспанський вівчарик Сантьяго — щасливий. Свого часу він насмілювався кинути навчання в семінарії заради мрії купити отару і мандрувати. І мандрує собі Андалусією з вівцями, мріє про красиву доньку крамаря з невеличкого містечка, куди він зрідка навідується, щоб обскубати овець.

Та ось юнакові двічі сниться один і той же незрозумілий сон. Цей сон намагається розтлумачити циганка, а згодом і загадковий цар Мельхіседек, що він береться невідомо звідки. Мельхіседек наполягає: на одній з єгипетських пірамід вівчарик Сантьяго знайде скарби. Цей шлях — його доля. Сантьяго має пройти його до кінця.

За таку благу звістку вівчарик позбувається того, про що мріяв: віддає Мельхіседек частину своєї отари, залишки продає і суне собі у напрямку Африки. Багато і важко мандрує, роками миє склянки у лавці торгівця кришталем, зустрічає справжнього Алхіміка, стає багатим, у пустелі закохується в аборигенку Фатіму. Здавалося б — повний комплект! Та Сантьяго не залишається зі своїм златом і коханою — таємничі голоси і персонажі тягнуть вівчаря далі і вимагають, щоб він пройшов свій шлях до кінця.

І от врешті Сатяго дошкандибав до пірамід. А тут — розбійники! Їм теж «наспівували» про скарби. Тільки не тут, в Африці. В Іспанії. У напівзруйнованому андалусійському храмі, в центрі якого росте величезний сикомор. Сантьяго вражений — він прекрасно знає цей храм в рідній Андалусії! Ночував там з отарою не раз.

Звичайно, вівчар повертається. Але не до коханої Фатіми і своїх багатств. Він поспішає до напівзруйнованої церкви у рідних пенатах і знаходить там скриньку. А у скрині — повно старовинних золотих монет, дорогоцінне каміння в асортименті та інше добро. Усе. Кінець.

Ілія замовк, засмучено знизав плечима.

— І у чому сенс? Хлопець був щасливий вештатися зі своєю отарою, та позбувся того через нацьковування якогось старого ідіота. Він знайшов багатство і кохання, та покинув їх заради такого самого багатства... Але уже без кохання! Яка неймовірна вражаюча маячня!

Мама зітхнула.

— На світі безліч незбагненої дурні. І чи варто через це засмучуватися?

Узяла до рук томик Коельо.

— Завтра на пошту віднесу. Хтось же чекає.

Обійняла сина:

— Давай краще вечеряти. Я нині купила перепелів-хлопчиків.

— Хлопчиків? — з відразою перепитав Ілія.

— Так, так, — мама пішла до плити, дістала каструлю. — Хлопчики завжди смачніші за дівчаток. Тим ще яйця висиджувати, а від того м'ясо жорсткіше, а от хлопчики... І жирніші, і м'ясе ніжне, і бульйон наваристіший.

Ілію ледь не знудило від смажених хлопчиків.

— Не вечерятиму, — сказав тьмяно. — Спати хочу...

Сон не йшов. Ілія розгорнув Льосу, переключився на Байрона, перестрибнув на Петрарку — ані перуанець, ані високий стиль любовної лірики англійця вкупі з італійцем не відволікали від настирливого глухого роздратування.

Ілія відкинув книжки, вирівняв спину на вузькому диванчику і заплющив очі. Він часто робив так у хвилини особливо гострого неприйняття реальності. Перед очима пливли теплі сині води, на крутій скелі зростав величний замок, а на одній з високих круглих веж стояв сам Ілія — красивий, гордий і неймовірно щасливий. Та цього разу не спрацювало. Лежав із заплющеними очима, чекав звичного мрійливого дива, та перед очима раптом виник гидкий старий дідуган у довгій хламіді. Хихикав уїдливо, грозив Ілії худим кривим пальцем.

— Чого тобі? — утомлено подумав Ілія.

Дідуган сплеснув долонями, мовляв, ох ти і дурень!

— Хіба не знаєш?! — прорипів. — Сантьяго зараз миє склянки у лавці торгівця кришталем. До андалусійських скарбів у напівзруйнованому храмі під сикомором йому ще... йти і йти!

— Не може бути, — прошепотів Ілія вголос, та очі не розплющив.

Дідуган замотав башкою.

— Йти і йти, — повторив сердито.

Ілія розплющив очі, роззирнувся.

— Маячня... — мовив.

Та у вухах гідко хихотів дідуган, верещав: «Йти і йти! Йти і йти...» Поселився в голові — не видерти. Скіпка і та слабше коле.

Всю ніч Ілія просидів без сну. На світанку вийшов у двір, відчинив хвіртку, став посеред вулички у легкому светрі, хоч осінь морозила листя білим. Якби мама побачила, захлинулася б: «Захворієш!» Іліїні нирки і без маминих нагадувань миттєво відгукувалися на найменше переохолодження. Та нині — Ілія прислухався, дивувався — мовчали.

— Не захворію, — прошепотів і сам вразився, бо зроду-віку не відчував у собі такої важкої, переконливої впевненості, як сьогодні.

Вдивлявся у вранішнє бліде осіннє сонце, вираховував: як стояти лицем на схід, то південь ліворуч буде. Там... Іспанія.

Повернувся у дім, засів в Інтернеті: Андалусія, Андалусія...

Прокинулася мама, заспішила: на роботу б не спізнитися. Ілія проводив її насторожено. Андалусія, Андалусія... Треба книжечку перечитати. Певно, вчора проковтнув її неуважно, пропустив щось суттєве й важливе, що згодилося б...

Перерив увесь дім і тільки потім згадав: мама понесла «Алхіміка» на пошту.

— Дідько! — розгнівався.

Упав в улюблене плетене крісло у вітальні, зосередився — намагався пригадати все, що вчора так драгувало і лютувало. Єдина мова? Душа світу? Не те!

Філософський камінь? Еліксир безсмертя?..

Скривився уїдливо: йому б точні координати напівзруйнованого храму в Андалусії. Знайде скарб, з іншим розбереться.

Підхопився збуджено, забігав вітальнею. Гроші! Хіба його вина, що єдиним матеріальним еквівалентом будь-яких душевних злетів і досягнень є гроші?

Щасливий кінець усіх казок — багатство. А всі метання душі — лише недолугі спроби пояснити причини образливих злиднів, знайти шлях до безпечного багатства. І обрані з обраних — алхіміки — теж туди. Їм би дуплет: і еліксир безсмертя, і формулу золота. Ідеальна схема. Мати до біса золота, жити вічно і витрачати-витрачати-витрачати... Яка ж огидна образлива маячня!

Зупинився.

— Хоч би одному алхіміку в пику плюнути, — прошепотів недобре.

— То спробуй, — почув тихий шепіт у правому вусі.

Ілії здалося — дах їде.

— Занадто захопився... — буркнув, згадуючи тоненький томик «Алхіміка», дивного дідугана, свої несподівані пристрасті.

Потягся до вуха... У вусі пролунало тихе настійливе прохання:

— Не тривож мене!

Ілія відчув, як всередині розквітає яскрава квітка жаху: мало йому скривджених нирок і підшлункової, тепер і голівці ва-ва. Тихо пішов до дзеркала, роздивлявся власне вухо.

— Тільки не казати... Нікому не казати, що зі мною розмовляє власне вухо.

У правому вусі хтось ледь чутно зітхнув.

— Добре, — сказав. — Давай знайомитися...

— Що?! — і волосся дибки.

— Тільки пообіцяй вислухати мене до кінця. Не нашкодити мені перш, ніж скажу: «Все! Більше аргументів на власний захист у мене немає».

— Обіцяю... — захрип. Нічого не розумів, хвилювався, цікавість придушила страх. А-а-а... Божевілля — то так цікаво.

Роззирнувся нервово, наче за метр на килимі мав матеріалізуватися джин з арабських казок. Натомість почув черговий наказ у правому вусі.

— Візьми жмутик чистої вати, обережно приклади до вуха. Та тільки не сунь усередину!

Чого-чого, а вати в небагатому домі хворобливого Ілії вистачало. Навіть порадувався: хронічне нездоров'я полегшувало хоч якісь завдання. Приклав до вуха білий жмутик. Прислухався.

— Чудово! — почув усе той же тихий голос. — Тепер поклади вату перед собою на стіл. Поговоримо...

Ватка лягла на стільницю. Ілія очікував побачити щось надприродне, виняткове і надзвичайне, всесильне і моторошне. Чи взагалі не уздріти нічого і від того вжахнутися ще більше. Та на білій ватці, як на небесній хмаринці, крутився мізерний (з манну крупинку розміром), чорний, як ніч, тарган. Активно сіпав лапками і цілком розбірливо вимовляв:

— Ну? І чого ти роззявив рота? Ти ж цивілізована людина, Іліє!

— Ти... Як ти потрапив у моє вухо?! — обурився хлопець.

— Там мій дім, — відповів тарган. — Якби не моя надмірна балакучість — ти до смерті не знав би.

Ілія гидливо скривився, потягся до таргана — яка мерзота!

— Ти обіцяв! — тарган миттєво перескочив на край хмаринки. — До того ж... Я піклююся не тільки про себе. І про твоє праве вухо. Там завжди чисто. Я вкладаю у це серце...

— Серце?! — Ілія геть розгубився. — Ти говориш... Так! Ти розмовляєш. І говориш про серце. Може, у тебе і ім'я є? Ти... один живеш у моєму вусі чи вас там... багато?

Тарган розсміявся тихо і сумно.

— Горе. Мене звати Горе. Я живу у твоєму вусі один. Причому дуже шкодую... І про те, що живу. І про те, що самотній...

— Горе? Що за дивне ім'я? — Ілія забув про гидливість. З цікавістю роздивлявся мікроскопічне створіння. Ніколи раніше не бачив таких маленьких чорних тарганів.

— Що ж тут дивного? Людям завжди хотілося, щоб горе було непомітним і безпомічним. З іншого боку... Геть непогано мати горе за радника.

— А ти не простий...

— Я — це ти, — сказав Горе. — Такий же беззахисний і кволий на вигляд. От ти побачив мене і в першу ж мить захотів розчавити. Проте ми все ще розмовляємо. Так і тебе... Комусь захочеться розтерти тебе на порошок, а тобі треба викрутитися і вижити. І досягнути мети.

Ілія захитав головою.

— Нема... У мене немає мети, — сказав майже правду, бо мрії про замок здавалися настільки примарними: навіть із тарганом ділитися сором.

Горе пересів на середину ватки, ближче до Ілії, кумедно закрутив голівкою.

— Я міг би давати тобі уроки, — пробурмотів стурбовано, наче відсутність мети у Ілії засмутила його вкрай. — І допоміг би віднайти ціль.

Остання сентенція розвеселила хлопця.

— Чого ти можеш навчити мене?

— Жити за законами природи...

— Маячня!

— А ще... Ми могли б... відвідати алхіміка, — сказав тарган, і до Ілії повернулося відчуття неймовірності всього, що відбувалося.

— Ти знаєш, де живе алхімік?

— Звичайно.

— Де?! — розбурхався.

— На півдні Франції.

— Де саме?!

Тарган смішно дригнув лапками.

— Все, — мовив. — Я дуже втопився. Щоб ти мене почув, доводиться горлати...

Віднеси мене у мій дім. Продовжимо... невдовзі.

— Ні! Спочатку скажи! — Ілія підхопив ватку з Горем, підніс до очей. Та бачив інше: алхімік, філософський камінь, еліксир безсмертя... Ціль?..

— Не сперечайся, дурнику! Радій, що я у тебе є, — відповів тарган сердито. — Чим ближче до природи, тим маєш більше шансів вижити.

Ілія раптом злякався. Горе міг зникнути так же таємничо і незбагнено, як і з'явився. Міг не обмовитися про алхіміка. Міг взагалі не розмовляти із ним...

Обережно підніс ватку до правого вуха, щосили намагався відчутти присутність таргана у вушній раковині, та Горе, певно, був дуже акуратним житцем — Ілія не розчув і натяку на рух.

— Горе... ти там? — запитав напружено.

— ...Урок перший, — почув, ніби розмова не уривалася. — Будь-яке спілкування — угода, яку ти повинен укласти якомога вигідніше для себе. От ми...

Поспілкувалися з тобою, і тепер я живу у твоєму вусі легально. Я виграв цю угоду.

— Значить, я програв?

— Чому ж? Тепер ти маєш учителя. Знаєш, де живе алхімік, і отримаєш хоч тимчасову, але мету. Навіщо мені брехати? Брехня і хитрість — різні речі.

Горе затих. Ілія сидів біля столу, дивився на жмутик білої вати, та бачив височенний непорушний замок, який обов'язково стане біля теплого моря, коли він знайде алхіміка і дізнається все про золото і безсмертя.

— І краще б йому не пручатися, — прошепотів хижо. — Уб'ю...

У правому вусі скептично усміхнувся чорний тарган. Зітхнув, влаштувався зручніше. «Хочу побачити її знову», — подумав сумно.

— Урок номер два, — сказав. — Став перед собою реальні цілі.

Горе вимовив це надто тихо. Ілії здалося: то його власна думка.

Вийти з дому важче, ніж здолати кілометри шляху. Ілія глянув на годинник — до повернення мами з роботи лишалося вісім годин. «Устигну зникнути!» — подумав, кинувся збиратися в путь. Віднайшов невеличкий рюкзак, спробував утиснути в нього теплі речі. Ніяк! Витяг з-під маминого ліжка стару шкіряну валізу, підняв її порожню, уявив, що доведеться тягнути повну, аж верескнув від відчаю. Слабкі руки наперед відмовлялися...

За кілька годин безпорадної метушні упав у плетене крісло, задумався. Мама, звичайно, засмутиться... Повернеться додому, увійде у порожній дім і... Ні! Не можна зникати. Але і признаватися — нізащо. Треба... щось придумати. Не брехню. Хитрість. Що, приміром, хоче відвідати... шкільного товариша. Януша. У першому класі сиділи за однією партою, потім Януш з батьками переїхав у Хелм... А кілька місяців тому перетнулися у «Фейсбуці».

Повеселішав. Мама і підкаже, що краще з собою взяти. А теплий одяг за собою не потягне. Південь Франції — не північ Польщі.

Коли увечері втомлена мама повернулася додому, Ілія зустрів її надто схвильовано і геть нічого не міг з цим вдіяти. Вихлюпнув про стіни, що змучили його, про необхідність вдихнути свіжого повітря...

— До Януша у Хелм з'їжджу, — приголомшив. — На кілька днів.

Мама не виказала тривоги. Усміхнулася — давно час знайти у житті хоча б одного товариша. Заходилася збирати синові валізу, та Ілія навідріз відмовився: навіщо стільки?! І тоді мама витягла з антресолей великий брезентовий, схожий на військовий рюкзак.

— Тато в море з собою брав, — сказала лагідно. — Ось і тобі згодився.

Ілія почервонів до скронь, та промовчав — рюкзак цілком підходив для того, аби вмістити білизну, шкарпетки, запасний теплий светр, вовняну в'язану шапку, шалик, аптечку...

Коли покінчили зі зборами, мама не пішла до своєї кімнати, як зазвичай. Присіла біля сина, наче відчувала серцем — надовго прощаються. Ілія обійняв її.

— Якби Бог пообіцяв виконати найнеймовірніше твоє бажання... Чого би ти попросила, мамо? — спитав розчулено.

— Сил... — сказала мама.

Уже й зірки мерехтіли, і холодний осінній вітер хитав шибки, а Ілія все не спав.

Сам собі не вірив: невже завтра отак просто прокинеться, підхопить рюкзак і піде світ за очі тільки тому, що у правому вусі завівся незвичайний тарган?..

— Божевілля, божевілля... — шепотів.

Згадав засмучену маму і подумав, що ціль — свята. Принесе еліксир безсмертя мамі, єдиній дорогій людині на усій землі... Так розбурхався. Навіть хотів піти до маминої кімнати, поцілувати її у зімкнуті важким сном очі.

— Зранку... — вирішив.

Та зранку мама прокинулася першою. Зателефонувала на автостанцію, дізналася розклад руху автобусів на Хелм і, коли заспаний Ілія увійшов до кухні, вже наскладала цілу торбину смачних домашніх наїдків. На доріжку...

— Перший автобус за годину, — сказала. — Проводжу тебе...

За півгодини до відправлення з рюкзаком за плечима Ілія вийшов на поріг, дійшов до хвіртки, як зазвичай, зупинився і розгублено озирнувся до дому, де провів усе своє життя. «Чого це я?.. — заметушився подумки. — Може, не треба... Тарган... То щось із головою... Куди я... Сам-один... Аби з кимсь. Та хіба можна комусь таку таємницю відкрити? Ні... Сам маю... Чи ні?»

У правому вусі зітхнув Горе, гукнув:

— Йди!

Ілія смикнувся і пішов з двору. Мама спішила вслід, просила передавати вітання Янушу та його батькам, телефонувати... Ілія раптом зупинився, скинув рюкзак.

— Адресу забув... Зачекай, мамо. Я зараз... — побіг до будинку, залишив матір посеред вулиці.

Ускочив у дім, побіг до маминої кімнати, відчинив комодик, дістав чорну лаковану шкатулку. Запхав під светр і помчав геть.

На автостанції мама сором'язливо роззирнулася, простягнула синові декілька купюр.

— Не треба, мамо. Я з грошима. Тільки-но заплатили за редактуру, — слабо відкараскувався Ілія.

Та мама усміхнулася, поклала купюри до сигової кишені.

— Згодяться... — сказала.

Десятьма хвилинами пізніше Ілію розгойдувало у комфортному салоні рейсового автобуса на Хелм. Роздивлявся похмурий пейзаж за вікном, аби не думати про поцуплена шкатулку з маминим скарбом.

— Я роблю це заради тебе, мамо... — врешті-решт прошепотів знічено.

Крокувати за безсмертям і золотом з повними кишнями — сумнівна забава.

Напівпорожній автобус гнав на південь, Ілії набридло рахувати бігборди за вікном, бо уже за годину подорожі перестав помічати оточуючі пейзажі, в очі впадали тільки яскраві плями рекламних плакатів — автівки, красуні, металопрокат, клінкерна цегла...

Відвернувся, взявся роздивлятися пасажирів, ніби разом із ним усі вони були освячені таємницею неймовірної подорожі — теж мчали за безсмертям. І золотом. Просто не признавалися.

Пасажирів зібралось небагато. «Дванадцять голів», — нарахував зі свого місця в кінці салону, бо бачив тільки голови. Стара бабця, кілька жінок середнього віку,

зграйка підлітків і двійко молодих чоловіків. Сиділи поруч, тихо перемовлялися. Ілія бачив тільки голені маківки і міцну руку одного із чоловіків з тату на зап'ястку — звисала у прохід, погойдувалася.

«Армійці», — подумав байдуже. Та один із молодиків раптом обернувся до Ілії, ковзнув по ньому холодним хижим поглядом, нахилився до товариша.

Ілія похолов. В оперативних мріях, що вони заповнили душу за ту останню безсонну ніч, яку перед від'їздом він провів на вузькому диванчику, зустрічні люди виглядали геть по-іншому. Ілія уявляв, як бадьоро крокує широким світлим шляхом. Як обходить великі міста, зупиняється у невеличких глухих селах, де наївні простодушні люди самі пропонують йому нічліг і гарячу їжу. Як розпитують: що змусило зрушити у путь? Як Ілія плете хитру казку про дівчину, яку шукає все життя. Жінки змахували сльозу, дівчата мрійливо підводили очі до небес, чоловіки важко зітхали, у парубків розправлялися плечі, і тільки древні бабці по-відьомськи тихо щось бубоніли собі під ніс, косували на Ілію підозріло й недобре, та то маячня. Хто їх нині слухає, тих старих?

Реальність не дослухалася до Іліїних фантазій. На першій же санітарній зупинці — до Хелма майже сімсот кілометрів, сім годин їхати — пасажери вивалили з автобуса: хто до кав'ярні по каву, хто в туалет, хто цигарки палити — голомозі хлопці відійшли вбік. Косували на Ілію, тихо перемовлялися.

«Уб'ють!» — перелякався. Тупцював біля відкритих дверей автобуса, як той дурник: у руках важкий рюкзак, під светром мамина шкатулка. «І не перекладатиму, — істерично билися думки. — Як рюкзак відберуть, шкатулка при мені лишиться... І гроші, що мама у кишеню вкинула. Яйця... в різні кошики...» Один із голомозих хлопців раптом посунув до Ілії.

— До Хелма їдеш? — запитав густим низьким голосом.

— До Хелма... — Ілія не чув свого голосу, та подумав — певно, прозвучало непереконливо.

— Сам звідти?

— Звідти... — збрехав.

— До крейдяного підземелля проведеш?

— Проведу... — серце впало, розлетілося на друзки.

— Домовилися, — сказав голомозий, наче кілок у мізки вбив.

Мандри обіцяли стати геть ненудними...

Автобус ще зупинявся два рази, та Ілія, хоч хворі нирки вимагали регулярного спорожнення сечового міхура, більше не виходив з салону. Прикипів дупою до сидіння, притискав до живота важкий рюкзак, страх фонтаном. Матінко рідна...

Що робити? Згадав про Горе, навіть стукнув долонею по правому вуху, та тарган — ніби здох.

— Підлий... підлий виродок, — ледь не заплакав.

Під вечір у присмерках автобус зупинився посеред густого лісу біля невеличкої АЗС з кав'ярнею і туалетом. Водій оголосив:

— Остання зупинка перед Хелмом.

Ілія на автоматі підхопився, посунув до виходу. Швидко прослизнув повз молодиків, відзначив — підвелися, сунуть слідом. Серце заторохтіло, ноги повели до туалету біля кав'ярні, і поки нервово розстібав-застібав ширіньку, все озирався, ніби саме тут, у туалеті, дадуть у мордяку, відберуть рюкзак, вивернуть кишені і добре, коли не вб'ють.

У двері грюкнули.

— Ти там навіки застряг? — почув сердитий голос.

Розчахнув двері — перед Ілією стояли молодики, супилися недобре.

— Вибачте... — знітився, на ватяних ногах відійшов на кілька метрів від туалету, обережно озирнувся: молодики зникли у туалеті.

Ілія вирячив очі, обійшов невеличке приміщення туалету — однією стіною тулилося до темного лісу. Незграбно перечепився за бордюр, перескочив, побіг до дерев. Застиг біля міцної осики, зиркав у бік освітленого майданчика АЗС.

За кілька хвилин навколо автобуса скупчилися пасажери, роззиралися-перемовлялися: не можна їхати! Ще один хлопець не повернувся! Чорнявий такий, з рюкзаком. Двійко голомозих парубків визвалися пошукати. Ілія смикнувся, як жива рибина на гачку, побіг у лісову темряву.

Зупинився, коли захекався. Важкий рюкзак бив по спині, нетреновані легені здулися... Безпорадно хапав ротом холодне повітря, роззирався перелякано — навкруги тільки моторошна чорна мряка.

— Вітаю... — почув у правому вусі скептичний голос Горя.

Ілія ніколи не ночував у лісі. Тим більш восени. Тим більш, коли тишу з усіх боків раптом рвуть таємничі незрозумілі звуки. Деревата ожили-застогнали, на щоку впала крапля. При землі зашурхотіли тисячі невидимих міцних ніжок, у повітрі блимали і згасали зорі очей чи то птахів, чи то звірів. І у всьому тому містичному шабаші Ілія не бачив жодної зачіпки, жодної реальності, за яку можна було б ухопитися: винеси геть на чисте...

«Йти і йти! Йти і йти», — сміявся з Ілії гидкий дідуган зі сновидінь.

Ілія притулився спиною до осики так міцно, що деревина затремтіла в такт з бурхливим хлопцевим серцебиттям.

«Не зрушу! — плакав Ілія подумки. — Не зрушу до ранку. Та й куди? Не зможу. Ноги тремтять. У горлі грудка. Тут перечекаю».

— А зранку... виберусь якимось на дорогу... — прошепотів.

Тої ж миті за спиною затріщали гілки — до хлопця сунув хтось важезний і хижий.

Ілія закричав і дременув, як молодий олень, хоча ще мить тому був певен: голос шез, ноги не рухаються.

Від відчайдушної втечі заклало вуха, в обличчя били гілки, розгойдувалися дерева і кущі, та — німо, без жодного звуку. Чорна мряка розступалася на півметра попереду і знову замикалася непрозорою важкою завісою — стій! Та страх гнав далі і далі. Розмахував руками, намагаючись розірвати темну завісу, перечепився, рухнув на вологе листя. Застряг підборіддям у невеличкій гірці — кроти

працюють без передиху — примружив очі і побачив попереду теплі вогники справжнього людського житла.

— Хвала Пресвятій Богородиці... — прошепотів розчулено, ніби від хати край низини біля пагорба до нього вже бігли стурбовані люди. І отак прямо усім кагалом, як у мріях: і жінки з чоловіками, і парубки, і недовірливі древні бабці... Схлипнув. Зіп'явся. Побрѳохав на вогні. Зблизька роздивився огорожу з неструганих дощок навколо чистого подвір'я. В середині двору — вправна хата з біленими стінами.

Обережно розчахнув хвіртку. Пішов до ганку. Та грюкнути у двері не встиг: мовляв, впустіть, заради Бога! Зсередини хтось заворушив засувом, двері рипнули, на поріг вийшла міцна молодуха років сорока — фігуриста, червоношока і чорноока, руді коси за плечима батогами. Чорні брови зсунула суворо, залопотіла щось — нічого не зрозуміти.

Ілія закліпав очима, розгубився:

— Мені б... переночувати... Переночувати! Розумієте?

Жіночка розсміялася, піднесла до Іліїного носа руку, потерла пальцями: плати! Ілія засмутився: у мріях добрі люди грошей за ночівлю не просили. І у книжках щиросердних не бракувало. Та ноги тремтіли, а в нирках ожило каміння.

— Добре... — промимрив. Витяг з кишені кілька купюр, що мама дала, відділив одну. — Десять єврів вистачить?

Жіночка відійшла від дверей, кивнула: заходь!

З купюрою в руці Ілія ступив у тісний передпокій з пофарбованими у зелене стінами. Услід за молодницею увійшов до просторої кімнати. Роззирнувся — аж в очах запістрявіло від смугастих килимків на підлозі.

Жіночка тим часом вже вдягала яскраве помаранчеве пальто з чорними гудзиками — підхопила його з широкої дерев'яної лави при стіні, накинула на плечі, пішла до різьбленого буфета поряд із розтопленою піччю, виставила на круглий стіл, покритий льняною скатертиною, велику порцелянову чашку, заварку у прозорій скляній посудині, горнятко з медом, окріп у металевому чайнику.

— А гроші?.. — Ілія тупцював на смугастому килимку, розгублено спостерігав за жінкою.

Вона розсміялася, вихопила з Іліїних рук купюру.

— Дякую.. — пробурмотів.

— Хазяїну зранку подякуєш, — відповіла цілком зрозуміло. Вказала на лавку. — Тут спи...

Штовхонула двері і вискочила надвір.

Ілія не встиг здивуватися, перелякався: та стійте, куди?! Кинувся услід, вибіг на ганок — чорна ніч свище: дощ щоки коле, вітер заганяє у тепло, а біля огорожі мерехтять зелені хижі очі.

Ускочив у хату, закрив двері на засув: Пресвята Діво Маріє, збережи! Протремтів у куті на лаві хвилин двадцять, та втома взяла своє. Пішов до столу, налив у чашку заварку, вкинув ложку меду, налив окропу з металевого чайника, обпік губи гарячим чаєм, вжахнувся: окріп не охолов і на градус...

— Не спатиму, — насторожився. Усівся на лаві, зиркав по боках, наче з печі чорт вискочить, різьблений комодик смикнеться і впаде прямо на Ілію, а круглий стіл провалиться під підлогу, чашка перекинеться, залле усе навкруги крутим окропом.
— Не спатиму...

Очі злипалися. Улігся бочком на лаву, насторожено вчепився поглядом у віконце: виглядатиме. Як не горе, так біду...

Незчувся, як заснув.

Посеред ночі Ілія прокинувся від того, що хтось відчайдушно трусив його за плече. Роздер очі.

— Мамо?.. — здивувався. — Що ти тут робиш?

Мама тремтіла.

— Синочок... — прошепотіла перелякано. — Під тою лавою, де ти спиш, такий вітер! Ось сам глянь!

Присіла біля лави, зазирнула під неї.

Ілія ступив з лави на підлогу, присів поруч з мамою.

— Що там?

Простір під лавою з'яв бездонним чорним проваллям без кінця і краю. Там не було неба, землі, подекуди раптом спалахували яскраві цятки, одні той же час згасали, інші збільшувалися і переливалися, як дорогоцінне каміння.

— Так ось де мій скарб! — захоплено прошепотіла мама. — А я обшукалася...

Простягнула руку під лаву, у чорне провалля. Лава обвалилась і придавила мамину руку. Мама закричала — страшно, тоскно. Ілія за мить вкрився холодним липким потом, підхопився.

— Я зараз, зараз...

Учепився у лаву, намагався підняти. У нирках штрикнуло немилосердно — повалився, затремтів. Шкрібся до лави.

— Я зараз, зараз...

Знову вчепився — ну, давай! Тягнув догори край лави, а вона, клята, наче з надважкого металу. Уперся плечем, закричав — лава зрушилася і повалилася на бік. Під нею — звичайна дерев'яна підлога.

Ілія обернувся до мами — сиділа на смугастому килимку, притискала до грудей зламану руку — і заплакав. Мама усміхнулася і раптом сказала:

— Ходімо зі мною, Іліє. Тепер ти мені як брат...

Ілія хотів відповісти, що всі люди — брати і сестри, що то не порожні слова і, можливо, всі люди взагалі — родичі. Що у серці розквітла гордість, бо й не сподівався здолати лаву, що мамі треба до лікаря, та різкий пронизливий біль скрутив у колесо: нирки нагадували про себе із педантичною регулярністю.

Ілія повалився на смугастий килимок.

— Мамо... Присядь біля мене. Зігрій спину, і мені стане краще.

Мама не чула. Підвелася, повела очима, знайшла Іліїн рюкзак біля комодика, заходила геть усе з нього викидати на підлогу.

— А де?

Відкинула рюкзак, нахилилася до Ілії, дістала з-під светра чорну лаковану шкатулочку. Висипала з неї усе собі на долоню, пішла до дверей.

— Ні! — прошепотів Ілія. — Не йди! Ти ж моя мама! Ти потрібна мені...

Та мама й не обернулася. Розчахнулися двері, впустили до кімнати вихор осінньої негоди. Ілія хотів закричати, що втопився від порожнечі, самотності і хвороб, та нестерпний біль відрубав свідомість — розпластався на килимку.

Вранці Ілія закрутився на лаві від холоду. Роздер очі.

Пішов до печі — ще вночі, певно, перегоріла і згасла. Натяг на себе другий теплий светр, задмухав на руки...

— Правиця наче припухла, — пробурмотів.

Роззирнувся — нікого. Серце завмерло — ніч, мама, зламана рука... Закляк: шкатулка!

Задер светр, дістав з-під нього шкатулку, розкрив.

— Фу ти... — мамин скарб лежав у своєму сховищі неторканим.

Утер несподіваний піт, мить подумав, перекинув шкатулку до рюкзака. Присів за стіл і задумався: перша частина плану, хоч і геть непередбачувано, але реалізувалася. Загубився дорогою до Хелма, кінці у воду. Отут хай і шукають, а він тим часом спрямує до Франції.

Стукнув долонею по правому вуху.

— Горе!

— Урок номер три, — почув. — Спілкування без потреби — задарма згаяний час.

— Як до Франції коротше? — спитав Ілія.

— Через Чехію і Німеччину, — розсердився тарган. Зашарудів у вусі. — Не знав?

— Знав...

— Навіщо згаяв час? У тебе його забагато?

— Можливо, скоро у мене буде вічність часу...

Тарган хмикнув уїдливо:

— Дійдеш до французького кордону — повідом. Раніше прошу не турбувати.

— І який із тебе вчитель?

— Мудрий... — відрізав Горе.

Ілія потягся до порцелянової чашки, влив у неї заварку, вкинув ложку меду...

— Був би ти людиною, зрозумів би, — заговорив вдумливо. — Людям необхідно спілкуватися. Просто так... Без угоди. А короткі шляхи — не завжди найкращі. За день — зима. І навіщо мені брехати снігами Чехії і Німеччини? Піду на південь.

Через Словаччину й Австрію до Італії... А звідти до Франції...

Потягся до металевого чайника, відсмикнув руку — дідько, гарячий! — витріщив очі: всередині чайника парував окріп, ніби щойно з вогню.

Ілія зіщулився, вовкувато роззирнувся. «Треба забиратися звідси якнайшвидше», — заметушився подумки. Розмішав чай. Ковтав гаряче поспіхом, не зводив очей з чайника, що у ньому і досі парував окріп.

Раптом біля хати рипнула хвіртка, хтось гукнув голосно — Ілія не розчув слів. Завмер, вирячив очі — двері розчахнулися, і на порозі став міцний високий парубок з ножем і сокирою в руках.

Ілія проковтнув окріп і відчай.

— Ви хазяїн? — пробелькотів.

Велетень примружив очі із зацікавленістю, схилив голову набік.

— Як звешся?

— Ілія...

Велетень кинув сокиру на долівку, ніж — за пояс, усівся навпроти Ілії за стіл.

Дістав з рюкзака шмат сала з сухарями.

— А я Гоцик. Що проти мого сала поставиш? — запитав насмішкувато.

Ілія заметушився. Підхопив рюкзак, дістав з нього пакунок з маминими наїдками, вивалив на стіл: пиріжки, паштет з печінки, бутерброди з сиром...

— Прошу, пригощайтесь. Я... мав би подякувати...

— То дякуй!

— Дякую! Гроші я вчора заплатив...

— Які гроші? — Гоцик намазав на бутер з сиром печінковий паштет, одним рухом відкусив половину.

— Як? Вам не передали? Жіночка така... У рудому пальті...

— Не розумію, — очі Гоцика сміялися. — Не бачив я твоїх грошей.

— Але жіночка...

— Не знаю ніякої жіночки.

Ілія опустив голову.

— Добре, — вимовив. — Я... заплачу... знову.

Поліз до кишені. І уже хотів було витягти гроші, що мама дала в путь, та нашттовхнувся на хижий Гоциків погляд. Знітився. Спробував у кишені відділити одну купюру, аби не демонструвати велетню всі. Гоцик з усмішкою спостерігав, як худорлявий дохляк вовтузиться.

— Допомогти?

Ілія почервонів, витягнув навмання купюру і ледь не луснув от прикрощів — п'ятдесят євро.

— Здачі... не маєте?

Гоцик згріб гроші, поклав у кишеню, проковтнув залишки бутера, хитнув головою.

— Ні.

У дивній кімнатці з вічно гарячим чайником зависла тиша. За логікою подій, Ілія мав би пояснити: Гоцик винен йому сорок євро. Язик не слухався. У голові метушилися беспорядні думки: от він одразу зрозумів — зле, дивне місце. І хазяїн дивний: як це він не знає, що по його хаті чужа жінка вешталася?! Чому двері не зачиняє? І розмовляє українською — ледь зрозуміло. Ніби з тих часів виринув, коли князь Данило Галицький Хелм заснував.

— Ви... українець? — ляпнув.

— Розумієш?

— Розумію.

Гоцик підвівся, запхнув у рюкзак сало з сухарями, витер рукавом губи і пішов до дверей.

— То добре, — сказав на ходу. — Згодиться.

Ілія так здивувався, що забув про страх.

— Зачекайте! А хто ж дім замкне? І чому ви так просто залишаєте мене тут? Мені треба йти. Я не можу охороняти вашу хату.

— Це не моя хата, — сказав Гоцик і грюкнув дверима.

Лють творить дива. В Іліїній голові булькав — не стиг окріп.

— Курвел, псякрев! Гімно! Дебіл! Щоб тебе з приладом Гейгера шукали! Щоб ти здох, швіня! — верещав, очі з орбіт.

Забігав кімнатою, по лаві кулаком — а на тобі! Вхопив чашку, об підлогу — а на! Ускочив у куртку, рюкзак на плечі — бігом за Гоциком услід.

— Гроші він мої взяв! Гроші... — трусився.

Вибіг з хати, та перш, ніж роззирнутися — де ворог?! — наштовхнувся поглядом на повалену стару огорожу. Закляк — жах венами. Коли встигла потрухлявіти й завалитися? Вчора ввечері міцною була? І вчора чистий двір нині сухим листям завалений, наче вік не метений.

Озирнувся на хату: облуплені старі стіни, двері без засува. Та що ж це?

Перехопило подих, обережно відчинив двері і знову зайшов усередину.

В обличчя павутиння, піч розвалена, круглий стіл покосився на трьох ногах, лави одна на одній купою. Ніяких смугастих килимків, горнятка з медом. І чашки щойно розбитої на брудній побитій підлозі немає. Пішов кімнатою. Очам не вірив. Торкнувся рукою металевого чайника — стояв на вкритому пилом облізлому комодіку — зойкнув: у чайнику парував окріп.

— Матір Божа! — кинувся геть. Перечепився, впав — сокира перед носом.

Ухопив сокиру і вискочив зі страшного таємничого дому.

Гоцик відійшов далеченько. Ілія побачив його на вершині невисокого пагорба — стояв, роздивлявся, ніби вирішував, куди далі рухатися.

— Стій! — загорлав, хоча й розумів — Гоцик навряд чи його почує.

Біг-захекувався.

— Гроші він мої взяв, кретин!

— Стій! — вигукнув, коли відстань скоротилася до небезпечних метрів десяти.

Гоцик озирнувся, примружив очі і застиг.

Ілія перелякався до смерті. Зупинився. Лють — тікати. Він їй: куди?! Вона: вибач... Коліна затремтіли, та рука тримала сокиру.

— Чого тобі? — гукнув Гоцик.

Ілія почервонів до скронь, закусив губу — ну, чому він такий слабкий і безпорадний?! Хіба у нього вистачить сил дістатися прихистку алхіміка, якщо на його шляху зустрічатимуться такі... сильні підлі покидьки?! «Спілкування — угода, яку потрібно виграти», — згадав шепіт таргана. Зиркнув на Гоцика недобре.

— Ти... не хазяїн! — пробелькотів уперто.

— Хазяїн, — упевнено завірив Гоцик.

— Ні, ні! Ну, навіщо ти так?.. То не твоя хата! Ти не хазяїн!

— Хата не моя. Хазяїн — я!

— Який ти хазяїн?! — відчайдушно вигукнув Ілія.

— Хазяїн... ситуації, — сказав Гоцик.

Ілія ошелешено закліпав повіками, засмикав сокирою.

Гоцик розсміявся.

— Нервовий? Дай сюди сокиру! Мені згодиться.

Ілія слухняно побрѣохав до Гоцика, простягнув йому сокиру, зазирнув у вічі.

— Будь ласка. Віддай мої гроші, — попросив.

Гоцик кивнув. Дістав з кишені двадцять три гривні.

— Це приблизно два євро по-вашому буде. Інші згодом віддам. Зараз не можу.

— Але це мої... мої гроші!

— Добре, — Гоцик підійшов до Ілії впритул, проштрикнув поглядом. — Якщо це твої останні гроші — віддам. Останні?

Ілія заляк: нахабний покидьок ставав не просто хазяїном ситуації — царем!

Збреши — обшукає і все, що лишилося, забере, а там таки немало! Іліїних чотириста євро, маминих сто двадцять, а ще шкатулочка. Правду скажи — теж пограбує. І якого біса він побіг за цих поганцем?!

— То як? — перепитав Гоцик.

Ілія напружився і раптом сказав:

— Я... шукаю охоронця... Для подорожі. Можу тобі... заплатити, якщо погодишся... супроводжувати мене.

— Куди?

— До Франції.

— Скільки? — спитав Гоцик.

— Сто... двадцять євро, — слова обганяли Іліїні думки, а думки плазували від гордоців: він — геній! Зумів обернути ворога на друга. Більше — на підлеглого.

Винайняв. Купив! Орендував з бельбахами! І гроші зберіг, відкупився задешево. І компаньйона знайшов. Непогано він виграв оце спілкування...

— Годиться, — кивнув Гоцик. — Давай!

— Що?

— Гроші.

Ілія почервонів од прикрощів — ой, зарано радів! Обдурить же!

— Після... виконаної роботи, — пробурмотів безпорадно, міцніше затис у кишені мамині євро.

— Добре, — погодився Гоцик. — Тоді хавка і нічліг за твій рахунок...

Ілія кивнув поспіхом — годиться, хоча так і не зрозумів: він виграв? Чи програв? Відповіді обіцяла дорога...

Та перш ніж зрушити, новоспечені компаньйони несподівано з'ясували — прагнуть одного й того самого: обходити широкі траси, великі міста і прикордонні застави. Сиділи навпочіпки біля розкладеної на жовтій траві мапи Європи, усе вираховували, як швидше дістатися півдня Франції. І автобуси курсують, і потяги

мчать, і літаки розсікають. Та Ілія кривив пику — краще автостопом, короткими пішими кидками...

— Шукають? — зиркнув на нього Гоцик.

— А тебе? — насторожився Ілія і вперше пожалкував, що винайняв супутника.

— Ні, — відповів Гоцик. Пояснив. — Паспорта не маю. І візи.

— А мені зникнути треба...

— Зникнеш, — пообіцяв Гоцик, наче вже і яму для Ілії вирив.

Ілія зіщулився: ох, наплачеться ще з таким супутником. Гоцик не помічав полохливого страху в Іліїних очах. Схилювався до мапи.

— Як рухатися планував?

— Через Словаччину до Австрії. Звідти до Італії...

— Ні!

— Чому? — Ілію лякала Гоцикова категоричність.

— Ми ж не Айболіти по горах шкрябатися. Ні, я можу. А ти — ні, — Гоцик тицьнув пальцем у мапу. — Чітко на південь! Минаємо Словаччину, рухаємося Угорщиною все вниз. Повертаємо до Словенії, перетинаємо цю мініатюру і — ось! Ми на півночі Італії. Звідти до півдня Франції шапкою докинути можна. І ніяких Альп!

— Як варіант, — відсторонено прошепотів Ілія, аби не втрачати примарного статусу покупця, що він щойно купив собі... хазяїна.

— Без варіантів! — відрізав Гоцик.

Брат

У перший злий день зими 2008 року на світанку українсько-польські партизани у кількості дві голови просочилися до Словаччини, оминувши пункт перетину кордону поблизу Дуклинського перевалу. І хоч криті лісом Карпати не нагадували суворих Альп, вкрай утомлений Ілія бурчав роздратовано:

— І в чому сенс? Однаково — гори.

— А не скажи, — Гоцик заліз на каменюку, вдивлявся у широку, заповнену автівками трасу. — Отут твої гори і залишаться, а нам на південь.

Зіскочив на землю, поправив рюкзак, розсміявся легковажно.

— До Угорщини — якихось вісімдесят кілометрів. Мамо рідна! Плюнути і розтерти! За пару днів гуляш куштуватимемо.

— Я б зараз поїв, — сказав Ілія. Із запитанням зиркнув на Гоцика: можна?

Дорога усе розставила на свої місця ще у перший день подорожі. Без гикавки прикінчили Іліїні запаси, і Гоцик постановив:

— Сало і сухарі — НЗ! Коли гроші і сили скінчаться, тоді сало дістанемо. А доти аборигенів на харч розводитимемо.

— Як? — спитав тоді недовірливий Ілія.

— Та як... Безсоромно й упевнено, — спокійно відказав Гоцик, задумався. — Легенда потрібна. Я — глухонімий. І бідні ми! Бідні брати. А батьків у нас немає. Померли. А ти мене ведеш... Куди ж ти мене ведеш?

— Може, до моря? Бо ти моря ніколи не бачив, — запропонував Ілія, хоча ідея братерства здалася безглуздою: аж нічогісінько спільного! Годі й шукати!

— Фігня! Не проканає, — скривився Гоцик. — Легенда має викликати у місцевого населення співчуття і довіру... Море! І чим глухонімому допоможе море? Ні. Ти мене ведеш... до ромів! Мовляв, остання надія, бо чув, що іспанські роми — ще ті відьмаки. І одного отакого глухонімого розмовляти навчили, хоч він до того — ні бе, ні ме. А ти матінці запрягся — відведеш братика до ромівських ворожок! Бо то була її остання воля, і хоч грошей у нас геть катма, та тебе це не зупинило... Гоцик замовк, зиркнув на Ілію прискіпливо.

— До речі, скільки у тебе грошей?

Ілія напружився: підлий хлоп! Знову за своє! Як уже Ілія уникав тих розмов, як викручувався. Вночі, коли Гоцик хропів безтурботно, навіть покликав на допомогу таргана.

— І що ж мені казати йому, Горе?!

Та тарган у правому Іліїному вусі лише буркнув, що стане третім у подорожі лише у Франції, а доти поради роздаватиме лише тоді, коли сам вважатиме за потрібне.

Та Ілія не здався. Стукав пальцем по вуху, шепотів полохливо:

— А мої потреби тобі по цимбалах? Він до грошей моїх дістатися хоче, а ти...

— Господи, та включи вже мізки. І вимкни страхи, бо вони ведуть у морок. Якби Гоцик хотів твоїх грошей...

То так, зрозумів Ілія. Та й правди розкривати геть не хотілося.

— Чотириста євро, — здався врешті.

Відвів погляд, наче Гоцик міг здогадатися: сто двадцять євро, що лишилися від маминих ста сімдесяти (п'ятдесят у Гоцика, забудь!), перекочували до маминої ж шкатулочки, а сама вона живіт Іліїн гріє — НЗ!

— Чотириста? Небагато. Може, хай у мене будуть? — запропонував Гоцик.

Ілія відсахнувся, набундючився. Ні, ні — захитав кучерявою башкою так енергійно, ніби встромив ту башку в діжку — масло зіб'є.

Гоцик усміхнувся скептично.

— Чотириста... — повторив задумливо. — Сто двадцять із них — мої.

— Чому це сто двадцять? П'ятдесят уже... забрав.

— То не рахується. Сам віддав. Я не просив. Сто двадцять! З чотирьохсот.

Лишається двісті вісімдесят. На хавку замало. Будемо у глухонімих гратися.

Ілія проковтнув образу і запропонував:

— Може, я глухонімих буду? А ти... легенду місцевому люду розповідатимеш?

— Ні.

— Та чому?! — Ілію вбивали різкі відмови. Хоч би пояснило, падло!

Та коли Гоцик взявся пояснювати, Ілія ледь не задихнувся. Трусився: мовчи, падло, мовчи!

— Ти і так убогий. Кістки стирчать, щоки ввалилися. Глянеш, тільки здивуєшся — як ще ногами соваєш? Нирки, підшлункова... Зросту того... Одним словом, хоч глухонімиий, хоч ні — нещастя, а не мужик. У людей такі тільки відразу викликають... От я, приміром, дивлюся на тебе... І за що тебе жаліти?!

Вів далі, не помічав звірячої глухої ненависті у глибоких чорних Іліїних очах.

— Інша справа — я. Хвалитися не буду, але дівки... А вони, чувак, силу люблять. А тут — таке горе. Усім гарний, а балабонити не може. І не чує... Пожаліють, щоб я був здох! — Гоцик замовк, зиркнув на Ілію. — Відчув різницю?

— Ти... мені не брат, — ледь чутно відказав Ілія.

Гоцик усміхнувся дияволом.

— І мови знаєш... Ото й практикуватимешся.

— Я тільки англійську... Трохи.

— А більшого не треба.

Уперше Ілія розповів легенду про глухонімого брата-велетня похмурій подружній парі середнього віку в прикордонному хуторі на півдні Польщі. Видавав скоромовкою, аби напружений Гоцик не зрозумів:

— Падло... Таке падло, оцей мій брат! Добре, що не чує, бо убив би! Геть мене змучив. До іспанських ромів його веди, бо ті, кажуть, глухонімих розмовляти вчать. Я його просив: «Братуку! Дай зароблю, грошей назбираю, батькам пам'ятник поставлю, а потім уже...» Та куди! У горлянку мені вчепився, поміж очі врізав. Ви ж бачите — бидло! Замочить і не гикне. І що робити? Хату покинули. Грошей катма. Сунемо. А чи дійдемо? Що не куплю поїсти, забирає. Отакого дебіла за брата маю.

Подружжя перезирнулося перелякано. Чоловік підійшов ближче до комода, який прогинався під вагою старовинного бронзового годинника з усміхненими янголятами навколо циферблата. Ілія зрозумів: перегнув. Дядько антикваріату не пошкодує, тільки б їх здихатися.

— Та то таке... — усміхнувся винувато. — Його ж теж зрозуміти можна. Ми собі розмовляємо. І чуємо усе чисто. А він, бідолашний...

— До нас зараз родичі приїдуть, — обережно сказав хазяїн, поклав долоню на годинник, примірявся — підхопити та братам по маківках. — І раді б вам допомогти, та ніяк не виходить.

Ілія почервонів до скронь — дідько! — зітхнув.

— Вибачте... А поїсти...

Подружжя знову перезирнулося. Чоловік махнув рукою — ні! Та жінка раптом мотнула головою войовничо, пішла до столу — тарілками дзень-дзень!

— Е, Кшиштофе, припини! Не бійся! Я сама цього вилупка вб'ю! Хай тільки ворухнеться! Хай поїдять! Оцей! Чорнявенький хай поїсть! А той лобуряка і крихти не отримає! І пам'ятника не дав батькам поставити, курвел клятий!

Недарма Господь йому язика відняв і вуха заткнув!

Ілія обережно посунув до столу, Гоцик присів скраю.

— Хай і брат поїсть, дуже прошу, — обережно попросив Ілія. — Не ображайте каліку. Бог побачить...

— Свята людина, — зітхнула жінка. — Як тебе звати, бідахо?

Ілія закляк: не справжнє ж ім'я називати? Ще день-два і мама почне на сполох бити.

— Амброзій, — мовив тихо. — У перекладі з грецької — безсмертний...

— А брата?

— Юрек. Землепашець тобто, — відповів Ілія, уявляючи Гоцика по коліна у жирній чорній багнюці.

Жінка захитала головою — бідний Амброзію, ох і не пощастило із братом!

Підкладала Ілії з печені м'яса побільше, кидала Гоцикові на тарілку пусту картоплю з морквою. А набундючений пан Кшиштоф так і стояв біля бронзового годинника — чи то прибульцям час на їжу відміряв, чи то оборонятися від них готувався. І тільки-но Ілія із Гоциком з тарілок усе повиїдали, кашлянув сердито і повторив:

— Раді би допомогти. Та ніяк не виходить. Йдіть собі...

Справу на самоплив не пустив. Провів хлопців спочатку до ганку, потім до хвіртки, потім аж на дорогу із ними вийшов, щоб переконатися — не повернуться.

— Чуєш, Амброзію! — сказав Ілії. — Може, в поліцію повідомити?

— Бог з вами, пане! — перелякався той. — Хіба ми вам що поганого зробили?

Тої ночі довелося спати просто неба. Ілія тулився до Гоцика — так тепліше — лаяв себе останніми словами. Навіщо господарів «братом» нажахав?! Зараз би у теплих постелях відпочивали...

— Іліє... — Гоцик ніби читав Іліїні думки. — І що ти такого людям намолов, що вони на мене вовком зиркали?

— Легенду... треба додумати. Бо щось не дуже людей вражає співчуття до глухонімого... ведмедя, — уїдливо відповів Ілія. — Мене пожаліли... Що мушу вести тебе світ за очі.

Гоцик відштовхнув «брата», закутався у куртку. Дивився у чорну мряку осінньої ночі.

— Схема нормальна... Усе залежить від виконання. Ти... Ти просто не талановитий, — замовк, задумався. — Будемо таким чином діяти: зранку до вечора — просуваємося вперед. Йдемо пішки, їдемо автостопом — як пощастить. Увечері шукаємо нічліг і вечерю. Їсти раз на добу — нормально. Запитай у студентів: вони так роками живуть.

— А якщо я захочу поїсти зранку. Чи вдень? — насупився Ілія.

— Без проблем. Бабло маєш — купи хавку хоч вранці, хоч вдень. Але — на двох. «Дзуськи! І не мрій! Краще я з голоду подохну, ніж за власний рахунок тебе підгодовуватиму!» — подумки обблював Гоцика Ілія і заплющив очі.

Та після вдалого вторгнення на територію Словаччини ясного зимового ранку їсти хотілося до бісиків. Ілія закусив тонку губу, поліз до кишені.

— Я куплю чогось поїсти, — прошепотів украй сумно. — На двох...

У приязній придорожній словацькій кав'ярні того дня двійко різнокаліберних хлопців із рюкзаками за плечима виїли з десяток бутербродів з шинкою, випили півлітра кави на двох.

— Не смій! Ніколи не смій замовляти на мої гроші! — репетував Ілія, коли Гоцик перехопив здачу з сотні, яку принесла офіціантка, і залишив їй «на чай» два євро.
— Не психуй, бо хавка назад полізе, — поблажливо вміхнувся Гоцик. Посунув від кав'ярні у поле навпростець, бо, за його міркуваннями, південь знаходився саме там.

До нового, 2009 року, лишалося менше тижня. За спинами мандрівників підозріло косилася Угорщина, привітно всміхалася мініатюрна Словенія, хоч і застрягла у горлі Ілії і Гоцика виснажливим маршем — Альпи таки трапилися на шляху. Юлійські. Гоцик дратувався: та коли вже ті гори скінчаться! Розумний Ілія старанно вивчав мапу.

— В Італії треба Паданською рівниною йти. Швидко перетнемо.

Паданська рівнина зустріла хлопців емоційними «бон джорно», «арівідерчі», «грація» і незвичним для цих країв пекучо-морозним повітрям. Від Балтики до середземноморського узбережжя Європу замело високими снігами, вкрило пронизливими вітрами, розігнало людей по хатах. Клятий південь із сонцем, теплом і радістю — щез! Ніби й не Італія зовсім — Скандинавія.

Погодні мінуси оберталися для Ілії і Гоцика сумнівним плюсами: на шляхах поменшало автівок, а водії тих, що ризикували продиратися крізь вітри і замети, набагато милосердніше ставилися до двох промерзлих юнаків, що вони мітингували на узбіччі з саморобним плакатиком «Автостоп».

Та автомобільні шляхи не завжди збігалися з маршрутом Ілії і Гоцика. Годину-дві відігрівалися у кабіні вантажівки, виплигували на слизьке узбіччя — грація, грація! Гоцик вдивлявся у навколишній пейзаж.

— Нам на захід, — важко зіскакував з узбіччя на біле нетоптане поле, прикрашене поодинокими білими деревами, за якими іграшковими кубиками стирчали людські домівки.

Той день напередодні Нового року розпочався так само. Тільки за білим полем — ані натяку на людські оселі.

Ілія їв очима безкінечне сніжне марево.

— Ні, ми не маємо туди йти! — канючив. — Краще зробимо гак... уздовж траси.

У поле не можна. Там не видно людського житла. Померзнемо.

— І на трасі стовбичити — фігня, — Гоцик уже сунув полем геть від занесеної снігом асфальтівки, пояснював на ходу. — Йтимемо години до третьої дня.

Шукатимемо нічліг. За кілька годин на свіжому повітрі ще жодна собака не гавкнулася.

Ілія шкандибав слідом, шепотів затято:

— І не помру! Не помру! Взагалі... ніколи не помру! Тільки б дійти...

Заповітна мрія розігрівала мляву кров, рухала Іліїними ногами. Гоцик йшов метрів за п'ять попереду, та раптом зупинився. Обернувся і запитав:

— Іліє! А що там... на півдні Франції?

Ілія заляк. Стер з чола сніг, зіщулився. Всередині якась сволота біла у скроні, у горло, груди. Вони стояли один проти одного на безкінечному засніженому

незнайомому полі двома чорними колодами: один чекав відповіді, другий знав: будь-яка відповідь — пастка.

В Іліїному вусі ворухнувся тарган.

— Скажи... — прошепотів сумно.

— Ні! Ти що?! — полохливо вигукнув Ілія.

Гоцик зміряв чорнявого підозрілим поглядом.

— Мариш?

— Ні! — холод дістав до кісток. Ілія засовався, зрушив з місця, підійшов до Гоцика. — Ходімо. Нащо стояти? Дім... Ще треба відшукати хоч якийсь дім...

Гоцик сунув поряд із Ілією, косував прискіпливо.

— Що там, на півдні Франції? — повторив уперто.

— Нічого! Геть нічого! Чому я повинен розповідати тобі, куди і навіщо я йду? Ти лише супроводжуєш мене. За гроші! Я ж не ставлю тобі питань!

— Не психуй, брате, — іронічно усміхнувся Гоцик. — Мені начхати на твої таємниці.

— Що за маячня? Які таємниці?! — Ілія відчував, як до очей підступають сльози.

— У мене тільки одна таємниця...

Зупинився, стягнув з руки вовняну рукавичку, витер очі...

— Я у квітні народився... — сказав тьмяно. — Першого.

— Серйозно? Ані на дурника, ані на веселуна не схожий!

Ілія затремтів, подався до велетня, учепився в його куртку.

— Я у квітні народився, довбаний ти придурок! Бо мама казала: усі діти моряків-китобоїв народжуються тільки навесні.

— Чому? — Гоцик стояв спокійно, наче й не висів на ньому розбурханий гнівний Ілія.

— Бо китобої повертаються з промислу додому тільки на два місяці — червень і липень. Тож і діти народжуються... — Ілія замовк, втупився очима в Гоцикову куртку. — Я вірив... Що тато загинув у морі.

— Живий?

Ілія кивнув.

— Він... бухгалтер. Я йду... убити його, — прошепотів так відверто, що і сам повірив.

А і те: тисячу разів мріяв, як сильним ударом розчахує двері бухгалтерської оселі на сусідній вулиці, хапає за горлянку немолоду жирну істоту з первинними статевими ознаками. «Сука! Ти — сука! Мерзота! Мені ти не потрібен! Ніколи! Не прощу, що матір покинув! Як остання сволота! Бухгалтер клятий! Вирахував? Що ми зайві? А я зараз навчу тебе по-іншому рахувати!» І — пикою у стільницю! Раз! І — жирне тіло на підлогу! Два... У мріях усе скінчувалося кривавою юшкою на морді бухгалтера, його запізнiлим каяттям і величезними алiментами, що вони накопичилися за вісімнадцять років життя Ілії до повноліття.

Гоцик уперше за всі дні мандрів глянув на Ілію з повагою, відірвав його від своєї куртки, ляснув важкою долонею по плечу.

— Пішли, брате... — сказав так тепло і просто, що Ілія не втримався, розридався.

Ніхто й ніколи не називав його братом. Не за легендою. У житті.

Чи від того, що несподіване Іліїне одкровення розбурхало серця, чи тому, що біле поле ніяк не закінчувалося, та за дві години виснажливого просування мандрівники зрозуміли — справи кепські.

— Заблукали... — Гоцик роззирався шулікою, наче он вони, людські хати, зараз же і вискочать перед очі.

Та навкруги — тільки природний, знівельований білим ландшафт.

— Твою наліво! — розгублено шматував поглядом білу завісу: дайте іншого кольору! — Капець!

— Тобто... повний капець? — насторожено запитав Ілія. — Тепер ми... помremo? — Не сьогодні!

Ілія бачив: Гоцик ховає сумніви. Скинув рюкзак, ворушить плечима — розминає, усміхнувся Ілії задьористо.

— Зараз... Хвилину перепочину і підемо. Та бути такого не може, щоб даху не знайшли!

— Звичайно. Ти... не журися. Знайдемо дах. І години не мине, як знайдемо, — Ілія відчував гостру потребу підтримати цього сильного безалаберного шибайголова, якого доля дала йому в супутники. — От згадаєш мої слова... — прошепотів.

Замовк і раптом додав: — ...Брате.

Гоцик плюнув на сніг, накинув рюкзак на плечі, посунув далі.

— Доганяй! — прохрипів. — Дня того лишилося — дуля! За годину смеркатиме.

Ілія бадьоро крокував за Гоциком, серце співало. Щось змінилося щойно! От тільки-но! Іліїне тіло не відчувало втоми. Нирки не нили, підшлункова пішла у підпілля — ані натяку на хронічні болі. Дивився у спину Гоцика. «Брате, — думав захоплено. — Ми дійдемо! Я... стану безсмертним і багатим, і як усе вигорить, обов'язково поділюся із тобою. Усім, напевно. Але до того, вибач! Не можу розповісти... Та й хто повірить? Тарган, що розмовляє. Алхімік. А я вірю! Хай усі повиздыхають од сміху, а я вірю... Тому ми дійдемо! Ми ж не дурні пастухи, щоб за примарними багатствами, закопаними біля іспанської церкви, ганятися.

Безсмертя варте важкого шляху. Обов'язково дійдемо...»

Та Гоцик рухався не так оптимістично. Хитався, переставляв ноги важко-непевно. Зупинявся щохвилини.

— Тільки відхекаюся, — похмуро повідомляв Ілії.

Ілія кивав — звичайно. Уперше за увесь час подорожі пішов уперед — мовляв, йди по моїх слідах, брате, так тобі легше буде. Озирався: ти як? Гоцик мовчки сунув услід.

— Хочеш, рюкзак твій візьму? — запропонував Ілія легковажно.

— Краще під ноги собі дивися, — відказав Гоцик і сів на сніг. Розчистив його рукавичкою — під снігом крига. Вдивлявся: річка яка? Озерце замерзле?

— А що під ногами? — почув чорнявого. — Біле покривало чорної безодні?

Ілія сунув далі — по білому рівному. Зробив кілька кроків... Під ногами дзвінко надломилася тонка скоринка великої, засипаної снігом, ополонки. Ілія не встиг вдихнути і вжахнутися — крига розсипалася, і він полетів у льодяну каламуть. Гоцик почув, як ламається лід. Підняв очі: Ілії не було. Біля чорної пащі ополонки на снігу — тільки рюкзак. І чорна лакована шкатулочка: певно вилетіла з-під светра.

Гоцик спробував підвестися, та сили розбіглися, поховалися.

— Сука!

Зціпив зуби, поплазував до ополонки. За метр зупинився. Лежав на снігу, матюкався, розстібав куртку, стягував штани, взуття. Покинув одягу — до ополонки. Занурив руку у льодяну воду, намагався намацати Ілію.

— Глибоко... — Гоцика трусило від холоду.

Роззирнувся розгублено, наче звідусіль уже спішила допомога. Та чужа зима красномовно мовчала.

— Та щоб ви усі повиздыхали! — щосили крикнув у німий простір, і все навкруги одразу наповнилося звуками. Зарипіли голі дерева, закаркали круки.

Гоцик не чув. Ухопився за край ополонки, підтягнувся ближче до неї і упав у брудну темну воду.

...Ілії було добре. Пізніше, коли знову захоче жити і усвідомить — смерть уже обійняла, тільки поцілувати не встигла, — він довго ламатиме голову над карколомним запитанням: чому несподівана близька загибель так надихає і заспокоює?

Але тої миті, коли після двох відчайдушних спроб дошкрябатися до рятівного повітря Ілія повільно, покірно і німо опускався на дно озерця, неймовірне блаженство огорнуло його, звільнюючи від страхів, відповідальності, обов'язків і проблем. Куце життя розляглося перед очима чудернацьким пасьянсом, нашіптувало: більше карт у Іліїній колоді немає. «Ну, що ж... Немає, так немає», — думав байдуже. І посміхався мамі, що вона із гнівом розкидала красиво викладені тузи і шістки, тяглася погладити сина по голові. Колись у дитинстві у Ілії були розкішні чорні кучері. Мама любила розчісувати синове волосся. Від давнього спогаду стало тепло. І дуже боляче. Чиясь нахабна рука виривала Ілію із оманливого блаженства, тягла за волосся нагору.

Ілія знову захотів жити тої миті, коли почув над головою різкі крики круків.

Метушливо і безпорадно замолотив по воді важкими, як колоди, руками — намагався учепитися за край ополонки. Ззаду зледенілими руками його підштовхував Гоцик.

— Давай! Давай! — шепотів з останніх сил.

Ілія вишкрябався на лід першим. Скрутився за метр від ополонки — трусився у мокрому одязі, розширеними від жаху очима спостерігав за Гоциком.

Гоцик тонув. Матюкався, хапався на край ополонки, намагався заскочити на лід, та раз у раз вода смикала хлопця — йди до мене! Гоцик летів у каламуть, виривав і знову намагався вилізти на лід.

Ілія спробував подумати: «Треба рятувати... брата». Та думка застрягла на слові «треба», деформувалася. «Тікати... Треба тікати з льоду!» — билася і згасала, бо сил думати — не було. Не те що тікати з льоду.

Гоцик укотре виринув на поверхню, навалився на край ополонки. Лід проломився. Ополонка поширшала. Під ногами — дно. Гоцик зіп'явся на ноги: він був ще у воді, але уже розумів: врятований... Бив лід, як той криголам, пробивав собі шлях до берега. Крок! Другий! Земля...

Радості не було. Тільки холодний важкий страх. І щоб відігнати його подалі, Гоцик підняв підборіддя у небеса і закричав щосили, відчайдушно і моторошно. Дивна, трагічна картинка. У білому просторі нерухомо лежав невисокий чорнявий хлопчина у важкій мокрій одежинці. А неподалік голий міцний парубок по-звірячому вив у височінь.

Гоцикові мізки закрутилися, перш ніж остаточно заледеніло тіло. Відламав гілку від дерева, побіг до замерзлого озерця. Розчищав гілкою сніг, сунув до Ілії.

Дістався. Розвернув чорнявого на спину, поклав йому на живіт рюкзак і чорну лаковану шкатулку. Ухопив на комір і поволік до берега.

Шлях у кілька метрів затягся на кілька хвилин. На засніженому суходолі Гоцик відпустив комірець, без сил упав поряд із Ілією, зазирнув у його скляні очі.

— От тепер... ми помremo, — сказав.

Ілії дуже хотілося усміхнутися братові, та обмерзлі вуста скривилися у дикуватій жалюгідній гримасі. Спостерігав за тим, як Гоцик важко підвівся, знову побрьохав до озера. «Матір Божа! — вжахнувся. — Куди це він?»

Гоцик забрав з льоду свій одяг, заходився вдягатися. Натяг светр, відклав куртку, нахилився до Ілії, взявся його роздягати. Гоцикові руки і рухи перемішалися в Іліїній голові із чорними хмарами, що вони несподівано наступали звідусіль. Та перш, ніж Ілія втратив свідомість, холодними задубілими пальцями обхопив зап'ясток Гоцика і прошепотів:

— Шкатулка... Й усе інше. Тобі, брате...

Гоцик дістав зі свого рюкзака сухе спідне.

— І я для тебе подарунок маю. Коштовніший за твою дріботу, — цокотів зубами, натягав на голого Ілію сухі кальсони, шкарпетки, футболку.

Віднайшов у Іліїному рюкзаку светр, спортивні штани. Обмотав йому кінцівки шаликами і рушниками. Перетягнув Ілію на його ж задубілу куртку. Зверху поклав Іліїн рюкзак. Вкинув до свого рюкзака чорну лаковану шкатулочку й учепився на комір Іліїної куртки. Смикнув. Спробував зрушити з місця.

— Ну, що? Поїхали?

Іліїна куртка примерзла до землі.

Смеркалося. Надії вижити невблаганно згасали разом із похмурих зимовим днем.

Синьйор Деметрію Бонвіссуто у свої сімдесят п'ять, на думку членів місцевої комуни, цілком виправдовував ім'я і прізвище, бо Деметрію — це той, хто любить землю, Бонвіссуто — той, що добре пожив. А у синьйора Деметрію таки непогане життя за спиною. Не мав на що скаржитися. Навколо ще дідівського кам'яного

дому, що він дістався Деметрію у спадок, кілька гектарів виноградників — з року в рік «Шардоне» Бонвіссуто розліталось всією Європою.

Синьйор Деметрію не любив називати своє вино — «Шардоне».

— Колись його називали «Тут мрії не мають кінця», — пояснював оптовим покупцям.

Але й ті історію знали.

— Синьйоре Бонвіссуто, тепер про «Шардоне» кажуть інакше, — усміхалися. — «Мрії минули — залишилося тільки вино»...

Синьйор Деметрію супився — і що йому ті новомодні сентенції? Може, тепер і «Angelus Domini», як дехто, читати раз на день вранці поспіхом?! Е, ні. То не для нього! Тричі на день молився, та особливою вважав вечірню молитву — починав читати її одразу після вечірнього дзвону, бо свято вірив — саме сеї миті Ангел вітав Діву Марію і Слово стало плоттю. Опісля вмивався, лягав на праву половину просторого ліжка, клав важку долоню на ліву його порожню половину. Зітхав зажурено: наснився, Терезо... Стань плоттю у снах моїх від слова і бажання мого.

Дружина синьйора Деметрію померла шість років тому, і хоч родина Бонвіссуто на сто відсотків виправдовувала поширену байку про італійські сімейні пристрасті — ох уже ляпасів одне одному надавали, як терпіння лопалося! — чоловік сумував за Терезою. Одного просив: хай хоч сниться.

Той холодний вечір напередодні нового 2009 року не віщував міцному дідуганові змін у звичному розпорядку. Прочитав «Angelus Domini», умився й уже зібрався скинути штани, та надворі захвилювалися пси: гарчали, метушилися навколо міцного кам'яного муру з метр заввишки, що огороджував подвір'я, заплигували на нього, витягували шиї, принохувалися.

Старий затяг штани паском, накинув фуфайку і вийшов на подвір'я. Пси кинулися до хазяїна, затанцювали навколо нього, відбігали до муру — мовляв, туди швидше ходи! — знову поверталися і знову рвалися до муру.

Старий не поспішав. Повернувся до будинку, натяг на маківку вовняну в'язану шапку, дістав з сейфа рушницю, перевірів набої і тільки після того знову вийшов у холодну зимову ніч, обережно пішов до муру.

Пси бігли попереду, перестрибнули мур, застрягли у снігових кучугурах, скавчали, рвалися до дороги, що вела до виноградників. Синьйор Деметрію зупинив псів різким окриком. Вийшов на дорогу, роззирнувся. Пси гасали навколо великої кучугури снігу, що вона здалеку нагадувала незграбну снігову бабу без очей-вуглинок і морквяного носа.

Баба раптом нахилилася, та не розсипалася. Суцільною масою завалилася у сніг.

Синьйор Бонвіссуто підійшов ближче і побачив обмерзлого здорованя. Дивився на дідугана скляними очима, шепотів щось нерозбірливо.

— Пресвята Діво Маріє!

Дідуган заспішив до хлопця. Вставай! Нумо! Я допоможу! Той силкувався, та ніяк не міг відірвати заледенілих пальців від комірця куртки, що вона валялася на землі

поряд із ним. Синьйор Деметріо придивився: на куртці лежав ще один хлопець. Здається, уже і не дихав.

От тут би будь-хто розгубився. Одне діло — тричі на день «Angelus Domini» читати, інше — без вагань затягти до свого теплого затишного дому обмерзлу чужу плоть. І не питати: ви хто такі і звідки?

Синьйор Деметріо штовхонував здорованя, залопотів: сиди, не рвися, бо без пальців лишишся. Заспішив до великого кам'яного сараю поряд із будинком. Розчохнув двері, вивів на подвір'я мініатюрний тракторець, посунув на ньому до бідах. Причепив один кінець міцної мотузки до тракторця, другим обмотав здорованя і поволік до будинку.

Гоцик стиснув щелепи, сильніше учепився руками у комірець Іліїної куртки, бо, здавалося, трактор дотягне його до спасіння без рук. А руки так і лишаться примерзлими до Іліїної куртки на білій дорозі біля виноградника.

Старий не зволікав. Залишив тракторець біля порога. Побіг у дім. За хвилину повернувся з черпачком, повним теплої води. Лив на Гоцикові руки, аж поки той врешті не відпустив Іліїну куртку.

— Добре, добре! — закивав. Допоміг Гоцикові підвестися, підліз під його плече, повів до дому.

Гоцик упав посеред просторої вітальні лицем у кам'яну підлогу, та не відчув болю. Прямо перед очима — міцна ніжка широкого дерев'яного крісла. «Я заборонив би стільці! Вони заважають йти...» — почув голос філософа Моргана. Хапонував ротом повітря і... втратив свідомість.

Синьйор Деметріо вже тяг до кімнати непритомного Ілію. Покинув на підлозі поряд із Гоциком, побіг тракторець у сарай заганяти. І тільки коли вправна техніка зайняла звичне місце поряд із немолодим «фіатом» і дамським велосипедом, що на ньому Тереза любила їздити по молоко на сусідню ферму, повернувся до вітальні, стурбовано зиркнув на несподівано послану плоть, упав на коліна і вчетверте за цей день прочитав «Angelus Domini». Без Божої помочі, розмірковував, не обійтися.

Ілія розплющив очі і побачив височезну білу стелю з важкими, темними від поважного віку дерев'яними балками — не розрізали білого, не порушували, виростали із чистого тла геометрично правильними сталактитами від стіни до стіни. Центральну балку обтяжувала масивна кута люстра з чортовою дюжиною яскравих ламп. «Я у справжньому замку», — промайнула слабка думка.

Поворушився — тіло прикривала важка, волога від Іліїного поту ковдра.

Хлопець підняв голову, роззирнувся. Чимале дерев'яне ліжко одним торцем упиралося у стіну, іншим вилізало аж на середину затишної кімнати з білими стінами і важкими дерев'яними, схожими на монастирські дверима. Калачики на вікні з мереживними фіранками. Незрозумілого призначення неглибокі ніші у кам'яних стінах, темна шафа зі смішною, круглою ручкою і високий широкий табурет, більше схожий на столик біля ліжка.

На табуреті, покритому білою серветкою, графин з водою, пляшечки з ліками, пузата пляшка з грапою...

«Де я?!» — здивувався. Спробував відкинути важку ковдру — у нирках той же час немилосердно занило. Зціпив зуби, застиг.

— Люди... — прошепотів слабко.

Кімнатка мовчала. Зате спогади ожили. Загелготіли гусаками, один перед одним шипіли: про нескінченне біле поле, незрозуміле піднесення (брате!), чорну ополонку і неймовірне блаженство линути вниз усе глибше, глибше...

— Гоцик...

Ілія забув про нирки. Слабкою рукою відкинув ковдру, спробував сісти на постелі, та лише мотнув правицею незграбно, зачепив пузату пляшку з грапою. Дзень!

Кімнатка наповнилася різким запахом алкоголю.

Важкі двері той же час розчахнулися. На Ілію дивився міцний сивий дідуган у вовняній в'язаній шапочці.

— Доброго дня... — ляпнув вихований Ілія.

Старий із прикрістю зиркнув на розбиту пляшку, захитав головою: ай-яй-я...

Пішов до Ілії, лопотів щось незрозуміле, розмахував руками емоційно, та з усієї тої балаканини Ілія зрозумів тільки: дякував Діві Марії.

— Англійську розумієте? — прошепотів слабко.

Старий кивнув, нахилився до Ілії.

— Мене звати Деметріо Бонвіссуто, — відповів ламаною англійською.

Ілія хотів було ляпнути — а я Амброзій, та язик випередив думки.

— Ілія... — видихнув. — Зі мною брат був...

— Брат?! — синьйор Деметріо пожвавішав. — Твій брат тут! У сусідній кімнаті.

Йому дуже... дуже зле. Але ми молимося. Лікар Фонтана упевнений: диво станеться, твій брат не помре.

Слова лунали, та Ілія не чув — летів у чорну воду, у бекіничну брудну каламуть.

Гострі уламки льоду залишали криваві відмітини на ребрах, плечах, щоках. Що за маячня? Якщо покоцаний усіма відомими болячками Ілія очухався, невже Гоцик не зможе?

Ухопив старого за руку.

— Допоможіть підвестися...

— Лежи! Зараз принесу теплого молока і меду.

— Брата... Хочу бачити брата, — уже шкрібся з постелі на підлогу. — Благаю...

Синьйор Деметріо підхопив Ілію під пахви, почалапав разом із ним до дверей.

— Ого, прекрасно! — вигукував на ходу. — Ти йдеш майже без моєї допомоги.

Чудово! Хто міг би подумати?! А я з Фонтаною побився об заклад, що твій брат одужає першим. Коли я знайшов вас, ти скидався на мерця, а твій брат ще рухався.

Я програв, але я радий. Діва Марія почула мої молитви.

Старий вивів Ілію у просторий коридор, указав на найближчі двері: нам сюди.

Перше, що побачив Ілія, — густу щетину на неголеному Гоциковому підборідді.

Мимоволі торкнувся своєї щоки — заріс... Мама казала: «Заріс, як шолудивий пес!» Скривився недоречному спогаду, дошкандибав до трьох зсунутих одна до

одної довгих лав, з яких хазяїн змайстрував Гоцикові лігво. Між Гоциком і лавками — саморобний матрац, набитий запашним сіном, білосніжне простирадло.

— У моєму домі тільки одна гостьова кімната, — балабонив на вухо синьйор Деметрію. — А ти здавався набагато важчим. Тож ми з Фонтаною вирішили віддати гостьове ліжко тобі. А коли твоєму братові стало гірше, Фонтана заборонив переносити його.

Ілія опустився на дерев'яний стілець, простягнув руку, торкнувся Гоцикової щоки. Пашіла.

— Ніяк температура не падає, — сказав дідуган.

Ілії стало страшно. Гоцикові щоки ввалилися, заплющені очі лякали нелогічною нерухомістю, бліда шкіра відливала синім, і тільки порепані вуста червоніли тонкими кривавими смужками у відкритих тріщинах. «Брате...» — заплакав подумки і раптом подумав, що саме тут і зараз легенда про двох братів набуває щирої правдивості. Опустив голову, проковтнув сльозу: він... набереться сил! І обов'язково розповість цьому доброму дідуганові, а якщо треба, то і незнайомому лікареві Фонтані, про двох справжніх братів... Розповість біля ліжка Гоцика. Чи біля свіжого хреста, якщо Діва Марія не почує молитов. Як глухонімих велетень благав відвести його до іспанських ромів. Як хоробрий Ілія забув про все, навіть не замовив пам'ятника на могилі батьків, бо дуже любив брата і відчайдушно хотів, аби той хоч колись зумів вимовити вголос його ім'я...

— Сука! — раптом прошепотів Гоцик гарячими вустами.

Ілія відсахнувся: Матір Божа!

Синьйор Деметрію не помітив метушливого вогника у чорних Іліїних очах. Змочив у прохолодній воді серветку, обтер нею Гоцикове лице.

— Увесь час російською лається, — усміхався здивовано. — Такий чудний у тебе брат, Іліє. Як його звати?

— Гоцик... — прошепотів Ілія.

— Дивний хлопець! Дивне ім'я! Ви звідки? Зі сходу?

Ілія завмер. Після ганебного провалу відпрацьованої легенди ситуація терміново вимагала нової, та в голові гула порожнеча.

— Мені прилягти б, — прошепотів слабко.

Синьйор Деметрію закивав: добре, добре. Допоміг Ілії дійти до зручного ліжка у гостьовій кімнаті, вкрив важкою ковдрою.

— Відпочивай, Іліє. Скоро прийде лікар Фонтана, а потім я принесу тобі теплого молока і меду. Чи зараз принести?

— Дякую... Можна і пізніше, — промимрив Ілія. Зиркнув на старого напружено.

— Синьйоре Деметрію... Скільки ми вже отут... у вас?

— П'ятий день, — відповів дідуган. — Новий рік пропустили. Третє січня на календарі нині.

Снігові замети на Паданській рівнині розчинилися у зимовому сонці наступного дня після того, як синьйор Бонвіссуто підібрав біля свого дому двох обмерзлих

парубків. Ніби тільки заради того й мело, аби мандрівники заблукали посеред виноградників і ланів, скупалися в ополонці і дошкреблися до угідь винороба. У середині січня від білого кольору у навколишньому пейзажі не лишилося й сліду. Денні плюси і нічні мінуси гарцювали навколо нуля, і тільки Гоцик усе горів, щодня видавав гарячі тридцять вісім градусів, а то і тридцять дев'ять... Худорлявий, рухливий і артистичний, як руки балерини, сивий лікар Фонтана не здавався.

— Вашому українському братові доведеться одужати! — навіював Ілії. — Не можете ж ви самотужки шукати вашого нікчемного батечка!

Нова легенда поєднала стару брехню і давній Іліїн біль.

— Тато покинув маму ще до мого народження, — розповів синьйорові Деметрію, коли дідуган укотре запитав, з яких країв занесло сюди хлопців. — Сам я зі... Словаччини, а брат з України.

— Як так сталося? — дивувався старий.

— Бо таточко моторний! Циган! Ми з Гоциком й не здогадувалися про існування один одного. В Інтернеті перетнулися. Його маму тато теж покинув. Дізналися, що поміж французьких ромів на півдні ошивається, і вирішили відшукати.

Легенда проканала на «ура». Бонвіссуто з Фонтаною хитали головами: неймовірна історія! Такого не вигадеш — життя. Порадами розкидалися: певно, ваш тато вже — старий чоловік, тож ви, хлопці, не лютуйте та рук не розпускайте, як перестрінете. Та людина вам життя дала.

— Я би й хотів, та не зможу, — підтакував Ілія. — Геть охляв.

Лікар Фонтана сплескував долонями: побійся Бога, юначе! Та тобі на спину п'ятдесятилітровий бутель з оливковою олією навантажити можна! І потягнеш. Он як швидко одужав, а брат, хоч і немалий на зріст, усе лежить.

— Наче хто потайки мріє, аби уже й не піднявся, — додав.

Того ж вечора Ілія упав на коліна перед гіпсовою, файно розмальованою статуеткою Діви Марії у вітальні синьйора Бонвіссуто, зашепотів схвильовано:

— Пресвята Діво, Матір Божа. Прости думки мої грішні. Допоможи Гоцикові одужати, бо не бажаю смерті йому. Через шкатулку все мордююся. Бо гріх вчинив. Не своє... Материне добро віддав, а тепер каюся і признатися йому не можу.

Чорна лакована шкатулочка перекочувала з Гоцикового рюкзака до Іліїних штанів того ж дня, коли Ілія уперше підвівся з постелі. Спочатку переклав тільки заради того, аби не викликала зацікавленості хазяїна. «Полізе одного дня до Гоцикової торби, а там — багатство! — брехав собі безсоромно. — Ще накинє оком, а Гоцик потім мене спитає: а де та шкатулка, що ти її мені подарував?..»

Та чим щільніше мамина шкатулка прилипала до голої Іліїної шкіри під штанями, тим більше роздратування охоплювало хлопця. Нарікав собі: ідіот! Якого біса віддав шкатулку Гоцикові?! І забрати тепер — ніяк! Хіба що той сконає...

І сам не помітив, як щоранку прокидався, йшов до кімнати, в якій лежав Гоцик, вглядався у його схудле лице напружено.

— Тобі... не гірше? — питав із надією.

— Не дочекаєшся, — зухвало шепотів український брат словацького цигана.

Гоцик повернувся до свідомості за два дні після того, як очухався Ілія. Слухняно ковтав пігулки, підставляв дупу для уколів, та час минав, а Фонтана не помічав суттєвого покращення. Запальний процес у легенях вдалося призупинити, але температура не спадала і розлючений незрозумілими і нелогічними процесами лікар ніяк не міг знайти тому логічного наукового пояснення.

Врешті, у третій декаді січня температура трохи понизилася. Гоцик прокинувся із неприємними тридцять сім і два, важко сів на ліжку.

— Треба потроху рухатися, бо здохну від того лежання, — прошепотів Ілії.

Ілія кивнув, набундючився. Цілісінький тиждень з дня у день просив Діву Марію не зважати на його потаємні дурні бажання. І от воно! Гоцик почав одужувати.

«Треба припиняти молитися!» — подумав, наче однією молитвою врятував велетня.

— А хіба не так? — бурмотів похмуро. І до сраки ополонка, льодяна каламуть.

Було, сплигло.

З того дня прискіпливо спостерігав за повільним, але впевненим одужанням брата. Нову легенду виклав Гоцикові, ледь той прийшов до тями.

— Із глухонімым не вийшло, — пояснив. — Бо ти лаявся увесь час.

Гоцик усміхнувся іронічно: мовляв, а що робити? Така вдача.

— Добре, — погодився. — Побудемо трохи циганами.

Про ополонку не згадували. Гоцик багато спав, а як не спав, то линдав навколо великого кам'яного будинку синьора Бонвіссутто, грівся на скромному зимовому сонці, роздивлявся краєвиди і все думав про щось, думав.

Ілія здалеку спостерігав за Гоциком. У серці свербіло. Хотілося присісти поряд, сказати без пафосу:

— Брате... Дякую, що витяг мене.

І вже тисячу разів сказав би, бо кортіло до усцячки, та варто було лише відкрити рота, як перед Іліїними очима виникла мамина шкатулка. І таке виробляла! Ніяк до Гоцика не йшла. Шепотіла дурниці: що Гоцик знав про шкатулку, що врятував Ілію заради того, аби той подарував йому мамин скарб.

Ілія сердився, мотав кучерявою башкою — гнав дурні думки. Та шкатулку віддавати однаково ніяк не хотів.

«Матір Божа! І чого я мордююся! — слухна думка виникла несподівано, коли на кухні перемішував для Гоцика гарячий трав'яний чай із медом. — Загубилася шкатулка. Поки Гоцик мене до винороба тяг, загубилася!»

Ухопив важку порцелянову кружку, заспішив до Гоцикової кімнати. Простягнув йому кружку.

— Ти як?

— Краще за всіх!

— Брате... — Ілія напружився і сказав те, чого всі ці дні вимагала душа. — Дякую тобі. Якби не ти... Я потонув би.

Замовк. Насторожено зиркнув на Гоцика, бо той зараз же мав пихато відповісти: «І що мені з твого «дякую»? Де моя шкатулка?» Та Гоцик сьорбав чай, насмішкувато дивився на Ілію.

— Не потонув би, — сказав. — Там глибини метри два. Й ополонка біля берега. То ми з переляку спочатку дна не відчули.

— Однаково дякую, — уперто повторив Ілія. Почервонів і раптом додав: — Я геть усе пам'ятаю. Як ти мене врятував. Як я подарував тобі шкатулку. Чорну. Лаковану. Оце поки ти лежав... Я усі околиці облазив.

— Навіщо?

— Шкатулку шукав. У ній... грошей трохи було, прикрас. Шкода, що загубилася. Гоцик примружив око, зиркнув на Ілію уважно.

— Загубилася? — запитав із підозрою.

— Так, — Ілія відчував, як усередині розростається клубок тваринного жаху. — Все обшукав... Немає!

— І хрін з нею, — сказав Гоцик.

Ілія щось проквоктав у відповідь, вискочив прожогом, і скільки потім себе заспокоював — усе в порядку, Гоцик повірив, а він, Ілія, — геній! — уважний Гоциків погляд переслідував навіть уночі.

Не спав. Крутився на зручному ліжку у гостьовій кімнаті, супив лоба.

— «Хазяїн ситуації»... — бурмотів роздратовано.

Згадував важкі мандри. Зізнався: Гоцик — хазяїн ситуації. І так буде завжди. І тут, в Італії, і у Франції, коли їм доведеться прощатися... А що, як український шибайголова раптом передумає і піде за Ілією услід? По безсмертя і золото. І що тоді робити?

— Тікати маю, — прошепотів. — При першій-ліпшій нагоді.

Несподівана думка розрослася додатковими обнадійливими аргументами. І шкатулку збереже! І гроші! І Гоцикові не треба буде платити за супровід сто двадцять євро! І так витратив на ненажеру дофіга. І п'ятдесят євро не забути з його рюкзака забрати. Бо обдувив підло і має бути покараним.

Повеселішав. До календаря: що за день у нас нині? Геть перестав за часом стежити, все чекав, поки Гоцик оклигає.

— П'яте лютого...

— Синьйоре Фонтана, — запитав наступного дня сивого лікаря, коли той приїхав провідати Гоцика. — Коли ми з братом зможемо вирушити у путь?

— Не раніше середини березня, — повідомив Фонтана.

Синьйор Бонвіссуто тому і жив непогано, що трудився від світанку до ночі. То тільки легковажні містяни, попиваючи відмінне «Шардоне» фірмового світло-солом'яного кольору, могли розмірковувати про те, як нудно і тоскно винарню взимку. Певно, тільки влітку й париться, скаче у діжі, чавить виноград голими п'ятами під Челентано.

Деметрію й гадки не мав, що то за штука така — нудьга. Вже у січні з допомогою двох найманих працівників обрізав виноградні лози, аби силу набирали. Лютий нагадував — час проводити аерацію. Деметрію заводив двигун тракторця, їхав на виноградник. Пахав міжряддя, наказував виноградним кущам: дихайте вволю.

На початку березня новий клопіт — повідгортати землю від виноградних коренів. Прокидався вдосвіта, брав мотику і гайда. Повертався із заходом сонця — зморений, голодний. Ілія виставляв на стіл миску з пастою — навчився кувоварити за два місяці вимушеної перерви у мандрах.

— Прошу!

— Деметрію! А я завтра з вами на виноградник піду, — сказав якимось Гоцик.

І як дідуган не відмовляв — відпочивай, сил набирайся! — уперся, піду!

— Від роботи коні дохнуть, — сказав. — А люди тільки здоровішають.

На ранок Бонвіссуто приготував дві мотики. Ілія провів трударів до кам'яного муру, роззирнувся: так ось же він, шанс! Коли, як не зараз? Третє березня! Ще день-два і Фонтана тільки розведе руками: от і все! Гоцик — здоровий! Може далі собі мандрувати у пошуках вигаданого циганського тата.

Зібрався за п'ять хвилин. Поскладав до рюкзака речі, відірвав від живота шкатулку, запхнув усередину поміж светром і шкарпетками. Віднайшов у Гоциковому рюкзаку п'ятдесят євро...

— Підлий хлоп! — поклав купюру до кишені.

Роззирнувся: і поїсти б чогось прихопити. Пляшка грапи, хлібина, шмат прошуто...

Вискочив на поріг — хазяйські пси наче показалися. Кружляють навколо — й кроку не ступити.

— Та цитьте ви...

Боком-боком. До сараю. Викотив дамський велосипед, що на ньому покійна синьйора Тереза Бонвіссуто по молоко на сусідню ферму їздила. Дістався з ним до широкої дороги за кам'яною огорожею. Роззирнувся — вдалині, на пагорбі, вкритому виноградними кущами, двійко чоловіків колупали землю.

— Ну... отак, — пробурмотів. Осідлав залізяку, покотив у протилежний бік.

Пізно ввечері синьйор Деметрію і Гоцик повільно йшли від виноградників додому. Італієць щось балабонив задоволено, активно жестикулював: мовляв, гарно допоміг, ніби все життя на землі трудився.

— У нас у Нехаївці десять кущів «лідії». Теж вино робимо, — спокійно відповідав Гоцик, геть забувши про легенду і циганського предка. — А тато ще кукурудзи садить соток сорок. Сапаємо, як ті дурні. А ви, бачу, так само...

Може б, Деметрію і розкрив брехню, якби зрозумів усе сказане Гоциком слово у слово. Та й слухав не уважно. Все вдивлявся у власне подвір'я — двері сараю розчахнуті, пси гвалтують. Напружився, прискорив крок.

За хвилину вже бігав від сараю до дому, заглядав у всі дірки.

— А де Терезин велосипед?! Клятї крадії! Вони вкрали Терезин велосипед! Іліє! Куди ти дивився, Іліє?! Де ти?

Гоцик стояв посеред двору з мотикою, спостерігав за знервованим старим.

— Утік, сука! — прошепотів недобре.

За годину синьйор Бонвіссуто і Гоцик сиділи біля важкого дерев'яного столу на сяючій чистотою і яскравою керамікою кухні. Посеред стола — пляшка «Шардоне», окраєць білої хлібини.

— Не треба поліції, — як міг словами і жестами вмовляв старого Гоцик. — Ілія завжди таким пришелепкуватим був! Циган, мати його! Я відпрацюю. За все! За велосипед. За ліки, за візити Фонтани. За те, що на собі тягли нас до хати.

Повірте...

— Йди геть! — Деметрію вдарив Гоцика важким, як той стіл, поглядом. — І ти йди... Однакові.

— Не піду, — мотнув головою Гоцик. — Чи поліцію викликайте, чи дозвольте відпрацювати. Мене так тато вчив.

Синьйор Деметрію насупився. Налив вина у високі фужери.

— Пий! — наказав. Сам відпив, глянув на Гоцика із цікавістю. — Гоцику... Як сказати, що Ілія... поганий? Сука?

— Сука! — кивнув Гоцик.

Велосипед синьйори Терези знайшли наступного ранку біля автобусної зупинки за двадцять кілометрів від садиби Деметрію Бонвіссуто.

У перший же день самотійного просування до омріяного безсмертя і золота Ілія зрозумів, наскільки важко, незручно і до вереску страшно без Гоцика. Ще вчора привітні італійці сьогодні, як здалося Ілії, підозріло роздивлялися юнака, на шляхах тупцювало добіса багато поліцейських, а в касі автостанції, де він спробував взяти квиток на автобус до Верони, молода касирка навідріз відмовлялася розуміти Іліїну англійську.

— Но капіско! — репетувала. — Не розумію!

А що ж там розуміти? Хіба «Верона» у вустах Ілії звучало як «Париж» чи «Копенгаген»? Холера!

Залишив велосипед біля автобусної зупинки і вирішив діяти перевіреним методом. Став на безлюдному відрізку траси, розмахував плакатиком «Автостоп», що він з зими зберігся, хоч і надірвався якраз посередині.

— Зупиніться! Прошу... — благав кожну вантажівку і легковик, що вони мчали повз нього. Усе озирався у той бік, де поміж пагорбів у садибі Деметрію Бонвіссуто залишився Гоцик, наче той уже осідлав дідового тракторця, гнав слідом.

— Та зупиніться! — махав руками. Як там далі — невідомо, та сьогодні Ілії вкрай необхідно було відірватися від міцного будинку винороба якнайдалі.

Та клятві італійці того дня забули про християнське милосердя. Ілія простирчав з годину, аж поки не уздрів поліцейську автівку. Дременув геть від траси у кущі.

Трусився. Хоч би ніч! До вечора пересидить у кущах, потім знову на трасу вийде. Може, вночі люди добріші?

— Ну, то й займися ділом, раз уже накапостив, — почув у правому вусі.

— Мовчи! — засичав. — Нікчемне, чорножопе створіння! Прокинувся він! Де ти раніше був? Коли я мордувався, не знав, як вчинити!

— Спостерігав за тобою, — відповів Горе.

— Яка втіха! Досить з мене твоєї маячні! Дочекаюся ночі і...

— То й прикинь поки маршрут, як це Гоцик робив.

Згадка про Гоцика розлютила Ілію ще більше.

— Чому... ти... І ви всі! Чому ви знущаетесь з мене? Маршрут? То скажи спочатку, де кінець нашої подорожі у Франції? Де алхімік живе?

— Прованс. Грасс.

— Чому не Ніцца?! — обурився Ілія.

Думка про те, що таємничий усесильний алхімік живе у парфумерній столиці Франції поряд з найулюбленішим місцем відпочинку багатіїв усього світу, здалася такою підлою брехнею, що він ледь слиною не вдавився. Бач, виділилася, як у голодного пса.

Проковтнув слину. Насупився.

— Горе... — мовив тоскно. — Я тобі не вірю. Немає ніякого алхіміка, вічного життя і золота.

Роззирнувся безпорадно.

— Мамо рідна... Куди це мене занесло?!

У вусі зашарудів тарган. Зітхнув зажурено.

— Усе є. І алхімік. І вічне життя. І... золото. Звичайно, не у самому Грассі. Але поблизу, — сказав так сумно і щиро, що Ілія ледь не розплакався. Зітхнув із полегшенням. Слава Богу! Слава Богу...

— То я... маршрут... Грасс? — поліз до рюкзака, дістав мапу. — Грасс? Спочатку якось до Верони доберуся. Звідти до Турина. Чи до Генуї. Від Верони до Турина і Генуї однакова відстань. Двісті дев'яносто кілометрів. Турин... ближче до французького кордону. Але північніше Грасса. Генуя від кордону далі, проте вздовж Лігурійського узбережжя зручніше добиратися.

— Зручніше, — погодився тарган, ніби тільки те й робив, що швендяв від Генуї до Сан-Ремо, приміром. Чи до Вентимільї.

Ілія не відповів. Утупився у мапу. Все вираховував кращий шлях. Розірвав навпіл плакат «Автостоп», на звороті одного шматка написав великими літерами «ВЕРОНА».

Надвечір вийшов на трасу, підняв плакатик, і перша ж фура з фургоном, що мчала порожньою трасою, зупинилася. То була старенька «вольво» поважного віку. Неголений сивий водій у розтягнутому червоному светрі не відчинив праві дверцята. Лише прочинив вікно, глянув на Ілію із підозрою.

— Куди тобі? — запитав ламаною англійською.

— До Верони, — Ілія помахав плакатиком, — «Верона»! Ромео, Джульєтта...

Шекспір... Пам'ятаєте? «Стара людина — ніби справжній мрець: Біда, тяжка й незрушна, як свинець»...

Водій почухав потилицю, роззирнувся — пуста дорога відпочивала від транспортного гуркоту.

— Сто євро!

Ілія почервонів: немає у людей совісті!

— Маю тільки п'ятдесят, — збрехав.

— Давай!

Водій розчахнув двері, простягнув руку. Ілія поклав у важку долоню з покрученими пальцями купюру. Ухопився за край дверцят, аби зручніше в кабінку залазити. Водій повернувся до нього всім корпусом...

— «Мрець», «свинець»... Козлина! — щосили буцнув важким черевиком хлопцю у груди.

Ілію відкинуло на узбіччя.

— Пане... — тільки і встиг верескнути.

«Вольво» обдала його випускним газом, зрушила з місця: прощавай...

— Псякрев! Підлий покидьок! — Ілія сидів на узбіччі, без передиху лупив кулачком по молодій травиці. — Ненавиджу! Ненавиджу вас усіх!

З цією мантрою за півгодини скрутився під оливковим деревом край дороги. Не заснув. Навколо обличчя кружляли незнайомі нахабні комахи, під курткою пробиралася нічна прохолода, випробовувала нирки. Від копченого прошуто підшлункова здригнулася спазмами. Шлях до омріяного безсмертя загрожував передчасною загибеллю щохвилини. Серце бідкалося: ой, не дійти...

Ілія ляснув себе по щоці — комахи не перелякалися. Із ще більшим завзяттям билися об Іліїне лице.

— І я так... І я... — затявся. — Не зупините! — погрожував у темряву. — За тиждень Грасса дістануся!

Сів під оливковим деревом, переклав шкатулку з рюкзака у штани. Щільніше зтягнув пасок, аби не вивалилася крізь штанину. Зціпив щелепи і побрѣохав на захід, бо щойно у голові Ілії вилупився новий план: удень відсипатися, вночі йти. На сході починався новий день. Четверте березня...

Алхімік

— Ну, от ми і прийшли...

Ілії здалося — то не тарган прокинувся, прошепотів у вусі, — вітерець. Застиг посеред вузької, брукованої вулички французького містечка Ле-Бо-де-Прованс: стікала зі скелі в долину, вилялася примхливо. Затамував подих: сонце. Теплий вітер. Лаванда. Розмарин.

— Що?..

— Ми прийшли, — розбірливо повторив тарган.

Ілія розгублено роззирнувся: вуличка вела до невеличкої площі, де під великими смугастими парасолями привітні спокійні люди пили каву і цитрусовий фреш.

— Тут?

З вікон другого поверху звисали випрані сорочки, біля важких дерев'яних дверей з кутими ручками розляглися пузаті діжі з яскравими квітами. Уздовж кам'яного муру на полотнах — соняшники, Альпи, зелені долини і море... До біса моря!

— Тут?

Ілія не повірив. Матір Божа! Майже місяць збивав ноги до кривавих мозолів, тремтів од страху від випадкових зацікавлених поглядів, не їв нормально, спав у

дешевих мотелях, де зазвичай не ставлять зайвих запитань, про ванну забув, мився у потічках, заріс по брови, та не те найгірше. Альпи! Клятї Альпи ставали на шляху — Юлійські, Приморські, ось ці французькі у Провансі — Малі... Здавалося, уся планета — суцільні підлі хижі непривітні Альпи! Ілія зненавидів... Альпи!

Проковтнув хвилювання. Опустився на велику кам'яну брилу при стіні вузької вулички. Торкнувся неголеної щоки. «Борода цап'яча...» — промайнуло.

Насупився підозріло. Пахло квітами і кавою. Ніяк не таємницями і магією.

— Тут живе алхімік? — повторив недовіжливо. — Не може того бути.

— Чому? — запитав Горе.

— Тут же — люди! Повно людей! Хтось би та й знав... — недовіра трансформувалася у роздратування. — Ти... брешеш!

— Годі! Не змушуй мене весь час виправдовуватися! Перепочинь і підемо.

— Куди?

— До алхіміка!

— Зараз же хочу!

— Ні. Зараз не вийде.

— Чому?

— Тільки після заходу сонця, — відповів Горе. — Відпочивай. Святкуй. Вітаю, до речі.

— Зарано. Спочатку з алхіміком поспілкуюся. А потім привітаєш, якщо... не збрехав!

Горе розсміявся тихо і сумно.

— Вітаю з днем народження!

— Сьогодні перше квітня? — Ілія завмер. Усміхнувся тоскно. Довго йшов... Що ж. Непоганий дарунок отримає, якщо...

— Мені двадцять п'ять... — мовив спустошено. — І у мене ще ніколи не було...

— Кохання?

— І... жінки.

Горе зашарудів у вусі.

— Знаєш... Не варто сумувати у такий день. Давай піднінемося. До замку.

Ілія глянув на скелю — виростала відразу за кам'яними стінами містечка, на вершині — руїни старовинного замку Ле Бо.

— Навіщо? Мені остогидло по горах лазити.

— У тому замку колись був «двір кохання». З усього Провансу збиралися трубадури, щоб позмагатися у піснях про любов.

— Начхати! Тепер там тільки тлін.

— І звідти краще видно дім...

— Алхіміка? — Ілія підвівся. Поправив рюкзак на плечах. — З цього і починав би.

Вузька вуличка тепер не лилася в долину, круто підіймалася вгору. Ілію оминали метушливі групки туристів, завмирили біля сувенірних крамничок, знову доганяли його. Хлопець вдивлявся у залишки міцних замкових стін. Хвилювання щезло. Сумніви, мордування і безпорадна спустошеність залишилися у днях

минулих. Наче все, до чого прагнув і що мало статися, уже сталося, і тепер варто було лише відпочивати, насолоджуватись...

«Чому так?» — дивувався. Учепився поглядом за круглу дупку стрункої туристки у драних джинсах, йшов за дупкою... Чому так? Разом з туристами доплентався до замкових руїн, мацав долонями мури.

Туристи загелготіли, заспішили замковою вулицею до кам'яного вікна. Услід за ними Ілія підійшов ближче.

— Post Tenebras Lux, — прочитав незрозуміле.

— За темрявою — світло, — переклав Горе.

Ілія всміхнувся втомлено.

— Нічого не буде... Я знаю. Нічого! Алхіміків немає. А я... Я повірив таргану, тому що за все життя ніхто й ніколи не розмовляв зі мною... по-людськи. Крім мами! Але то інше! Не чув моїх мрій. Я не шкодую. Що пішов... Певно, ти дуже мудрий, Горе. Ти знав, що мені коштувало вийти... з дому.

— Читати чужі історії — легко, — відповів Горе. — Та цікавіше виживати у своїх.

Ілія закивав: маєш рацію. Вдихнув на повні груди.

— А додому однаково повертатися не хочеться, — сказав.

Роззирнувся: під ногами — долина. Оливкові дерева впереміж із кипарисами.

— Добре. Я не гніваюсь. Не вижену тебе з вуха і не відкидатиму твої поради. Але скажи, навіщо ти збрехав про алхіміка?

— Гайочок зі старих оливкових дерев у долині бачиш? — замість відповіді запитав Горе.

Ілія вдивився, мотнув башкою: так.

— Я все думаю, чому алхіміку так подобається саме тут?.. — прошепотів Горе. — Може тому, що оливкові дерева у тому гаю старші за оливи у Гетсиманському саду?..

Ілія напружився. Підійшов до краю скелі, в'ївся очима у верхівки старих розлогих олив. Байдужий філософський спокій розчинився у сяйві безсмертя і золота.

— Піду туди! — видихнув нервово. — У долині заходу сонця почекаю. Біля дерев...

Сонце зникло за горами, та все не згасало: пробивалося рожевими променями до небес, відкидало м'які відблиски на долину, вкриту виноградниками. Край долини за розкішним, як саме життя, оливковим гаєм біля скелі причаїлися три міцних кам'яних будинки з жовтими черепичними дахами. Навколо будинків — високі кипариси. Оточували надійною завісою, здалеку дивитися — й не здогадаєшся, що за кипарисами людське житло.

Ілія сидів під оливою, очей від жовтих дахів не відводив. Віри не йняв: хіба може алхімік жити поряд зі звичайними людьми? Та питаннями таргана не мордував.

Скоро... Надто скоро всі відповіді сам отримає. От тільки сонце сховається...

Сонце залишило на небосхилі тонку блідо-рожеву смужку, та за кілька хвилин густі вечірні сутінки проковтнули і її. Вікна таємничих будинків засвітилися.

Ілія підвівся, обережно пішов на тепле м'яке світло. Зробив кілька кроків, зупинився. Що робити? Стукати у кожні двері із запитанням: «Алхімік тут живе?!»

Аж зопрів від хвилювання. Нервово ляснув долонею по правому вуху.

— Горе! Горе! — зашепотів, наче хто підслуховує. — Мені зле! Я зараз впаду...

Я... не розумію, куди мені йти!

— Коли мрія на відстані погляду, забудь про емоції. Стань холодним, як камінь.

— Конкретніше! — прошипів Ілія.

— Заспокойся...

— Досить!

— То не порожні слова. Заспокойся, інакше не зможеш розпізнати золотавий відтінок диму, — пояснив тарган.

— Якого диму?

— З димаря будинку алхіміка витиметься золотавий димок.

Ілія примружив очі, учепився поглядом за димарі на дахах.

— Золотавий димок? Ніякого немає!

— Почекай...

— Квітень! — Ілія зривався на істерику. — Хто на півдні Франції у квітні піч розтоплює? Тут взагалі печі є?

Горе не відповів. Ілія стиснув щелепи і кулаки, опустився на землю, в'ївся очима в димарі і завмер.

Минула година. Друга... Очі пекли, ніби піском засипані. Мертві димарі під незнайомими зірками не дихали.

Ілія заплющив очі. «Боже ти мій! Яка маячня! Що я роблю?!» Розплющив очі — з димаря одного з будинків вирвався сірий непрозорий клуб диму.

— Матір Божа... — Ілія зіщулився, зацьковано вдивився у димарі, наче всередині дивних кам'яних будинків почали ворожити темні сили.

Ось такий же густий дим повалив з другого димаря. З третього... Линув у чорне небо, розпорошувався, та Ілії здавалося — хмари над будинками густішають, нависають усе нижче.

Підхопився, витягнув шию, напружив очі — дим прозорішав. За кілька хвилин над димарями усіх трьох будинків вився прозорий, ледь помітний дим, що Ілія розрізняв його лише за коливанням гарячого повітря.

— Горе... — прошепотів. — А якщо я не розпізнаю золотавого відтінку?

— Не зустрінешся з алхіміком, — відповів тарган.

І це за крок до омріяного! Ілія забув про димарі. Прискіпливо роздивлявся будинки, ніби ті самі мали вказати правильний шлях. Біля одного на масивний кам'яний мур хазяйська рука кинула яскравий килим, аби він набрався весняної свіжості. Біля дверей другого дзеленчав дзвіночок, але туди так ніхто і не зайшов. І не вийшов звідти. А у вікнах третього Ілія помітив силуети трьох людей: двох чоловіків і жінка. Здається, вони танцювали. Жінка спочатку вальсувала з вищим чоловіком, потім до них підійшов ще один, нижчий і перший відступив, передав партнерку по танцю другому.

«Третій дім відпадає автоматично! — гарячково розмірковував Ілія. — Перший — теж! Алхімік не буде чистити килимів. Алхімік може скупити всі килими світу, а от другий дім... Другий — таємниця. Кого кличе тихим дзвоном? Може, саме мене?»

Підвів очі на димарі і заляк: із димаря першого будинку, що на його подвір'ї висів килим, вилітав прозорий дим ледь помітного золотавого відтінку.

Ну, от і все! Вперед! А ноги не йшли. Наче не стояв біля чужого дому за тисячі кілометрів від рідного, а сидів у власній кімнаті і знав: ніколи з неї не вийде.

Полохливі думки обв'язали канатами, серце било у грудну клітину: геть, геть...

Ілія затамував подих, увіп'явся очима у золотавий димок, видихнув і пішов до першого будинку повз яскравий килим, що звисав з муру. Загрюкав у двері поспіхом — відрізав собі шляхи відступу.

За дверима почулося шарудіння, щось із грюкотом упало на підлогу, заворушився замок, і двері врешті розчахнулися. З порога на Ілію дивилася молода жінка.

— Ти хто?! — запитала із викликом.

Очі обпекло неймовірне золотаве світло. Тисячами яскравих голок бризнуло крізь розчахнуті двері в лице Ілії, тому він не одразу роздивився жінку, не одразу знайшовся, що відповісти. Сподівався побачити чоловіка. Мріяв з першого погляду розпізнати у ньому таємничі ознаки вічності. Навіть передбачав: на вигляд алхіміку має бути не більше сорока. Та перед ним стояла молода жінка, супила чорні брови, повторювала не французькою, англійською, польською чи ще якоюсь із мов, які Ілія міг би розрізнити на слух:

— Ти хто?!

Він розумів.

— Я шукаю нічліг, — мовив безпорадно.

— Проходь, — сказала жінка.

Ілія учепився у рюкзак, переступив поріг таємничого дому. «То дружина алхіміка. Дочка! А може, служниця», — торохтіли розгублені думки. Та у кімнаті, яку вже можна було розгледіти від порога, не було нікого.

Ба-бах! Чи то від вітру, чи то від злих пружин за спиною Ілії з таким грюкотом зачинилися двері, що здалося: там, знадвору, сеї миті руйнується і щезає у чорній безодні увесь білий світ, геть усе — гори, ріки, люди... Зиркнув на жінку похлоливо.

— Коли у домі немає чоловічої руки, у жінки з'являється так багато проблем, — зітхнула та. — Ось і двері... Давно час послабити пружину.

— Як це «немає чоловічої руки»? — не втримався приголомшений Ілія. — Не може бути...

Захвилювався. Затупцював у передпокої. Хвилиночку! Сюди його привів довгий, виснажливий, важкий шлях. Він пройшов його тільки заради того, щоб знайти алхіміка. У нього точна адреса, а золотавий димок із димаря тільки підтверджує, що він не помиляється, а тому...

Схаменувся. Втома всіх місяців подорожі і кожного конкретного дня окремо навалилися разом — відчищали реальність від мрій...

— Матір Божа! — схлипнув, затулив долонею рот.

Жінка підійшла до Ілії, погладила по чорному волоссю. Хлопець відсахнувся. Ніхто й ніколи не вів по його волоссю так ніжно і трепетно. Хіба що мама. Та не маминих ласк жадалося Ілії, коли він мріяв про величні замки і волооких красунь.

— Я йшов до алхіміка, — признався.

— Знаю, — сказала жінка. Пішла до просторої кімнати.

Ілія сунув услід, серце калатало.

— Ти знаєш алхіміка? Він є?

— Знаю, — повторила. Глянула на Ілію суворо. — Час спати. Завтра поговоримо. Дістала з шафки чисте простирадло, взялася стелити на широке дерев'яне ліжко, що стояло при стіні.

«Господи, як же сильно я втомився! Як хочеться спати...» Ілія опустився на рипучий табурет поряд із ліжком: тільки тепер міг роздивитися і дім, і його хазяйку.

На вигляд чорнокоса красуня мала не більше рочків, ніж сам Ілія. Заприсягся б, що й менше, якби не дивна, лякаюча, ніби застигла її врода: незрозумілої незрушності не могли приховати ані біло-молочна шкіра без єдиної зморшки, ані гордовиті коралові вуста, ані надламані тонкі брови, ані сіро-смарагдові, як листя оливкового дерева, очі. Волосся ховалося під тонкою білою хустиною з мереживом ручної роботи — крізь нього пробивалися окремі русьві пасма. Одне, довге, спадало від потилиці на плече, на грубу фуфайку з невідбіленої вовни.

«Чому вона у фуфайці? — здивувався Ілія. — Тут же так тепло. Так... золотаво. І безмежно...»

Замкнений простір кімнати розривали примарними перспективами три дзеркала: одне висіло на стіні над консоллю, друге, видовжене, стояло навпроти першого, а третє, овальне, як яйце, розташувалося поміж ними. Саме дзеркала відбивали жовтогаряче світло свічок у важких кутих свічниках. Свічники стояли всюди — на низькому столику з мармуровою стільницею, на книжковій полиці поряд із фоліантами у палітурках зі свинячої шкіри, на комоді чорного дерева і навіть на дивній споруді, що вона нагадувала чи то давній ткацький верстат, чи то середньовічне приладдя для катування. «Геть неекономна, — подумав Ілія. — Навіщо запалила так багато свічок?»

Жінка закінчила стелити постіль, пішла до комода, на якому стояла велика фаянсова миска й алюмінієвий глечик.

— Тут ніколи не буває ночі, — сказала.

Ілія знизав плечима: чи не однаково? Йому поспати б...

Жінка поставила на стіл з мармуровою стільницею фаянсову миску і глечик.

Поклала поряд жмут сухої трави, великий льняний рушник.

— Умийся. І лягай... — пішла з кімнати у передпокій.

Ілія із підозрою понюхав суху траву: що воно таке? Вдихнув незнайомий гіркуватий запах, занурив долоні у теплу воду, потер їх жорсткою травицею... Від

кінчиків пальців уверх, по всьому тілу полилася радісна легкість. Ілія скинув одяг, нахилився над мискою — лив на маківку воду з глечика, усміхався спантеличено: здавалося, бруд відвалюється шматтями не від тіла, прямисінько від душі.

Обтерся жорстким льняним рушником. Уже хотів було лягти на біле простирадло. «Може, свічки задмухати?» — подумав. Та робити по-своєму в чужому домі не насмілився.

Вирівняв хребет на рівній постелі. «Невже я зможу заснути при такому яскравому світлі?» — подумав. І заснув. Останнє, що бачив Ілія крізь напівзакриті повіки, — маленькі пласкі золоті віддзеркалювачі, що були прикріплені біля кожної свічки.

«Так он у чому справа... — констатував байдуже. — Світло кожної свічки відбивається не тільки у дзеркалах. А ще й у віддзеркалювачах. Ось чому так неймовірно золотаво... і яскраво».

Ілія усміхався уві сні, бо хтось невідомий лоскотав йому шию, вів по плечу: прокинься!

— Нізашо! — відповідав.

Та чужа рука уже не голубила, смикала настирливо: та прокинься ж! Ілія продер очі: біля ліжка стояла молодичка у кошлатому рудому пальті з чорними гудзиками.

— А... Ти! Віддай мої десять євро, курво! — буркнув недобре. І тільки потім здивувався. — Як ти тут? Ти... відьма? То кажи: як мені у хазяйки випитати, де алхімік?

— А ти й досі не зрозумів? — насупилася молодиця. — Ти ж усе бачив! І дивну застиглу хазяйчину вроду. І золоті віддзеркалювачі, що відганяють ніч...

— І що з того? — Іліїні мізки ледь ворушилися, ніяк не заводилися.

— Як немає ночі, то не настане і завтрашній день, — сказала молодиця. —

Прокинешся — а нічого немає. Ані дзеркал, ані свічок, ані алхіміка.

— Хазяйка цього дому — алхімік? — не повірив Ілія. — Маячня! Жінка не може бути алхіміком!

— Та прокинься ти вже! — вигукнула молодиця. — Якщо не поговориш із нею зараз же, то не узнаєш того ніколи!

— Але я... сплю. Йди геть. Хочу, аби мені снилися приємні люди... — прошепотів Ілія і заплющив очі.

Молодиця у рудому пальті загарчала із прикрістю. Всілася на табурет, прискіпливо зиркнула на хазяйку. Та не зважала на гостю. Безшумно рухалася кімнатою, складала теплі речі у велику торбу.

— Не їдь! — мовила молодиця. — Він так довго йшов... Він мріяв...

— ...Убити мене, — упевнено відповіла хазяйка.

— Тебе можна вбити? — здивувалася гостя.

— Ні. Але я мала б захищатися і вбити його, — хазяйка зупинилася, стала навпроти гості. — А мені не хотілося б... На моїх руках і так надто багато крові.

— Сумніви, сумніви... Каяття і прозріння. То для смертних! Якої кари страшитися тобі, безсмертній?!

Хазяйка сердито зсунула чорні брови.

— Геть, руда! — наказала.

Молодиця позадкувала до дверей.

— Не йди! Поговори із ним... — уперто гукнула від дверей. Вислизнула з дому.

Двері розчахнулися... Ба-бах!

Ілія прокинувся і сів на постелі.

— Ну, чому мені завжди сниться маячня? — пробурмотів.

Потер долонею лоба: треба хазяйці розповісти... Одне руде стерво вважає її алхіміком.

Роззирнувся — хазяйка сиділа біля столу. Прикривала долонями дві тонкі книжечки, що вони лежали на мармуровій стільниці.

Ілія не встиг побажати хазяйці доброго ранку, та й не розумів, що нині — ніч, ранок чи день. Невисокі вікна ховалися за цупкими білими завісками, а безліч свічок наповнювали кімнату все тим же таємничим золотавим сяйвом.

Жінка звела на Ілію сіро-зелені очі. Вказала на одну з книжечок.

— Тут рецепт еліксиру безсмертя, — сказала спокійно і сумно. Перевела очі на другу книжечку. — А тут формула виготовлення золота.

Ілія дурнувато всміхнувся. Щелепа відвалилася і застигла. Якось інакше уявляв доступ до найвеличніших таємниць буття. Фантазії малювали хитру стратегію, карколомні комбінації інтелектуального натиску і фізичної спритності, коли доведеться ризикувати, геройствувати, страждати, та все ж перемогти і вирвати з рук алхіміка...

Почервонів до скронь, наче продовжував брати участь у неймовірній грі, де роль його від самого початку і до сеї миті тільки одна — лох!

— Як тебе звати? — запитав обережно.

— Міліца з роду Црноєвичів.

— Ти... алхімік?

— Так, — Міліца говорила все так же спокійно й зажурено. — Здивований?

— Я вже нічому не дивуюся, — признався Ілія. — Просто я думав, що все...

— ...Буде не так? — Міліца примружила смарагдові очі. — Питай! У мене небагато часу. Поспішаю...

— Куди ж поспішати, якщо у тебе в запасі вічність? — збентежився.

— Якщо часу забагато, його доводиться підганяти, — сказала Міліца.

Ілія напружився, подався до жінки.

— Чому ти віддаєш мені рецепт еліксиру безсмертя і формулу виготовлення золота?

— Щоб не вбивати тебе. Бо ти ж просто так не повіриш, що вони... не згодяться тобі.

Ілія відсахнувся.

— Тобто?.. Не розумію! Я... хочу пити!

Міліца всміхнулася. Прибрала долоні від книжечок. Пішла до комода чорного дерева, дістала з нього два старовинних срібних келихи і великий срібний глечик з вузьким горлом.

— Будемо пити, — оголосила, наливаючи в келихи густе червоне вино.

За півгодини Ілія захмелів, розім'як. Ковтав вино, тер очі, вдивлявся у Міліцу з роду Црноєвичів. Жінка, здавалося, геть забула, що поспішає. Підперла кулачком білу щоку, жалілася хлопцю:

— Якби ж я тільки знала, як усе те жахливо!

Ілія відчайдушно співчував. Шумно зітхав:

— Міліцо... Може, можна усе змінити?

— Еліксир безсмертя не має зворотної сили. Хто спробував його хоч раз, житиме вічно, бо вбив свою смерть.

— То що ж тобі не подобається?! — хлопець кліпав повіками від здивування: дурепка!

— Як же набридла мені ця вічність! — скорбно захитала головою Міліца.

— Та чому?! Ти ж можеш... Можеш усе! Побачити світ. Медитувати у Гімалаях чи зустрічати схід сонця у Куско! Плескатися у Адріатичному морі чи підготовувати білих ведмедів. Ти... була у Гімалаях?

— Ні... Навіщо? Цікаво побачити те, що, можливо, більше ніколи не доведеться. А я можу побачити Гімалаї будь-коли! «Будь-коли» набагато страшніше за «ніколи». Воно перекреслює прагнення. Розумієш?

— Не розумію...

Міліца розсміялася глухо. Потяглася до глечика, налила червоного вина у високі келихи.

— Прагнути можна лише того, що до часу недоступно. Люди так чіпляються за життя тільки тому, що не в змозі відмінити смерть. Якби ж вони знали, наскільки абсурдна і безглузда вічність. Парадокси нецікаві! А варто задуматися...

Більшість люду не бачить сенсу навіть у своєму швидкоплинному житті, та всі прагнуть жити вічно. Але якщо не має сенсу відрізок життєвого шляху, навіщо перетворювати його на безкінечний абсурд?! Шкода, що я зрозуміла це тільки після того, як проковтнула лише краплю еліксиру безсмертя...

У роті Ілії раптом стало сухо. Від відчайдушної спраги могла врятувати тільки одна крапля... еліксиру безсмертя.

— Міліцо, — прохрипів. — Але ти могла б поділитися еліксиром з друзями...

Родичами. Просто добрими людьми. У світі так багато добрих людей. Тобі не було б так самотньо.

Міліца відпила з келиха. Відставила його.

— Виходить, я не розповіла тобі головного, — мовила. — Мій еліксир безсмертя не дає вічного життя всім і кожному. Тільки мені! Бо вбиває одну-єдину мою власну смерть. Якщо ти вип'єш навіть усе, що лишилося, однаково помреш.

— Значить, смертей багато?

— Як і життів! Як і рецептів еліксиру безсмертя. Для кожного він свій — єдиний і унікальний.

Підсунула ближче до Ілії одну з книжечок.

— Можеш прочитати рецепт мого еліксиру. Але він не вб'є твою смерть і не подарує тобі безсмертя.

Ілія зиркнув на непотрібну книжечку. Напружився, вмить протверезів.

— А золото? Невже і золото... тільки для тебе?

— Золото? — Міліца з роду Црноєвичів презирливо розсміялася, поманила Ілію в кут кімнати, де стояло дивне доробало, більше схоже на старовинний ткацький верстат чи прилад для катування.

За годину з невеличкої плавильної печі довгими металевими щипцями витягувала форму з незнайомого Ілії чорного каменю — всередині, у неглибокій, схожій на могильну ямі булькав жовтий розплавлений метал.

Міліца опустила форму в тацю з холодною водою, потримала декілька хвилин, рвучко вийняла, перевернула і кинула на мармурову стільницю — з форми випав довгастиий жовтий брусок.

— Бери! — вигукнула.

Ілія ухопив золото так жадібно, що у першу мить не відчув болю, та метал був пекучо-гарячим. Ілія зойкнув, відпустив брусок — пальці вкрилися пухирями.

— З чужим золотом так завжди, — почув голос Міліци. — Воно стає твоїм тільки тоді, коли ще гаряче...

Ілія не зважав. Підхопився, кружляв навколо столика, на якому стигло золото.

Дмухав на пальці правиці. Присідав біля мармурової стільниці, вдивлявся: мамо рідна, справжнє золото!

Врешті наважився. Простягнув ліву необпечену руку, одним пальцем обережно торкнувся бруска. Золото вже не обпікало. Ілія затремтів і ухопив теплий брусок.

— Поклади на стіл, — наказала Міліца.

— Ти ж сказала: бери! Ти ж сама... — Ілія притискав брусок до грудей, відступав до ліжка.

— Коли дозволила взяти — не зміг! Тепер поверни.

— Але я спробував узяти... Спробував! Ні! Зумів! Хоч мить, та протримав в руці.

Хіба то не рахується? — Ілія наштотхнувся спиною на бильце ліжка, сіпнувся — брусок вислизнув, із дзвоном покотився по підлозі, завмер біля ніг Міліци.

Ілія безпорадно опустився на ліжку, проковтнув сльозу.

— Міліцо... Змилуйся. Дозволь взяти. Мені потрібне це золото.

— Навіщо? — запитала жінка.

— У мене мама важко хворіє. Я і відправився у путь, бо сподівався добути еліксир безсмертя для неї, — тремтів. — Але якщо з цим еліксиром усе так складно, то золото... Я зможу купити ліки, відвезти маму до найкращих лікарів...

— Не існує причини віддавати людям своє тепле золото. Кожен має добути власне. Ще гарячим... Тоді його не відберуть інші.

— Ти помиляєшся, помиляєшся! Є причина!

— Яка?

— Щастя! Золото потрібне мені для щастя!

— Щастя у тому, що ти є! Щас! Ти! Є! Щастие — щастя...

— Маячня! — Ілія підхопився, упав біля ніг Міліци, їв очима золотий брусок. — Добре... Може, ти і права. Не хочу твого золота. Віддай мені формулу. Своє виплавлію. У чому секрет? Чи знову скажеш, що твоя формула не допоможе мені?!

— Немає секрету.

Міліца віджбурнула брусок у кут. Присіла біля столу. Підсунула до Ілії другу книжечку.

— Усі компоненти відомі. Крім одного. До суміші інгредієнтів треба додати краплю... свого еліксиру безсмертя.

Ілія відчув, як серце, мізки, думки і сподівання зливаються в одну важку гнітючу кулю, стрімко летять униз, у безодню.

— Матір Божа... Чому ж усе так погано?! Чому удача завжди відвертається від мене?!

— Не завжди, — почув голос Міліци. — Скоро ти теж знайдеш своє золото.

— Коли?! — закричав Ілія і прокинувся.

Ковдра зволожніла від гарячих мрій. Ілія сидів на постелі, ніяк втямити не міг: Міліца з роду Црноєвичів, золото, еліксир безсмертя... Здається, плакав од прикрощів. Так то був сон? Чи ні? Усе той самий дім. Вікна з важкими білими завісами. Комод чорного дерева і стіл з мармуром. Куті свічники...

До кімнати увійшла молода жінка.

— Міліцо! — вигукнув мимоволі.

Жінка насупилася, здивовано зиркнула на Ілію.

— Мене звати Софія.

— Але вчора... тебе звали Міліцою. Міліцою з роду Црноєвичів.

— Вчора ти спав цілісінький день.

— Не може бути! Я пам'ятаю, як розмовляв...

— ...Уві сні. Ти проспав майже дві доби, — жінка пішла до столика, заходилася витирати його м'якою льняною серветкою. — Певно, дуже втопився. Я не стала тебе будити, хоча зараз надворі ніч. Час знову вкладатися спати.

— Ніч? Але тут не буває ночі, — Ілія геть розгубився.

— Там, де немає ночі, немає і майбутнього...

Софія дістала з комода важкий фаянсовий таріль, поставила поряд із каструлею — над нею здіймалася прозора, ледь золотава пара. Жінка зачерпнула з каструлі, вилила у таріль черпак гарячого запашного супу.

Ілія ковтнув слину не голоду — ошелешення. Без засторог роздивлявся хазяйку, кімнату... Тут існувало все те, що було й того вечора, коли він наважився постукати у двері будинку, над яким вився золотавий дим. Столик з мармуровою стільницею, комод, свічники... Не вистачало хіба що плоских золотих віддзеркалювачів, що вони кріпилися біля кожної свічки. Віддзеркалювачі щезли. Від того світло у кімнаті враз втратило пекучий блиск, стало м'яким, заспокійливим. Та й обличчя Софії, приголомшливо схожої на Міліцу з роду Црноєвичів, не лякало маскою застиглої вроди. Здавалося, від жінки линуло таке

м'яке світло, що воно розливалось кімнатою. Та в куті Ілія помітив дивне доробало, на якому вночі Міліца виплавляла золото.

Підвівся. Пішов до незрозумілого механізму.

— Що це? — запитав хижо, ніби тільки-но підловив Софію на брехні.

— Він приносить мені золото, — відповіла жінка, вказала на шмат зітканої візерункової тканини.

Обережно взяла до рук таріль з гарячим супом, поставила на стіл.

— Це тобі... Скуштуй. Це особливий суп.

Пропозиція скидалася на прохання задовольнитися одноєвровою монеткою після того, як втратив мільйон.

— Дякую, — видушив Ілія. — Не можу...

— Спробуй... Не пошкодуєш, — відповіла Софія зі значенням, наче гаряче вариво мало занурити Ілію у чергову таємничу реальність.

Ілія скривився, взяв ложку, та піднести до рота не встиг.

Двері відчинилися. Поріг переступив високий кремезний хлопець.

— Доброї ночі, — мовив украй ввічливо. — У вас тут не зачинено... Дозвольте переночувати?

Ілія підвів очі і ледь не впав зі стільця — перед ним стояв Гоцик.

— Проходь, — почув голос Софії. — Зараз наллю тобі гарячого супу.

Гоцик кивнув, роззирнувся і побачив Ілію.

— Го-цику... Радий тебе бачити, — ляпнув ошелешений Ілія.

Дупа прилипла до стільця, уздовж хребта до тієї ж дупи стікала цівка холодного липкого поту. У голові метушилися думки, намагаючись зліпити якусь виправдальну легенду несподіваного зникнення Ілії з садиби синьйора Деметріо Бонвіссуто.

— Привіт, бухгалтер, — відповів Гоцик.

Ілія відчув — щока гаряча від нещадного образливого ляпаса. Задихнувся від ненависті. «Курвел! Покидьок!» Учепився в ложку, опустив очі у таріль. Черпав гарячий суп, їв варену моркву очима, тільки б не бачити Гоцика.

Гоцик уже сидів за столом навпроти. Подякував Софії за гостинність, їв із апетитом.

— Смачно, — почув Ілія.

Поспіхом доїв, поніс таріль хазяйці.

— Дякую, Софіє...

— Спати час, — відповіла Софія. — Завтра рано вставати.

Ілія не запитав: а чому, власне, рано вставати? Мишою шмигонув на простирadlo під ковдру, відвернувся до стіни. «Раніше за всіх прокинуся! Втечу. Однаково втечу!» — тремтів. Заплющив очі, ніби й найменший шурхіт не заважає — спить, хоч убийте! І закликає: шкатулка з цяцьками і грішми у рюкзаку... Ото горе!

Поцупить клятий виродок! Та встати з постелі не наважився. Чув, як Гоцик пішов кімнатою: точно, рюкзак Іліїн шукав, сволота!

Задзеленчала порожніми тарелями Софія — певно, мила посуд. У кімнаті раптом стало темніше, ніби господиня погасила більшу частину свічок.

Ілія відчув, як повіки злипаються, хоч, як вірити жінці, проспав дві доби. «Точно, щось у вариво підмішала!» — перелякався. Спробував чинити опір всесильному сну, та у голові паморочилося, і останнє, що почув Ілія, перш ніж провалитися у тривожний сон, був голос Гоцика.

— Геть не хочеться спати, — сказав Софії.

Жінка глянула Гоцикові у вічі.

— Мене звати Міліца. Міліца з роду Црноєвичів, — сказала, пішла до важких кутих свічників.

Запалювала свічки, хоч ще мить тому гасила одну за одною. «Дивна жінка», — подумав Гоцик, мимоволі примружив очі: свічки палали тепер незвичайним яскравим світлом, віддзеркалювалися у плоских золотих пластинах, прикріплених біля кожної свічки.

— Але... той хлопець, — Гоцик кивнув на ліжко, де спав Ілія. — ...Звав тебе Софією.

— Він спить. Разом із ним заснула і Софія. А ти зви мене Міліцою.

— Як забажаєш, — знизав плечима Гоцик. Відчув незрозумілу сухість у горлі: певно, суп надто наваристий.

— Пити хочеться, — сказав.

— Будемо пити!

Міліца дістала з комода чорного дерева два старовинні срібні келихи, срібний глечик з високим вузьким горлом.

Гоцик повільно цідив червоне густе вино, дивувався примхам долі. Це ж треба знову зустріти на своєму шляху метушливу суку Ілію. Майже увесь березень Гоцик не розгинав спину на виноградниках Деметрію Бонвіссуту, залишився б і довше, та Деметрію сказав:

— Краще заходь у гості на зворотному шляху. Буду радий. А допомога мені вже не потрібна. За все відпрацював, хай береже тебе Бог.

Увечері перед Гоциковим від'їздом пили грапу і «Шардоне» в компанії Фонтани, лікар хвалився, що вважає Гоцика своїм найцікавішим і найважчим пацієнтом, розповідав: завтра вирушає провідати брата у Вентимілью, що вона розташована поряд із французьким кордоном.

— Мене прихопите? — запитав Гоцик.

Міг би і не просити. Фонтана зрадив компанії, а Деметрію наскладав чималу торбу наїдків: не забувай, обов'язково повертайся...

— Обіцяю, — Гоцик обійняв старого, лягнув важкою долонею по спині. — Деметрію... Ви на тата мого схожі. Тільки у нього свині, а у вас виноград.

— Як зустрінеш Ілію, то не кривдь.

— Не зустріну, — відповів.

Деметрію закивав: може, й так! Простягнув Гоцикові маленьку гостру сокирку.

— Візьми, — наказав. — У дорозі згодиться.

Гоцик зиркнув на сплячого Ілію, усміхнувся іронічно. От і що мені робити із вашими настановами, синьйоре Деметрію?! Сокиру дали. І Ілію не чіпати веліли.

Відпив з келиха, поставив на стіл.

— Дивний у тебе дім, Міліцо.

Міліца вчепилася у Гоцикові очі пронизливим поглядом.

— Не вбивай його...

Гоцик примружив очі, схилив голову набік. «Новини України», — сказала б Тайка!

— Про що ти? — запитав холодно. Взагалі-то, Ілія не заслуговував на прощення.

Та до сеї миті Гоцик ще не вигадав, як покарати суку.

Міліца не відповіла. Відсунула келих, пішла до дивного, схожого на старовинний ткацький верстат, доробала. Дістала з-під нього згорток. Кинула на стіл.

— Я купую його життя, — сказала. — Цього досить?

Розгорнула льняну тканину, поклала перед Гоциком довгастий брусок жовтого металу.

— Що це? — запитав Гоцик.

— Золото...

Гоцик раптом обм'як. Усміхнувся зачудовано. Підхопив зливоч, зважив на долоні.

— Це моє?

— Холодним золотом платять тільки за людське життя, — почув незрозуміле.

— Дякую.

— Не дякуй! Тепер лягай і спи! Завтра рано вставати, — сказала Міліца з роду Црноєвичів.

Гоцик роззирнувся. При стіні — тільки одне ліжко. І на ньому солодко хропів Ілія.

Міліца кинула рядно на довгу лаву біля комода. Гоцик слухняно улігся, примружив очі.

— Хіба тут заснеш, — гукнув господині. — Може, загасиш свічки! Ніч надворі...

— Тут не буває ночі, — відповіла Міліца.

Гоцик виматюкався подумки, відвернувся до стіни і полетів у дивовижні сновидіння.

Свічки сяяли, наповнюючи таємничу кімнату безжалісним різким світлом. На ліжку біля стіни зітхав уві сні Ілія. На лаві біля комода усміхався уві сні Гоцик. Міліца не зважала на гостей, ніби була абсолютно впевнена: ті не прокинуться раніше ні за яких умов. Зосереджено рухалася кімнатою, збирала речі у торби. Наповнила першу. Розкрила другу, вкинула у неї білу вовняну фуфайку, тоненькі книжечки, невеличке дзеркало зі стіни.

— Міліцо... — почула тихий, схожий на стогін голос.

Жінка завмерла. Розгублено роззирнулася. Притисла руки до грудей.

На ліжку смикнувся Ілія, прокинувся від сумного голосу у правому вусі, продер очі, завмер, обережно повернув голову.

Міліца не помічала.

— Горане... — прошепотіла тьмяно, покликала. — Горане...

Ніхто не відповів. Міліца заплакала. Простягнула руки вперед, у порожнечу, закружляла кімнатою, наче намагалася зрозуміти, звідки почула тихий голос. Врешті зупинилася, безсила, опустила голову... І в глухій тиші почула:

— Присядь, Міліцо. Ти не зможеш побачити мене, доки я того не захочу. Присядь. Поговоримо, кохана.

Жінка слухняно опустилася на стілець, зчепила пальці рук. Вони побіліли, та Міліца з роду Црноєвичів не зважала. Важка нерухомість її вроди щезла. Щоки запалали, вії тремтіли і не втримували живих гірких сліз.

— Ти... пам'ятаєш? — мовив хтось невидимий.

— Усе! Кожну мить того неймовірного дня, — заговорила Міліца. — Того ранку я мчала додому гірською стежиною. Мені так хотілося, щоб мама з татом ще не прокинулися і не узнали, що всю ніч я була з тобою, моя любове. Я так поспішала, що не помітила круглого, як яйце, хитрого камінця на дорозі. Перечепилася, впала, ткнулася носом у дикий кактус з побляклою жовтою квіткою. Та болю не відчула. Лежала на животі і сміялася від щастя. Адже ти любив мене! Та раптом поряд із жовтою квіткою кактуса побачила тоненьку сиву травинку. Зовсім маленьку, непомітну. Як же мені захотілося понюхати її. Я потягнулася до травинки, вдихнула її запах. То був мій запах! Я не знала, як я це зрозуміла, та точно знала — він тільки мій! Я розрізнила б його посеред мільйона інших трав і квітів. Тільки цієї травички не вистачало, аби рецепт еліксиру безсмертя став довершеним. Я не вагалася. Зірвала травичку і помчала додому. Ти часто насміхався з моїх пляшечок, посудин, баночок з травами. «Відьма! — казав ти. — Міліца з роду Црноєвичів приворожила мене...»

— Пам'ятаю... — пролунав тихий шепіт.

— А я завжди відповідала тобі: «Горане! Я зумію зробити наше кохання вічним. Помруть навіть камені, та ми кохатимемо одне одного», — а ти сміявся... Ти казав, що не хочеш жити вічно. Ти мріяв, щоб Горан і Міліца жили довго і померли в один день. Щоб на їхньому похороні плакали нетямущі малі онуки, а дорослі сильні мужні сини супили брови і високо в небеса піднімали голови, бо гордилися своїми батьками...

— Прекрасна мрія...

— Але того дня я знайшла сиву травицю й опустила її у пляшку, де довго настоювалися інші трави, корінці... Там було так багато всього. Я не знала, чи готовий еліксир, та тої миті, коли я закупила пляшку, посеред ясных небес гримнув грім. Блискавка розчахнула навпіл стару тополь, що росла на скелі біля нашого дому. Одна його половина згоріла. Інша зеленіла, ніби й не було біди. «Це ми! — зарозуміло вирішила я, вдивляючись у зелене неушкоджене листя. — Це ми — назавжди разом!»

— І що ж ти зробила, Міліцо з роду Црноєвичів?

— Я схопила пляшку, відпила і втратила свідомість. Коли прийшла до тями, наді мною схилилася мама. Збирала гарячий піт з мого чола, повторювала турботливо: «Міліцо! Доню моя! Тебе перелякав грім?» До вечора я пролежала на постелі. Слухала тріск цикад під вікном і мріяла побачити тебе. А увечері помчала до тебе,

коханий. На наше місце у горах біля потічка. Я несла тобі не тільки свою любов, але й пляшку з чарівним еліксиром. Я так вірила: віднині ніщо не зможе розлучити нас.

— Я вже чекав...

— Ти чекав. Стояв біля чорного каменя, наспівував веселу мелодію. «Міліцо! — гукнув, побачивши мене. — Ти чекатимеш мене?» — «Чекати? — запитала я з тривогою. — Куди ти зібрався, Горане?» — «Хіба ти не чула? Війна!..»

— Війна... — відлунням.

— Ти був гордим і веселим, як всі воїни у передчутті битви. «Я повернуся з перемогою, — розсміявся. — Хіба можуть вороги підкорити Горана з роду Івановичів». І я... насмілилася. «Не зможуть, любове моя! — сказав тобі. — Немає на землі такої сили!» Простягнула тобі пляшку, і ти запитав: «Що це, Міліцо?» — «Еліксир безсмертя, — сказала я. — Він зробить тебе непереможним, а наше кохання вічним»... Ти був надто збуджений майбутньої битвою. Відкоркував пляшку. Відкинув корок у куц шипшини. «За тебе, моя прекрасна Міліцо! За нашу перемогу!» — вигукнув ти, і відлуння прокотилося по горах. Я нахилилася до куца шипшини, щоб знайти корок... Коли я підняла голову — тебе вже не було. Відтоді я більше ніколи не бачила тебе, коханий. І не знаю, що з тобою трапилося...

Міліца замовкла. У кімнаті задзвеніла тоскна тиша. Ілія боявся ворухнутися. На мочці його правого вуха сидів маленький чорний тарган.

Міліца схлипнула.

— Горане... Невже твій голос мені просто ввижається? Горане...

— А потім... — тихо сказав тарган на мочці Іліїного вуха. — Що сталося з тобою потім, любове моя? Я не знаю, як ти прожила майже двісті років. Я знайшов тебе зовсім недавно.

Жінка зацьковано роззирнулася. Певно, їй здавалося: збожеволіла! Затулила долонями лице, заплакала.

— Не плач, кохана, — прошепотів Горе.

— Ти проклинаєш мене? — простогнала Міліца.

— Я люблю тебе, Міліцо з роду Црноєвичів. Ти добилася свого. Наше кохання житиме вічно. Навіть тоді, коли помруть камені. Тільки ми з тобою ніколи не будемо разом. Це так само жахливо, як і вічність.

— Де ти? Де ти, Горане?! Благаю! Дозволь побачити тебе!

— Ти завжди була надто гордовитою і надто прекрасною для того, аби бути просто щасливою. Що ти робила після того, як я... щез?

— Майже рік не виходила з дому. А потім... Пішли на війну і повернулися наші воїни. Зістарилася і померла мама. За нею тато. Стали руйнуватися наші гори, а я все цвіла! Та від радості не лишилося й краплини! Жах, вічний жах... Я хотіла зрозуміти, що відбулося, потайки стала випробовувати еліксир на людях. Я ще не знала, що еліксир вбив тільки мою смерть, для інших — він лише неприємна недієва настоянка.

— Не настільки він недієвий, як ти думаєш, — мовив Горе. — Всі, хто скуштував хоч краплю еліксиру, живі...

— Не може бути! — приголомшено прошепотіла Міліца.

— Я ж живий... — сумно усміхнувся Горе. — Живі й інші. Тільки перестали бути людьми. Вони стали... птахами, зміями, звірами, рибами і навіть... тарганями. Той, хто боявся висоти, став легкокрилим птахом. Хто рубав з плеча, став хитрою змією. Базікала перетворилися на мовчазних риб. А відчайдухи, що горіли жаданням померти за Вітчизну, отримали тарганячі лапки...

— Ти... — Міліца затремтіла. Хиталася, коліна підгиналися.

— ...Тарган, — видихнув Горан. — Живу у вусі чорнявого юнака на ім'я Ілія. І звати мене тепер... Горе. Непогане ім'я для воїна, чи не правда?

Міліца упала на підлогу.

— Я хочу померти, — прошепотіла.

— Я теж, — мовив Горан-Горе. — Та ти прирекла нас на вічне життя...

Міліца так довго нерухомо лежала на підлозі, що Ілія навіть подумав: Бог змилювався, прибрав бідачу. Та жінка раптом важко підвелася. Пішла до ліжка, на якому лежав Ілія.

— Я хочу бачити тебе, Горане, — прошепотіла пристрасно.

На середину мочки Іліїного правого вуха виліз маленький чорний, як смола, тарган. Кумедно перебирав лапками, крутив вусами. Міліца з роду Црноєвичів заплющила очі.

— Прости мене, любове моя! Прости мене, Горане!

— Йди... — попросив Горан. — Я більше ніколи не потурбую тебе. І ти більше ніколи не побачиш мене. Я насмілюся поговорити з тобою тільки заради того, аби сказати: я люблю тебе. Йди, Міліцо з роду Црноєвичів. Благаю. Ти ж знаєш: вічне життя не відмінює жодного з людських страждань.

Жінка усміхнулася скорботно.

— Тепер у моєму жахливому вічному житті з'явився хоч якийсь сенс. Страждати і вічно вимолювати у тебе прощення, коханий мій! Прощавай, Горане з роду Івановичів. Прости за вічність.

— Прощавай, Міліцо з роду Црноєвичів. Я... люблю тебе.

Жінка розчахнула двері навстіж. У золотаве тепло дома увірвалася нічна прохолода. Міліцо підхопила важку торбу, понесла надвір. Повернулася по другу. Не стала збирати її. Як була напівпорожня, таку й потягла з дому.

Ілія краєчком ока спостерігав за жінкою, серце не вмещало всього болю Міліци і Горана, рвалося, ридало: бідолашні, бідолашні...

А надворі Міліца покидала торби на міцний візок, сама сіла. Чи то наказала, чи то попросила білого коня:

— Поїхали...

Ілія боявся поворушитися. До біса сильно хотілося підвестися хоча б для того, аби зачинити двері. Та незрозуміла сила не дозволяла. Затуляла очі. І вдруге за цю дивну ніч Ілія забувся неспокійним тривожним сном.

Ілія і Гоцик прокинулися одночасно. Від холоду. Ілія не пам'ятав нічної розмови Горана і Міліці. Були важливіші справи. Підскочив до рюкзака, розкрив поспіхом, уже хотів було переховати шкатулку в труси — слава Богу, ще на місці, — та озирнувся: на лавці сидів Гоцик, глузливо спостерігав за Ілією.

Ілія заляк зі шкатулкою в руці, повів очима — де господиня?! При ній Гоцик не посміє — і очам не повірив: Матір Божа! Та що ж це знову?! Дежавю. Було...

Коли уперше перетнувся з Гоциком у білій хаті на півдні Польщі, на ранок у вправній з вечора кімнатці теж оселилося спустошення.

От і тут... Павутиння, холод, забуття. Вкриті пилом цупкі порт'єри похитуються край вікон, як мерці повішані. У вікна — день, невблаганне сонце б'ється у тьмяні дзеркала, а ті сумують, не віддзеркалюють світла. На кривому столику — важкий кутий свічник без жодної свічки. Підлогу, книжкову полицю, фоліанти у палітурках зі свинячої шкіри гризуть хробаки, так стараються — хрумкіт чути...

Ілія перелякано зиркнув на Гоцика.

Гоцик жваво підхопився з лави, підійшов до Ілії, вирвав шкатулку з його рук. — Знайома шкатулка, — усміхнувся скептично. — Знайшлася?

Ілія почервонів до скронь. Зціпив щелепи, стиснув у кулаки порожні долоні.

— Геть несподівано... Я й не сподівався. Мріяв, зустрінемося і я обов'язково...

— Заткнися, — наказав Гоцик.

Підхопив свій рюкзак, поставив на стіл, почав діставати з нього речі, аби надійніше заховати Іліїне добро. Светр, шарпетки, прошуту, немалий зливоч золота...

Ілія побачив золото, забув про страх.

— Звідки у тебе золото, Гоцику? Міліца дала?

— Тобі що до того?

— Ні, ти скажи! Міліца?! Яка кепська баба! Мені не дала! А тобі... За що?! За які гарні справи?

— Щоб не вбивав тебе, — відповів Гоцик холодно, покрутив у руках невеличку гостру сокиру, сховав у рюкзак.

Ілія зіщулився. Опустив голову. Зиркнув на Гоцика із ненавистю.

— Віддай мою шкатулку, — прошепотів уперто. — У тебе он скільки золота!

— Пішов ти...

Гоцик повкидав добро до рюкзака, туди ж полетіла шкатулочка. Буцнув носком у двері, пішов надвір.

Ілія підскочив, ухопив рюкзак, побіг за Гоциком услід.

— Зачекай! Тільки два слова! — біг-спотикався.

— Відвали! — порадив Гоцик, прискорив крок. Йшов від міцних кам'яних будинків з жовтими черепичними дахами до розкішного оливкового гаю.

— Гоцику! Ну, прости! Так вийшло. Але я... Я знаю одну справу. Ми... станемо багатими. Як Крез!

— Ти уже давно крейзі, бухгалтер хрінов!

— Не смій! Ніколи не смій називати мене бухгалтером!

Гоцик зупинився, в'ївся в Ілію поглядом:

— Тата вбив?

— Ні... — Ілія обм'як, обтік, як м'яке морозиво. — Я не можу вбити людину.

— Чому?

— Він... далеко. Не тут. Я... збрехав, що йду... по його душу.

— Якого ж біса ти сюди перся?

Ілія знизав плечима, усміхнувся спустошено.

— А-а-а... пuste, — з благанням глянув на Гоцика. — Віддай шкатулку! То мамина шкатулка. Я повинен повернути її.

— Так ти, сука, у матері вкрав? — скептично констатував Гоцик.

Ілія визвірився вовком. Та вкусити не насмівся.

— А не задарма... Ясно тобі?! — фатально рухався до повторення помилки, яку вже вчинив після знайомства з Гоциком у Польщі біля хати на пагорбі. — Місце знаю... Там скарби. Поверни мою шкатулку! Я тобі за те... п'ятдесят відсотків скарбів віддам! Якщо підеш зі мною...

— Блін, ну ти йолоп хворий, — гидливо скривився Гоцик. — Тобі бухгалтера вбити треба, а ти за якимись скарбами примарними ганяєшся.

— Бо я не ти! Не збираюся... брати гріх на душу. Віднайду скарби, віддам їх такому... який уб'є покидька, підлоту і зрадника, — патякав, сам себе не чув. Але вірив — так і буде.

Гоцик примружив очі, схилив голову набік.

— І де ті скарби? — запитав хижо.

— В Іспанії, — ляпнув Ілія.

Ляпнув і вжахнувся. Матір Божа! Що він коїть? А в голові уже ліпився план: до біса вигадані скарби. Поки йтимуть, Ілія дочекається глухої ночі, коли Гоцик спатиме міцно і беззахисно. Поцупить мамину шкатулку і золото... Золото! У зливку, певно, з півкіло чи ще більше! Ілія втече та так сховається — Гоцик нізащо не знайде. Чи сам прикінчить Гоцика. Ні! Страшно! До поліції звернеться: мовляв, емігрант нелегальний... Хай його заберуть, а Ілія врешті купить замок на високому березі біля моря. Там поселиться найкрасивіша панянка, і кожної ночі, а то і вдень...

— Іспанія? — голос Гоцика вирвав Ілію з мрій. — Де саме?

— В Андалусії...

Гоцик задумався. Усміхнувся раптом зачудовано. Перед очі — сумний сірий кінь на Паниному подвір'ї... Тільки раз у житті і бачив справжнього андалусійця.

— Шістдесят відсотків, — не видав несподіваного хвилювання.

— Брате... — Ілія затремтів: план діяв! — Я... завинив перед тобою. Все віддам. Тільки не покинь мене... — Додав щиро: — Без тебе так самотньо.

— Умовив. Гляну на Андалусію дорогою. Однаково мені в Португалію... Не оминати.

— Що там, в Португалії? — запитав Ілія одними вустами. Одне тільки й втямив: тактично — виграв. Тільки б стратегічно не програти!

— Мати, — сказав Гоцик. — До матері йду. По борщ...

Частина друга

Скарб

Ілія наївно сподівався: довгий шлях швидко змотає Гоцика. Однієї ночі скине рюкзак з плечей, звалиться без сил, стулить очі й нізащо не почує, як Ілія тихо і хижо вкидає під футболку чорну лаковану шкатулку і немалий зливочок. Та клята, покоцана горами Європа видушувала завзяття з самого Ілії. Першим падав на траву. Просився: перепочинок, ноги не йдуть.

Корективи у мандри внесла не тільки тепла середземноморська весна — Гоцик. Постановив упевнено:

— Досить людям голову морочити. На природі ночуватимемо.

Ще поблизу Марселя викинув нафіг з рюкзака теплу куртку, светри, шалик, шапку.

— Тільки плечі відтягують!

— Але за літом осінь... Згодиться, — Ілія не позбувся речей. Тягнув важкий рюкзак з теплим одягом, а того таки немало.

— Нове куплю, — легковажно відповів Гоцик.

Тринькав грошики з чорної шкатулки — два спальники придбав, похідний посуд, сухе паливо.

— Відчуй себе туристом, Іліє, — усміхався скептично, спостерігаючи, як той безпорадно вошкається над сухими гілками, сподіваючись запалити багаття. Врешті-решт сам видобував вогонь, топив очі у червоному полум'ї. «Коли ж ти уже заснеш?» — Ілія не зводив очей з важких Гоцикових рук: тягнувся до вогнища, підправляв гілки, аби краще розгорялися. І засинав у сподіванні, що наступної ночі вже точно не прогавить...

А шлях заманював усе далі. У Марселі Гоцик довго вивчав мапу, подався до гавані, роззнайомився там з таким собі мсьє Гюра, хазяїном невеличкого моторного катерка. Години зо три жєстами бурхливо сперечався із ним, врешті вдарили по руках, пішли пити пиво у найближчий генделик.

— На морську хворобу не страдаєш? — запитав Гоцик Ілію, коли увечері — п'яний-веселий — повернувся до лавки під кипарисами, де Ілія зранку чекав на нього. Пояснив: — Завтра відпливаємо.

— Куди? — запитав ошелешений Ілія.

— Я планував морем одразу до Андалусії дістатися, але домовився — тільки до Перпіньяна.

— Це де?

— На кордоні з Іспанією.

Гоцик дістав шкатулку, вигріб з неї усі гроші, перерахував.

— Блін! Трохи не вистачає... — зиркнув на Ілії уважно. — У кишенях щось маєш?

Ілія давно засвоїв: Гоцикові брехати не можна. Мовчки дістав з кишені останні п'ятдесят євро. Гоцик усміхнувся:

— Починаєш вичавлювати із себе бухгалтера? Нормально!

Наступного ранку Ілія розгойдувався в каютці невеликого моторного катерка, що сунув Ліонською затокою в бік французько-іспанського кордону, боровся з приступами відчаю і нудоти, і від тої хитавиці до біса сильно хотілося... жінку.

Ілія думав про те, що проміняв би усе золото на одну ніч з красивою, а може, й не дуже, панянкою. Певно, так і вчинить, коли забере у Гоцика золото...

Гоцик стирчав на палубі, хапав ротом буйні морські вітри, реготав, коли бризки били в лице. Ілія бачив його крізь невеличке віконце. Дивився і вже не розумів: любить чи ненавидить цю сильну безшабашну людину. Ілія хотів би... все золото. І отакого вірного товариша, бо бували дні, коли щастя розквітало в Іліїній душі тільки від того, що товче пилуку разом із Гоциком.

Відвернувся. Заплющив очі, намагаючись намалювати в уяві пишні форми голої жіночої краси. Та раптом згадав тихий голос у нічній темряві, гіркий плач Мілиці з роду Црноєвичів. Чому ж він довго не згадував про неї?!

Підхопився. Обережно стукнув пальцем по правому вуху.

— Горане... Горане! Ти тут?

У вусі зітхнув тарган.

— Чув? — запитав безбарвно.

— Я можу щось зробити?! Для тебе.

Печальна історія кохання воїна з роду Івановичів і гордовитої красуні з царського роду Црноєвичів перекреслила випестуваний віками ідеал всепоглинаючої любові милих італійських Ромео і Джульєтти. Померти разом? Та це ж втіха! Вічно жити і ніколи не зімкнути уста...

Сльози підступили до очей. Ілія мотнув кучерявою башкою.

— Горане. Не мовчи... Ти ж... сильний. Невже у тебе немає найменшого шансу... померти?!

— Мізерний...

— Який?

— Сконати від стуку серця закоханого юнака, який знехтує життям і помре заради кохання.

Ілія уявив, як його серце розривається від любові, як падає у чорну прірву...

Знітився.

— Тоді тобі треба пошукати інше житло, — порадив відверто. — От Гоцик...

Переберися до нього. Я... навряд стану тобі у пригоді.

— Знаю, — прошепотів Горан. — Скоро піду. Не прощатимуся. Одного дня ти гукнеш: «Горане!» — та ніхто не відповість. Знатимеш — я уже далеко.

Ілія зітхнув зажурено.

— Кохання... Хіба воно варте таких мук?

Горан не відповів, наче щойно покинув свій прихисток. Ілія ще не знав: більше ніколи не почує тихого шепоту у правому вусі.

Гоцик сподівався: приємна морська прогулянка до Перпіньяна — лише початок. Перетнуть кордон — без проблем закрокують іспанськими шляхами під вибагливі гітарні переливи, що долинатимуть з навколишніх селищ. Та закінчувався квітень, сонце на небесах уже смажило яєчню і чим далі на південь, тим спекотнішими ставали дні.

— Сієста, — оголошував спітнілий Гоцик, коли годинник лише наближався до одинадцяті.

Зупинялися у найближчому гаю, біля прохолодного потічка чи просто посеред скель Піренейських гір. Валялися до задушливих сутінок, аби підвестися, зробити ще хоч невеличкий ривок уперед, до ще спекотнішої Андалусії. І під гарячим іспанським сонцем Гоцик почав вірити в обіцяні скарби.

Спочатку закинув Ілії, який схуд за останній місяць мандрів до кісток:

— Давай так... Я віддаю тобі шкатулку і відпускаю на всі чотири сторони. А ти розповідаєш, де ті скарби.

— Ні, — знічувався Ілія. — Разом дійдемо.

— Навіщо ти мені? Однаково не бачити тобі скарбів. Мені пообіцяв. За шкатулку. То на! Тримай і прощай. Повертайся додому.

— Ні, — уперто хитав Ілія кучерявою башкою.

І Гоцик повірив: щось знає... Крокував покрученими гірськими дорогами, розмірковував уголос:

— Коли у мене буде багато грошей, витрачу їх на радість.

— Що це — радість?

— А по-різному. Сьогодні, може, напиться вволю. Завтра людям пороздавати. Маму не забути. Тата... Післязавтра — брати уроки гри на гітарі. І коня купити... Обов'язково куплю коня. Чи багато коней.

— Маячня, — дратувався Ілія. — Коли у мене буде багато грошей, я побудую замок на сорок кімнат. На високому березі біля моря.

— Навіщо тобі сорок кімнат? Однаково житимеш в одній. Ну, ще кухня, вітальня... Кабінет, якщо кеба варить. Більше не потрібно.

— Потрібно.

— Дурниці. Інші кімнати стоятимуть порожніми, а ти, економний, тільки витрачатимеш на них гроші. Наймеш людей, аби в них прибирали. А там, дивишся, тільки те й робитимеш, що служитимеш своїм кімнатам.

— Усі багаті... так живуть.

— Бідахи! Я так не хочу.

— Навіщо ж тобі скарби?

— На радість...

Суперечка робила коло і поверталася до точки відліку.

— І що таке радість? — тоскно питав Ілія, згадуючи тихий шепіт у нічній тиші і тоскний плач Міліци з роду Црноєвичів.

Перший напад незбагненої бурхливої радості стався з Гоциком на кордоні між Мурсією і Андалусією. Увесь день відсипалися у красивих незнайомих кущах. Під вечір умилися у потічку і Гоцик за звичкою подерся на камінь, аби зверху

прикинути, куди далі сунути. Вдивився у невеличку долину поміж пагорбів, задихнувся.

— Блін, вони...

Зіскочив з каменя, потяг Ілію у долину.

— Та бігом! Швидше, брате! Ти бачив андалусійців? Найстаріша порода коней на землі. Вдвічі дорожчі за «арабів». Красені...

Ілія котився вслід за Гоциком у долину, та бачив не коней — ромів. Біля невисокої скелі у низинці розкинувся справжній циганський табір. Замість шатер на галявині — з десятків стареньких автівок з причепами, фургонами і трейлерами. Одні виглядали геть обдертими, другі новішими, а один — певно, ватажка хітанос — сяяв блискучою білою фарбою і навіть мав нікельовані сходинки від дверей. Автівки скупчилися півколом, у середині палало вогнище, балакучі жінки розвішували випраний одяг на довгій мотузці. Чоловіки колупалися у двигуні однієї з автівок, всюдисуща замузана дітлашня із вереском ганяла галявиною, і тільки одна нечесана дівчинка рочків трьох поважно сиділа на яскравих бебехах, курила самокрутку.

Ілія не любив циган.

— Навіщо ми туди потикаємося? — бурчав. — Вуха брехнею наб'ють, кишені випотрошать і поготів.

— Не бійся, — задьористо сміявся Гоцик. — Я до ромів підхід маю.

Витягував шию, та роздивлявся не табір, ковзав поглядом по оливкових деревах, під якими стригли вухами двійко сірих, крутобоких андалусійців. Певно, роми знали їм ціну: сховати у тінь, поставили перед ними відра з прохолодною водою. Мале циганча розчісувало одному з коней гриву.

— Розуміють... — схвильовано шепотів Гоцик.

Роми зустріли незваних гостей ворожо. Загелготіли: геть, геть.

Гоцик згадував слова ромської мови, почутої від рома Петра на хуторі за Сеймом, старанно пояснював:

— Люди добрі! Я тільки коней роздивлюся. Гарні коні.

— Купи! — від юрби відділився кремезний дядько років шістдесяти з сивою кудлатою бородою і немалою золотою цяцькою у вусі. Примружив око, дивився на незнайомця вивчально.

І Гоцик без сумнівів віддав би за андалусійців і шкатулку, і золото, та в дупі припікало: дивися, хлопче... Аби живим звідси забратися.

— Роздивлюся спочатку, — сказав бородатому.

— Дивись!

Гоцик йшов до коней, дихати забув. Бачив андалусійців тільки в атласі кінських порід та по телевізору, як не рахувати трагічний випадок у рідній Нехаївці. Та кінь у Паниному дворі був немолодим, сумним, а ці двоє вражали не тільки блискучою шерстю, густою гривною, специфічним вигином граціозних ший... Від них пашило енергією молодості.

— Знаєш андалусійців? — бородатий ішов поряд із Гоциком, зиркав на нього уважним оком. — Ще двісті років тому їх тільки королі мали. Купиш?

— Купив би. Та я сам здалеку... — обережно завів Гоцик. — Мені до коня документи потрібні. Аби через кордон...

Бородатий розсміявся, поманив Гоцика до сяючого білою фарбою трейлера. Гоцик завівся, йшов за ромом.

— Брате! А я?! — почув розгублений голос Ілії.

Гоцик озирнувся: Ілія тупцював на безпечній відстані від ромів-коней.

— Посидь отут. Я скоро, — кивнув на невеличкий обшарпаний причіп із фанерними стінами і полікарбонатним прозорим дахом.

— Не ходи! — гукнув Ілія.

— Не сци! — відповів Гоцик.

У розкішному трейлері ромівського ватажка тільки мартіні з оливкою не вистачало: вдумливо розділений простір виокремлював модернову кухню з усіма сучасними гаджетами, невеличку вітальню зі шкіряним диваном і яскраво-червоними подушками, спальню і навіть WC.

Бородатий витяг зі звичайної пластикової папки, якими завалені всі офіси світу, купу паперів. Ось! Ось! Чи оцю бомажку глянь. Ми тобі все красиво напишемо. І про базовий рівень тренування, і про змагання, титули. Печатку намалюємо яку завгодно. І до коней то ніяким боком. То для прикордонників, бо коні і без паперів самі за себе кажуть: справжні андалусійці! Кращих важко знайти! Ти ж, бачу, кумекаєш.

— У мене діло є, — сказав Гоцик. — По гроші йду... Повертатимуся, до вас завітаю. Бережіть їх для мене. Викуплю.

Ром розсміявся.

— Викупиш?! Та ти й за ціну не спитав?!

— То скажіть.

— П'ятдесят тисяч євро за двох. Чотирирічні. Хлопець і дівчинка. Дешево віддаю.

— Нормально, — відповів Гоцик. — За місяць тут будете?

Ром затрусив бородою: хтозна... Витягнув з кишені мобільний: номер мій запиши, я — Пауло, мене всі роми знають. Тільки запитай: де Пауло? Кожен хітанос підкаже. Десь та перетнемося...

— Завдаток залиш, — закинув.

— Не маю грошей при собі, — Гоцик розвів руками, вискочив з трейлера, пішов до коней.

Гладив по довгих шиях, шепотів:

— Дочекайтеся... Я вас заберу. Присягаюся.

І довго так стояв би, та роми загелготіли: йдіть геть та з грошима повертайтеся.

— А ти чого такий знервований? — запитав Гоцик Ілію, коли низинка з циганським табором лишилася вже далеко позаду.

— Поки ти за коней торгувався, мене божевільна ледь не задушила.

Гоцик тільки розсміявся: гарна смерть, коли тебе жінка душить.

— Навіть якщо стара й німа?! — рознервувався Ілія.

Сидів собі біля обшарпаного причепа з фанерними стінами, трусився, та за хвилину роми перестали звертати на нього увагу. І коли навіть циганським

дітлахам набридло показувати Ілії «язики» та «ріжки», побігли геть, Ілія перехрестився: слава Богу, відчепилися, дверцята халабуди прочинилися, вислизнула жіноча рука, торкнулася його обережно. Ілія повернув голову: на нього дивилася немолода худа жінка, мичала тихо, хапала хрестик, що він висів на шиї, показувала йому... Спробувала податися до Ілії ближче, та не змогла. — Мотузка на шиї, — розповідав Гоцикові. — Певно, рабиня. Добре, що вчасно пішли, а то б і нас на мотузку.

Гоцик усміхнувся. Гоцик думав про коней.

— Скоріше б до скарбу твого дістатися, — мовив хижо. — Гроші потрібні.

П'ятдесят тисяч євро. — Зиркнув на Ілію уважно. — Яке місце ми повинні в Андалусії шукати?

— Напівзруйновану церкву, — відповів Ілія.

Спина стала льодяною: гра ускладнювалася. Ще кілька прискіпливих запитань — і доведеться признатися: немає ніяких скарбів, книжку переповідав... Уява доповнила одкровення жахливим відеорядом: Гоцик навідмаш б'є Ілію у пику тільки раз. Бо Ілія помирає від першого удару.

Проковтнув страх і раптом сказав:

— Гоцику... Я хочу, щоб ти знав... Я люблю тебе, брате.

Ілія був майже певен: немає в Андалусії напівзруйнованих церков. Привітні люди, що траплялися їм на шляху, щиро дивувалися: зруйнований храм? Та щоб усередині ріс сикомор? Та ще щоб пастух овець туди на ніч заганяв? Хрестилися-супилися: у цих краях шанують Матір Божу і Сина її. Це що за підла людина вам таку байку розповіла?!

Гоцик став підозрливим. Усе частіше смикав Ілію:

— Так звідки інформація про скарб у церкві?

— Від людини однієї.

— Як зветься?

— Сантьяго.

— Сантьяго?.. — перепитував Гоцик, наче зважував: вірити Ілії чи ні.

І кожен новий день став схожим на терези. Одну чашу його Ілія настирливо завантажував надіями і мріями про те, що Гоцик врешті втратить пильність і він поцупить шкатулку і золото. Та на другу чашу лягала реальність — вони вже добрий тиждень тинялися горами і пагорбами Андалусії, ніякої церкви і сліду не було, а клятий Гоцик ніяк не засинав раніше Ілії. І врешті-решт, Ілія змирився із тим, що доведеться розповісти правду. Усе відтягував: завтра... Ні, післязавтра. Терпіння Гоцика вичерпалося якраз того дня, коли на їхньому шляху стало чергове біле, заховане посеред пагорбів містечко.

— Де та церква, мати твою?! — психував Гоцик. — Чи ти думаєш, андалусійці мене до скону чекатимуть?

— Певно, у містечку знають, — відводив очі Ілія. — Бо то має бути десь поблизу.

Гоцик виматюкався, посунув до містечка. Ілія наздогнав його, коли той уже підходив до невеличкої брукованої площі з фонтаном.

На площі зібралося немало місцевого люду. Стояли купками, з цікавістю спостерігали за синьйором Санчесом, пузатим голомозим дядьком — за волосся тягнув з крамнички, над якою висіла файна вивіска «Вовна. Сукно», струнку чорнокосу молоду дівчину.

— І щоб ноги твоєї у моєму домі не було! — кричав сердито.

Гоцик застиг біля зацікавленого натовпу, Ілія витягнув шию: чудово розчув кожне слово. Зрозумів...

Санчес дотяг дівчину до фонтана, відпустив коси — дівчина впала на розпечені сонцем камені.

— Ти мені не дочка! — вигукнув, замахнувся, щосили ударив дівчину батогом.

Дівчина зойкнула, скрутилася, та не підкорилася. Підняла голову.

— Навіщо ви обіцяєте мене іншим?! Ви ж знаєте: я чекаю на нього!

Натовп заворушився.

— Ей, Ізідоро! — гукнула сердита жінка середнього віку. — Слухайся батька, виходь заміж! Твій пастух не повернеться!

— Хай не повернеться! — уперто відповіла дівчина. — Тоді я обріжу волосся і вишию ним картину свого кохання.

— Уперта віслучка! — патетично вигукнув дядько.

— Тоскна картина вийде, — подав голос чоловік у солом'яному брилі.

— Не сумна! Світла! — вигукнула Ізідора. — Бо я перестану чекати на нього, коли моє волосся посивіє! Тож картина вийде світлою, як моя любов!

Синьйор Санчес почервонів до скронь, ляснув батогом по доччиній спині. Ізідора застогнала і завмерла. Дядько суворо зиркнув на натовп, пішов до крамниці. Хтось один рвонувся було до дівчини, та Санчес озирнувся... Люд відсахнувся, заспішив у своїх справах. Певно, добре знали дядькову вдачу.

За мить на площі залишилася тільки напівпритомна Ізідора. З-за завісок вікна крамнички «Вовна. Сукно» батько шулікою спостерігав за нею.

Гоцик хмикнув заповзято, пішов до дівчини. Підхопив на руки, поніс у тінь мандаринових дерев.

— Рушник у фонтані змочи, — наказав Ілії.

Ілія вів вогким рушником по блідій білій шкірі, відчував незнайому раніше збудливу захоплюючу радість. Ніколи в житті так близько він не був поряд із жінкою. Ніколи не торкався рукою її щоки, тонкої шиї... Не вів долонею по чорному, як блискуча смола, волоссю.

— Що ти робиш?! — спитав Гоцик.

Ілія відсмикнув руку... Підвівся.

— Може... Їй стане легше, якщо я...

Гоцик присів навпочіпки, нахилився до дівчини — вона напівлежала під деревом, закриті повіки тремтіли, тонкі ніздрі роздувалися ледь помітно.

— Ізідоро... — прошепотів.

Дівчина видихнула і розплющила очі. Ілія помер: ті очі були кращими за увесь білий світ.

Гоцик усміхнувся.

— Усе гаразд?

Ізідора не розуміла. Гордовито звела тонкі чорні брівки, у чорних очах — відвага. Із подивом розглядала незнайомців: міцний велетень сидів біля неї, худий чорнявий юнак безпорадно тупцював за його спиною.

Спробувала підвестися, зойкнула, закусила губку.

— Не рухайся, — сказав Гоцик. — Ми потурбуємося про тебе.

Ізідора кивнула. Вона не розуміла ані слова, але голос кремезного незнайомця викликав довіру. Вона не бачила, як з татової крамнички вискочили двійко міцних чоловіків із палицями. Обережно оминули площу, уже підкрадаються до мандаринових дерев з іншого боку.

Усміхнулася войовничо.

— Тато ще пошкодує, що змушує мене виходити заміж за нелюбого!

Гоцик не зрозумів ані слова, кивнув, приклав палець до Ізідориних вуст: мовляв, тихо, потім поговоримо...

Ілія стирчав телепнем, не міг відірвати погляду від глибоких чорних очей.

Стиснув рушник і уже хотів було оминати Гоцика, присісти біля Ізідори, знову торкнутися її лица. Та очі дівчини раптом стали схвильованими і безмежними.

— Озирніться! — вигукнула. Указала пальчиком за спину Ілії.

Ілія не встиг озирнутися. Потилицю розсік глухий удар — повалив Ілію лицем у гострі коліна юної іспанки.

Гоцик відскочив, загарчав — судинами заширляла відчайдушна радість, що вона охоплює справжніх мужчин у передчутті битви. На нього наступали двійко чорнявих, як Ілія, кремезних чоловіків, цідили незрозуміле, розмахували палицями.

Гоцик роззирнувся — дідько, чого ж це у них тут чисто так?! Ніде ані маленького дрючка не валяється. А по сокирку чи ніж до рюкзака лізти — не встигне.

Підскочив, повис на грубій гілці мандаринового дерева: не витримала Гоцикової ваги, обламалася. Перехопив довгу, увішану зеленими плодами, гіляку, замахнувся, пішов на ворогів.

— Ну, врешті... — пробурмотів.

Давно не бився. Так давно, що затужив... Одним горизонтальним віялом вдарив по нападниках, зніс чорнявих на землю, кинув гілку, навалився на одного, та другий устиг підскочити, замахнувся палицею. Гоцик перекотився на траву, підставив під удар чорнявого, що вже хрипів від Гоцикових важких долонь на власній шії. Відкинув його, плигнув на другого, ухопив за коліна. Учепився зубами в литку.

Чоловіки не здавалися. Певно, битви для них були настільки ж важливими, як і для Гоцика. Палиці і мандаринова гілка валялися на траві, трійко завзятих працювали кулаками — ніяк не зрозуміти, на чиєму боці сила. І коли кривава юшка вмила мордяки всіх трьох, захекалися, відступили на мить, аби перепочити, знову кинутися у бій, Гоцик зрозумів: час робити ноги. І дременував би, та на траві, лицем у колінах Ізідори валявся Ілія. А це не двоє проти двох. Один проти трьох, бо безвільна Іліїна тушка автоматично ставала перевагою для ворогів.

Гоцик насупився, випростав руку.

— Стояти, суки! — вигукнув так люто, що чоловіки завмерли.

Гоцик ухопив Ілію за комір, відірвав від Ізідориних колін, закинув Іліїну руку собі на плече, обхопив його, зробив крок назад.

— Все! Нічия! Повернуся — продовжимо, — бурмотів, очей з чоловіків не зводив. І все відступав, відступав.

— Не знаю, як тут у вас... А у нас — не до смерті. Зрозуміло, суки?! Все!

Відпочивайте...

Один із чоловіків щось сердито вигукнув, подався було до Гоцика, та другий ухопив його за руку, вказав на Ізідору — допомогли дівчині підвестися, хоч і пручалася, повели до татової крамниці.

Ще збуджений Гоцик вів Ілію геть з площі, озирався — бачив, як чоловіки з дівчиною зникли у крамничці, як з'явилися за мить і повільно посунули за мандрівниками вслід.

— Що, суки? Ніяк не вгамуєтеся?

Гоцик трусонув Ілію.

— Сам йти можеш?

— А я і так йду сам, — Ілія висів на Гоцикові, але ногами ворухив вправно.

Гоцик скинув Іліїну руку зі свого плеча.

— Біжимо, — сказав. — Бо місцеві не відчепляться...

Ілія усе ще перебував у полоні дивних відчуттів. Удар по потилиці занурив не у чорну мряку, у жіночі коліна. Ілія торкнувся вустами ніжної шкіри, відчув до божевілля прекрасний її запах, завмер, бо захотів тут померти. Од щастя. Чув, як Гоцик і чорняві лупцюють одне одного, як тремтять Ізідорині ніжки, і падав-падав-падав у незнане раніше блаженство...

Озирнувся — чоловіки знову похапали палиці, поспішали за чужинцями.

— Біжимо! — верескнув.

— А я про що... — буркнув Гоцик.

Зупинилися-відхекалися поміж важких кам'яних брил на пагорбі. Лежали на розпеченому сонцем камінні, спостерігали за містечком, що лишилося у долині. Чорняві виявилися затятими. Гнали чужинців аж до останнього крайнього білого дому, гукали щось загрозливо й войовничо, та хлопці не озиралися — бігли й бігли, поки не опинилися на покрученій гірській дорозі. Полізли вгору.

— Як не відстануть, камінням закидаю, — лютував Гоцик.

Підвівся, ухопив каменюку, вдивлявся у дорогу між пагорбом і містечком.

Та чоловіки не пошкреблися за мандрівниками на пагорб.

— Нормально у містечко сходили... Дізнатися про ту клятву церкву, — цідив Гоцик, лив з фляжки у долоню теплу воду, вмивав скривавлене лице.

— Хто ж знав, що у таку халепу встрягнемо, — обережно сказав Ілія.

— За що дівчину били?

— Бо тато знайшов їй пару, а вона відмовилася за нелюбого заміж йти.

— Звідки знаєш?

— Зрозумів...

— Іспанську вивчив?

— А ти — ні? Ми ж... у цьому мовному середовищі вже другий місяць тирлуємося.

— І що? То не причина. Чужі мови вивчають люди, які у собі не впевнені, а мені воно — до сраки карі очі.

— Як це?

— Як за нелюбого йти!

— Вона... — Ілія згадав таємничий запах дівочої шкіри, задихнувся. — Вона на пастуха якогось чекає.

— Не було б тих двох мачо, ми би розпитали у неї про напівзруйновану церкву, — відповів Гоцик.

Ілія скривився, обмацав потилицю, зиркнув на Гоцика тоскно: певно, час...

Розповісти братові правду: ніяких скарбів немає, наплів здуру, бо хотів шкатулку і золото забрати. Ілія насмілиться і признається. Бо Гоцик — справжній брат. Знову врятував його, хоч якби Ілію так підло зрадила людина, яку він витяг з ополонки, Ілія прокляв би покидька і жадав би йому тільки одного — смерті.

— Брате... — прошепотів. — Маю сказати тобі...

Підвівся важко. Усміхнувся сумно.

— Тільки не зізнавайся мені знову в любові, — іронічно скривився Гоцик. — Бо ще трохи слини і відчую себе педіком.

— Та ні... Я про інше. Про головне...

Роззирнувся розгублено: зелені пагорби, долини, у долинах червоно-жовті черепичні дахи, мов намальовані. Оливи, кипариси... Хоч ви дайте сили видушити із себе правду.

Ковзнув поглядом по невеличкій низинці праворуч містечка і заляк: поміж зеленого буяння голою кісткою стирчала напівзруйнована церква.

Ілія ошелешено закліпав повіками.

— Гоцику! Гоцику... — поліз на каміння, вдивлявся, тремтів. — Он вона! Он!

Сумніви, страхи — геть! Побіг пагорбом до низинки, кричав:

— Матір Божа! Є! Є...

І хай би вбили — вірив: знайшов! То саме та напівзруйнована церква, про яку писав Коельо, всередині ростиме величезний сикомор, а сни... Сни мають нездоланну силу вести навіть тоді, коли ти жодного разу не згадав гидкого дідугана, що він уїдливо сміявся, погрожував покрученим пальцем і все повторював: «Сантьяго ще миє склянки, до церкви йому ще йти і йти. Йти і йти...»

Гоцик уздрів церкву тоді, коли Ілія вже збігав пагорбом у низинку.

— Почекайте... — сказав далеким андалусійським коням. — Може, і встигну забрати вас у ромів...

Заспішив за Ілією.

Той раптом притишив ходу, озирнувся, усміхнувся знічено.

— Знайшли... — сказав розгублено.

Захват зник, залишилося тільки ясне усвідомлення: якщо під сикомором є скарби, то Ілії від них не дістанеться й... однієї монетки. Зажурився. «Ну, чому я такий йолоп?! — бідкався. — І Горана поряд немає. Я запитав би: що робити? А він відповів би: сам знаєш. І хіба не так? Не маю віддавати скарби за шкатулку і золото. У скрині, певно, у тисячу разів більше...»

— Блін! Шукачі скарбів... Хоч би одну лопату прихопили! — Гоцик стояв всередині напівзруйнованої церкви, зосереджено роздивлявся величезний сикомор.

Обійшов його. Дістав сокирку і ніж.

— Де копати?! — гукнув Ілії.

Ілія не чув. Гарячкові думки метушилися: Ізідора, дідуган у тюрбані, іспанський пастух, Гоцик — загроза...

— Не треба копати! — зрозумів раптом.

Підбіг до сикомора, упав навколішки, по-собачому принохувався, роздивлявся землю всередині церкви.

— Не копали... Тут сто років ніхто не копав, — захват повернувся, виплескував зсередини чистим фонтаном.

— І що?

Ілія роззирнувся, підійшов до Гоцика.

— Сюди має прийти одна людина. Вона знає, де копати. Нам краще сховатися. І дочекатися її.

— Може, та людина вже побувала тут?

— Ні! Ти ж глянь — усе поросло травою. Ніхто не копав. Вчасно встигли!

План здався Ілії ідеальним. І безпечним. Гоцик кивнув.

— Починаєш ворушити мізками, — сказав.

Пішов вивчати місцевість. Віднайшов величезний камінь — нависав над церквою на найближчому пагорбі.

— Отут чекатимемо.

— Чому тут? — Ілія насупився, бо вважав: командирські повноваження автоматично переходять до нього. Він знайшов церкву! Він привів... Він, врешті, читав Коельо, а нахабний Гоцик — ні...

— Звідси всі дороги, що ведуть до церкви, як на долоні.

Терпіння вичерпалося на третій день. Першим засумнівався в ефективності плану сам Ілія. Сидів на камені, до піску в очах вдивлявся в обриси храму, хоч навколо нього не спостерігалося жодного руху. Здавалося, після того як з розваленої церкви пішов Бог, його покинуло усе живе. І тільки невгамовні зграї чорних круків час від часу влаштовували на куполі гармидер, змушували Ілію завмирати, із ще більшою увагою чіплятися очима за зруйноване часом і людьми творіння чийхось працюючих рук.

— Може... Я збігаю до церкви, подивлюся? — питав Гоцика.

Гоцик ще тримався, хоч упевнене довготривале терпіння не входило до переліку його життєвих пріоритетів.

— Їсти хочеться, — відповідав похмуро. Озирався у бік містечка. — Ти краще до людей збігай. Хавки купи.

— Я? Ні! — Ілія лякався, повертався до спостереження. І хоч шлунок викручувало — спасу нема, від церкви відриватися не збирався.

Прикривав маківку здоровезний листом незнайомої, схожої на лопух рослини, торкався пальцями обпечених плечей. Голод виснажував, та більше допікало невблаганне південне сонце. Від спеки і задухи паморочилося, перед очима прозорими хвилями коливалося повітря, і тільки рятівні ночі берегли залишки сил, дозволяли непомітними тінями дістатися потічка неподалік містечка, набрати води.

Та скільки ж чекати?!

На п'ятий день Гоцик виматюкався, дістав з рюкзака сухарі і сало.

— Все! Час Х! Не поїмо — звалимося.

Ілія проковтнув сало, заліз під камінь.

— Ти ж... розбудиш мене, якщо раптом... — нагадав Гоцикові, бо до вереску боявся, що Гоцик сам зустріне пастуха, який, якщо вірити Іліїним снам, мав би таки з'явитися у церкві.

— Дрихни! — відповів той, уп'явся очима у церкву. Того дня від полудня до вечора — його черга варту нести.

Порядок чергування запропонував Гоцик.

— Зранку до обіду — я, після обіду до вечора — ти! З вечора до півночі — я, з півночі до ранку — ти, — сказав.

Заперечити нема чого. Та Ілії такий розподіл здався вкрай несправедливим.

— Ні! — затявся. — Зранку — я, а ти після обіду!

Гоцик знизав плечима — бери! Ілія мучився під каменем, лежав-крутився, ніяк не заснути від спеки. Уже й сам не розумів: чи виграв, чи знову програв!

Однієї ночі після півночі, коли Гоцик розштовхав Ілію — вставай, твоя черга церкву пильнувати, сам звалився і захропів — Ілія підкрався до Гоцикового рюкзака, дістав шкатулку... Аж схлипнув. Прости, матусю. Перебрав цяцьки — все на місці. Слава Богу. Обережно повернув шкатулку до Гоцикового рюкзака. Хотів уже було тугіше затягнути мотузку, та не втерпів — всунув руку всередину. Де золото? Де?

Важкий брусок лежав на самому дні. Ілія дістав його, зважив на долоні.

Роззирнувся полохливо. Може... ну їх, ті скарби?! Маячня ж. До скону тут сидітимуть, Гоцик врешті розгнівається до божевілля, трусоне Ілію раз і той усе за хвилину викладе: про сон, книжку... І непересічну власну інтуїцію.

Ох, підведе! А зараз — шанс же! Ілія ж місяцями мріяв, аби Гоцик заснув без задніх ніг. Вхопити шкатулку, золото і дременути...

Зиркнув на Гоцика: брат?.. Зітхнув: не зможе вдруге курвом почуватися...

— Ще трохи потерплю, — вирішив.

На сьомий день не втерпів Гоцик. Підвівся і пішов до церкви.

— Ти куди?! — Ілія перелякався, побіг за Гоциком.

— Подивлюся... Може, там уже сто людей усе перекопали. Вночі... Чи вдень, коли ти чергував, — буркнув роздратовано.
Круків налякала несподівана поява в руїнах двох збуджених нервових парубків.
Кружляли, репетували.

— А пішли ви...

Гоцик схилився до землі навколо сикомора, всміхнувся задьористо.

— Що, що? — Ілія мацав землю долонями. — Ні! Нікого не було...

— Цілина, — мовив Гоцик, швидко пішов з церкви. — Доганяй... Ще нашттовхнемося на власника.

— Ні, ні, нам треба, аби він нас не помітив спочатку.

— І щоб ми його не пропустили! — нагадав Гоцик.

— Не пропустимо, — сказав Ілія без упевненості.

Той день від ранку ніяк не скидався на інші звичайні. Упевнилися, що у церкві ніхто не копав, прикінчили сало і раптом побачили величезного, як курка, крука. Сидів поміж кущів, не злітав. Гоцик ухопив каменяку, прицілився... Як жбурне у крука.

— Матір Божа! — перелякався Ілія. — Навіщо ти вбив пташку?!

— Їсти хочу, — сказав Гоцик, підхопив мертвого крука. — Ти курку коли-небудь обскубував?

— Я... перепілок раніше їв. Хлопчиків... — Ілію нудило.

Гоцик розсміявся. Відрубав сокиркою крукову голову, обідрав пір'я разом зі шкірою, розвів вогнище.

— Що ж ти так смердиш, падло, — сказав безголовому крукові.

Тримав його на гілці над полум'ям, сходив потом. З небес — сонце, від вогнища — пекло.

— Чого не зробиш заради хавки, — рипів зубами.

Та жорстке вонюче м'ясо без вагань зідрав з кісток. Ілія погодився скуштувати ніжку. Гриз-гриз...

— Ні... Краще посплю... — упав і вирубався.

Гоцик колупався у зубах тонкою кісточкою, дивився на пусту дорогу.

— І я поспав би... — раптом вирішив. Ну не могло ж такого бути, аби у цю післяобідню пору, саме цього дня незнайомий хлоп, на якого вони чекали майже тиждень, несподівано з'явиться на дорозі.

Позіхнув. Зиркнув на дорогу. Напружився... Примружив очі, схилив голову набік, усміхнувся.

— Привіт, чувак... — прошепотів недобре.

Штовхонув Ілію.

— Брате... — сказав. — Недарма крука з'їли. Сили згодяться...

— Навіщо? — запитав ошелешений Ілія.

Гоцик кивнув у бік шляху. Ілія підняв голову і ледь не зомлів. Порожнім шляхом до напівзруйнованої церкви важко йшов утомлений хлопець.

— Господи, Господи... — Ілія заметушився, засмикався, припав до Гоцика. — Брате, Господи... Так, так! Що робити? Побігли туди? А? Гоцику! Не мовчи. — Замовкни! — хижо наказав Гоцик, хоч і не було у тому сенсу, — хлопець був ще далеко.

Ілія упав між двома великими брилами, завмер. Гоцик причаївся поряд. — І щоб не рипався, — прошепотів Ілії. — Не вистачало ще, щоб ти усе зіпсував. — Мовчу, мовчу... — Ілія не відривав погляду від незнайомого хлопця. Той ішов хоч і втомлено, та впевнено, як людина, що бувала тут не раз. — Що робити? Що нам робити?! — Ілію прорвало. Затуляв собі рота долонею, та де там вмовчати. — Гоцику...

Незнайомець уже підходив до руїн. Ось досяг провалля, на місці якого колись були важкі двері. Зник у порожнині покинутої церкви.

— Де він? Де? — Ілія підхопився, витягнув шию.

Гоцик смикнув Ілію до себе, затулив йому рота важкою долонею.

— Мовиш хоч слово — уб'ю, — пообіцяв холодно.

Відпустив Ілію.

— За мною йди. Та тільки тихо...

Гоцик присів, крадучись, посунув до розлогих кущів біля церкви. Ілія закусив губу, прибився до землі, поплазував за Гоциком.

Засіли у кущах: видно геть усе, що відбувається всередині церкви.

Незнайомець не поспішав. Наче точно знав — оце його місце і ціль, до часу тут ніхто і нізащо не з'явиться. Ось дістав невеличку лопату, пішов до сикомора, та раптом зупинився, задумався. Усміхнувся, відклав лопату, дістав з торбини пляшку вина. Відпив, улігся під сикомор і... заснув.

— Твою наліво! — здивувався Гоцик, лягнув себе по животу — під кущем жила колонія мурах: аж ніяк не зраділи несподіваним гостям.

Незнайомець прокинувся наступного дня, коли сонце уже височенько піднялося. Відшукав лопату, взявся копати під коренями сикомора. За півгодини лопата дзенькнула, нашттовхнулася на щось тверде. Хлопець кинув лопату, нахилився до ями — руками відкидав землю. Врешті покінчив і з цим. Опустив руку в яму, щосили потягнув до себе невеличку важку скриню. Поставив її на траву, упав на траву поряд, змахнув з чола піт.

У кущі Ілія схопився за серце... Гоцик примружив очі, затаїв подих.

Хлопець обтрусив з долонь землю, ще й витер їх об штани, покрутив замок скрині. Замок брязнув, повис грушею. Хлопець усміхнувся і відкрив віко скрині. Засяяли дорогоцінні камінці, жовтими площинами заявляли про себе старовинні золоті монети.

— Я йду до тебе, Фатіма... — весело гукнув хлопець.

— Йду? — закричав Ілія.

— Зачекаєш, — буркнув Гоцик.

Одним стрибком подолав відстань між кушем і проваллям, на місці якого колись були двері храму. Сам став дверима, заступив вихід. Позаду біг Ілія, захлинався: Матір Божа, Матір Божа...

Незнайомиць заляк — у пащі провалля, як два привиди, стояли двійко збуджених, обірваних людей. Вони були молодими. Може, одних із ним літ. Перший — високий, міцний — іронічно усміхався. Другий — невисокий, худий із чорними пронизливими очима — метушливо і панічно жестикулював руками, ніби у німому кіно.

— Гоцику... Я... Я домовлюся... Спілкування... можна виграти.

— Давай! — наказав Гоцик.

Ілія зробив до хлопця крок. Той заступив скриню, ухопився за лопату.

— Я — Ілія... — Ілія усміхнувся якомога ширше.

— Сантьяго, — спустошено прошепотів хлопець.

— А це Гоцик, — Ілія вказав на Гоцика.

Сантьяго кивнув, та погляд його ковзав порожніми руїнами, наче шукав і кликав когось. І стільки чорної туги тьмяніло в його очах.

Ілія аж рота роззявив: Матір Божа! Невже це дійсно той наївний ідіот з книжки Коельо?! Розреготався:

— Сподіваєшся побачити тут ще когось? Пусте! Сюди ніхто не прийде! Ми з братом достатньо вивчили це місце. Тут живуть тільки круки.

Ілія підхопив камінець, жбурнув під купол — у відповідь чорні птахи сердито залопотіли крилами. Вони теж достатньо вивчили звички цих двох голодних обірваних людей, щоб ставитися до них легковажно.

— Всесвіт... — прошепотів Сантьяго. — Він казав: якщо дуже сильно чогось забажати, допоможе Всесвіт...

Ілія пожвавішав, завівся.

— Чого ж ти так сильно жадав?

— Знайти скарб...

— Усе без обману. Ти знайшов.

— Але ви... Ви відберете його.

— А треба було чітко формулювати бажання. Навіщо тобі скарби? Що зробиш?

— Не знаю... Обіцяв віддати десяту частину циганці. Повернутися до Фатіми.

Вона чекає...

— Покинув кохану заради золота? Геть у злиднях жив?

— Ні. Я був багатим. А поряд — та кохана і єдина, заради якої можна пожертвувати життям. Але ті голоси... Вони не давали спокою, увесь час вимагали, щоб я пройшов свій шлях до кінця.

— Ти йолоп! — Ілія відчував себе мудрим і сильним. — Хіба чужі вуста можуть знати, куди веде твій шлях?! Хто змусив тебе віддати все і покинути кохану? І заради чого? Заради золота? Воно було у тебе, але ти віддав його. Задля чого?! Щоб отримати інше золото?!

Замовк, насупився.

— Ні, не дарма ми тут з'явилися, — мовив. — Хтось же повинен тебе покарати. Протринькав час і життя.

Сантьяго приголомшено глянув на Ілію. Обхопив голову руками, опутився на гірку свіжої землі.

Гоцик роздратовано насупився: може, досить балачок?

— Чого він побивається?! — спитав. — Через скарб?

— Журиться, що втратив кохану. І час.

— А якщо я дам йому трохи... зі скрині... Його туга зменшиться?

— Не маю сумніву, — бадьоро відповів Ілія.

Завмер: чорти забирай! Посеред напівзруйнованої церкви стояла Гоцикова скриня. І крапка! Гоцик уже розпоряджався нею.

Підійшов до скрині, поманив Сантьяго. Указав на скарб.

— Бери!

Сантьяго зрозумів. Злодійкувато косував на мандрівників, сунув до скрині. Загріб у жменю камінців, закинув у торбу.

— Матір Божа! — не витримав Ілія, ухопив Гоцика за руку. — Що ти робиш, брате?! Навіщо? Ми так довго йшли! Ми страждали...

— Цікаво, коли він зупиниться, — недобре усміхнувся Гоцик.

— Ти зупини його. Чи я...

Ілія ухопив Сантьяго за руку.

— Досить! — вигукнув гарячково. — Однаково не знаєш, що з тим робити!

Сантьяго смикнувся.

— Я... встиг подумати. Почну спочатку. Куплю овець.

В ошелешеного Ілії відвалилася щелепа.

— Він хворий! — сказав Гоцикові.

— Чому? — зацікавлено запитав Гоцик.

— Він... завжди мріяв подорожувати. Свого часу навіть покинув заради того навчання у семінарії, купив собі отару овець, валандався із ними цією...

Андалусією...

— Так він пастух?! — напружився Гоцик.

Підійшов до Сантьяго, ухопив за грудки.

— Ти пастух? — обернувся до Ілії. — Брате! Запитай! Чи не його часом дівчина чекає... Ізідора.

— Ізідора? — Сантьяго розчув знайоме ім'я, закивав. — Вона мене пам'ятає? Я теж іноді згадую про неї. Вона живе зовсім поруч.

— Та знаємо! — буркнув Ілія. Пояснив Гоцикові. — Це він. Його вона... чекає. Гоцик відпустив Сантьяго, тицьнув пальцем у його груди.

— Повернися до неї, — наказав.

— Мій брат каже... Ти повинен повернутися до Ізідори.

— Ні, ні! — Сантьяго кумедно крутив башкою.

Гоцик насупився.

— Іліє... Поясни козлу! Він пішов і забрав з собою частину Ізидориного серця.

Має повернутися і віддати. Дати волю дівочому серцю, яке полонив.

— Нізашо! Я кохаю Фатіму... — вигукнув Сантьяго.

Гоцик розмахнувся, вдарив пастуха у щелепу.

— Ізідора! Її звати Ізідора, покидьку!

Пастух упав і завмер. Він лежав нерухомо, розкинув руки і ноги, ніби плив по ласкавій воді. І тільки кривавий слід на скроні вказував: вода та зветься Вічністю. Поряд із Сантьяго у скрині безсоромно сяяла купа непотрібних за мірками вічності скарбів.

Ілія закричав, кинувся до пастуха. Нахилився, спробував намацати пульс. Підвів голову.

— Гоцику... Ти убив його.

— Ні, він вдарився об скриню, — твердо відповів Гоцик.

Розстелив на траві рушник, витрусив на нього камінці, що їх Сантьяго устиг вкинути до своєї торби.

— Дай свій рушник! — наказав Ілії.

Ілію їв жах. Косував на мерця, слухняно подав Гоцикові свій рушник. Той розстелив його поряд із першим. Скинув з себе брудну футболку.

— Зійде, — буркнув. Поклав поряд із рушниками.

— Гоцику... Що ти робиш? — Ілія закружляв навколо Гоцика, оминаючи мертвого пастуха.

— Ділю усе... Мені. Тобі...

— Ти віддаси мені частину скарбу? Брате!

— Та побудуй уже свій замок на сорок кімнат, бо дах з'їде!

— Брате... — Ілія перестав помічати мертвого пастуха. — Ніколи не забуду!

Ніколи... Але я ж... Скажи? Не обманув! Правда ж? Я знав, що тут на всіх вистачить. А ти... Що ти робиш? Чому ти ділиш усе на трьох?.. Пастух... Він же мертвий!

— Ізідорі віднесемо.

— Що?! — Ілії здалося, не розчув. Як це — Ізідорі? Якого біса?!

Гоцик уже закінчив розкладати монети-камінці на три купки. Зав'язав дві у рушники, одну замотав у футболку, вкинув футболку до свого рюкзака.

— Чуєш? Зроби щось із бідахою, — кивнув на пастуха. — Очі закрій, струси пилюку з одягу.

— Навіщо?

— Його ми теж понесемо. До Ізідори.

— Матір Божа! Ти з'їхав з розуму! Ми не можемо. Нас заарештують і вб'ють! Я не повернуся у те містечко! Я не хочу торкатися... мерця. Ти... Ти вбив, ти і... Навіщо все те?!

— Не верещи! Повинні ж ми звільнити дівчину, бо чекатиме до сивини. А кого? Помер, їй-богу. Хай переконається, звільнить серце. Та й поховають гідно. Не валятися ж йому отут крукам на радість.

Указав на кляті куці.

— А я поки гілок нарубаю.

— Нащо?

— Ноші зроблю. Не на руках же його тягнути.

Ілія не чув, як Гоцик довбе куц, тремтячою рукою заплющив очі наївному пастушкові, струсив пил та бруд з його одягу, злодійкувато скосив на Гоцика очі й поспіхом понишпорив по пастухових кишнях. Віднайшов великий зелений смарагд.

— Ну, що ж ти... — прошепотів недобре, швидко засунув камінь до своїх штанів.

— Обікрасти нас захотів?.. Вражина...

Норовистою гірською дорогою до містечка Гоцик з Ілією тягнули важкі ноші з мертвим тілом, сонце валило з ніг. Гарячий піт заливав чоло — не змахували, інакше довелося б зупинитися щохвилини. Навколишній пейзаж двоївся-плигав перед Іліїними очима, пальці самі розтискалися — нема більше сил, падав. Гоцик зупинявся, похмуро зиркав на Ілію, та не гарчав, не підганяв — сам ледь дихав.

— І треба то? Треба? — бідкався Ілія.

Гоцик не відповідав. Мовчки вчіплявся у грубу гілку нош, тягнув далі. Ілія підводився — хочеш не хочеш, впрягався помагати.

Містечко — увесь час перед очима. Ось воно, поряд! Та минула година, друга, третя, а мандрівники усе тягли мерця під пекучим південним сонцем. Над ношами почали дзижчати мухи.

— Гоцику... Пастух смердить... — кволо прошепотів Ілія.

— Помреш — теж смердітимеш, — заспокоїв той.

Та Ілія не заспокоївся. Кинув ноші. Скинув рюкзак із плечей. Тер скривджені плечі.

— Все! Хоч убий! Не піду далі! Не тягнутиму оцього... покійника!

— Заткнись і впрягайся, — холодно порадив Гоцик.

— З якого це?! Ще й безплатно! Ти... Ти мене весь час експлуатуєш! А це я... Я тебе винайняв! А ти... Заплати! У тебе багато золота! Заплати, і я тягнутиму!

Гоцик усміхнувся уїдливо.

— Бухгалтер...

— Ні! — Ілія підскакував навколо Гоцика, розмахував кулаками в повітрі. — Не смій! Не смій так називати мене, брудна українська тварино!

— Що?! — Гоцик кинув ноші.

Ілія заволав і кинувся тікати.

— Біжи! — розсміявся Гоцик, буцнув ногою Іліїн рюкзак. — А твої скарби мені лишаться. Однаково ти їх мені обіцяв.

Ілія зупинився і заплакав.

— Ненавиджу... Ненавиджу тебе, брате!

— Пішли... — втомлено наказав Гоцик, першим повернувся до нош.

Та біля невеличкого гаю сили скінчилися остаточно. Попадали.

— Брате... Шкода, торбину пастухову не взяли, — сказав Ілія. — У нього вино було. Може б, і хліб знайшовся.

— Чому ж «не взяли», — хрипло відповів Гоцик. — Піди, дістань... Під тілом на ношах.

Ілія забув про нудоту й відразу. Почвалав до нош, побачив під колінками мертвого пастуха торбу, висмикнув.

— Тут і хліб, і шинка, — радів.

Залишили ноші посеред гірської дороги, укрилися під деревами. Після бутера з шинкою і ковтка сухого червоного вина у голові Ілії зароїлися геніальні думки.

— Гоцику, от дослухайся хоч раз до того, що я тобі раджу, — варнякав. — Давай лишимо пастуха отут, посеред дороги. До містечка — рукою подати. Скоро хтось обов'язково у цей бік поїде. Побачить мерця... Здійме тривогу. Поховають. Побий мене мухи, поховають.

— Ні, — сказав Гоцик.

— Нас там вже били!

— Так!

— Матір Божа! Нас там уб'ють. Та це півбиди. Нас там пограбують! Де ми сховаємо скарби?

— У тебе.

— Що?! — Ілія протверезів, ошелешено кліпав очима.

Гоцик показав Ілії напівпорожню пляшку: будеш іще? Ні, ні, — похитав головою Ілія. Гоцик допив вино, викинув пляшку під дерево, упав на траву.

— Хвилину перепочину і піду...

— А я? — перелякався Ілія.

— Тут лишишся.

— Чому?

— Зайвий ти там. Ще тебе цинкувати.

Гоцик важко підвівся, підсунув до Ілії свій рюкзак.

— Сховайся отут, поміж дерев, і чекай. Місце тихе. Віддам пастуха Ізідорі, до ночі повернуся.

Ілія вухам не повірив.

— Ти довіряєш мені свій... — дуже хотів сказати «скарб», та мовив інше: — ...рюкзак?

— Так, — кивнув Гоцик. Подибав до шляху, на якому скніли ноші з мертвим пастушком Сантьяго.

Ілії раптом стало страшно. Мільйон думок рвав мозок. Такий шанс ніколи не повториться! Гоцик піде, залишить Ілії усе — геть усе: і скарби, і шкатулку, і золотий брусок від Міліци з роду Црноєвичів. Летіти геть навпростець аж на край землі. А як знайде?

— Брате! Не йди! — побіг за Гоциком. — Не хочу лишатися один. Давай я з тобою? Скарби тут закопаємо. Під деревом. Примітне місце.

— Якщо не повернеться один, то краще, ніж коли загинуть двоє, — сказав Гоцик. Учепився у ноші, потяг до містечка. Ілія стояв посеред дороги, дивився Гоцикові услід, ковтав сльози.

— Гоцику! — гукнув. — Я люблю тебе, брате!

— Блін, здрав ти мене зі своєю любов'ю, — відповів Гоцик.

Ілія знітився, зітхнув. Тупцював під сонцем посеред дороги, ніби то ганьба — під дерева бігти, коли брат мордується.

— Гоцику! — закричав раптом щосили. — А скільки чекати на тебе? День? Два? Тиждень?

Гоцик не відповів. Далеченько вже відійшов.

Ізідора оголосила татові бойкот. Мовчки поралася в крамниці, а як сієста розганяла всіх у пошуках прохолоди і крамничка зачинялася до вечора, бігла до фонтану на площі, аби всім своїм видом показати: тато ще ой як пошкодує, що зганьбив її перед городянами...

Того дня спека навіть воду у фонтані зробила окропом. Ізідора занурила у воду ніжки, посиділа хвилину-другу і вже хотіла було гайнути до подруги супроти татової волі, та раптом увагу її привернула чимала юрба, що рухалася до площі. Попереду юрби важко сунув високий, уже знайомий Ізідорі кремезний хлопець. Волік за собою щось схоже на старовинні зимові сани. Обабіч нього кружляв місцевий люд, і лиця у всіх сповнені відразою і жахом. Хлопець не зважав. Тягнув ноші.

Ізідора витягнула шийку: що за забава? Незнайомець крокував до Ізідори. За хвилину зупинився навпроти неї. Юрба завмерла. З крамнички визирнув синьйор Санчес.

Гоцик глянув на Ізідору.

— Це твій пастух, — сказав, указав на ноші.

Ізідора завмерла. Знизала плечима.

— Що він говорить? — запитала у простір.

Юрба захвилювалася, розділилася навпіл — до фонтану швидко йшов синьйор Санчес.

— Що тут відбувається?! — гукнув сердито.

Гоцик підійшов до нош, зняв здоровезний зів'ялий листок лопуха, що ним було прикрите лице Сантьяго.

— Це твій пастух, — повторив утомлено.

Юрба відсахнулася, Ізідора притисла ручки до грудей, завмерла.

— Нічого не розумію.

До Гоцика підскочив підліток рочків чотирнадцяти.

— Інглiш?

— Ну, так... — скривився Гоцик. Подумав. — Ні! Краще я по-вашому.

Підійшов до Ізідори. Указав на Сантьяго.

— Це. Твій... мужчина. Якого ти чекала, — старанно підбирав слова. — Пастух.

Загинув. На нього напали... Ми з братом знайшли його. Він помирав. Просив передати тобі, що любить... Корасон. Розумієш? Відпускає! Будь щасливою. А ще передав тобі...

Ізідора, синьйор Санчес, юрба зацікавлено вслухувалися.

— Ізідоро! То твій пастух?! — гукнула із натовпу якась із жінок.

— Це він, Ізідоро?

— Мовчіть! — гаркнув Санчес на всю площу. Вказав на Гоцика. — Це вбивця! Хапайте його!

— Зачекайте! — Ізідора подолала страх, обережно пішла до нош.

Юрба завмерла. Ізідора нахилилася до нош, різко відсахнулася. Усміхнулася.

— Але... то не він, — із полегшенням сказала Гоцикові.

— Що? — Гоцик не чув свого голосу.

— Люди! То не він! — гукнула Ізідора у натовп.

Синьйор Санчес підійшов до Гоцика впритул.

— Хто ти?! — просичав.

— Ніхто. Виконую останню волю покійного, — сказав Гоцик. — Він передав слова... для коханої. І ось це.

Дістав з торби згорток. Поклав на розпечену сонцем кам'яницю. Розгорнув. Юрба зойкнула.

— Свята Діво Маріє! Багатства!

— Золото!

— Каміння дорогоцінне!

Синьйор Санчес завмер, затулив рота рукою, але очі... Його очі їли золото. Ізідора насупилася, відступила назад, але її очі... Перебирали ясні камінці, ковзали по старовинних монетах.

Батько діяв без вагань. Обійняв Ізідору, силоміць повів до нош.

— Ізідоро! Дівчинко моя! Таке горе! Ти так чекала цього пастуха...

Ізідора із подивом зиркнула на батька.

— Ти... пробачив мені? І не вимагатимеш, аби я виходила заміж...

— Дитино моя! То я маю просити у тебе пробачення. Кохання... Сам був молодим. Як же любив тебе цей пастух, якщо і у смертний час думав тільки про тебе.

Ізідора притулилася до батька, прошепотіла йому на вухо:

— Це не він, тату.

— Смерть не прикрашає, дитино, — Санчес не здавався. — Це він, ніяких сумнівів. Я пам'ятаю його. Він продавав мені вовну, ти розмовляла із ним, і твої очі сяяли. Якби він міг зараз відкрити очі, ти б упізнала його.

— Ти пам'ятаєш його? — Ізідора уже вагалася.

— От бачиш, люба! І ти згадала! Тільки не плач, доню! Я втомився від проблем, горя і сліз. Ти вийдеш заміж тільки за коханого, — кинув ціпкий погляд на скарб, додав: — Тепер ми можемо собі це дозволити.

Не витримав. Відсторонив Ізідору, жваво присів біля розгорнутого рушника. Обережно загортав.

— Я забираю це! — гукнув Гоцикові. — Ти ж бачив! Ізідора упізнала його.

Гоцик байдуже спостерігав за метушнею. Усміхнувся холодно.

— Поховай його! — сказав.

Синьйор Санчес закивав, побіг до крамниці. Ізідора розгублено глянула на мертвого пастуха, на Гоцика. Підійшла ближче.

— Що він просив передати мені?

— Що ти вільна. Що можеш знову любити.

Ізідора подалася до Гоцика.

— Так це... він? — прошепотіла приголомшено.

— Тобі видніше, — спустошено відказав Гоцик.

Від крамнички до фонтану, між іншим, уже поспішали робітники, яким синьйор Санчес наказав прибрати мертве тіло. Підхопили ноші, понесли бідаху Сантьяго у бік невеличкої церкви з гострим шпилем. Юрба слідом.

Дівчина проводила ноші поглядом, насупилася погордливо.

— Я ніколи не любила того пастуха, що він інколи заходив до нашої крамнички.

Ми просто розмовляли, сміялися. Але тато задумав віддати мене за старого банкіра Мануеля... І я сказала, що не піду, бо кохаю пастуха...

— Дарма збрехала, — мовив Гоцик. — Він би жив...

Ізідора з прикрістю стиснула кулачки, подалася ближче до Гоцика.

— Але... то не він, — сказала упевнено.

Гоцик відчув — все, більше не встоїть і миті. Опустився на край кам'яного фонтану. Хлюпнув у лице водою.

— Ти втомився... — почув голос Ізідори. — Пішли зі мною.

Ізідора простягнула руку, торкнулася Гоцикової щоки. Він примружив очі, схилив голову до плеча, глянув на неї — дівчина захвилювалася, здивовано насупила брівки...

— Ходімо! — повторила із викликом.

Гоцик сунув за Ізідорою до крамнички із файною вівіскою «Вовна. Сукно», до нестями хотілося спати. І її... Оцю дівчину. Оцінив висоту сонця над горизонтом — почервоніло, кляте, від сорому, бо пекло увесь день нещадно, потяглося до гір. «Спати...» — визначив найбільш реалістичну перспективу.

Прохолодна вода, м'який рушник, біле простирadlo на ліжку з викуваними янголятами на бильцях. Гоцик упав на постіль. Заплющив очі. Зморене тіло розімліло, мізки не відрубалися — ніяк не засинав.

Місяць заколивався над містечком, коли двері тихо рипнули, до кімнати, де спав Гоцик, навшпиньках увійшов невгамовний від жадібності синьйор Санчес. Донька рухалася за ним.

— Нащо ти йдеш сюди? Пробудиш... — почув Гоцик тихий голос Ізідори.

— Ні! Міцно спить... — відшепотів синьйор Санчес.

Підійшов до стільця, на якому висів одяг гостя, взявся обмацувати.

— Що ти робиш, тату?

— Не може людина принести стільки багатств і не лишити собі хоч одну монету.

— От і хай та монета лишиться йому, — сказала Ізідора.

— Як ти не розумієш, доню! Це ж твоє золото! Якщо він лишив собі монету, то вкрав її у тебе. У бідної дівчини. Який сором.

Синьйор Санчес зітхнув із прикрістю — у кишенях Гоцика знайшов тільки хлібні крихти і дрібні євроценти. Присів, підхопив Гоциків черевик — і там порожньо.

— Певно, сховав десь, — прошепотів. — Точно знаю. Їх же двійко з тебе...

збиткувалися. Де другий? Знаю, знаю... Золото вартує.

— Яке золото? — Ізідора стояла біля ліжка, із хвилюванням роздивлялася наге міцне тіло гостя. Вона й учепилася за батьком услід, бо так сильно зажадала побачити Гоцика.

Синьйор Санчес не помітив доччиного хвилювання.

— Твоє... наше золото, люба. Треба за ним прослідкувати. Ох, нечисте діло. Голоси розтанули у тиші. Рипнули двері. Гоцик розплющив очі. «Хоч би не заснути», — подумав. Хотів було залишити ліжку в той же час. Та тіло противилося. Ще мить... Ще тільки мить. І до Ілії...

Ніколи за все життя Ілію не охоплював такий моторошний відчайдушний жах. Гоцик зі скорботними ношами тільки зник з поля зору, як Ілії до вереску сильно захотілося наздогнати його. Матір Божа! Ну, навіщо залишився тут один? Із купою багатств! Зараз же... Прямо зараз біля затишних дерев з'являться дужі хижі люди, поріжуть Ілію на шматки, та то не головне... Заберуть скарби!

Кинувся до дерев, підхопив рюкзак. Роззирався перелякано. Куди? Геть з-під дерев. Певно, у містечку Гоцика вже зустріли ворожо, кинули у чорний підвал, мордують: де скарби? А Гоцик... Він же божевільний! Він же не стане ризикувати життям заради золота. Скаже: біжіть під дерева, хлопці! Там чекає Ілія... А у двох рюкзаках...

Матір Божа! Дременув з-під дерев під пекельне сонце. Добіг до розкиданого пагорбом каміння, зміюкою прослизнув поміж ним, причаївся. Звідси і дорогу видно, і не знайдуть...

— Та де ж ти, Гоцику?!

Ілія не рахував, скільки разів підряд усе повторював і повторював: та де ж ти? Паморочилося. Витягував шию, вдивлявся у порожню дорогу, що вела до містечка. І раптом упіймав себе на думці: радий. Радий, що Гоцик усе ще не з'являється. Вільний. Ілія — вільний. Ніхто не насміхається, не наказує, що робити. І усі багатства тут. Якщо Гоцик не повернеться, Ілія стане удвічі багатшим.

— І скільки ж мені чекати? — пробурмотів роздратовано.

Сонце уже схилилося до мрій про фаніні сни. Притишило спеку. Густі тіні розляглися пагорбами і низинами. Підозрілі ворожі звуки заповнили вечір: навколо Ілії на землі, у повітрі зашаруділи-застрекотіли-завили незнайомі комахи, тварини...

— Не повернеться!

Ілія вишкрябався з каміння. Закинув на плечі свій рюкзак, підхопив Гоциків.

Посунув до дороги. «От і все! — колотилося серце. — От і все!»

Вийшов на дорогу. Один кінець її вправився у містечко, інший зникав у густих присмерках.

— Прощавай, Гоцику.

Махнув рукою містечку, швидко пішов у протилежний бік, у темряву. На душі — як у неприбраному хліві. Серце ревіло тоскно, як ті корови, що їм вік не виходити з того хліву. Ілія не жадав чути серця, уперто розмірковував уголос:

— За все треба платити, Гоцику! За всі примхи і глупства! За вбивство! За ідіотську забаву — нести покійника чортзна-куди! І хіба то нелогічно, що тебе покараю я? Це — правильно. У тому є вища справедливість і логіка. Однаково ти б розтринькав скарби на дурню. На радість, на коней, жінок... А я... Я усе прорахував. Спочатку — непримітний будиночок з черепичним дахом. А потім уже...

Ілія перечепився через камінь. Зупинився. У густих сутінках почув голос Гоцика.
— А ти бухгалтер...

— Ні! — загорлав так гірко і голосно, що темрява в той же час наповнилася ворожими рухами й звуками.

— Ні, — горлав, як навіжений. — Ненавиджу! Не смій називати мене бухгалтером!

Замовк, озирнувся у бік вогнів містечка, що вже ледь жевріли вдалині.

— Ненавиджу, — прошепотів, пішов на ті вогні.

— Ненавиджу! — повторював знову і знову, приречено крокував до того, від кого так сильно жадав утекти раз і назавжди.

Містечко зітхало уві сні тихим шелестом листя, протягами у відкритих вікнах. Ілія дійшов до невеличкої площі біля мандаринових дерев, зупинився. Навпроти — темні вікна крамнички «Вовна. Сукно». І де Гоцика шукати?

Насторожено пішов до крамнички: між її фасадом і сусіднім будинком — вузький прохід. Заглибився. Бокова стіна крамниці переходила у невисоку кам'яну огорожу, що огинала немалий задній двір, причепурений настільки ретельно, що й при місяці виблискував рівним газоном, лапатими пальмами, зажуреними квітами. Ілія переліз через огорожу, зазирнув у перше ж прочинене вікно, з якого вітерець вимів білу завіску. То була спальня Ізідори. Ілія причаївся біля вікна, витріщився: усе ніяк не міг роздивитися дівчину — лежала на широкому ліжку майже гола, прикрита тільки короткою напівпрозорою мереживною сорочиною на тонких лямках. Довге чорне волосся — хвилями по подушці. Одна ручка впала з ліжка, пальчиками торкалася підлоги. Час підганяв — шукай Гоцика! Ілія тупцював під вікном, зрушити не міг — ніби без того, щоб торкнутися Ізідориної щоки, надалі усі шляхи тупикові.

«Залізу! Не потривожу. Тільки роздивлюся...» Роззирнувся полохливо — тихо. Уже заніс ногу до підвіконня, та раптом двері у дальньому кінці будинку із рипінням розчахнулися...

Ілія відсахнувся, присів під трояндовий кущ біля Ізідориного віконця, визирнув. З будинку у двір вийшли двоє чоловіків. В одному із них Ілія впізнав пузатого Ізідориного тата. Вів у глибину двору до столу із лавами під пальмами високого міцного парубка.

Гоцик? Ілія напружив очі. Парубок задьористо хитнув головою, відкидаючи з лоба пасмо довгого русявого волосся.

Ні... Не Гоцик. Чоловіки усілися за стіл під пальмою. Синьйор Санчес дістав з кишені кілька купюр, поклав перед парубком.

— Це аванс, — поспішив заспокоїти співрозмовника, бо парубок спритно ухопив гроші, роздивився із прикрістю, обурено кинув на стіл.

— Дві тисячі євро, синьйоре Санчес! — мовив категорично.

— Побійся Бога, Педро, — роздратувався Санчес. — Хіба то праця — прослідкувати за чужинцем, зателефонувати мені, повідомити, куди саме йде і де той його товариш убогий.

Ілія затрусився від ненависті. «Ненавиджу! Ненавиджу!»

— П'ятсот! — оголосив Ізідорин батько.

— Можу і за сотню погодитися, — відповів нахабний Педро. — Бо ж усі бачили: той чужинець до біса багатств вам приніс...

— Це придане! Ізідорине! Уже й у банк відвіз! Немає нічого! — заспішив Санчес.

— Хоч ріж мене...

— ...І, певно, собі той чужинець щось лишив, — продовжував парубок, ніби не чув співрозмовника.

— Де там?! Усе віддав.

— Навіщо ж вам знати, куди піде?

— Боюся, Педро. От хрест святий, боюся. Дивний чужинець. А як передумає, повернеться. Почне мордувати... Страшний. Ох і страшний. Очі холодні. Так і їсть тими очима... Ізідора постелила йому у малій кімнатці біля кухні, заснула, бідаха, а мені сну нема. Страшно. Ото й хочу узнати, куди подінеться.

Педро недовірливо скривив пику, підвівся, заходив навколо столика.

— Тисяча.

— Свята Діво Маріє! — синьйор Санчес підскочив, замахав руками. — Йди! Йди геть, Педро! Я краще старого ідіота Гомеса попрошу. Він безплатно сяде на свій довоєнний «опель», провітрить його у горах. За самий тільки бензин! Ви тільки подивіться на цього неробу! Мати з батьком удосвіта вже на виноградниках, а він тільки те й знає, що вино дудлити та легких грошей чекати. Йди геть, бастарде! І п'ятисот не заплачу! Підсяду до Гомеса в «опель», сам поїду і перевірю, щоб від чужинців і сліду не лишилося.

Педро насупився.

— Добре. Давайте гроші.

— Ні! Знаю я тебе! Спочатку зателефонуєш і повідомиш, де ті чужинці. А я перевірю! Перевірю. І тільки як переконаюся, що живі і здорові, що йдуть геть... Що не чіпав ти їх... От тоді-то й заплачу. А тепер — тільки аванс. Не хочеш брати — твоя воля.

Синьйор Санчес уже потягся до купюр, що так і лежали на столі. Педро зловчився, вихопив гроші, поспіхом сховав у кишені.

— Жадібна ви людина, синьйоре Санчес.

— Ти ще мене не судив, неробо! Горбом заробляю... Доньку сам виростив! Тому й гроші ціную! — Санчес ухопив парубка за руку, смикнув до себе. — Уважно слухай... Додому йди. Та не пияч! Спати лягай. Як чужинець вранці прокинеться, я тобі зателефоную одразу ж... Як порядок буде, скажу: «Більше не привозь вовни, Педро! Мені би стару продати». Запам'ятав?!

— І що далі?

— Одразу поряд із крамницею маєш бути. Чекати. Як чужинець вийде з дому, цинкуй... Та так, щоб не помітив тебе.

Педро кивнув. Пішов до огорожі, до трояндового куща, під яким ледь дихав від жаху Ілія.

— Куди це ти?! Чи хвіртки нема? — гукнув Ізідорин батько.

— Мені так до дому ближче, — недобре буркнув парубок.

Пройшов за півметра від Ілії, та уже надто гнівався на Санчеса для того, аби навкруги роззиратися. Перестрибнув через огорожу, попхався порожньою вуличкою геть.

— Ох, смердота... — Ізідорин батько повернувся до столика під пальмою, позіхнув — спати час! — та не пішов до будинку. Дістав люльку з груші, запалив, запахав димом.

Трояндовий кущ немилосердно колов Іліїне обличчя, та хлопець відчував тільки скіпки безпорадних думок. «Що робити?!» — метушилися, як перелякані курки по подвір'ю. І жодної слушної. Сама маячня. Підхопитися і гукнути: «Брате! Прокинься! Біда!» А чи застрибнути в Ізідорину кімнату, розштовхати: «Помагай! Не дарма ж тобі Гоцик стільки скарбів відвалив! Вставай і роби щось, бо вранці твій тато направить за нами злодюжку, а в того, з усього зрозуміло, щодо нас свої наміри...» Та першість посеред ідіотських планів посіла ідея вкрасти у синьйора Санчеса телефон.

«Дебіл!» — вилаяв себе подумки.

Сперся руками на землю, аби зручніше витягнути шию, прослідкувати за Санчесом. Намацав на землі покинуту мотику. Ухопив. Вдивився у столик під пальмою — синьйор Санчес куняв на лаві з запаленою люлькою в руці.

Ілія розігнувся повільно. Зиркнув під пальму — спить. Зробив крок. Другий. До дверей будинку — кроків двадцять. Середина шляху пролягала повз столик, за яким посапував Санчес.

Ілія затаїв подих. Серце зупинилося на мить. Посунув тихо. Уже оминув дядька, уже двері — на відстані випростаної руки... Уже бачив, як розшукує малу кімнатку біля кухні, розштовхує Гоцика, шепоче гарячково: «Прокидайся! Треба тікати». І хай тільки Гоцик скаже потім, що Ілія не врятував його...

Та за спиною раптом — трісь. Ілія озирнувся. Перед ним стояв синьйор Санчес — очі-змії, вуста скривилися у мисливському захваті — оце так трофей! А руки уже стискалися в кулаки.

Ілія зойкнув і гепнув Санчеса мотикою по голомозій маківці. Санчес звалився — і не зойкнув.

— Матір Божа... — верескнув приголомшений Ілія.

Упав поряд з Ізідориним татом. Спробував намацати пульс. «Мотику забрати! Сховати, сховати...» — паніка. Смикнув мотику за ручку — де там! Застрягла в голові Санчеса.

— Мамо... — скрутився поряд із мерцем. Трусився, геть нічого не розумів. Тільки — мамо, мамо...

За огорожею — шурхіт. Є реальність. Озирнувся — кіт на кам'яниці. Поплазував двором: що робити?.. Провалився по лікоть у неглибоку яму. Підхопився. Ухопив синьйора Санчеса за ноги, поволік до ями. Скинув. Роззирнувся — ані гілочки. Згадав, як Гоцик гамселив нападників того дня, коли вони рятували Ізідору. Учепився у пальмову гілку, повис. Теліпався на ній какашкою — ніяк та гілка не відламувалася.

Кинув дурне діло, хотів було мчати у дім, та зупинився, захеканий. Повернувся до небіжчика. Нишпорив по його кишенях, злість у собі роздмухував.

— Покидьок! Тварюка! Убити хотів, да? А не вийшло! Не вийшло.

Запхнув у кишеню триста єврів, що знайшов у небіжчика, побіг до дверей.

Зупинився перед ними, поправив рюкзак — важезними гирями увесь цей час теліпалися за плечима, перехрестився й обережно відчинив важкий засув.

У будинку пахло не вовною, не сукном, хоч більшу частину його окупувала крамничка, — часником і перцем. Ілія обережно сунув темним вузьким коридором. Кухня де? Тільки би скорше знайти маленьку кімнатку поряд із нею. Пробудити брата...

На запах пішов. Рознюхав: часником і перцем тхне не звідусіль — від розчахнутих дверей по коридору праворуч. Переступив поріг. Так і є — у місячному світлі над стелею виблискує мідний посуд, у важкій дерев'яній полиці тарілки сторчма, на гачках під полицею чашки веселі. А на стільниці поряд із плитою — обмотаний серветкою плаский казанок, ще теплий. І допріває у ньому щось таке смачне, що Ілія ледь слиною не вдавився.

Відкинув серветку, відкрив кришку казана — паелья. У рисі й курятина, і помідори з червоним перцем. І кальмари, і креветки. Улюблена страва далі тягла до столу: які справи? Скуштуй. Віднайшов дерев'яну ложку, зачерпнув з казанця. Не відчував смаку — у голоду очі скажені. Ковтав, ковтав, ковтав...

Схаменувся. Покинув ложку в казані, посунув у коридор. Підійшов до найближчих дверей — оце і є та маленька кімнатка. Розчахнув обережно і загляк — порожнє ліжко, нікого.

Вжахнувся. Де?! Крався довгим коридором, зазирнув у крамничку, увійшов до іншої кімнати, обвішаної фотографіями пишногрудої красуні в мереживному шалику. Певно, Іздорина мати, подумав. Підійшов ближче — на одній із світлин пишногруду красуню ніжно обіймав ще молодий, не лисий і не пузатий, усміхнений синьйор Санчес. Посмішка світилася такою любов'ю і ніжністю, що Ілія похолов, як сам синьйор Санчес нині. «Як же я зміг?! — закалатало у грудях. — Тікати, тікати...»

Прожогом вискочив з кімнати, розчахнув двері іншої і... завмер. То була спальня Ізідори. Вітер висмикнув назовні білу занавіску, у місячному світлі важке дерев'яне ліжко означалося білосніжними простирадлами. А на них, мов два тремтячих янголи, одне навпроти одного сиділи Гоцик і Іздора.

Напівпрозора сорочина на підлозі, подушки по кутах. Довгі чорні коси впали на голі груди... Ілії запаморочилося.

Гоцик рвучко озирнувся.

— Ілія?.. — прошепотів глухо.

Ілія втупив очі в підлогу.

— Забиратися треба, — прохрипів. — Тато її замовив... щоб нас убили. Щойно почув... На задньому дворі.

Гоцик завмер. Насторожено глянув на Ізідору. Мовчала. Не розуміла ані слова, бо — які слова?! Не прикривала наготи. Насупила тонкі брівки, із викликом дивилася на Гоцика: мовляв, невже покинеш?!

Гоцик підвівся обережно, ніби Ізідора — кришталева посудина. Ніби один необережний рух — розіб'ється.

— Де він?

— Його... — Ілія хотів було сказати «немає!», та сказав»: — Він... пішов. З якимось лобурякою. Певно, готуватися...

— Ходімо!

Гоцик розправив плечі, рвучко подався до дверей. Зупинився. Підійшов до Ізідори.

— Мені треба йти... Пробач.

Ізідора погордливо підняла підборіддя. Примружила очі.

— Я з тобою!

Гоцик розгубився.

— Ти... вільна, — мовив якомога лагідніше. — Але я... не кликав тебе за собою.

— То поклич!

Ілія відчув, як задушливий гарячий вітер огортає його, несе у стрімкому вихорі вистражданих жадань.

— Підеш із нами, Ізідоро? — прошепотів збуджено.

Ізідора

Покрученою гірською дорогою від містечка геть мчав старенький «SEAT Arosa» 1999 року народження — компактний для лояльних, затісний для категоричних жовтогарячий хетчбек з трьома дверцятами. Вихоплював світлом фар із навколишньої темряви вигини кам'янистої ґрунтівки, підскакував, приземлявся жорстко, наче й не знав про існування амортизаторів.

Ізідора упевнено тримала кермо, не зводила очей з дороги. Поряд із нею супився похмурий Гоцик, на задньому сидінні в компанії двох рюкзаків і Ізидориної дорожньої сумки трусився схвильований Ілія.

Усього лише кілька годин тому, у затишній спальні гордої іспанки стався справжній революційний переворот. Гоцик сказав Ізідорі — прощавай. І поготів! Та Ілія раптом ляпнув: гайда з нами! Ізідора зіскочила на підлогу — стояла посеред кімнати нага і прекрасна, як богиня — кивнула не Ілії, Гоцикові: добре... І Гоцик уперше за весь час мандрів не насмівся заперечити. І тепер мордувався подумки: якого біса?! Куди?

«А й справді, куди?! — думав Ілія. — Кінець мандрам. Знайшли скарби, хоч хто б повірив... Просто книжку прочитав. І усі ж знали — тисячі й мільйони, та тільки я насмілювався довіритися дивному сну і зрушити...» Спогади заперечували: усе сталося геть інакше. У вусі прошелестів чудернацький тарган, пообіцяв довести до алхіміка... А у скарби... У скарби Ілія не вірив аж до того дня, коли не побачив біля сикомора наївного пастуха Сантьяго.

Ілія сердився, дорікав собі: чи не однаково, хто погнав у мандри?! Головне, що скарби знайшли. А тепер... Тепер би розпрощатися із Гоциком. Хіба що попросити, щоб шкатулку мамину віддав. Чи викупити... А потім... Високий замок, прекрасна Ізідора...

Знічувався, косував на дівчину. Усе вийде. Гоцик брехати не вміє. Ляпне-таки: вибач, у мене свій шлях. А Ілія зазирне у чорні очі і скаже: не залишу тебе... Не все ж Гоцику.

Гоцик думав про інше. Вдивлявся у ясну ніч. «Куди вона рулить? — дратувався. — І не спитала: вам куди? Завела двигун, кивнула — сідайте, чеше навпростець...» Краєчком ока роздивлявся дівчину. Горда. Усе зрозуміла. Що захлинувся від спраглого жадання, не від кохання. А зробила, як сама захотіла. Ніби — дай часу, телепню, підкорю, й оком не змигнеш.

Усміхнувся: красива, зараза... Шкода, Ілія зарано приперся. Нічого... На найближчому привалі Гоцик відправить його... погуляти: досконало вивчити навколишній пейзаж, місцеву мову, звичаї і традиції чи просто зникнути на годину-другу... щоб не поспіхом...

Автівку вкотре трусонуло на дорозі. Гоцикові думки підскочили, трансформувалися дивним чином. «Навіщо так швидко?» — подумав. Згадав вічно п'яного філософа Моргана... «Іти, реально ворухити ратицями, аж поки страх не зникне... От тоді й зрозумієш, де твоє місце на землі».

Усміхнувся скептично. Йолоп придуркуватий... От Гоцик повернеться, купить пляшку, пояснить: до твого місця на землі ведуть не ноги — серце. А крокувати таки варто. Бажано босоніж, щоб відчувати силу землі. І допетрати врешті: ото і є та швидкість, з якою варто йти по життю. А швидше — то неприродна маячня, гріх, жалюгідна гординя і посміховисько.

— Ізідоро! — гукнув. — Нащо ти взяла автівку?

— Аби встигнути... — Ізідора здивовано глянула на велетня.

— Ми пішки звикли. Правда, брате? — сказав.

Ілія напружився: щось нове почулося у голосі Гоцика. Лагідне, смиренне. Братом назвав. Правда? Тільки у тому, що ноги в кров. Але скніти за спинами Ізідори і Гоцика — ще гірше. Якби мордували ноги дорогою — Ілія йшов би поруч з Ізідорою. І вона, певно, обов'язково посміхнулася б йому.

— Звикли, — пробурмотів. — Але зараз... нам би відірватися подалі... Від того містечка.

Ізідора натиснула на гальма. Жовтогаряча комаха «Arosa» верескнула й завмерла. Дівчина відкинула з чола шовковисте пасмо, повернула до супутників личко.

— Як вас звати? — запитала із викликом.

— Я — Гоцик, — велетень знітився, хмикнув іронічно, мовляв, кінець моєму правлінню, нова командирка з'явилася. Показав на задні сидіння. — А він Ілія... Ізідора кивнула, ковзнула яскравим поглядом по хлопцевих обличчях.

— Іліє! — усміхнулася. — Гоцику! — погордливо. — Спочатку моя мрія! Потім ваші...

— І далеко... до твоєї мрії? — зацікавився Гоцик.

Ізідора розсміялася, завела двигун — «Arosa» зірвалася з місця, помчала туди, де небеса тільки обіцяли схід сонця. Правила гри змінилися. Мандрівники до кінця ще й не усвідомлювали того. Гоцик вдивлявся в обриси навколишніх гір, шукав привід для розмови, бо у грудях завелася задьориста радість, штовхала до Ізідори, не встояти.

— Як гори звучать?

— Кордильєри-Бетіка, — замість Ізідори відповів Ілія.

— Кордильєри-Бетіка, — повторила Ізідора відлунням. Показала тоненьким пальчиком на високу верхівку. — Нам туди...

Ілія не запитав: навіщо? Його життям ніколи не керувала жінка — мама не рахується! — ніколи не тягла у невідомі краї, примушуючи стерти оточуючі краєвиди до невиразних і геть неважливих декорацій. Та й не бачив він їх нині. Пестив очима ніжну дівочу потилицю, обережно подався вперед, бо раптом докумекав: може підсунутися до передніх сидінь, відчути запах Ізідориного волосся.

Автівка смикнулася, важко подерлася на гору. Ілію відкинуло назад, на спинку сидіння. «Кляті Кордильєри!» — психонув.

Гоцик вигнувся звіром, нахилився вперед — ніби помагав жовтогарячій комасі долати важкий шлях. Небо уже посірішало.

До верхівки гори лишалося метрів двісті, коли «Arosa» чхнула і вмерла.

Ізідора вийшла з автівки, буцнула по колесу ногою.

— Зрадниця! — гукнула. Подерлася на гору.

Хлопці лишили в автівці рюкзаки, заспішили за дівчиною.

Вона дошкреблася до верхівки тої миті, коли перший промінь вранішнього сонця торкнувся блідих небес. Розсміялася.

— Дивіться!

Гоцик хитнув головою зачудовано, Ілії забило дух. Трійця стояла на високій вершині — від неї гори сповзали до зеленої долини. Розляглася, поділена виноградниками, ланами на акуратні, зелені квадрати. А за долиною до горизонту в білому мареві на увесь білий світ — безкінечне синє море. Марєво прозорішало, розсіювалося, висвітлюючи небеса. На горизонті розгорілося невеличке гаряче полум'я, за мить охопило синю воду, і над морем зійшло сонце.

— Блін, радість... — усміхнувся Гоцик.

Ілія опустився на камінь. Мовчав, зачарований. Не зводив очей зі світила — підіймалося усе вище і вище.

Ізідора закинула голову, дивилася в небеса, дихала схвильовано і збуджено.

— Оце і є твоя мрія? — Гоцик проковтнув жадання, підійшов до Ізідори, торкнувся щоки.

Кивнула норовисто, побігла до автівки.

— Хто снідатиме?! — гукнула задьористо.

«А-а-а... Мучитимеш...» — здогадався Гоцик.

Посеред сірого каміння — біла серветка. На ній пляшка вина, надрізаний хамон, білий хліб, зелені з чорними оливки упереміш на пласкій пластиковій тарелі. Хоч натюрморт пиши.

— Ти красива... У тебе красива мрія, — Гоцик сидів на землі, азартно дивився на Ізідору: гра затягувала, Гоцик не звик програвати.

Дівчина розсміялася, відламала хліба, поклала на нього шматочок хамону, простягнула Ілії. Та дивилася на Гоцика.

— У мене багато мрій! Ця — тільки перша.

— Дякую, — Ілія знітився. — Розкажи... Про мрії.

Ізідора підхопилася, вказала на схід сонця.

— Отам... Як іти від сеї гори до моря напростець... На високому березі стоїть дивний замок з високою вежею, — вела, не помічала, як задихнувся Ілія, як хліб застряг у нього в горлі — закашлявся.

— З тої вежі щоранку можна посміхатися вранішньому сонцю, коли воно ще тільки виринає з моря.

— Хочу... побачити той замок, — прошепотів Ілія.

— Я куплю його тобі, Ізідоро, — сказав Гоцик.

Кінець мандрівки щез, як біле марево в ранковому сонці. Покинута «Arosa» жовтогарячим боком сяjala посеред сірих скель. Вниз, до долини, спускалася невгамовна трійця.

Ізідора йшла посередині, мовби розділяла хлопців категоричніше, ніж усе, що могло роз'єднати їх до того. Ілія заздрісно косував на голого по пасок на драних штанях Гоцика: широкі плечі, вузький таз, рельєфні м'язи. Гарний, псякрев! Ілія би теж скинув футболку, та соромився худого непоказного тіла. Та коли на шляху трапився потічок, Гоцик упав у нього прямо в штанях, Ізідора підбрала поділ веселого довгого сарафана, пішла по воді, теж не встояв — скинув футболку, ліг спиною на камінне дно на мілині. Прохолодна вода омивала зморене тіло.

Ізідора підійшла до Ілії, нахилилася, повела долонею по плечу.

— У тебе такі дружні м'язи, Іліє, — мовила серйозно.

Ілія нічого не відповів, закліпав повіками безпорадно. Усівся у воді посеред потічка, непомітно скосив очі на власне тіло. Аж почервонів, так зрадив. Ізідора не брехала: довгі мандри не минулися, розвинули м'язи, розправили плечі, і хоч на зріст Ілія однаково програвав Гоцикові, та у всьому іншому...

Повеселішав. Бадьоріше закрокував.

— Вдягнися, опудало, — скептично порадив Гоцик, коли трійця наблизилася до невеличкого селища у низинці. — Бо люди злякаються...

— А Ізідорі подобається, — ляпнув Ілія.

— То й тягни її сумку.

Гоцик кинув біля Іліїних ніг дорожню сумку Ізідори, усміхнувся.

— А ти? — набундючився Ілія.

— А я... понесу Ізідору! — Гоцик підхопив дівчину на руки, посунув до селища. Ізідора сміялася, кумедно дригала ніжками, та врешті обійняла Гоцика за шию, схилила голівку на його плече...

Позаду волочив ноги Ілія, тягнув Ізідорину сумку, проклинав хитрого покидька.

Нічого, нічого... Лише б скорше дійти до замку з вежею. Ілія сам купить його...

Для себе. Й Ізідори. А Гоцик... Гоцика там не буде.

Дивна споруда, більше схожа на старовинний палац, постала перед мандрівниками лише на третій день після втечі з містечка. Самотньо стирчала на безлюдному крутому березі — тільки висока кругла вежа поряд.

До долини міцна кам'яна, сіра від віку будівля стояла задньою глухою стіною — тільки з одного невеличкого вікна на третьому поверсі можна було роздивитися і виноградники, і високі гори за узбережною долиною.

Фасад дивився у море. Півокруглі арки першого поверху означали широку терасу, великі квадратні вікна другого — затишні хазяйські приміщення, маленькі віконця кімнат третього поверху, певно, призначалися для слуг. Гоцик розгублено тинявся двором, що він обривався проваллям, спадав у прибережні, вічно мокрі скелі.

Роздивлявся круглу вежу, більше схожу на мінарет, з якого муедзин скликає правовірних до молитов. Помітив чистий потічок — дзюрчав біля вежі, підмивав кам'яну стіну.

Ізідора уже тягнула Ілію всередину.

— Ти теж мріяв про такий дім?

— Про цей, — не брехав Ілія. Обережно перекроював старі уявлення про вимріяний замок.

— І щоб мармурова підлога?

— І рипучі дерев'яні сходи з кованими перилами, — підхоплював Ілія.

— І білі стіни, прикрашені керамікою?

— І така висока стеля, щоб відлуння...

Ізідора зупинилася несподівано, розсміялася весело, обійняла Ілію. Поцілувала в губи.

— Я люблю тебе, — прошебетала легковажно і щиро. — Ти мій...

«Тільки твій!» — розірвалося Іліїне серце. Затремтів, та Ізідора уже мчала далі.

— Яка величезна кухня! Мідні каструлі. Порцелянові тарелі.

— А у тій великій кімнаті має бути камін.

— Сидітимемо на вовняному пледі прямо на підлозі. Грітимемо п'яти перед каміном, і Гоцик...

Завмерли. Ілія відвів погляд. Ізідора озирнулася.

— Гоцику! Ти де?! — вигукнула дзвінко.

Гоцик стояв під півокруглими арками біля розчахнутих дверей.

— Там чоловік...

Ілія раптом перелякався.

— Мертвий? — вихопилося.

— Та, ні... Живий. Нотаріус із сусіднього селища. Він за цією халабудою приглядає на прохання хазяїна. Так я орендував її на місяць.

— Тільки на місяць? — Ізідора обурено смикнула плечиком.

— Місяця цілком вистачить, аби домовитися про купівлю, — поспіхом запевнив Ілія.

Ох і справ із власним господарством. Ізідора літала кухнею, дзеленчала мисками-каструлями.

— Іліє! Гоцику! Ви — по продукти до селища. А я посуд перемию, чистої води з потічка наберу. Та зачекайте! Скажу, чого хочу!

Гоцик усміхнувся приголомшено. Твою наліво! І питати зайве: а чи мають виконувати усе, чого Ізідорі заманеться? Мають...

— Ми всього накупимо.

— І квітів. Для тебе, — додав Ілія.

Сунули до найближчого селища кілометри за три від замку, що тільки перед цим оминали його дорогою до дивної споруди.

— Добре, що врешті вдвох, — врешті мовив Гоцик. — Так усе несподівано обернулося. Хоч обмізкуємо, що далі робити.

Ілія зупинився. Серце тьохнуло.

— Я... третій зайвий?

Гоцик розсміявся здивовано.

— Здурів, Іліє? Ти — брат... Ти ніколи не зайвий. Ну... Майже.

Ілія насупився, заялозив черевиком по камінцям на дорозі.

— Ти... любиш її?

Гоцик схилив голову до плеча, зазирнув у Іліїні очі.

— Та-а-ак! — констатував.

Вказав на каменюку при дорозі.

— Сідай. Поговоримо.

А про що базікати? Стали біля того каменя, один на одного не дивляться.

— Ну! — підстьобнув Гоцик Ілію. — Сповідайся...

Ілія безпорадно потер пальцем праве вухо.

— У мене ніколи ще не було...

— Дівчини?

Ілія кивнув.

— І сексу, — признався.

— Не бреші.

— Правда...

— Капець! То тобі що... курс молодого бійця провести?

— Пішов ти... — Ілія смикнувся, відвернувся.

— Ну, як знаєш... — Гоцик лягнув Ілію по плечу. — Ходімо хавку купувати.

— Зачекай! — Ілія обернувся до Гоцика, благально зазирнув йому у вічі. —

Ізідора...

— Ну...

— Тобі ж вона — одна з багатьох. Я... бачу. Не чіпай її. Бо для мене вона...
Гоцик насупився, недобре глянув на Ілію.

— Добре... — кивнув.

Та перш, ніж Ілія захлинувся вдячною радістю, почухав потилицю і додав:

— Присягаюся. Сьогодні до півночі не зайду до її кімнати. Встигнеш поперед мене — Ізідора твоя. Ну, а як ні, то...

То була їхня перша ніч у кам'яному замку. Хлопці повернулися з селища — повні руки торбів.

— А де олія?! Де бальзамічний оцет? Де салат і помідори? — Ізідора вивалювала покупки на широчезний важкий дерев'яний стіл, що мовби перелетів сюди із казки про трьох ведмедів.

Мчала мити червоні солодкі перці, складала гіркою баклажани, роздивлялася червону цибулю, кришила трави, приправляла ними свинину, що уже смажилася на широкій пательні.

— Ненавиджу готувати! — дзеленчала весело. — Та сьогодні чомусь забажалось! Хлопці презиралися. Отака біда! Зрозуміли з першої зустрічі: Ізідора робитиме тільки те, що зажадає. А з них — кого? Дівчина уже гріла тарелі, уже салати й печеня перекочували з мисок до глибоких порцелянових блюд. Уже пообідали, подерлися на високу вежу спостерігати за помираючим сонцем, а у повітрі не згасало напруження. Кого з них?

Ізідора першою рушила обирати собі кімнату. Легким пір'ячком злетіла на другий поверх, перекилилася, гукнула хлопцям:

— Хочете знати, де я спатиму?

Ілія почервонів. У кожному слові Ізідори, кожному жесті й русі — провокація. Та поспішав за Гоциком услід. Довгий коридор — купа дверей ліворуч і праворуч.

— Майже так, як ти хотів, Іліє, — сказав Гоцик. — Рахуй! Тут точно сорок кімнат. На другому поверсі Ілія нарахував лише шість. Заглядали у кожна по черзі. Першою виявилася бібліотека — полиці до стелі, елегантний письмовий стіл, вибагливе крісло і канапа. У другій, певно, колись розміщалися діти, бо тут стояли два одномісних ліжка з веселими печворковими ковдрами. А от третю, сусідню із дитячою, велику і розкішну, прикрашало вибагливе венеційське дзеркало у золоченій рамі, витончена консоль під ним, безголовий манекен, що на нього можна накинути власний одяг, як не схочеться у шафу вішати. І сама шафа з різьбленими вставками. І нереально велике ліжка під невагомим напівпрозорим балдахіном.

Ізідора закружляла кімнатою.

— Моє... Це моє місце. Звідси видно море. І можна не боятися відчиняти вікна навстіж. Я просто опущу завіси балдахіну — і жодна настирна огидна набридлива комашка не посміє торкнутися мене.

Провокація! Ілія посунув з кімнати.

— Іліє! Ти куди? — гукнула Ізідора.

— Треба й нам собі місце знайти, — відповів. — Не хочеш узнати... де я спатиму?

— Ні, — легковажно відмахнулася Ізідора. Крутилася перед дзеркалом, роздивлялася себе.

— Я хочу, — сказав Гоцик.

На другому поверсі залишалися ще три недосліджені кімнати. Одна задихалася від купи старого мотлоху, що хазяї позносили його сюди з усіх інших приміщень. Друга — чистенька, причепурена — нагадувала дамський будуар чи музичний салон: біля квадратного вікна викривляв рівні кути рояль, навпроти розмістилися крісла й дивани. А третя являла собою розкішну ванну кімнату: замість звичної ванни — величезна дубова бочка, більше схожа на міні-басейн. Унітази, біде, рушники на поличках, душова кабінка, масажне крісло і т. ін. — то якраз було у нагоді, та вражала бочка.

— Недарма коньяк у дубових діжах настоюють. І капусту з яблуками квасять, — зрадив Гоцик. — Покинеш у такій бочці — новим вийдеш. Я перший миюся!

— А як же кімната? — нагадав Ілія. Додав із підозрою: — Де спатимеш?

— А на першому поверсі. На шкурі біля каміна, — Гоцик уже вмикав воду, скидав штани.

— Спальні приміщення на другому.

— Начхати! Третій поверх не хочеш перевірити?

— Ні...

Гоцик розсміявся.

— А я тобі казав: нащо стільки кімнат? І не дійдеш до них.

— Я, певно, поряд з Ізідорою... — почервонів.

Гоцик скривився уїдливо.

— То рухай у свій кут! Чи спостерігатимеш, як я дупу митиму?

Ілія скосив очі на годинник: пів на одинадцятю. Закляк.

— Давай... трохи змінимо договір, — прошепотів.

— Ну?

— Зачекай... Хоч до другої ночі. Бо ми... Ми, може, й не повкладаємося до півночі.

Дзинь-дзинь-дзинь! Годинник у бібліотеці тихим дзвоном сповіщає — північ. У звичайну ніч його не почув би і той, хто заснув над книжками, та нині звук долинає до вітальні з каміном на першому поверсі.

Тут, на широкому столі, — три келихи з червоним вином. Ізідора мовчить. Ізідора дивиться у вікно, за яким б'є море. Хлопці сидять навпроти неї: вона — їхнє море. Ілія без кінця кліпає повіками — ніяк не в силах угамувати хвилювання. Гоцик уперто розглядає прозоре скло келиха.

І врешті не витримує. З шумом відсуває стілець. Іде вітальнею.

— Не знаю, як ви... А я хочу спати. Вимітайтеся!

Гоцик підсуває до каміна рябу коров'ячу шкуру, кидає на неї подушку з дивана.

— Брате! І ти, сестро. Добраніч...

Ізідора гордо зсуває брівки, підводиться. Із викликом дивиться на Гоцика.

— Ти... спатимеш тут?

— Ти ж не проти?

— Ні!

Ізідора зривається, черкає пальцями по бокалу — брязь! Й не озирається. Швидко йде до сходів.

— Ізідоро! Зачекай, — Ілія ледь зводиться на ноги, суне за дівчиною услід. — Моя кімната теж... на другому поверсі.

Піднімаються широкими сходами — пліч-о-пліч. Ілія кліпає повіками, та тепер не від хвилювання, — сльози рвуться литися з очей. Зараз! От прямо зараз...

Темний коридор. Двері Іліїної кімнати — перші. Ізідора відчиняє, зазирає.

— Два ліжка, — констатує, йде геть. — Добраніч, Іліє.

Ілія кусає губи в кров, викручує пальці, тупцяє біля дверей, та ніяк не наважиться відчинити їх, зробити декілька відважних кроків, увійти до Ізідориної кімнати.

Сунеться по стіні на підлогу, завмирає. Гарячково намагається віднайти хоч найменший привід. За вікном б'ються хвилі, заповнюють голову Ілії нескінченним монотонним гудінням.

— Та припиніть, — стогне, затуляє вуха долонями.

...Дихати важко. Здається, від того, що вуха не чують, дихати взагалі неможливо.

Ілія забирає долоні від вух і чує збуджений стогін Ізідори.

— Котра година? — бурмотить безпорадно.

Руки тремтять. Спирається ними на підлогу, підводиться. Ноги... теж тремтять. Не слухаються, та Ілія суне до дверей, тихо відчиняє, визирає у коридор — нікого! І хто би мав бути?

Підкрадається до Ізідориної кімнати — двері легковажно прочинені. На широкому ліжку під напівпрозорим балдахіном сидить прекрасна гола Ізідора. Закинула голову догори — тільки й видно гостре підборіддя, тонку білу шийку. Стогне безсоромно голосно. Біля ліжка стоїть голий Гоцик. Веде важкою долонею по Ізідориних грудях. Раптом напружується, рвучко притискає її до себе. Ізідора обвиває міцне тіло руками, ногами. Ілії пливе перед очима, та він притуляється до дверей, не зводить очей. Відчуває, як прямо у штани вивільняється власне сім'я, спустошено мацає — так і є. І все не може відірвати погляду від двох збуджених жаданням тіл.

Схаменувся, побіг до своєї кімнати тільки тоді, коли Гоцик відкинувся на ліжку, поклав руку на голий живіт Ізідори і сказав:

— Дійсно, хочеться спати.

— Спи... — розсміялася Ізідора.

— Тут? — Гоцик підвівся, іронічно скривив пику. — Ні...

Ізідора погордливо примружила очі. «Попросить — залишусь», — подумав Гоцик.

— Добраніч! — підвелася на ліжку, ухопила ляне покривало, вийнула ним, розправила, вляглася, укрилася з головою. Нема Ізідори.

Гоцик похитав головою: ох, дівко!

— Солодких снів, Ізідоро...

Ізідора не відповіла.

Гоцик вийшов, обережно причинив двері, зазирнув до сусідньої кімнати: лицем до стіни Ілія сумирно лежав на одному з одномісних дитячих ліжок.

— Ей! Чувак... — тихо гукнув Гоцик.

Ілія міцніше заплющив очі, стиснув щелепи.

— Іліє...

Ілія завмер: ні, тільки не зараз... Про що?! Ділитиметься враженнями? Сука!

— Блін, усе на світі проспипш, — буркнув Гоцик, вийшов геть.

Упав на коров'ячу шкуру біля холодного нетопленого каміна, вивчав темні балки на білій стелі, усміхався, як дурний.

— Ізідоро... Ну, чого ти від мене хочеш? Га?

Ізідора хотіла прокинутися до світанку, злетіти на вежу, розсміятися сонцю у морі, та солодкі сні цілували у вічі: спи, люба... У відчинене вікно зазирали солоні вітри, кружляли попід стелею, втрачали силу, опускалися до ліжка легким віялом: спи...

Ізідора прокинулася від яскравого сонячного промінчика: торкнувся щоки, повік. Розплющила очі, усміхнулася.

— Іліє...

З півгодини Ілія стояв біля ліжка, ворухнутися не міг. Стискав у руці скромний букетик незнайомих маленьких жовто-лимонних квіточок. Не спав усю ніч.

Крутився, мордувався, перед світанком пішов будинком. Потупцював біля сплячої Ізідори, подумки буцнув ногою Гоцика — похропував на коров'ячій шкурі біля каміна. Вийшов надвір. Тут все, як у мріях. Товстелезні кам'яні стіни замку, крутий берег, внизу море. До людей суходолом — кілометри три. Обійшов будинок. Біля задньої глухої стіни його у вранішньому сонці помітив яскраву червону пляму. То розкривалися назустріч дню тендітні маки.

Ілія зірвав першу ж квітку. Ізідора! То Ізідора. Прекрасний гарячий дурман!

Мак почав в'янути за мить після того, як лишився коренів. «То Ізідора, — похмуро усміхнувся Ілія. — Або по-її, або — смерть... Чому вона не знає компромісів?»

Поряд із маками, як компроміс, — скромні жовтенько-лимонні квіточки. Нарвав повну жменю лише тому, що знав: маки до Ізідори не донесе.

— Квіти... тобі, — простягнув букетик.

Ізідора розсміялася, підхопилася на ліжку. Лляне покривало злетіло — прекрасна нага Ізідора зіскочила на підлогу, обійняла напруженого Ілію, поцілувала у уста.

— Я люблю тебе, Іліє! — зазирнула у глибокі очі. — Ти мій...

Ілія жмакав жовті квіточки у долоні, слів нема — німий. Ізідора вихопила букетик, заспішила до вікна.

— Прекрасний ранок! Все ідеально. Ще би... ковток води!

— Я... принесу, — сказав Ілія.

Прекрасний ранок! Ілія летів сходами до кухні. Віднайшов великий глечик — ще вчора Ізідора сама набрала чистої води із потічка, що він підмивав кам'яний мур вежі. Налив воду у грубу фаянсову кружку з жовтими квіточками, та ті жовті квіти

були таким неоковирним компромісом для цього ідеального ранку. Чортихнувся. Дістав з полиці високу прозору склянку. Налив по вінця. Обережно поніс на другий поверх. Та перш, ніж торкнутися дверної ручки, почув з Ізидориної кімнати її збуджений тихий стогін.

Застиг. У руці затремтіла склянка.

— Ні, Ізідоро, не зараз, — почув напружений голос Гоцика. — Купатися... Чуєш? Біжімо до моря.

— Ні!

— Так, люба, так!

З кімнати почулося шарудіння, звуки тихої, напруженої боротьби. Ілія пополотнів. Безпорадно роззирнувся: що робити? Та перш, ніж перший-ліпший план означився у розпалених мізках, двері із грюкотом розчахнулися, у коридор вискочив голий Гоцик. Тримав на руках войовничу Ізидору.

— Іліє? — констатував із прикрістю. — Доброго ранку! А ми купатися... Гайда з нами.

В руці тремтіла склянка. Вода непокоїлася, проливалася на підлогу сльозами. Ілія стояв біля вікна в Ізидориній кімнаті, дивився на море. Там, вдалині, виднілися дві чорні цятки — то Гоцик і Ізидора пливли геть від берега, наче їх прихисток отам, за небокраєм. Та ось зупинилися посеред хвиль, обійнялися, злилися в єдину цятку...

Ілія відійшов від вікна, спустошено зиркнув на порожнє Ізидорине ліжко.

Відставив склянку, приліг на біле: вдихнути запах дівочого тіла, щоб аж запаморочилося. Та здалося — Гоциком тхне. Впав з ліжка, поплазував до дверей. «Вони божевільні, — бідкався тоскно. — Божевільні і хворі. І я теж... Я теж із ними збожеволюю. Я уже...» Завмер, завив тихо маленькою беззахисною скривдженою тваринкою.

Схаменувся, як почув веселий тупіт, — Ізидора і Гоцик мчали сходами наверх.

Підхопився, прослизнув до своєї кімнати, заметушився — туди-сюди — кинувся до дверей, зачинив зсередини на важкий засув.

Вчасно. Гоцик за мить грюкав у двері.

— Ей! Іліє!

«Не вибачайся! Не зачіпай мене і не дивися винувато у вічі!» — Ілія забився на ліжко, зацьковано дивився на ті двері, ніби хвилина — і Гоцик одним ударом виб'є їх, стане на порозі — знічений до безпам'ятства, бо ж соромно перед братом. Та Гоцик гукнув:

— Де сніданок, Іліє?!

Ілія завмер, ненависть залила очі. Підвівся.

— Сам снідай! — закричав у замкнені двері. — У мене... болить голова!

...До просторої кухні на першому поверсі замку, який вважав своїм, спустився під вечір. Уздрів нагих Гоцика й Ізидору — без сорому сиділи за столом одне проти одного, клювали виноград з широкої таці — безтурботні дурні птахи.

— Ви би... хоч совість мали, — буркнув Ілія.

Зашарудів каструлями — шукав харчу. Та того дня в Ізідори не знайшлося часу на кулінарію. Ілія відшукав тільки кусень хліба, трохи хамону і стиглі помідори. Присів край столу, жував напружено.

— Виноград їж, — почув голос Гоцика.

Зиркнув на брата. Та той дивився не на Ілію. На Ізідору.

— Треба вдягнутися, — сказав їй.

Так — кивнула. Підвелася. Гоцик перехилився через стіл, торкнувся вустами Ізидориної шиї.

— Чи не треба? — запитав.

Так — кивнула.

Гоцик підхопив Ізідору на руки, поніс до сходів.

— Іліє! Завари кави, — гукнув на ходу. — Ми — за мить...

Того вечора Гоцик і Ізідора вже не вийшли з Ізидориної кімнати.

Божевілля тривало з тиждень. Дні й ночі перемішалися в Гоциковій голові. Прокидався не зі сходом — від збуджених гарячих пальців Ізидори. Торкалися Гоцикової спини, вели до сідниць. Розплющував очі — хочу! Наштовхувався вустами на пружні груди, забував звичні ігри, виснажливі прелюдії і оте — примружити очі, схилити голову вбік. Дурня! Припадав до тремтячого дівочого тіла, а воно — лава. Ні спокою, ні перепочинку — буяло, не бажало охолоджуватися.

Снідали надвечір тим, що знаходили у домі. Добре, хоч Ілія з дня на день навідувався до селища, скуповував харч. Під зоряним небом справляли свій день — розтікалися морем, лежали на хвилях, набиралися сил, аби на березі не розімкнути обіймів.

Та за тиждень Гоцик засумував. Наче прокинувся і жахнувся: ні хріна собі!

Уперше за всі ті дні пішов з Ілією по продукти. Сунув кам'янистою стежиною до селища, кривився із прикрістю, дивився під ноги.

— Іліє... — гукнув. — Ти... як?

Ілія напружився.

— Вона... казала, що любить... тебе?

— Ні, — відповів Гоцик. Признався. — Коли було розмовляти?..

— А мені казала!

Гоцик зиркнув на Ілію, мов на хворого.

— Що з халабудою робитимемо? — запитав.

— Тобто?! — Ілія аж зупинився посеред стежини. — Ти ж хотів подарувати дім Ізідорі...

— А ти не хочеш?

— Я? Я можу, але... — Ілія геть нічого не розумів. — Але як ти дивитимешся їй у вічі, коли я...

— А я не дивитимусь їй у вічі, — холодно відказав Гоцик.

Ілія забув дихати. Кліпав повіками безпорадно.

— Чому?

— До Португалії піду. По борщ... — усміхнувся зажурено. — Ти ж бачиш... Геть готувати не навчена. Мене вже нудить від винограду і тих клятих фініків. І взагалі... Тоскно. Море те з дня на день. Хата та... Не хата — бордель.

— Чому?

— Так і здається: штовхонеш будь-які двері, а за ними — гола дівка! А дверей же отут...

— То ти вже... переситився.

— Та ні. То я прокинувся...

Ілія зітхнув, опустив голову. Чому так? Грошей мають — по пельку! А радість втекла. От і Гоцик на місці не всидить.

— Грошей лишу, — почув голос брата. — Купиш їй оцей дім. Прослідкуєш, аби усе без лажі. Документи там оформити, таке інше. Зможеш поки біля Ізідори лишитися?

— Так, — відповів. Відчув, як розчавлені мрії оживають, сильнішають.

Захвилювалося кохання, затремтіла пересторога — прикривала собою золото.

— А скарби свої... За собою у рюкзаку потягнеш? — запитав.

— Скарби? Не знаю, — Гоцик задумався, розгублено зиркнув на Ілію. — А де мій рюкзак? Не бачив?

— Матір Божа! Та ти геть здурів! Давай повернемося. Відшукаємо негайно. Там... шкатулка мами моєї.

Гоцик ухопив Ілію за комір: ану, тпру-у-у...

— Та не кіпішуй. Шкатулку... віддам. Не переймайся. А щодо скарбів...

— Закопати треба! — видав Ілія найпотаємніше.

— Ми їх тільки відрили. Ще й профінкати не встигли.

— І що?! — ніяк не міг второпати Ілія. — Купимо Ізідорі дім. Лишимо собі... на повсякдення. А решту прибережемо. Закопаємо так, щоб тільки ми знали, — розмірковував, наче скарби спільні, наче і витратити тільки удвох.

— І де?

— А, приміром, під тополею, що одна-однісінька біля вежі на березі. Як і всохне чи буря її понівечить, так місце знайдемо. Примітне місце.

— Подумаю...

Гоцик роззирнувся.

— Тобі тут подобається? — запитав Ілію.

— Я мріяв про це місце.

— Стайні немає. Сонце кляте. Сіль зі шкіри не сходить. Нудно... Хоч свиней заводь.

— Не розумію! Тут же... воля.

— Тут без нас — воля, — сказав Гоцик, закрокував дорогою.

— То що зі скарбами? Закопаємо?

— Чого це тебе так пече? — запитав Гоцик із підозрою.

— Бо тоді... ти обов'язково повернешся, — не збрехав Ілія.

— Не факт, — зітхнув Гоцик.

Того дня Ілія оголосив себе головним на кухні, бо Ізідора примхливо перебрала продукти — перець-баклажани-помідори? Набридло! М'ясо-рис-креветки-мідії? Паелья? Ні, не хочу! Покидала все на столі, ухопила пару в'ялених фініків, потягла Гоцика на вежу.

Ілія спостерігав, як незадоволений брат слухняно суне за гордою іспанкою, зловтішався: дотраховся, йолоп?! Навряд утечеш!

Зібрав розкидані продукти, відклав курку. Згадав перепілок-хлопчиків і вирішив зварити суп. Такий, як мама готувала.

Гоцик з Ізідорою повернулися надвечір — насторожені, злі. На той час наваристий курячий бульйон, до якого Ілія вкинув цибульки, моркви, картоплі, зелені і трохи рису, уже прохолов. І хоч Ілія разів двадцять міг поїсти, — терпів, ковтав слину. Сьогодні особливо не хотілося обідати на самоті.

— Є гаряча їжа? — Гоцик втягнув носом запахи. — М-м-м... Наливай мені величезну мисяку твого супу!

Ізідора мовчки всілася за стіл. Підперла щоку ручкою, дивилася крізь Гоцика, Ілію.

— Ізідоро... їстимеш? — Ілія тупцював у самих шортах і кумедному фартуху на голих грудях.

Ізідора глянула на нього задьористо.

— Ти красивий! — вигукнула так здивовано, наче вперше побачила.

Ілія почервонів до скронь. Гоцик усміхнувся уїдливо.

— Суп? — тільки й зміг запропонувати Ілія.

Їли суп. Потім смажену курку, бо економний Ілія на бульйон пустив курячий кістяк. Відокремив крильця, ніжки, гомілки, грудинку — кинув їх на пательню з овочами, травами. Смачно вийшло.

Пили вино. Ізідора розбавляла його водою, Гоцик італійської грапи у вино доливав, тільки Ілія пив чисте. Усе зиркав на Ізідору і Гоцика: та скільки ж мовчатимете?.. Бачив же: щось сталося. Щось муляє обох, брови суплять, очі відводять.

— Іліє! — раптом сказав Гоцик. — Ізідора здивувала мене нині. Не хоче звідси їхати нікуди. І не хоче, аби я... ми їй цей дім дарували.

Ілія завмер, скопив очі на Ізідору. Гордо підняла підборіддя, дивилася на Гоцика обурено.

— Мужчина кохану у свій дім веде, — вигукнула голосно. — А дарують їх... шльондрам!

Гоцик усміхнувся уїдливо.

— Ну... То, може, у вас так... А у наших краях...

Ілія кашлянув.

— Я куплю цей дім. Він мій, — закліпав повіками, проковтнув відчай, поклав долоню на Ізідорину ручку. — Залишайся у ньому господинею, Ізідоро... Ти ж... любиш мене? І я...

Ізідора відсахнулася, обернулася до Гоцика, глянула на нього із викликом.

— Не йди! — наказала.

— Мушу.

— Не йди! — підвелася, тупнула ніжною.

Гоцик знизав плечима.

— Та чого ти переймаєшся, Ізідоро?! Почекаєш мене тут... Тобі ж тут подобається? Сонце у морі, інша лабуда. Ілія поряд. Не страшно самій. А я, певно, швидко повернуся... Скільки там до тієї Португалії — пил для льотчика.

Ізідора ухопила велику фаянсову миску, з якої Гоцик суп сьорбав, як дасть нею об стіну — уламки фаянсу по всій підлозі.

Побігла до сходів — по розбитому посуду навпростець. Легко злетіла сходами на другий поверх, завмерла на мить, озирнулася. Розсміялася раптом.

— Завтра поговоримо! — пообіцяла Гоцикові й зчезла у коридорі другого поверху.

Гоцик зітхнув.

— Капец... — сказав роздратовано.

Ілія збирав рештки фаянсової миски, косував на брата.

— Може, ще вина? — запропонував обережно.

— Ні, — відповів Гоцик. — Пішли майно закопувати.

Чорної ночі під ясними зірками на високому березі під тополею двійко мандрівників скарби ховали. Спершу припхалися місце вивчити, потовклися.

— Ну, хай тут. Не однаково? — мовив Гоцик.

Повернулися до будинку: чим яму копати? Гоцик згадав про сокирку синьйора Бонвіссуто. Ілія віднайшов мотику. Ото й усе приладдя. Подумали, прихопили великий кухарський ніж, ліхтарик.

Присіли під тополею. Зажурилися.

— Тільки ти повертайся, — попросив Ілія.

— Маякну обов'язково, — пообіцяв Гоцик. — Десть та перетнемося.

— Тут!

— Ну, тут...

Гоцик розклав на рушнику свою здобич: Сантьягові скарби, золоту цеглинку, чорну лаковану шкатулку.

— Добре... Шкатулка твоя, — підсунув Ілії, задумався. — Скільки ж із собою взяти?

— А на будинок лишити? — ляпнув Ілія.

— Ти ж запрягся собі його купити!

— Так... — Ілія почервонів — посеред ночі помітити можна.

Гоцик пхикнув скептично, знову уп'явся поглядом у скарби.

— Золото візьму, — сказав. Перебрав дорогоцінне каміння. — Один невеличкий камінчик, щоб продати і гроші мати. І оці три великих смарагди.

— Навіщо?

— Тебе забув спитати!

Гоцик загорнув камінці у рушник, поклав згорток у целофановий пакет.

— Давай! — сказав Ілії. — Скорше із своїм майном визначайся.

Ілія відклав шкатулку — з собою залишить, зважив на долоні пару камінців.

— На дім вистачить. Я... Дізнавався уже. Кожен тисяч по сто євро зтягне. Гоцик насупився, поліз до пакета, розгорнув, почав камінці рахувати.

— Тридцять дев'ять, — визначив. Здивувався. — У мене майже чотири мільйони?

— І монети. І золотий брусок! Ти багатший!

— А у тебе дім буде, — відповів Гоцик. Помовчав мить, додав: — Й Ізідора. Ілія напружився, заходився скарби упакувати. Поклав до шкатулки два камінці, мить подумав, додав ще кілька. Задумався, непевно склав стовпчиком золоті монети, теж вкинув до шкатулки.

— Жирно жити зібрався, — іронічно усміхнувся Гоцик.

— Тебе забув спитати, — смикнув плечиком Ілія.

Заходилися яму копати. А землі — нема. Одне каміння, їй-богу. Лець не до ранку марудилися, повтомлювалися до нестями, та вирили таки. Ілія обережно поклав на дно згорток зі своїми скарбами, зверху Гоцик свій вкинув. Закидали яму камінням, вирівняли землю під тополею. Гоцик притяг великий плаский камінь, що від вежі відвалився, поклав його на схованку.

— Ну, от і все. Як не було.

Ілія розсміявся тихо.

— Тепер... можу правду сказати.

— Яку? — запитав Гоцик із підозрою.

— Скарби... Я не знав, що вони є. Книжку прочитав. І сон наснився. Ото і все. Сам не вірив. Боявся тобі признатися... А воно, бач, як...

— Харе заливати! — Гоцик не повірив. Вдивлявся у сіро-рожеві небеса над синім морем. — Скоро світанок. Йти треба.

— Як? — перелякався Ілія. — Прямо зараз? Та ні! Зачекай. Я сніданок приготую, поїси перед дорогою. Й Ізідора... Ізідора вранці поговорити з тобою хотіла.

— Ну, Ізідора не тільки цього хотіла, — відповів Гоцик. Обернувся до дороги. — Піду.

— Ти не можеш так вчинити! Попрощайся із нею. Це непорядно. Ти...

Гоцик хижо гиркнув, ухопив Ілію за грудки.

— От ти питає, Іліє... Чи казала мені Ізідора, що любить. Не казала. Але і я не казав! Що люблю...

Із синього моря виринало сонце. Ілія стояв на верхівці високої вежі, вдивлявся у чорну цятку, що рухалася долиною. «Прощавай, брате», — подумав. Роззирнувся: замок, прекрасна Ізідора, закопані скарби. І проти всього того — він один.

— Матір Божа! Як же мені страшно!

Мама Марічка, мама Алмейда

Вісім місяців тому в рідній Нехаївці Гоцик кинув татові: «Куди? По борщ!» Й отепер, коли за спиною зник дивний дім з високою вежею біля моря, під ноги стелився горбатий шлях, а сонце шпарило у маківку, як найнялося, подумав: без варіантів. До мами. Забере її з наймів, подарунків накупить, автівку якусь...

«Мерседес»! Ну, бо їм усім «мерседес» — як кінець світу! Без альтернативи. То й хай буде. З понтом селом проїхатися до подвір'я, де тато зневірився. Блін! Татові поросся купити! От, щоб Гоцикові здохнути. Мале чорне азійське. Насмішка над татовими льохами. Може, усміхнеться?..

Думки про батьків розворушили серце. Йолоп, бля... Жодного разу матінці не зателефонував. І татові. Ну, з татом потім поговорить. А от мама...

Зупинився, віднайшов у рюкзаку мобільний, що він не тільки пилюкою вкрився, але й подряпався, і крихти у корпус понабивалися. Хотів було маму набрати, а останній номер в адресній книзі — мобільний ватажка хітанос Пауло.

— Блін, андалусійці!

Набрав рома. Тикав-тикав, ніяк не міг знайти зрозумілі іспанському цигану слова. — Коні! Гроші... Ви де?

Табір Пауло рухався до печер Сакромонте, де хітанос жили споконвіку й донині. Чужих до своїх осель не впускали, хоча й вигод не випускали. Декілька печер перетворили на туристичний маршрут. Щовечора до Сакромонте спішили автобуси з цікавими, де після ситної трапези хітанос танцювали для них фламенко.

— Де те Сакромонте?

— Гранада! — відповів Пауло.

Гоцик усміхнувся: фарт... Від середземноморського іспанського узбережжя до португальського містечка Сініш, де працювала мама, маршрут пролягав через Гранаду і Севілью.

Табір Пауло фінішував не в печерах Сакромонте, що він був одним із трьох пагорбів, на яких у горах Сьєрра-Невада розкинулася Гранада. Гоцик довго кружляв вузькими вуличками міста, перш ніж дістався печер. Пауло? Хітанос гордо, зовсім як Ізідора, вигинали брови, лаялися красиво й емоційно: хай краще і не повертається! І коли Гоцик уже втратив надію відшукати бороданя, ляпнув спересердя — начхати йому на Пауло, він андалусійців розшукує, роми загелготіли всім кагалом: а-а-а... коней любиш?! Так тобі до Пауло Гомеса! А ми тут тобі — про Пауло Вегаса. А Гомеса за містом шукай! Його фамілія зазвичай біля ферми Уерта-де-Сан-Вінсенте зупиняється. Не знаєш Уерта-де-Сан-Вінсенте? Ганьба! Там Лорка писав.

Гоцик чув про Лорку. І оскільки запам'ятати прізвище славетного іспанця було набагато простіше, ніж Уерта-де-щось-там, то й питав людей: мені туди, де Лорка... Місцевий люд указав на містечко Фуенте-Вакерос. Гоцик пропіляв 17 кілометрів, що відділяли його від Гранаді, і тільки під апельсиновими деревами біля фонтану на невеличкій охайній площі дізнався: тут Габріель Гарсія народився, а писати любив, дійсно, на фермі Уерта-де-Сан-Вінсенте. Тільки це не тут...

Табір Пауло Гомеса розшукав наступного дня по обіді.

Автівки з причепами і трейлерами окупували кам'янистий майданчик біля стрімкого гірського потічка. Гоцик помітив ромів здалеку, зі стежини посеред гір. Причайвся за каменем, вишукував очима коней. Помітив — тупцювали біля білого

трейлера ватажка. Усміхнувся приголомшено: невже все це насправді? У нього будуть справжні андалусійці?..

У дупу припікало. Усівся під каменем. Задумався.

— З майном до ромів не поткнуся.

Відшукав примітне місце на горі — край вузької стежини посеред густих кущів. Виривав сокиркою невеличку ямку, поклав у неї рюкзак, прикидав камінням. У кишені лишився один великий смарагд. І сокира в руці.

З тим і пішов до ромів. Тільки біля самого табору схаменувся: нащо людей лякати? Сховав сокирку в камінні біля потічка — якщо біда, одним стрибком дістане.

Бородань Пауло одразу впізнав чужинця. Потер пальцями один об один: грошики, грошики!

— Давай уже... До трейлера свого веди, — похмуро відказав Гоцик. — Там поговоримо.

— Хвилину почекай!

Бородань лишив Гоцика біля вогнища, зник у трейлері — трейлер захитався, всередині здійнявся такий гвалт — вуха різало. Верещала жінка, підгавкували діти, бородань покривав усіх басом.

Гоцик усміхнувся скептично, пішов до коней під наглядом десятків очей хітанос. — Привіт, красені... Ну! Чого насторожилися? Тихо! Тихо... А хто гриви спутав? Біс?

Коні насторожено відводили голови від Гоцикових рук, косували на незнайомця. Гоцик обійшов андалусійців, став збоку, роздивлявся захоплено.

І раптом... Посеред веселого вітру, гомону ромів і шуму потічка розчув тихе відчайдушне скигління. Хитнув башкою. «Пес виє», — подумав, та щось особливе, знайоме до інстинктивних природних реакцій чулося у тому скиглінні. Напружився, обережно повернув голову на звук — під колесами старого бусика лежала худа виснажена жінка з мотузкою на шії. Другий кінець мотузки — міцно прив'язаний до фаркопа. Дивилася на Гоцика божевільними від відчаю очима, тихо скиглила. Гоцик остовпів: зі стуленими вустами жінка виводила «Несе Галя воду...»

Язик застряг у горлі. Волосся дибки.

— Українка? — прошепотів самими вустами.

Жінка закивала: умивалася сльозами, благально тягнула до Гоцика руки — врятуй...

Від білого трейлера до Гоцика вже йшов Пауло Гомес. «Ходімо», — покликав за собою одним жестом.

До сеї миті Гоцик був певен: із будь-якої халепи неушкодженим вискочить. Багатомісячні мандри викували у мізках: ніяких перешкод! Та нині... ялозив долонями по шкіряному кріслу в трейлері лукавого рома Пауло, похмуро косував на золоту цяцьку в його вусі, чув, як ватажок шарудить паперами, намагаючись

переконати, що з ними покупець будь-який кордон перетне без проблем, і розумів: гайки!

Ні! Сил не поменшало. Та не на силу покладався Гоцик під час усіляких життєвих випробувань. Що та сила, коли всередині залізним кілком стирчав міцний стрижень упевненості і свавілля, тільки він і скеровував: зміцнював, падати духом не давав. Щелепи стиснув — і в бій! Які, нахер, соплі?!

Та відчайдушне жіноче волення під колесами циганського бусика вимкнуло волю. Висмикнуло серце, кинуло долу — й не відшукати. Дихалку забило, упевненість втекла. Питання наївні-дитячі: та що ж це, блін, робиться?! І у голові... у голові паморочиться. Хоч помирай, така туга. І сльози... Сльози лізуть до очей.

— Ей! Аміго! — бородань відклав папірці, зиркнув на чужинця. — Заснув?
— Ні...

Гоцик смикнувся, повернувся в реальність. Спробував зосередитися, зрозуміти, що вчиняти, та процесор згорів — плавив мізки шаленим відчаєм, у голові вили вітри: «Несе Галя воду, коромисло гнеться... А за нею Іванко... Так! Іванко... За нею... Має прийти!»

— Ти гроші приніс? Гроші! — почув голос Пауло.

— Я... — видушив. — Приніс більше... Але й хочу... більшого.

Ром примружив очі, вдивився у незнайомця. Невже помилився? Ох, він багато люду бачив... Із першого погляду міг визначати: суперник, союзник чи просто жертва. Оцей дужий хлопець, що ледь складав до купи найпростіші іспанські слова... Попервах рому здалося: чужинцю й слова зайві. Зиркне — й усе зрозуміло. Чого хоче — знає. Добуде і не відступить. З такими — обережно. Такі — не прощають. Та нині перед ним сиділа розгублена знічена жертва. Пауло подався до хлопця.

— Кажі, — усміхнувся привітно. Знав, як приспати увагу жертви.

Гоцик дістав з кишені великий смарагд, поклав на стіл.

— Тут не п'ятдесят тисяч. Сто! Хочу за нього коней. І жінку...

— Жінку?!

Пауло відповів на автоматі, бо за мить уже забув про чужинця, коней, увесь білий світ — роздивлявся безцінний камінь, тремтів од збудження. Спробував на зуб, дістав лупу, схилився — цокав язиком, бурмотів щось незрозуміле.

— Камінь справжній... — Гоцика тіпало — нічого вдіяти не міг. Тільки й того, що сльозам волю не давав.

Бородань завмер. Раптом крикнув щось агресивно і голосно. Гоцик напружився, зиркнув у вікно трейлера — до нього вже бігли чоловіки-хітанос.

— Звичайне скло! — Пауло тицьнув у Гоцика пальцем. — Ти збирався за коней заплатити звичайним склом?!

...Був би це вчорашній Гоцик! За метр від крісла, у кухонній зоні на стільниці лежав немалий ніж, що ним і кабана завалити можна. А ром Пауло хоч і хитрий, та старий. Гоцик би одним ударом поклав його на підлогу! Забрав би камінь і з тим ножем пробився б на волю. Та у мізках не плани — «несе Галя воду...» Підвівся недбало, хитнувся. Та, слава Богу, у дупу припекло. Відштовхнув Пауло, рвонув

до вікна на протилежному боці трейлера, відчинив, ледь продерся назовні — упав в траву, підскочив і дременував через потічок у гори.

У трейлері бородань Пауло збуджено роздивлявся смарагд.

— Е! Тихо! Тихо, хітанос! — мовив захеканим родичам, коли ті примчали доповідати, що не наздогнали втікача. — Він не повернеться. Такі, як він, — сміття.

Гоцик зупинився тої ж миті, як усвідомив: переслідувачі відступили і здалися.

Причаївся біля розпеченої сонцем скелі, визирнув, ковзнув поглядом по потічку вверх за течією. Далеко відбіг: автомобільний табір ледь виднівся.

Видихнув спустошено, упав спиною на гостре каміння. Дивився у небеса, горло забилося відчаєм, сльози — десь поряд. Тремтіли, та не лилися. Несподіване безпорадне приголомшення відступало, звільняло місце холодній лютій ненависті. Скреготнув зубами. Сів рвучко. Лягнув себе долонею по щоці. Крутнув башкою. Процесор врубився, запрацював. «Рюкзак відрити, поки сонце не сіло, — видавав холодні беземоційні накази. — Ночі діждатися. Сокирку прихопити... Тільки б із місця не зрушили, падали...»

Та перш, ніж іти на помсту, умився у потічку, перебрався на той берег, де маячив циганський табір, роздягся догола, розклав одяг на камінні — хай висохне.

Вдивлявся у білі засніжені верхівки гір Сьєрра-Невада... Кривився: як тут у вас усе різко континентально! Вдень від спеки порятунку нема, вночі холодрига кістки виламує. Добре, що завбачливий Ілія вкинув до рюкзака теплу бавовняну спортивну кофту. Як до Гранади потрапив, допетрав: і від шалика б не відмовився. Та за пусте недовго думав. Віднайшов місце, з якого проглядався і табір, і дороги посеред гір, і недалеко Гранада. Заздалегідь прагнув означити шляхи відступу. «Тачку треба», — зрозумів нездійсненне: сонце уже котилося на захід.

Схаменувся, рвонув рюкзак викопувати.

Спостережний пункт довелося облаштувати досить далеко у хашах над скелею — нависала над галявиною і потічком та закривала шлях, що він вів до табору. Ніч уже пробиралася льодяними пальцями під Гоциків одяг, а хітанос ніяк не вкладався — посеред табору горіло високе багаття, одні цигани сиділи навколо нього, інші скупчилися біля білого трейлера. Ось із трейлера вийшов Пауло, коротким наказом розігнав одноплемінників по фургонах, причепах. Біля вогнища залишилися тільки кілька чоловіків.

Гоцик напружено вдивлявся в обшарпаний бусик, під колесами якого вдень лежала виснажена жінка, та темрява густішала і скоро у чорній ночі буяло тільки червоне полум'я вогнища, у його відблисках — чорні тіні. Халепа.

Гоцик стиснув щелепи: ну, що? Ближче підійти? По-звірячому безшумно спустився ближче до табору. Закляк у куцах. Матюкнувся подумки: тепер і не знайде те каміння біля потічка, де сокирку покинув.

— І хрін з нею... — прошепотів.

Дістав з рюкзака ніж. Завмер. Хай галасливі хітанос повкладаються врешті. Та у ромів на ту ніч намітилися інші плани. З вікон фанерних фургонів завзяті жінки гукали чоловіків, двійко дівчат у довгих пишних спідницях по черзі курили

смердючу самокрутку, мале циганча вискочило з трейлера, подерлося у кущі, прямо на Гоцика. Зупинилося за метр, обісцяло кущ, побігло назад.

— Ху... — видихнув.

Все вдивлявся в обшарпаний бусик: тільки б жінку нікуди не поділи.

Від дороги — гуркіт. Чоловіки біля вогнища попідскакували. У руках одного Гоцик помітив пістолет, другий миттєво засунув ніж під штани у черевик. З білого трейлера вийшов Пауло. Гукнув щось коротко і різко. У фургоні і трейлерах повмирили жінки і діти — ані шурхоту. Чоловіки поважно порозсідалися біля вогнища, сам Пауло усміхнувся криво, став посеред галявини, вдивлявся у темряву, звідки сунула до табору важка автівка.

Гоцик і собі скосив очі у бік шляху. До табору вже спускалася звичайна вантажівка з критим фургоном, у яких зазвичай перевозять продукти. За нею сунув, кліпав фарами компактний позашляховик. Порівнявся із Гоциком, зупинився. Розвернувся мордякою у гірський шлях і завмер.

«Кепські справи», — подумав. Із позашляховика вийшли троє чоловіків, спокійно перевірили зброю, сховали, пішки посунули услід за вантажівкою, що вже заїжджала на галявину.

— Буде забава, — прошепотів Гоцик холодно. — Вчасно...

Напружився, подався вперед: поки роми із гостями стрілятимуться, непомітно підкрадеться до обшарпаного буса. Тільки би жінку знайти...

Зробив кілька непевних кроків, і щелепа відвалилася. Навколо вантажівки, що уже стояла біля вогнища, крутилися кілька величезних кошлатих псів. Захлиналися, рвалися до незнайомих.

— Не було ж вас... — прошепотів.

Два рази табором швендяв — і шавки малої не бачив. Певно, вдень пси ховалися від спеки, без потреби вислужуватися не спішили. А вночі варту несли.

— Щоб ви повиздыхали! — психонув.

— Цитьте! — почув голос Пауло.

Пси замовкли, розсілися навколо вантажівки, не зводили очей з кремезного чоловіка, що лишився тут. Інші троє, що приїхали на позашляховику, разом із Пауло посунули до білого трейлера.

Гоцик роззирнувся, присів навпочіпки — отак і рухався до обшарпаного буса, про одне просив: хай пси втратять природну пильність. Кремезний чоловік біля вантажівки допомагав. Не стовбичив віхою, проходжувався уздовж вантажівки, дратував псів безмежно. Гиркали, крутили головами, сліdkували за кожним кроком чужинця.

Гоцик дістався бусика, зазирнув під колеса — на землі, прив'язана до фаркопа, тремтіла виснажена жінка, дивилася на нього божевільними виплаканими очима.

Гоцик відчув: ще мить — вибухне. Розігне коліна, випрямить спину, перехопить ніж зручніше, піде на ромів — ніхто не зупинить. Лють у скроні.

Стиснув щелепи. Приклав палець до вуст: тихо... Дістав ніж, перерізав мотузку, ухопив жінку за зап'ястки, та відчув у долонях тільки кістки, вкриті шкірою. Твою наліво, падли! Поволік жінку з-під буса: тихо, тихо...

Жінка ледь рухалася. Гоцик визирнув з-за бусика: пси насторожилися, та біля білого трейлера розгорялася більш цікава забава. Пауло і троє гостей уже вийшли, стояли біля вогнища, вдивлялися у темряву. Гоцик і собі озирнувся — хітанос вели до вогнища сірих красенів андалусійців. Пауло оживився, зацокав язиком, показував чоловікам папірці — точнісінько такі, як перед тим демонстрував Гоцикові. Кремезний уже відчиняв дверцята вантажівки.

— Суки...

Видихнув, наче викреслив андалусійців. Показав жінці на найближчі кущі — нам туди. Кивнула, та зрушити не змогла. Гоцик підштовхнув її: треба... Жінка сперлася на землю руками й ногами, поплазувала накарачках.

— Тихо, тихо... — все шепотів Гоцик.

Озирнувся — вистава на галявині тільки набирала обертів. Коней саме намагалися загнати у вантажівку. Андалусійці опиралися, іржали стримано, відсахувалися. Втікачі врешті дісталися рятівних кущів. Гоцик розігнувся, підхопив жінку на руки, побіг до гірської дороги. Зупинився поряд із покинутим позашляховиком, розгубився: далеко із такою слабкою не втече, та й пси... Винюхають, віднайдуть. Але не зараз. Пізніше. А як автівку вкраде, за хвилину увесь табір разом із гостями на вуха встане. Та на автівці хоч якось відірветься...

Тихо відчинив задні дверцята, всадовив бідаху. Ускочив за кермо — ключ у замку запалення. Ну... Прощайте, андалусійці. Будьте ви прокляті, роми...

Ніч видалася — хай Бог милує! Гоцик гнав автівку гірським шляхом навпростець, коли той роздвоювався, без вагань повертав праворуч — не усвідомлював чому, інтуїція — аби подалі.

Не знав — тої миті, коли на пагорбі біля табору загуркотів двигун позашляховика, гості вихопили зброю, заметушилися: й сумніву не мали — хітанос поцупили автівку, відженуть подалі від табору вантажівку без коней, сплять нафіг, а їх... вб'ють і в потічок. Роми наступали, били себе у груди — ми ні до чого! Пауло усю братію з кибиток-фургонів-трейлерів повиганяв: ось ми всі тут, перед вами, святі й невинні. Кілька чоловіків змоталися на пагорб — нічого! Ані засідки, ані логічного пояснення. Старі баби тикали у спутану гриву одного із андалусійців: диявол втрутився. Не хоче, аби коні чужинцям дісталися. Ой, не хоче... «Гроші віддайте!» — тим гостям уже андалусійці по цимбалах. Тикали пістолетами у Пауло, розлютились — ще стрельнуть, не дай Боже. Юна дівчина років чотирнадцяти прослизнула за спину чужинців, різонула по шії одного. Роми навалилися... Ну, як і планували. Душі — на небеса, тіла у потічок.

— Вантажівку відженіть у гори! Спаліть, — підтвердив Пауло припущення чужинців.

Підійшов до коней, потріпав по довгих шиях:

— Перехвилювалися?.. Відпочивайте.

Зникнення слов'янської рабині виявили під ранок. Не побивалися: однаково ніякої користі. Геть випрацювалася, самі кістки лишилися. Десь здихає під камінням у горах — туди їй і дорога. Час іншу по емігрантських нелегальних осередках

шукати. Та табір згорнули оперативно, зі сходом сонця вирушили на південь, щоб хазяї ферми Уерта-де-Сан-Вінсенте, що вона неподалік, боронь Боже, чогось не запідозрили, не звернулися до поліції. Бо що ті коні, коли у білому трейлері тугий пакунок марихуани на продаж. Клієнти на Коста-дель-Соль зачекалися...

Гоцик схаменувся, коли небо посірішало. Зупинив позашляховик під пагорбом біля високих кипарисів. Відчинив задні дверцята, присів перед жінкою — намертво вчепилася у ручку дверцят, озиралася на шлях позаду автівки, беззвучно ридала. На вигляд їй було років сорок — сорок п'ять. Лице брудне, волосся скуйовджене, щоки ввалилися, тхне гірше, ніж від волоцюжки. Очі — горе. Гоцикове серце краялося, слова на язык не лізли.

— Українка? — прохрипів, наче мав пересвідчитися — не помилився.

Жінка кивнула, торкнулася худою рукою шиї, витягла назовні мідний хрестик.

— Ви... не можете розмовляти?

Жінка відкрила рот. Язика не було. Замість нього — обрубок, наче розпухла гланда.

— Вони... язик вам відрізали? — Гоцика тіпало. Плани летіли шкереберть. За кермо та до ромів. Бити падл, усіх підряд, поки не попадають і не помруть. І мертвих бити...

Відсахнувся, упав на шлях, кричав-плакав, бив каміння — всі руки в кров.

Жінка посунулася, сповзла з сидіння на дорогу. Упала біля Гоцика, обійняла.

Плакала, притискала до себе, мичала скорботно і гірко. Залишку слабких сил вистачило тільки на короткий відчайдушний порив вдячності. Задихнулася, упала на дорогу.

Гоцик підхопив жінку на руки, поніс до автівки.

— Не вмирайте! Прошу... Прошу...

Поклав жінку на заднє сидіння, змочив серветку, що знайшов її у автівці, обтирав жінчине лице, умовляв: не помирайте. Жінка розплющила очі. Гоцик напоїв її, дістав з рюкзака хліб, помідори.

— Не турбуйтеся більше ні про що. Я вас нікому не віддам. Поїжте... Я відшукаю безпечне місце. Ви відпочинете. Усе буде гаразд. Тільки ви тримайтеся. Добре? Автівка посунула далі, та тепер Гоцик крутив кермо ліворуч. Хтозна-чому. Коли годинник повідомив — «дев'ята ранку», позашляховик чхнув і зупинився.

— Бензин скінчився...

Гоцик вискочив з салону, подерся на найближчий пагорб, роззирнувся — вдалині широкою блакитною смугою долину розрізала велика ріка. На березі жовтіло черепичними дахами немале містечко, а навкруги поміж зелених клаптиків кукурудзяних насаджень, городів, виноградників і апельсинових садів де-не-де виднілися фермерські садиби.

Гоцик озирнувся до жінки. «Геть слабка, — подумав. — Не дійде...» Та виходу не було. Допоміг жінці вийти, всадовив на свій рюкзак, вивернув кермо автівки ліворуч до упору — прямо у провалля посеред скель. Напружився, зрушив автівку з місця, штовхав до ями шосили: давай, давай...

Автівка кинулася у провалля, аж загуло — самогубця...

Гоцик хотів було пояснити жінці: їм вкрай необхідно дістатися найближчої ферми та молитися, щоб їх зустріли милосердні люди, бо хто знає — може, хітанос не відстали. Може, близько десь... Глянув на бідаху: безсило сунулася з рюкзака на землю.

Без варіантів! Закинути рюкзак на плечі, підхопити жінку на руки — і гайда. Задумався. Дістав золотий зливочок, поклав на камінь, приставив до зливка ніж: бив-бив по ножу каменюкою — аж іскри у всі боки. Відколупав від зливку шмат завбільшки з волоський горіх, зважив на долоні — запас, про всяк випадок. За хвилину важко сунув долу. Ніс на руках понівечену жінку, піт чоло заливав — долина як була перед очима, так і залишилася. Не бажала наблизитися. Години за чотири після двох тривалих зупинок стояв перед міцним старовинним кам'яним будинком. Подвір'ям тинялися вівці, у затінку під виноградними лозами мухи дзижчали над горнятком з медом, що стояло на столі. Біля ганку спав невеличкий песик, та Гоцик знав таких — верещатиме, за п'яти хапатиме. До хати не впустить, хоч і прикидається, що геть нічого не чує. Ближче ворогів підпускає.

— Люди... — гукнув. — Рятуйте... Чуєте?..

У хаті — наче тільки того й чекали. Двері розчахнулися, на ганок вийшов чоловік середніх років — лице тьмяне, вироблене, руки міцні, погляд важкий. З-за його спини визирала насторожена жіночка з на диво красивим смаглявим обличчям — волосся зібране під білу хустину.

Гоцик не чекав запитань. Кивнув на бідаху, яку вже ледь втримував на руках, гукнув:

— Хітанос! Жінку замордували!

Хазяї презирнулися, чоловік вигукнув у простір щось агресивно і коротко, жінка відсторонилася його, заспішила до Гоцика.

— Ходімо, ходімо... — ухопила за руку, вела до будинку, косувала на напівпритомну українку, хрестилася: Пресвята Діво Маріє, збережи...

Два тижні щиросерда господиня синьйора Агуеда не відходила від полонянки. Гнала геть чоловіка Дієго і Гоцика: нащо ви тут?! Чоловічими справами займайтеся.

У перший же день тільки і попросила донести жінку до ванної — сама роздягла її, вимила пахучим милом з голови до п'ят, зрізала пасма скуйовдженого волосся, що його розпутати неможливо, потому допомогла вийти з ванної, всадила у плетене крісло — голу, худющу — змащувала рани на тілі маззю з овечого жиру. Цокала язиком, бідкалася:

— Покарай їх, Діво Маріє!

Загорнула жінку у махрове простирadlo, довела на гостьової кімнатки, на постіль поклала:

— Відпочивай, голубко... Зараз теплого молока принесу. І меду.

Гоцик переживав, рвався до жінки.

— Мені би хоч хвилину поговорити із нею, — пояснював синьйорі Агуеді.

Та господиня суворо зсувала стріли чорних брів — ні! Зарано.

Гоцик місця собі не знаходив, брався допомагати синьйорові Дієго, вошкався по господарству — підправляв дах сараю, стриг газон, збирав урожай, та серце не вгамовувалося. Одна думка скіпкою: як мама? Може, й у неї там біда... Кілька разів пробував додзвонитися — марно. Довгі гудки обривалися істеричним вереском — кінець зв'язку.

На третій день полонянка трохи прийшла до тями. Самотужки вставала з ліжка, аби дійти до туалету в кінці коридору, ковтала водянисту кашу, бо синьйора Агуеда усе чисто їй протирала крізь сито: ніяк не могла второпати, як краще підгодувати людину без язика. Хоч би не вдавилася.

Гоцик зайшов до гостьової кімнатки, коли українка тільки закінчила обід. Побачила рятівника, сльози на очі.

— Тихо, тихо... — Гоцик заспішив до жінки, присів поряд із нею на постіль, обійняв за плечі. — Я папір приніс. І ручку. Зможете писати.

Так, — кивнула. Тремтячою рукою потяглася до столика, розклала на ньому папір. «Синочку... — написала. — До кінця життя за тебе молитимуся. З Теробовлі я. Марічка Саламан. У Португалії працювала. У місті Каштелу-Бранку. Цигани викрали... Іншим продали. А ті — далі. Давно... Три роки тому. Чи вже чотири...»

Гоцик читав слова гарячими, важке серце кам'яніло.

— В Україні... лишився хтось? — ледь видушив.

«Чоловік. Донечка» — не слабка рука вела, серце зболіло. Не втрималася.

Розридалася, замичала гірко: ой, горе...

Обійняв ніжно.

— Можна звати вас «мама Марічка»?

Усміхнулася, як божевільна, долонями очі закрила, притулилася до Гоцика — горе. Ой, горе...

— Я зможу... до України вас вивезти.

Марічка потяглася до паперу. «Поможи, синочку. Хоч би глянути на доню. На чоловіка. Нічого не маю. Ані паспорта, ані інших документів. Помру я тут...»

— Усе гірке позаду. Присягаюся — повернемося в Україну. Тільки вам одужати треба. Сил набратися. Добре?

Добре, добре — закивала, руки на грудях склала, очі до Бога: дякую, святий Боже, що почув молитви раби твоєї Марічки Саламан.

Під кінець першого тижня турботливій хазяї, та й Гоцик, спостерігали швидке одужання полонянки. Підводилася без сторонньої допомоги, їла більш упевнено, тільки з дому виходити боялася, наче самі хітанос навкруги. Гоцик задумався про подальші плани, та на початку другого тижня після визволення Марічці різко погіршало. Горіла, на біль у нирках скаржилася. Гоцик повівертав кишені — виклав на стіл усі гроші, що виторгував за невеличкий смарагд.

— Це вам... Викликайте лікаря. Та такого, щоб до поліції нас з Марічкою не здав. Лікаря привезли з міста. Гоцик ще в перший день розпитав синьйора Дієго: куди це їх занесло? Що за річка широка така? Садиба милосердних фермерів

розташовувалася за кілометр від міста Пальма-дель-Ріо, що воно на півдорозі між Кордовою і Севільєю. А річка знатна — Гвадалквівір.

Сивий лікар з сумними чорними очима недовго оглядав хвору.

— Який день тримається температура? — спитав.

— Третій, — сказала синьйора Агуеда.

— Терміново до лікарні, — лікар відкинув легку ковдру з тіла Марічки, натискував одним пальцем на кістки ніг нижче коліна. — Дивіться, які набряки... Гоцик витягував шию, супився: на худих ногах Марічки після кожного натискання лікаря залишалися ямки.

Лікареві заплатити, подякувати і відправили. Похмурий Гоцик сидів на кухні навпроти господарів, жовна ходуном.

— Не можна маму Марічку до лікарні. Нелегалка. Та і я...

Синьйора Агуеда гнівалася, енергійно доводила — тільки у лікарні врятують! Не хоче гріх на душу брати, залишати бідаху тут! І хай поліція прийде! Хай Марічка вкаже на хітанос! На сусідній фермі хлопець молодий помер, бо роми його на наркоту підсадили. А у них минулоріч овець покрали...

Гоцик супився, стискав кулаки від безсилля. Синьйор Дієго торкнувся жінчиного плеча.

— Терезі подзвони.

— Ні!

— Подзвони...

Синьйора Агуеда розгнівалася ще більше: вісім років з сестрою не розмовляє, поклялася до смерті про неї не згадувати, не простить ніколи і не подзвонить! Хіба що посеред білого дня ніч стане, грім у дім вдарить, розтратить вщент, а вівці втечуть у гори, бо першими відчують Армагеддон!

— А хто... та Тереза? — спитав Гоцик синьйора Дієго.

— Монашка. У Севільї живе. Вони прихищають нужденних. І лікарня у них...

Хазяїн не встиг договорити. Гоцик бухнувся господині у ноги, дістав з рюкзака золотий брусок, два смарагди, виклав на підлогу.

— Подзвоніть! — їв очима горду хазяйку.

Синьйора Агуеда насупилася, віджбурнула скарби — сховай!

Наступного дня синьйор Дієго на старенькому «фольксвагені» віз українських нелегалів до Севільї, до монастиря Конвенто-де-Санта-Паула, де служила Богові і людям старша сестра синьйори Агуеди Тереза.

Агуеда проводжала гостей зі сльозами на очах. Обійняла Марічку, допомогла їй розміститися на задньому сидінні автівки. Поклала поряд торбину із одягом — від себе відірвала, усього наскладала полонянці. Хрестила, шепотіла:

— Збережи добру жінку, Свята Діво Маріє!

До Гоцика підійшла, зміряла очима уважно.

— Тримай багатство подалі від людей, кабайєро. І матері своїй передай: гарного сина виховала. Спокій серцю.

Сухенька літня сестра Тереза зустріла «фольксваген» синьйора Дієго неподалік Хіральди, змахнула сльозу, перехрестилася.

— І сподіватися перестала, що Агуеда...

— Вона так сумує по тобі, — сказав синьйор Дієго, указав на українців. — Це... Марія. І син її. Нелегали з України. Добрі люди.

Тереза всілася на заднє сидіння поряд із Марічкою, гладила по волоссю, указувала шлях не до монастиря — до лікарні благодійної організації, що вона опікувалася нужденними. Пояснювала: уже попередила лікарів, на них чекають.

Біла двоповерхова будівля у старій частині Севільї здалеку більше нагадувала саме монастир. Гоцик допоміг Марічці вийти з автівки, вів через масивну кам'яну браму до просторого внутрішнього дворику зі статуєю Діви Марії у центрі.

Тримав жінку за гарячу руку, рота не закривав, навіював:

— Тільки нічого не бійтеся, мамо Марічко. Я поруч буду. Ясно, що до палати мене не пустять, але ви знайте: я — тут. На сторожі. Отут ви точно одужаєте. Тут Бог. І лікарі.

Перший же лікар, що він вийшов до сестри Терези, Гоцика і синьйора Дієго з кабінету, де оглядали Марічку, викликав у Гоцика неприємне розчарування.

Ісусик, мати його... Молоде-зелене, борідка ріденька, одежина блаженська, очі дитячі. Певно, не беруть ніде, то він і прилаштувався бідах калічити.

— Ви — моліться, ми — лікуватимемо, — сказав спокійно.

— А можна... конкретніше, — наполіг Гоцик.

— Піелонефрит — точно, виснаження — точно, кишкова інфекція — стовідсотково, бо гній з язика увесь час потрапляє всередину, інфікує... Нервова система розбалансована — абсолютно. Ну, і... відсутність язика... Рану ніколи нормально не обробляли. Можливо, доведеться її трохи почистити...

Гоцик слухав — мурахи не бігали, лють колотилася, очі затуляла.

— Але ж... Ви таке лікуєте? — бовдуром.

— Моліться! А ми лікуватимемо, — повторив Ісусик.

— Може, вам... гроші які треба... — Гоцик ніяк не вгамовувався, начеб мав ще щось зробити для Марічки.

— Можете лишити будь-яку суму в скрині для пожертв. Особисто я все маю... Для лікування.

Ісусик пішов, попередивши, що відвідувачі благодійною лікарнею не швендяють, тільки волонтери.

— Я волонтер, — запевнив Гоцик.

Нашвидкуруч розпрощався з синьйором Дієго.

— Дякую вам за все... Блін, так ви мені тата нагадуєте. Тільки у вас вівці, а в нього свині...

Синьйор Дієго усміхнувся зажурено.

— Не оминай, як поряд будеш... Про здоров'я Марічки від Терези дізнаємося.

Тереза не тільки доправила Марічку до лікарні. Навідувалася щодня. Як бачила, що Гоцик падає від втоми — драїв підлогу, виносив какашки, немічних дідів годував із ложечки, носа від запахів не затуляв, тільки очі примружував недобре,

ніби самі хітанос перед тими очима — хрестила хлопця, всаджувала на лаву під апельсином: перепочинь, підміню. Сиділа біля постелі Марічки, вказувала у відчинене вікно, крізь яке видно ту лаву.

— Як не одужати? Син поряд. З ранку до ночі молитесь за вас.

Гоцик не молився. Гоцик цинкував за Ісусиком, проходу не давав.

— Як моя мама? — звук уже до того, що для всіх вони тут — син і мати. Не пручався. А хто вона йому? Рідна? Рідна...

— Краще. Температура впала. З піелонефритом успішно боремося. З нервовою системою складніше. І рана...

Тільки не про рану! Ніколи Гоцик за собою відразливості й страху не помічав, та про той язик і слухати не міг.

Підходив до вікна палати, в якій лежала Марічка, усміхався їй оптимістично.

— Мамо Марічко! Мені нині у дворі один дядько про вас, знаєте що, сказав? «Твоя мати — рейна! Гуапа!»

Брехав, сука, як пес шолудивий! І не те, щоб геть нахабно. Бо як вдивитися пильно, то й сліпий побачить: Марічка — рейна! Королева! Гуапа — красуня.

Тільки понівечена, скривджена. І хоч із дядьками розмов не вів, мізки зламав, бо що не скаже Марічці — у тієї тільки сльози. От і з королевою тою.

Глянула на Гоцика ошелешено, руками очі затулила...

— Ей! Мамо Марічко, — перехилився через підвіконня. Зазирає у палату. — Тільки не плачте, прошу. Ви — сильна... Сильна...

Ісусика за шкірку.

— Робіть щось, щоб віру повернути. Радість...

Та радість ніяк не поверталася до Марічки. І серпень добігав кінця. І в дупу пекло.

Одного дня Гоцик перестрів сестру Терезу біля лікарні.

— Мені тут на пару днів в одне місце змотатися треба, — мовив напружено. — Чи не могли б ви в ці дні біля мами Марічки побути?

Сестра Тереза, певно, святою була. Погладила Гоцика по плечу, бо до голови не дотягнулася, перехрестила: не хвилюйся.

Гоцик підхопив рюкзак і гайда. Від Севільї до португальського Сініша — шапкою докинути. Вийшов на околицю міста, дістав мобільний... Матюкнувся і... набрав рома Пауло.

Слів не добирає.

— Андалусійців купити хочу. Андалусійців не продав?

— Ні.

— Камінь маю... справжній. Ви де?!

Табір саме трусив туристів на узбережжі Кадиської затоки поблизу Коста-де-ла-Луз: ворожив, торгував сувенірами і наркотою, цупив гаманці і витанцьовував фламенко.

Гоцик усміхнувся люто: ну, вже зовсім трохи почекай, мамо. Я... миттю!

Гоцик упевнився в головній ідеї звичайного буття: по землі бажано ступати босими ступнями, аби не втрачати з нею зв'язку, рухатися тільки пішки, бо то і є природна швидкість, з якою варто йти по життю. Та нині звичайне життя зникло. Нині було у дзвони надзвичайне.

До Кадиського узбережжя дістався на таксі вже проти ночі. Відшукав поміж пагорбів неподалік дюн і соснових лісків скупчення старих автівок з фургончиками, причепами і трейлерами.

— І ви тут... — гірко усміхнувся, побачивши під соснами двох сумних сірих коней.

Завмер на верхівці дюни поблизу табору. Ночі чекав. Плану не було. Відступати не збирався. Напружено вдивлявся у млявий рух у циганському прихистку: декілька чоловіків лежали під соснами, молода вагітна жінка лупцювала маля, а те видиралося, верещало. Тільки надвечір до табору потягнулися роми. Жінки тягли на собі важкі торби з товаром, що, певно, увесь день втюхували його заїжджим туристам. Під'їжджали автівки з відкритими фургончиками замість салонів — уцент набиті хітанос. Роми гелготіли, вивалювали крам, розбирали по фанерних домівках.

Ніч ковтала світло, та неспокійні роми й не збиралися спати. Запалало вогнище, зазвучала гітара. У хиткій тиші молодий циган сумно і проникливо співав про «корасон»...

— Суки ви, суки... — прошепотів Гоцик знічено. Наче вривався на чужу територію зі своїми правилами. Наче засумнівався. Наче не мав права мститися... Плану так і не з'явилося. Відступати... передумав.

Табір заснув далеко за північ. Догоряли дрова багаття, місяць визвався присвітити місце забави. Псів не видно. Коні на місці. Гоцик затамував подих, пішов до табору.

Віднайшов андалусійців.

— Вибачте...

Перерізав шкіряні паски, що ними коней прив'язали до сосен. Лягнув їх по боках. — Геть! Геть!

Коні відсахувалися здивовано, не іржали, мовчали. Відступали від сосен, від незрозумілої хижої людини.

Гоцик напружився, тихо пішов до автівок. У відкритому причепі однієї — купа лахміття, схожа на секонд-хенд. Підхопив ще червону вуглинку з багаття, закинув у причіп — лахміття задиміло.

Збудився. Вихоплював з багаття гаряче вугілля, кидав на капоти автівок, на фанерні дахи фургончиків. Учепився у великий пекучий шмат, і хоч табір уже просинався, побіг до білого трейлера, одним ударом кулака вибив скло.

— Привіт, Пауло!

Вкинув усередину чорний камінь із червоними язиками полум'я.

З фургончиків уже вискакували роми.

Гоцик роззирнувся, побачив чималу дровиняку біля трейлера Пауло. Ухопив. Ускочив усередину. Одним ударом зніс бороданя, що в самих тільки білих трусах уже спішив до дверей.

— Лежи!

Бив усе, що бачив: посуд, меблі, Пауло, знову меблі, Пауло... Матюкався, захлинався. У вухах дзвеніло.

Нахилився до бороданя.

— Я, сука, увесь час поруч буду... Допетрав?!

Відсахнувся, побіг у дальній кінець трейлера — до туалету. Буцнув ногою по стіні — проломилася, вивалилася разом з унітазом.

Вискочив у ніч, дременував до дюн. Упав на пісок під сосною, зиркнув на табір.

Роми й не сіпнулися переслідувати нападника. Метушилися-волали, гасили лахміття-дахи-автівки. З вікна білого трейлера густими клубами валив сірий дим. Біля розкиданого вогнища набундючений злий Пауло прикладав ганчірку до скривавленого лоба.

Гоцик усміхнувся винувато.

— Ну, не до смерті ж...

Важко посунув геть, радості катма: наче відрізали язик — що не роби, не повернути.

Під ранок дійшов до узбережжя. Дивився на білий пісок, синю воду. Гармонія. Жодної людини. Тільки вдалині дві сірі цятки поміж синім і білим. Вдивився — берегом уздовж затоки стрімко мчало двійко гордих вільних андалусійців.

— Красені, — усміхнувся зачудовано.

Поправив рюкзак, насупився. Плани прості: сьогодні ж іспано-португальський кордон перетнути.

Колись мама захоплено писала: яке ж гарне місто Сініш! Чистюсіньке, акуратнюсіньке. Від океану свіжий вітер лине, апельсиновий фреш отут — як у нас із моркви. А пляжі такі чисті, ніби ніяких обгортки і порожніх пляшок не існує в природі, а існує тільки гармонія, радість і величезні порції у місцевих тавернах. Перше, що побачив Гоцик ще здалеку, — великий промисловий порт, термінал танкерів, з усіх боків якого стирчали труби нафтоочисного заводу. Та проблеми захисту навколишнього середовища в цьому конкретному місці земної кулі хвилювали Гоцика найменше.

— «Дом Васко»! — показував місцевому люду фотокартку чепурненького білостінного готелю з кремовою прибудовою, що вона стирчала на розі, хизувалася величезними літерами на фасаді — «DOM VASCO».

Фотокартку свого часу надіслала мама з написом на зворотному боці: «Працюю поряд із цим чудовим готелем. Іноді можу поплескатися у його басейні. І випити тут кави». Коли мама встигла каву полюбити?

Перехожі роздивлялися світлину, кивали, лопотали привітно, махали руками: це досить близько. Не беріть таксі. Пішки!

Пішки... Гоцик ледь вгамовував живий букет яскравих, таких різних — від радості до приголомшення і люті — почуттів, що охопили серце. Мама... Сьогодні ж! Нахер оте найманство! Воно так кривдить, нікому не побажаєш. Додому...

Готель уже виднівся в кінці вулички. Гоцик зиркнув праворуч, на яскраву вигадливу вивіску місцевого ресторанчика, й остовпів. На відкритому майданчику за столиками під великими парасолями відвідувачі відпочивали від спеки. Їх було небагато — голів з десять на двадцять круглих столиків, укритих помаранчевими скатертинами. За одним із них біля великого глиняного горщика зі звичайними українськими чорнобривцями сиділа мама... Весело усміхалася високому жилавому дідугану років сімдесяти в білих шортах і смугастій футболці. — Мамо...

Гоцик застиг біля парасоль. Підступні сльози, мати їх, де й взялися. Проковтнув, крикнув гучніше, бо мама не почула: нахилилася до моряка, турботливо витирала серветкою залишки помаранчевого фрешу на його вустах. — Мамо!

Мама здивовано озирнулася. Очі на лоба. Учепилася у стільницю, підводилася важко, а очі метушилися: то на Гоцика, то на моряка. — Семен?..

Обернулася до діда, щось плела йому схвильовано. Дідуган насупився, підвівся, як не розсипався. Пошкандибав геть. Лише кивнув Гоцикові, коли повз нього сунув. — Здрасьте... — сказав Гоцик.

Мама проводила моряка похлилим поглядом, раптом розплакалася, заспішила до сина. Обійняла.

— Сьомочко... Синочку... Ну, як це ти тут об'явився?

— А по борщ... Борщу твого давно не їв.

— Господи Боже... А худий. А неголений!

— Пішли... — Гоцик відсторонився від мами, обійняв за плечі.

— Куди? — мама залякла, закліпала повіками.

— Та до тебе. Де ти тут живеш? Показуй. Голитимуся, а ти борщу навариш.

Мама усміхнулася розгублено.

— Сьомочко... Давай отут за столик присядемо. Поговоримо спочатку.

Гоцик зиркнув на маму насторожено. Пішов до столика, упав на стілець, кинув рюкзак під стіл. Мама присіла поряд. Збентежена, знічена.

— Добре, що ти тут. Я тобі роботу тут знайду...

— Чого про навчання не питаєш?

— Як університет? Усе добре? — наче схаменулася.

— Покинув.

— Що? — мама розгубилася ще більше, та не розгнівалася. Сіпала край помаранчевої скатертини. — Ну... Нічого. Працюватимеш. Я — поряд.

— Ма... Я по тебе. Поїхали додому.

— Та що ти?! А хто гроші зароблятиме? Хто татові допоможе?

— Не треба татові твоїх грошей. Він за тобою журиться...

Мама сплеснула руками, приклала їх до грудей.

— Господи, Боже мій...

— Ма... У мене грошей тепер — до фіга, — сказав Гоцик. — Ти «мерседес» хочеш? Давай на «мерседесі» додому поїдемо. Га?

Мама не встигла відповісти. До столика підійшла чорнява дівчина у фартушку, ввічливо усміхнулася.

— Синьйоро Алмейдо! Що запропонувати вашому гостеві?

Мама почервоніла до скронь, видушила привітну посмішку.

— Дякую, Валсо. Нічого... не треба.

Дівчина зчезла. Гоцик усміхнувся спустошено.

— Ма! Чому ти тут синьйора Алмейда? Часом, заміж не вискочила?

Мама видихнула безпорадно.

— Я... не повернуся, синку. Розумієш... Тут... чисто. Привітно. Тут... цей народився... Васко да Гама. Моряк відомий... Люди за столиками каву п'ють. А не самогонку під парканом. Тут квіти увесь рік. Ніколи багнуки нема. Біля плити стояти не треба. Тут... завжди усе свіже. Усе... На підборах ходити можна. А ти... Гоцик заляк.

— Ма... Ти здуріла?

— А ти залишайся, Сьомочко! Хіба ти зайвий? Я тобі роботу знайду. У порту чи на нафтоочисному заводі.

— Ма! Ти здуріла?! А як же тато?..

Мама замовкла. Опустила голову. Знизала плечима.

— Ти дорослий... Ти ж розумієш... І Джало... Синьйор Алмейда. Він любить мене.

— Оте старе опудало у білих шортах, якому ти слину підбирала?!

Мама насупилася роздратовано. Сильніше засіпала край скатертини.

— І що мені тепер... вбити тебе?! — сказав Гоцик спустошено.

Мама відсахнулася.

— Господи, синочку! Та що ти таке верзеш?! Хіба ми з татом... перші люди, що розвелися, бо...

— Бо скурвилася ти, мамо! — прошепотів Гоцик байдужо і холодно.

Всі емоції померли, полягли під час короткої розмови, тільки тоскна холоднеча полірувала реальність металевим блиском.

— Ну, знаєш...

— У мене брат є! — уп'явся у маму поглядом. — Батько покинув їх із матір'ю, коли той ще малим був. Так він мріяв убити його. А я казав: правильно, чувак. Тільки так і треба. А тепер... Мені що робити?

Мама зціпила руки.

— Сьомо... Заспокойся. Ти... надто близько усе до серця береш. Ну, навіщо ти так? Тато... теж знайде собі... А ти... Порадувався б за маму. Що щаслива... Я... познайомлю тебе із Джало. Ви обов'язково потоваришуете. Ти гостюватимеш у нас. Купатимешся в океані будь-коли. Тут цей... віндсерфінг. Ну, кому із твоїх товаришів так пощастило? Щоб в океані...

— Та ти геть здуріла!

Гоцик важко підвівся, підхопив рюкзак. В очі впало глибоке декольте трикотажної футболки — обтягувало маму, наче пута.

— Цицьки прикрий, синьйоро Алмейдо!

Горілки! Багато! Перехилити пляшку. З горла! Щоб мізки вщент, лють назовні: вбити безпорадність, поки безпорадність не вбила.

Кам'яні сходи якоїсь фортеці... Пальми віялами. Місцевий люд зиркає підозріло, та не чіпає дивного мандрівника: тулиться до сходинок, мов той божевільний, куйовдить волосся, гиркає.

— Ей! Людино... Тобі погано? — українська мова звучить за метр від Гоцика.

Підводить очі: худа дівчина в потертих джинсах дивиться зацікавлено.

— А ти тут... звідки?

— Я... всюди...

— Гоцик.

— Це ім'я?

— Тобі не однаково?

— Однаково. А мене тут звуть Ясмін.

— А вдома як звали?

— Ясею... — Дівчина дивно регоче, сідає на сходи поряд із Гоциком. — Тобі погано?

— Тут горілку продають?

— Як і всюди...

— Купи мені багато горілки.

Гоцик лізе до кишені, дістає пожмакані євро — так і не взяли грошей добрі фермери Дієго й Агуеда. Чи то всі, хто на землі живе, святі? От і синьйор Бонвіссуто у своїй Італії... Ех, шкода сокирку погубив! Була б пам'ять про гарну людину.

— На всі? — дівчина жваво хапає гроші. — Я собі трохи лишу?

— Їж! У мене ще є...

— Багато?

— Горілки хочу!

— Ага!

Дівчина біжить сходами долу. Гоцик дивиться їй услід. Така худа! Треба було з нею піти, бо як ту горілку дотягне?... Думка обривається. Перед очима сумний тато, глибоке декольте, білі шорти старого пердуна Джало Алмейди...

Рипить зубами, хитається: блін, хіба повернутися і ноги козлу повисмикувати?!

Ясмін повертається скоро. Тягне на спині целофановий пакет, регоче, як божевільна.

— Пляшки дзеленчать! Чуєш?

— Давай сюди!

— Е! Ти що?! Тут не можна! За хвилину поліцейські наскочать!

— А де можна?

— Ходімо!

Бруковані тротуари вигинаються, наче дівки під хлопцями, апельсини на гілках — голими цицьками. Мамо! Мамо... Ну, ти утнула! Дорога повертає до моря. Чи до океану, хай би він... За спиною залишаються жовтогарячі дахи Сініша. Пустинний берег вкритий целофаном, порожніми пляшками, обгортками...

— Тут можна!

Гоцик киває. Мовчки дістає з пакета пляшку горілки. Відкорковує, перехиляє. Буль-буль-буль із горла. Нема пляшки. Роззирається спустошено, ховає порожню пляшку у пакет. Дістає другу. «Не бере!» — холодно констатує подумки.

— Ти чудний!

Яся сидить на піску, курить довгу дивакувату трубку з круглою ямкою на кінці.

— Хочеш? — простягає Гоцикові.

— Що це?

— Хеш. Хліб.

— Гашиш?

— Будеш? — Яся усміхається розслаблено. — На твої купила.

— Травися, чортику...

— Ідіот!

— Пішла звідси!

— Я?! — Яся дивиться крізь Гоцика, мружить очі. — Дай грошей!

Гоцик хитається, ковтає з пляшки. Падає поряд із Ясею.

— Якого ти тут трешся? Теж океану захотілося?

— Океан всюди...

— Ти звідки?

— З Києва.

— Вдома є хто?

— Мама. Бабця. Малий.

— Брат?

— Син.

Гоцик збуджується до люті, грубо штовхає дівчину.

— Коза!

— Дай грошей!

— Зароби!

— Добре. Що робити? — Яся регоче, кашляє, падає на пісок. Завмирає.

Гоцик напружується, штовхає Ясю черевиком.

— Е! Коза...

Яся не рухається. Гоцик нахилиється до дівчини, ллє з пляшки горілку — просто у писок. Дівчина відкатується убік, сідає на піску.

— Що ти робиш, потворо?!

— Чуєш, коза. Тобі скільки років?

— Двадцять три.

— І давно тиняєшся?..

— Чотири роки.

— Поїхали додому...

Яся хитає головою, як китайський порцеляновий бовдурчик.

— Дай, дай, дай... Даси грошей — поїду додому.

— Добре.

Гоцик перехоплює Ясину руку: дівчина вже тягнеться до рюкзака.

— У чому справа?!

По-хазяйськи спокійно відкриває торбину, дістає золотий зливочок.

— Бачила? Поїдеш зі мною — не пошкодуєш. Ти чого хочеш?

Яся усміхається неадекватно. Спирається на ноги. Суне геть.

— Тільки нікуди не йди, — гукає.

— Ти куди?

— По лахи.

— Не барися. Скоро вечір...

Дівчина побігла берегом до міста. Гоцик зиркнув на горілку, зітхнув: пити не хотілося. Тверезіти — також. Втопив очі в океанській воді: мамо, мамо... За що тебе убивати? За те, що сама мене вбила?! Треба б Ілії сказати: забудь, хай живе бухгалтер...

У сечовому міхурі штрикнуло. Підвівся важко. Хотів було нахабно насцяти в океан. А чи просто — посеред безлюдного брудного берега. Та чогось передумав. Покинув рюкзак посеред піску, посунув до чималої зграї приморських сосен з довгими темно-зеленими голками на узгір'ї.

Довго поливав сосну під корінь. Врешті застібнув штани, притулився до деревини.

— Отакі справи, — п'яно проварнякав їй.

Зітхнув, глянув на берег. У перших сутінках до рюкзака сунули троє: худа Яся йшла попереду, за нею непевно волочилися — ніби всі шарніри розхиталися! — двійко хлопців.

Гоцик зсунув брови. Міцніше притулився до сосни.

Яся побачила рюкзак, побігла.

— Там! Там золото!

Хлопці презирнулися, рвонули вперед. Яся вже упала на коліна перед рюкзаком, рвала його, витрушувала. На пісок випав золотий зливочок. Яся учепилася в нього.

— Я ж казала! А ти не вірив! — горлала, била долонькою по щоці худого високого хлопця зі світлою шевелюрою.

Хлопець тріпонувся усім тілом.

— Ясмін, сучка! Не торкайся мене!

— Ідіот! Ми багаті! Де твій ніж?! Убийте! Убийте його... Він тут! Він десь тут, — горлала-хрипіла, каталася по піску. — Ей! Земляче! Ти де? — реготала, мов навіжена.

Хлопці презирнулися, одночасно накинулися на дівчину. Гоцик й оком змигнути не встиг. Високий хлоп ударив Ясмін ножем у груди, другий вирвав з руки золото, підхопили мертву попід руки, потягли в океан.

За два дні чорний, як демон, Гоцик драїв підлогу у благодійній лікарні Севільї, заглядав до Марічки, та надовго не затримувався. Так і не знав, як і про що з нею розмовляти, аби хоч трохи розрадити. Ісусик підтримував:

— Вашій мамі краще.

— Дякую...

Повертався до роботи. Годував з ложки німечних чоловіків — чорних, жовтих, червоних. Яких тут тільки не було: інтернаціонал у повному складі. Хіба що чукчів і зулусів не вистачало. Старенький в'єтнамець ледь розмовляв російською.

— Ты карош! — хвалив хлопця.

— Та й ти нічого... — хмикав похмурий Гоцик.

І так би ті розмови на двох фразах й обривалися, та одного дня сивий азіат попросив Гоцика про послугу.

— Один хороший человек... Паспорт обещал сделать... Хочу домой. Дома умирать. Найди его... Скажи — Данг очень просит.

Гоцик запрягся: зробить. Попхався шукати блошиний базар на вулиці Ферія, що на ньому, за словами Данга, і крутиться ота добра людина. Дійшов до базиліки Макарена, неподалік палац герцогині Альби. А де ж базар? В'єтнамець пояснював — поряд із палацом і базилікою. Сіпнув місцевого: базар тут, кажуть, а вулиця Ферія — порожня...

— По четвергах, — пояснив той.

У четвер зранку Гоцик уже шльондрав рядами з пістрявим крамом, розкладеним прямо на бруківці. Чого тут тільки не було: від антикваріату до звичайних старих речей, на кшталт давнішніх ластів для підводного плавання. Розглядав не товар, продавців уважно, бо Данг клявся: Гоцик одразу впізнає синьйора Алваро, що він торгує тут старовинними книжками.

Чоловік років шістдесяти, дійсно, виділявся у натовпі геть не смаглявою блідою шкірою, вигадливо постриженою борідкою і солом'яним капелюхом з такими широкими крисами, що ще б трохи — і сомбреро. Під його ногами на газетці — кілька старовинних видань Сервантеса.

— Я від Данга, — сказав Гоцик.

Блідолиций здивовано підняв брови.

— Данг! Азієць Данг. З В'єтнаму... Казав — ви обіцяли, — Гоцик подався до букініста, прошепотів: — Паспорт! Розумієте?

Синьйор Алваро жваво підхопив із землі фоліанти, кивнув привітно.

— Прошу за мною, — сказав так просто, ніби запрошував на каву.

За кілька хвилин Гоцик сидів на диванчику у задній кімнатці невеличкого книжкового магазину. Синьйор Алваро перебирав папірці в ящику письмового стола, зосереджено пояснював:

— Ні! На жаль! Жодного підходящого справжнього документа, що він підходив би... азіату похилого віку, не маю. Можу замовити тільки фальшивий паспорт. Але передайте шановному синьйору Дангу: ми гарантуємо високу якість документа, але й попереджаємо про можливі проблеми.

— А справжні документи для слов'ян... Хлопця мого віку. І жінки років сорока п'яти.

— Можна, — кивнув синьйор Алваро. — Є кілька естонських паспортів старого зразка. Переклеїмо фотографії, і матимете справжній документ.

— Скільки коштуватиме?

— Триста дев'яносто євро за один паспорт. Плюс ваші фотографії. Гарної якості й у світлому одязі.

Гоцик завмер, напружено подивився на блідолицього.

— Перепрошую. Ви... не боїтеся?

Синьйор Алваро усміхнувся, наче обеззброїв, поплескав Гоцика по плечу.

— І вам не раджу. Не допомагає. Я, кабайеро, ніколи людям не брешу. Найкраща гарантія.

Гоцик задумався. Кивнув напружено.

— Добре... То, може, й на це глянете? — поклав на стіл великий смарагд.

Тільки він і лишився після відвідин португальського міста Сінш, де жила тепер така собі синьйора Алмейда. На Гоцикових очах двійко худих, жадібних покидьків вийняли розхристану душу з землячки Ясі. Сидів під сосною до ранку, бідкався:

— Дурна... Ой, дурна... Ну, нащо...

Як сонце встало, перебрав розірваний рюкзак — нічого. А були ж камінці!

Розгрібав пісок: та мають же десь бути! Паспорт свій український знайшов, матюкнувся: не почав би шукати камінці, паспорта б не відшукав, а потім би

нізащо не здогадався, де загубив. Суки кляті! Зиркнув на пісок — є! Знайшов один камінець. А другий так і лишився у пісках...

— Смарагд.

Синьйор Алваро без здивування взяв камінь. Підніс до світла. Розглядав уважно.

— Чистий смарагд, — усміхнувся. — Давній... Нині так камені не обробляють.

— Продати допоможете?

— Можу! Є люди, яких це зацікавить. А... звідки?

— Без питань.

— Зрозуміло, — кивнув синьйор Алваро. — Тоді й ціна значно впаде.

— Хай. Тільки мені б пошвидше. І паспорти... Мама хвора. Треба додому везти.

До лікарні повернувся на крилах. Зайшов до палати, де лежала Марічка. Присів на край ліжка. Нахилився до обличчя жінки.

— За три дні у нас будуть легальні справжні паспорти. Додому поїдемо.

Жінка сумно усміхнулася краєчком вуст, простягнула до Гоцика худу руку, погладила по щоці. Перехрестила і вперше... не заплакала.

— Правда, паспорти естонські... — глузливо усміхнувся Гоцик. — Ви тепер Айні Кірвес. А я — Вайно Кірвес, ваш син. Та то таке... Зате без проблем. Даю вам, мамо Марічко, тиждень. Дивіться мені, щоб одужали.

Жінка закивала, на очі набігли сльози.

— Ні, ні! Годі! Додому їдемо. Які сльози? — захвилювався Гоцик. — Завтра

зранку поїдемо фотографуватися. За три дні матимемо паспорти. Потім я на пару днів змотаюся... в одне місце. Тут недалеко. Майно треба забрати.

Майно, закопане під тополею, і справді було вкрай необхідне. Досвідчений у сумнівних оборудках синьйор Алваро пояснив: краще з великою сумою готівки через кордон не пхатися. Покласти гроші, виручені за смарагд, у банк. На легальне ім'я — Вайно Кірвеса... Гоцик покумекав-покумекав... Ну, не розповідати ж привітному інтелігентному букіністу, що в нього тих смарагдів під тополею закопано до біса! Ще встигне банк ошчасливити. Забрав готівку, заплатив за паспорти, лишив 2 тисячі євро. Усе інше вкинув у скриньку для пожертв благодійної лікарні. Ісусика перестрів.

— Ви там скриньку для пожертв звільніть, бо хотів пару євро вкинути — не лізуть.

Згадав ошелешену фізіономію лікаря біля забитої грішми скрині, усміхнувся.

— Сьогодні у нас яке, мамо Марічко? Двадцять п'яте вересня? Найпізніше першого жовтня вирушаємо. Ви мені вірите? Усе позаду!

Марічка закивала ще дужче, витерла долонею мокрі очі: мовляв, усе позаду... І життя.

Гоцик залишив жінку наодинці з моторошними думками — ніяк не відступали! — пішов до в'єтнамця Данга погану новину про фальшивий паспорт повідомляти.

— Помер... Три години тому, — сказала медсестра, якій він допомагав ходити за дідами.

— Я сам йому яму на кладовищі викопав, — спустошено відповів Гоцик.

Спи...

Ілія скнів на верхівці круглої вежі, вмовляв себе настирливо: давай уже, спускайся! Квітів нарвати чи що? Жовта кам'яниста дорога давно проковтнула Гоцика, сонце дедалі відчайдушніше видиралося з моря у небеса, вітер розгулявся, шттовхав, а Ілія все тупцював на невеличкому майданчику за двадцять метрів над землею. Підійшов до краю вежі, глянув униз, відсахнувся перелякано, та відчайдушна думка застрягла у голові, як та мотика у круглій башці Ізідориного жадібного тата. «Стрибай!» — пекла.

Заметушився, заспішив широкими кам'яними сходами долу. Хлюпнув у лице холодної води із потічка — не допомогло! Безпорадно покрутився по подвір'ю: хоч би Ізідора ще поспала.

Серце тьохнуло. Пішов у дім. Обережно ступив на рипучі сходи: та тихо ви! Зазирнув до кімнати Ізідори.

Нага Ізідора спала на високих подушках. Тонке покривало сповзло, не ховало принад юного тіла. Підклала долоні під потилицю — з неї Гойя маху малював. Тільки тим і різниться, що на картині великого іспанця кучерява красуня, а Ізідорині довгі коси не знають компромісів — прямі, мов дощ, ллються до пупка. Ілія завмер, забув про пересторогу. Безсоромно роздивлявся кремово-рожеве в променях вранішнього сонця прекрасне наге тіло. Воно не лякало, не бентежило так фатально, як того дня, коли Ілія вперше побачив Ізідорину наготу. Не

викликало неконтрольованої ерекції, не штовхало в той же час накинутися на дівчину. Ні... За ці дні Ілія звик тримати себе в руках: наге тіло належало не йому... Гоцику. Та нині у величезному порожньому домі, що вони й досі не знайшли приводу піднятися на його третій поверх, Ілія й Ізідора лишилися удвох. Ілія вперше поцілував поглядом Ізідорини груди так, ніби тільки він один має те виключне, дароване коханням право.

Запаморочилося. Відступив тихо: спи... Спи. Хай очі розплющатся, тіло відірветься від подушок. Ноги йдуть, руки куйовдять волосся. Усміхайся, пливи і їж той твій улюблений виноград, але... спи! Не питай, де Гоцик, не намагайся приховати гнів і розпач, бо все то сон. Спи... Ні гніву, ні розпачу — безкінечний білий день без ночі, і в ньому тільки двоє: Ізідора... Ілія...

Примарні фантазії заповнили серце — пішов на кухню, сам наче уві сні. Різав гострим ножем червоні стиглі помідори — бачив себе. Й Ізідору. Виколюпував зернятка з помаранчевих пузатих перців — бачив себе. Й Ізідору. Кришив білий сир, фіолетову цибулину — бачив себе. Й Ізідору. Вимріяне кохання коливалося у мізках збоченими оргіями. Кинув ніж.

— Матір Божа...

Упав на лаву біля столу, обхопив руками кучеряву голову.

— Матір Божа... Допоможи!

Ізідора прокинулася близько полудня. Ілія чув, як рипнула мостина, як зашуміла вода у душі... Тріпонувся всім тілом: мамо... Гоцик перед очі. Скривився зухвало: «Не сіпайся! Ти мужик, чи як?!»

— Господи! Ти ще...

Ілія прожогом — до плити, турку на вогонь! Каву... Він оце саме каву заварює... Каву будеш?..

— Доброго ранку, Іліє.

На голих плечах Ізідори — краплі води. Обмоталася рушником, босі мокрі ступні лишають сліди на дерев'яних сходах. Пішла кухнею, роззиралася напружено, ніби Гоцик під стіл сховався. Зупинилася біля столу. Відкинула з чола пасмо волосся.

— Каву будеш? — ні в тин, ні в ворота ляпнув Ілія.

— Ні.

Тихо відповіла, майже нечутно. Зсунула брівки, прискіпливо глянула в очі Ілієві. Очі кричали: де він?!

— Чому?.. — прохрипів Ілія.

— Дуже... дуже... дуже зголодніла!

Ізідора рвучко розправила плечі, вигнула спину, гордо підняла підборіддя, пішла до Ілії. Зупинилася за крок. Чорними очима Ілії в душу. Кликкала і гнала геть, провокувала...

— Добре... Є салат. Грецький. З фетою, — мимрив. — Є яйця. Підсмажити тобі яєчню? Я вмю...

Ізідора примружила очі, обхопила руками-зм'яма Іліїну шию.

— Нагодуй мене, Іліє... — прошепотіла збуджено.

«Що?! Отут? Прямо зараз?!» — ледь не вмер.

На плиті зашипіло — кава, чорти б її... Кинувся до турки, відставив. Озирнувся — Ізідора вже сиділа за столом. Рушник сповз, оголив ліву грудь. Не зважала. Дивилася крізь шибку вікна в синє море.

— Яечню... — чи то попросила, чи то наказала безбарвно.

...Яечня втупилася мертвими жовтими очима у стелю. Укритий снігом білої фети грецький салат пустив сльозу. Кава простигла. Ізідора відсунула таріль, пішла з дому.

— Ізідоро... Ти куди?

— До моря.

— Я з тобою... — наважився.

— Ні.

Вежа. Тільки й залишалася та клята вежа. Ілія шкрябався нагору, констатував розпачливо: боїться висоти. У голові паморочилося. Дуже сумнівні думки огортали в той же час, кликали відірвати ноги від кам'яного майданчика на верхівці. «Пішли! Пішли геть!» — трусився та хапався на камінну огорожу вежі, вдивлявся у синє море — бо тільки звідси й можна було... не загубити Ізідору. Рушник на березі. Нага Ізідора падає у хвилі, як у забуття, колишется на них — розкинула руки й ноги, очі в небеса. Ілію охоплює відчайдушне жадання. Матінко Божа! Хай... Хай вона отак і лежить. Не рухається. Він підпливе — сильний, відважний — припаде губами до голої ніжки, обхопить її обома руками та так, аби не потривожити, не змусити відсахнутися, зімкнути руки. І ноги...

Вітер у лице — йолоп, йолоп! Здуває жадання, відкидає до краю вежі.

— Ні!

Ілія поспіхом біжить долу, падає, здирає коліна, завмирає на землі біля вежі.

— Збожеволю... — констатує пригнічено.

Того дня ще тричі підіймався на вежу, бо вже й супу наварив, і підлогу на кухні вимив, щоб блищала, і віднайшов посеред речей, що купував їх у селищі, коли по продукти ходив, стильні смугасті шорти, вліз у них, крутився перед дзеркалом: ніби гарно, футболку не вдяг, залишив голим засмаглий підтягнутий торс, а Ізідора все не поверталася.

Не втерпів. Уздрів її на сірій кам'яній брилі — стирчала з води за кілька метрів від берега, підставляла себе хвилям — бийтеся! А тим у радість — набігали, сердиті, розбивалися білими бризками, обдавали Ізідору солоним феєрверком. Вона ніби не помічала. Сиділа на брилі — гола, нерухома. Очі не в море — уздовж берега, на захід вдалечінь. Туди, де заходило сонце. Де Гоцик...

— Ізідоро! — Ілія безпорадно тупцював на березі, вдивлявся у дівочий силует.

Ізідора повільно повернула до Ілії голову. Підвелася.

— Ізідоро! Благаю... Повертайся! — закричав щосили.

Ізідора усміхнулася зухвало.

— Забери мене! — кинула азартно.

Ілія знітився. Хтозна: може, він боїться не тільки висоти, але й глибини?.. Не плавав ніде, крім ванни. Ніколи. Якщо не рахувати екстремального занурення у вкрите льодом озерце...

— Так! Зачекай! Зараз! — закричав, сам себе здивував безмежно. Справді? Зараз і полізе у воду?

Сонце котилося з небес, прозоре синє море потемнішало, тільки на поверхні — м'які рожеві відблиски. Ілія перехрестився подумки, ступив у воду. «Я... не бухгалтер! Не бухгалтер!» — підхльостував себе подумки. Бив ноги об гостре каміння, бовтався у хвилях, та сунув до брили. Дошкрібся, ухопився за край брили, усміхався, як дурний.

— Я... донесу тебе. До берега! — натхненний.

Ізідора розсміялася задьористо.

— Спочатку дожени!

Стрибнула з брили у хвилі, попливла до берега. «Вона... замордує мене. До смерті...» — подумав Ілія. Здивувався. Твердження не викликало розпачу, тільки всеохоплюючу безмежну радість.

Вікна навстіж — від моря прохолода. Ніч переміщує тишу зі стрекотінням цвіркунів, тихим шелестом дерев. Море завмерло. Перша ніч... без Гоцика.

Ізідора врешті вдяглася. Довгий до п'ят бавовняний сарафан — білий, укритий дрібними компромісними квіточками, коливається від кожного кроку.

Ілія безпорадно завмер у плетеному кріслі, спостерігає: Ізідора кружляє просторою вітальною з каміном, топче коров'ячу шкуру, кинуту біля нього. «Ні!

— переконує себе подумки. — Нізачо першим не заговорю про Гоцика. Нема його. Щез. Тільки я... Й Ізідора».

Ізідора чує Іліїні думки. Завмирає, дивиться на нього уважно. «Ані слова про нього! Ані слова!» — наказують її очі.

— Корюся... — шепоче Ілія.

— Що?!

Ізідора рвучко подається до Ілії, падає на коліна перед плетеним кріслом, обхоплює його ноги руками, кладе голову на Іліїні коліна.

— Люблю тебе... — шепоче вперто. — Ти мій...

Ілія задихається. Торкається долонею шовковистого чорного волосся, веде по ньому ніжно, тремтливо.

— Розкажи мені... — наказує Ізідора.

— Що? — хрипить, голосу свого не чує.

— Головне...

— Я... кохаю тебе. Безмежно і... назавжди, — слова ллються всупереч наказам і лівої, і правої півкуль Іліїних мізків. — Ти... єдина. Прекрасна... Жадана...

— Добре, — буденно киває Ізідора.

Підхоплюється. Сміється. Куйовдить руками довге чорне волосся, наче струшує з нього залишки Іліїних пестошів. Біжить до сходів. Завмирає біля них. Усім тілом обертається до заляклого у кріслі хлопця.

— Добраніч, Іліє! — вимовляє сухо. Зникає на другому поверсі.

Підлога під кріслом — гойд-гойд. Ілія впирається пальцями в тугу лозу билець, нахиляється вперед, до власних колін. Думок немає. Жодної.

Першу ніч без Гоцика Ілія проведе тут. У плетеному кріслі біля коров'ячої шкіри. Без сну. «Тільки б не покинула мене! Тільки б не покинула...» — билося.

Ані жестом, ані раптовим полохливим поглядом Ізідора намагалася не виказати упертого сердечного сподівання: Гоцик обов'язково повернеться. Щоранку легким пір'ячком злітала з другого поверху на кухню. Дзеленчала каструлями-пательнями.

— Ей! Іліє! У нас є салат рокет?

— Що це?

— І анчоусів немає?! — запитання вихлюпувалися бурхливим потоком.

Жбурляла каструлі на мармурову робочу стільницю біля плити.

— Ні! Це неможливо! Сьогодні готуватимеш ти!

Ілія усміхався винувато: вчора їй зажадалося артишоків. Здолав три кілометри до селища за півгодини, розшукав. Он вони... І досі валяються у корзині біля вікна.

— Анчоуси? Не проблема.

— І салат рокет! — гукала услід, коли Ілія уже мчав геть від дому.

У селищі звикли до дивного чужинця — ледь не щодня скуповував продукти. З ганку нотаріальної контори Ілію виглядав синьйор Костелло, щоб повідомити: з дня на день з'явиться хазяїн будинку. То купуватимете? Бо оренда орендою, а перспективи розуміти потрібно.

Ілія приготувався добряче поторгуватися. Відверто здивувався ціні — півмільйона євро, спробував опустити хоча би до чотирьохсот, та нотаріус Костелло лише плечима знизав: хазяїн не погодиться. Разом із садивою продається десять гектарів землі. А це — вельми приваблива перспектива. Ніяких сусідів.

— Без сторонніх очей... Це добре, — сказав Ілія. Уявив голу Ізідору — біжить до моря, падає у хвилі.

— Ізідоро... Завтра... Підеш зі мною до селища?

Сиділи за столом, навпроти одне одного, як вороги. Посередині парував таріль із запеченою свининою.

— Навіщо?

— Дім купуватиму, — видихнув. Завмер.

Боявся тих слів. Зараз зійде з лица, зведе брови, зиркне гнівно. І — прощавай...

Ізідора завмерла, кинула швидкий погляд на стару Гоцикову футболку — валялася біля каміна на коров'ячій шкірі. З того самого дня, як пішов, і валялася. Ілія не чіпав, Ізідора обходила, як чуму. Та той швидкий полохливий погляд змусив Ілію затремити. Чекає? Чекає...

— Купуй, — Ізідора уже дивилася Ілії у вічі, усміхалася.

Він... все мріяв: куплю дім, пригадаю Ізідорі її ж слова. «Мужчина кохану у свій дім веде... А дарують доми шльондрам!» Вона ж не забула? Як пояснити їй: кохана, ти хазяйка у моєму домі... А хочеш — подарую! Ти як... хочеш?!

Ізідора шаленіла — геть нічого не зрозуміти. То затихала, чи дихає — не почути, застигала на вежі, вдивлялася у жовту стрічку дороги. То раптом захлиналася від сміху, обіймала Ілію, притискала до себе жагуче: ти мій?

— Ізідоро...

Після одного такого вибуху — цілувала в губи посеред просторої вітальні біля каміна, відірвалася, примружила очі лукаво, побігла до спальні — не витримав. Пішов услід. Біля причинених дверей Ізідориного прихистку зупинився, тремтячими руками стягнув файні смугасті шорти разом із трусами, задихнувся і рвучко розчахнув двері.

Нага Ізідора сиділа на ліжку, склала долоні молитовно, дивилася у стелю, шепотіла щось вистраждано, жагуче. Озирнулася — брови злетіли. Розсміялася — аж відлуння попід стелею. Зіскочила з ліжка, ухопила черевик... Як жбуроне в Ілію!

— Геть! — закричала.

...Голий Ілія лежав посеред вітальні на коров'ячій шкурі. Жорстка щетина колола живіт. Пахла... Гоциком.

— Ненавиджу, ненавиджу... — шепотів, ковтав сльози.

Дочекався ночі, вдягся у дитячій кімнаті, зазирнув до Ізідориної спальні — дівчина спала, усміхалася уві сні. Ілія перехрестив її спустошено: щастя тобі. Віднайшов лопату, що придбав у селищі. Оце й лишилося від мрій: відкопати скарби і зникнути.

Навіть дошкандибав до тополі. Навіть відкинув руками кілька важких каменюк. Озирнувся на дім. Та як же він без Ізідори?..

На ранок смажив яечню, вислуховував бурхливі спалахи Ізідориного гніву, що цього ранку їй знову чогось не вистачало, усміхався зажурено.

— Ізідоро... Я кохаю тебе. Я тебе ніколи не покину, — сказав.

Ізідора замовкла на півслові. Опустила голівку — чорне волосся закрило біле личко.

— Ти... смажиш яечню? — мовила. — Я дуже люблю яечню.

І хоч горло собі поріж! Дні минали, випробовували Іліїну волю відчайдушним божевіллям. «Дім... Куплю дім і все зміниться!» — тулився на жорсткій коров'ячій шкурі, замість розкинутися на білих простирадлах широкого ліжка. Марив мріями... Ізідора полюбить... Ілію.

Придбання старовинного триповерхового кам'яного будинку, більше схожого на палац, круглої вежі край крутого берега, кам'янистих десяти гектарів з оливковими садами на горизонті на коротку мить заповнили Іліїне серце бурхливою радістю.

Мамо рідна! У тісній кімнатці старенької халабуди на холодному балтійському узбережжі роками бачив неприступний замок на високому березі, віри не йняв: здійснилося?!

Накупив делікатесів на скажену прірву грошей, замовив, щоб доправили новому хазяїнові до нової хати. Щось незнайоме і вільне оселилося в серці, розбурхувало душу. Зазирнув до ювелірної крамнички: чому б Ізідорі не купити щось виняткове і неймовірне? Схаменувся. Має таке, що тій крамниці і не снилося... Нахабно

обірвав усі маки біля задньої стіни будинку. Не пов'януть! Не посміють! Сьогодні особливий день.

Увірвався до вітальні вільним вітром.

— Ізідоро! Тобі... Маки!

Ізідора була не в гуморі. Взяла букет, дивилася на нього, як кат на жертву, безжально обривала пелюстки.

— Маки... Що ще?!

Ілія хотів було вихлюпнути: дім... Мій дім — твій дім. Чи щось на кшталт того. Та знадвору засигналила автівка: Іліїне замовлення приперли під поріг.

— Що це? — Ізідора напружилася.

— Там... багато чого.

Кав'яр? Гусяча печінка? Трюфелі? Розбирала величезні пакети зацікавлено. Пожвавішала, не супила брівок. Вино? Віскі? А є шампанське? А хай би хтось приготував справжнє французьке фондю і привіз гарячим!

— Як забажаєш! Ти... хазяйка у моєму домі, — вимовив врешті.

Ізідора завмерла.

— То усе це...

— Відзначимо? Цей дім — віднині наш... — Ілія заплутався, розгубився. — Звичайно, якщо ти хочеш... То ми вийдемо... Надвір. І я скажу: кохана, це мій дім. Ходімо... туди.

Ізідора примружила очі. Довго мовчала.

— Зайве, — вимовила врешті.

Спритно відкоркувала червоне вино, відпила з пляшки. Підійшла до старої Гоцикової футболки, що вона так і валялася біля каміна на коров'ячій шкурі. Ухопила. Викинула у відчинене вікно.

— То святкуватимемо?! Так?! — пожвавилася. Розсміялася із полегшенням.

— Так! Чого ти хочеш?

— Я? Зараз!

Покинула пляшку на підлозі, побігла у двір. Віднайшла Гоцикову футболку, ухватила, стала на самісінькому краєчку крутого берега, кинула її у море.

— То святкуватимемо? Так? — перепитала Ілію зухвало.

Що то було? Один Бог знає. Напилися в зюю. Повідкривали всі пляшки, що їх Ілія замовив немало. Зливали в один келих горілку, вино, лікер, віскі...

— Іліє... Це неможливо пити! — ледь ворушила язиком Ізідора.

— Оце усе... геть неможливо, але ми... — хитався Ілія.

— Неможливо! Але ми... — Ізідора уперто супилася, ковтала вибухову суміш. — І ти пий!

— Я? Так! — Ілію нудило, з відразою нюхав алкоголь у келихові, кривився, ковтав. — Ізідоро... Навіщо ми це робимо?

— Тому що ми... дуже, дуже, дуже самотні нещасні люди, — раптом сказала Ізідора.

Ілія ледь відірвав дупу від стільця, підвівся з бокалом, вигнув шию, спантеличено спостерігав за дівчиною: упала на коров'ячу шкуру, притислася до неї животом, усім тілом, стогнала збуджено і тоскно.

«Я... люблю тебе!» — хотів сказати Ілія. Та перемогла нудота. Вибіг на подвір'я, ригав під зірками, завалився перед порогом і відрубався.

На ранок — тверезі, спустошені, прозрілі — сиділи поряд край крутого берега.

Мовчали. Одне на одне не дивилися. Під ногами билосся море.

— Він... не повернеться, — раптом сказав Ілія.

Ізідора й не ворухнулася.

— Ми... говорили... напередодні. Я проводжав його. Він сказав: перетнемося якось при нагоді, але не тут.

Замовк, скопив на дівчину очі.

— Якщо ти тут тільки заради того, аби дочекатися...

— Ні!

— ...То знай: чекати марно.

— Ні...

— Що?! Не розумію... Я не розумію тебе! — підхопився.

Стояв над прірвою, горлав відчайдушно і тоскно.

— Ну чого... Чого ти хочеш?! Скажи, Ізідоро! Все зроблю!

Ізідора вигнула спину, наче всередині завівся пекучий незламний стрижень — не дозволяв опускати плечі, гнути хребет.

— Побудуй мені капличку, Іліє, — сказала відсторонено, наче з інших світів.

Майстри з сусіднього селища з'явилися біля Іліїної приватної власності наступного дня о восьмій ранку. Ізідора вже прокинулася. Уже збігала до моря, повернулася — волога, радісна, заварила кави і навіть пообіцяла трьом кремезним чоловікам, що вони підрядилися капицю зводити, на обід прохолодного вина і гарячого супу.

— Тільки працюйте з молитвою, — попросила.

Ілія спостерігав за Ізідорою, не впізнавав: світилася. Клопоти й самого

заспокоювали, відволікали від сумних дум. Та він заради цього не капицю — храм зведе! Землі, слава Богу, вистачає. Радився з майстрами: де краще споруду поставити?

— Подалі від берега, біля дороги, — відповідали в один голос.

Ілія уже дав сигнал: починайте! Глянув на Ізідору, сполошився.

— Щось не так?

— Моя капиця стоятиме там, де я хочу.

— Добре! — знітився. Побіг до робітників. — Зачекайте! — Галопом назад до Ізідори. — То... вибирай місце, Ізідоро.

— Давно вибрала. У перший же день, — упевнено пішла до самотньої тополі.

Вказала на неї. — Тут!

Ілія розгубився.

— Дерево шкода. Живе...

— То хай живе у каплиці, — відрізала Ізідора.

Дядьки з сусіднього селища перезирнулися: ого, та тут, певно, такі гівнюки поселилися, що їм і з Господа позбиткуватися — не проблема. Ще б зоопарк розмістили там, де люди молитися мають. Мовчали, їли Ілію очима: що скажеш, кабайєро?!

Ілія почервонів од прикросців: знав би, що таке діло, переховав би скарби в інше місце. А тепер тополю чіпати — ніяк. Та раптом каплиця над закопаними скарбами здалася більш надійним сховищем, ніж купа каміння під деревиною.

— Екологічний проект, — промимрив. — Бережемо довкілля.

До ночі не відходив від копачів, що рили навколо тополі метрової глибини рів під фундамент каплиці. Товкся собі без діла, скарби охороняв. Командувала Ізідора. Задала тон з самого початку. Тільки визначилися із місцем, пояснила все щодо форми і розмірів.

— Фундамент має бути у формі шестикутника, — наказала. — Тополя у центрі.

Відстань від центру до кожного з шести кутів — п'ять метрів.

Майстри взялися відстань вимірювати: а не виходить! Тополя — за п'ять метрів від крутого берега. Або в іншому місці каплицю ставити, або меншу робити.

— Меншу! — вирішила Ізідора.

Нарештв радіус споруди скоротився до трьох метрів.

— Шість метрів у діаметрі. Хіба мало, Ізідоро? — питав Ілія.

Не відповідала. Захопилася. Сиділа на сходинках вежі, малювала каплицю. На цупкому папері виростали важкі стіни. Чотири арочні вікна з двох боків від дверей, на протилежній від входу стіні — глибока ніша.

— Для Діви Марії.

— Так гарно...

— Правда? — очі заблищали. Обійняла Ілію. — Я люблю тебе Іліє!

Ох, Ізідоро... Будувала свою віру, наче наказувала Ілії: і ти вір. Сподівайся...

За тиждень цегляні стіни закрили грубий тополиний стовбур. Піднялися на три метри. Майстри наполягали: хай з місяць стіни вистояться, висохнуть. Та Ізідора і слухати не хотіла.

— Ні, ні! Перекриття! Дах!

Чоловіки хитали головами: дурне діло, нізащо не станемо таке робити! Та Ілія дістав гроші і питання відпали.

За два тижні невеличка, здалеку кругленька, невисока каплиця з дивакуватим скляним дахом, крізь обрізаний конус якого стирчала тополина крона, наче хвіст відьмацької мітли, стояла на краю крутого берега. Залишилося небагато — викласти підлогу з піщанику та дочекатися гіпсової Діви Марії, що Ізідора замовила її ще на початку будівництва.

Зморені за день — з ранку до вечора на тій капличці трудилися без упину, допомагали чим могли — Ілія й Ізідора лежали на коров'ячій шкурі біля каміна. Ілія дивився на точений профіль, смагляву шкіру, чорні очі. «Чи це все, Ізідоро? — думав. — Побудуємо каплицю, ти захочеш ще чогось... Тільки не мене. Я...

змирився. Прийняв. Однаково. Тільки ти... І я. Одного прошу — щоб Гоцик не повернувся. Добудуємо... Я помолюся, щоб він ніколи...»
— Добудуємо каплицю... — прошепотіла раптом Ізідора. — Я помолюся, щоб...
Замовкла на півслові, задумалася. Ілія завмер. Заплющив очі: не вбивай!
— Ізідоро... — мовив раптом. — У мене ніколи не було жінки. Тому що у мене ніколи не було... тебе.

Свіжа, як гаряча булка, каплиця нудьгувала без людських молитов укупі з гіпсовою Дівою Марією, що стояла у глибокій ніші, бачила перед собою тільки грубий тополинний стовбур у центрі споруди. Майстри закінчили дивне замовлення, отримали гроші, перехрестилися на тополинні гілки над стріхою, похитали головами і пішли. Ізідора полетіла до каплиці, розчахнула двері, наштотхнула поглядом на тополинний стовбур в центрі, завмерла, відступила на крок і пішла до вежі. Вишкрябалася на верхній майданчик — до ночі простояла. Отакі справи!

Ілію не мордувала похіть. Ілія приречено жадав єдиного: хай Ізідора просто буде поруч. Хай казиться, бешкетує, увесь день не встає з ліжка чи, навпаки, ніяк не вкладеться. Хай кричить на нього, ляскає по щоках, цілує, припадає до грудей, обіймає і тихо, як дитина, жаліється... Тільки хай завжди Іліїне вухо вловлює її дихання.

Не пхався крутитися поруч. Дивився на високу вежу, де який день поспіль тоненькою гілкою скніла дівчина, займав башку справою — то вирішив ретельно обдивитися будівлю, аби зрозуміти, який їй ремонт може знадобитися, то придумав за домом тенісний корт розбити. Чи вертолітний майданчик. А одного дня обірвав прозорі нитки вигадливого павутиння над сходами, що вели на третій поверх, — час і туди зазирнути.

Тут пахло пилом і таємничими страхами. Довгий темний коридор розрізав простір уздовж черева, вузькі дверцята по обох боках його вели до крихітних тоскних кімнаток. Приміщення праворуч мали маленькі віконця: крізь них — тільки море. Кімнатки ліворуч являли собою глухі келії без вікон, бо виходили на задній бік будинку.

Ілія нарахував дванадцять кімнат. Зазирає по черзі до кожної, намагався зрозуміти їхнє призначення. Кімнатки мовчали. По білих стінах без жодних інтер'єрних декорацій, залишках розвалених меблів, битому посуду, зваленому в одну велику фаянсову миску геть неможливо було уявити, що за люди і чому скніли тут двісті років тому в ті часи, коли перший поверх збирав гостей, щедро частував, коли другий вабив дзеркалами, розкішними постелями, рідкісними фоліантами і мелодійним звучанням рояля. Слуги? Бідні родичі? Неслухняні діти? Янголи?.. Ілія зазирнув ліворуч, до передостанньої кімнати. «Метрів десять, не більше», — подумав. Побачив вузький диван при стіні. Усміхнувся розчулено: точнісінько на такому провів більшу частину свого життя. Хвала всім силам земним і небесним — більше ніколи... Усівся — під дупою жорсткі пружини. І спав же. І мріялося... Улігся. Душу огорнув теплий спокій.

— Як добре... — прошепотів. Заплющив очі.

Двері рипнули, причинилися — ніщо не потривожить солодкого сну.

Не знав — сонце впало. Не чув — з вежі спустилася Ізідора. Пройшлася вітальнею, не знайшла Ілію, гукнула щосили примхливо:

— Хочу їсти!

Прислухалася до дзвінкого відлуння. Звела чорні брови.

— Іліє!

А — тихо. Побігла на кухню. Обурено кинула на плиту пательню, біла яйця — шкаралупи по всій кухні. Смикала плечиком гордо: як знаєш!

Поставила таріль на стіл. Завмерла. Роззирнулася.

— Іліє... — покликала стривожено.

Пішла на другий поверх. Перш за все зазирнула до своєї розкішної спальні, наче Ілія мав бути саме тут. Нікого. Розчахнула двері сусідньої кімнати з двома одномісними ліжечками, хоч Ілія давно не ночував там — усе на коров'ячій шкурі біля каміна тулився, — на вішаках гойдався файний одяг, що Ілія накупив його собі невдовзі після придбання дому. Наче мав відповідати багатій приватній власності.

— Іліє...

Тихо посунула геть. Вийшла з дому — ніч. Моря не видно, та є — шумить. Сіла край крутого берега, обхопила плечі руками, завмерла... Прислухалася: от і Ілії не видно, але ж... є?

Ілія прокинувся від яскравого дивного сну. Сидів на вузькому диванчику, намагався пригадати найменші деталі.

Посеред безкрайого зеленого луку, вкритого незнайомими червоними і синіми квітами, лежить Ізідора. Розкинула руки, очі в сині небеса. Усміхається Ілії. Він тут — тихо опускається на траву, торкається пальцями Ізідориної щоки, шепоче слова кохання. Ізідора заплющує очі. Вуста трохи відкриваються.

— Коханий... — шепоче жагуче.

Простягає до Ілії руки, та тут — бджола. Зла, сердита. Дзижчить, б'є в Ізідорину щоку. Наче у прикрощах: ти що робиш, дівко?! Ізідора підхоплюється, сміється. Хапає Ілію за руку: біжимо! Ілія мчить за Ізідорою вслід. Регоче, а як вдуматися — чому радіє?! Безмежний луг раптом обривається — далі тільки холодне, вкрите уламками білого льоду, море. Ізідора зупиняється, відсахується.

— Ти звідки тут?! — гонорово кидає морю.

Морю — начхати. Наступає. Ковтає зелену траву, ясні квіти — не встигають втрачати кольорів, крижаніють, перетворюються на червоно-сині скляні фігурки. Ілії геть не страшно. Бере за руку перелякану Ізідору.

— Мріє моя! Життя моє! Повір: варто взятися за руки, разом зрушити вперед — море відступить.

Ізідора недовіжливо зиркає на хлопця.

— Море таке безмежне... Мені страшно, Іліє.

Ілія лише усміхається. Натхнений, сильний, обіймає її за талію, разом роблять крок у холодну крижану воду. Море гнівно хлюпає хвилями, та відступає. Лише на крок. Під ногами Ілії й Ізідори оживають скляні квіти. Ізідора здивовано посміхається: диво...

— Геть не страшно! — гукає захоплено.

Відсторонює Ілію: не заважай! Робить крок... Море ковтає її так швидко, що Ілія не встигає й жахнутися.

— Ізідоро...

А море наступає. Жере луг, змушує Ілію відступати, відступати.

— Ізідоро!

Ілія зупиняється. Ані кроку більше! Крижана вода цілує щиколотки, дістає до колін, лине вище, вище. Ілія заплющує очі і робить крок вперед. У море. Серце охоплює незбагненна радість. Під водою тепло і затишно. Усміхнена Ізідора оповиває жагуче.

— Ти мій... — шепоче.

— Як же я люблю тебе, Ізідоро! — шепоче приголомшено.

Ізідора усміхається. Розкидає у воді руки. І ноги. Отак і опускається біле, як простирадло, дно. А то і не дно зовсім — білі простирадла на широкому ліжку в Ізідориній спальні.

— Йди до мене... — шепоче дівчина.

Ілія зриває одяг, повільно опускається на тремтяче гаряче тіло.

— Я змастила себе олією з каперсів, — винувато мовить раптом Ізідора.

— Навіщо? — вперше за все життя Ілія зливається з трепетним жіночим тілом, захлинається від незнайомих, божевільних відчуттів.

— А ти не знаєш? — чує голос Ізідори. — Від олії з каперсів шкіра стає ніжною, волосся блискучим, а жага розпалюється так сильно, що вже й неважливо, хто поряд — коханий чи ні...

«Не розумію. Не розумію тебе!» — хоче відповісти Ілія, та ритм довгоочікуваної близькості затуляє уста, очі, вуха. «Моя! Моя...» Вивільняє сім'я і тільки потім помічає поряд з Ізідориним ліжком незнайомого сивого дідка. Стоїть спокійно, геть нічому не дивується, чекає, поки вгамуються пристрасті.

— Ви... Хто такий? Що тут робите? — Ілія сидить на постелі, затуляє собою голу Ізідору, ошелешено кліпає повіками.

Дідок суворо супить брови.

— А помолитися?! — шипить невдоволено.

— Так! Помолитися! — винувато шепоче Ізідора, уже мчить до каплиці.

Ілія роздратовано шикає на дідка, а того уже й нема. Роззирається, вимовляє упевнено:

— Нащо там молитися? Там не Бог. Там скарби...

Струсив видіння.

— Дурний спав — дурне снилося.

Так мама казала. Покинув затишний прихисток, спустився на другий поверх, без вагань розчахнув двері Ізидориної кімнати, наче дівчина мала бути саме тут. На розкішному ліжку тільки покинутий білий сарафан із компромісними дрібними квіточками.

— Ізідоро...

Підійшов до відчиненого вікна — ніч. Скільки ж проспав? Перехилився назовні, намагався вежу роздивитися. Нічогісінько не уздрів.

Подався на перший поверх. «На корові спить. Чи на кухні вино дудлить», — думав. Та коров'яча шкура драгувала око біло-коричневими плямами. У кухні на столі холодна покинута ячня.

Серце бухнуло й розбилося.

— Ізідоро...

Кинувся надвір, до вежі. Дерся вгору, хоча ніякого сенсу — і знизу видно: немає на вежі Ізидори.

— А розирнуся... — шепотів гарячково.

Видерся на верхівку, примружив очі: темрява навкруги велична, могутня, непрозора, як важкі порт'єри.

— Ізідоро! — загорланив відчайдушно. Схлипнув, проковтнув сльозу. — Ізідоро...

Ніч зашурхотіла у відповідь: нема тобі Ізидори, поганець...

«Каплиця!» — думка рятувна.

Бігом униз.

— Молишся? Молишся? — хрип — не слова.

Розчахнув важкі двері, врізався лобом у тополиний стовбур, обійшов його — за тополею самотньо скніла скорботна Діва Марія. Могла б, то розвела б руками, сказала б Ілії:

— Ізідора? Ні! Не було...

Ілія вийшов надвір, безпорадно опустився на сходи вежі — ну, от і все. У голові гули злі бджоли, кусали безвільні думки. Не гнав — а навіщо?.. Навіщо все це — дім, вежа, земля, оливи і каплиця — без Ізидори...

Слушна думка промайнула раптово. Підхопився — дожене. Не могла далеко втекти. Побіг до будинку, ляв себе на ходу: чому автівку досі не придбав?! Чи хоча би дирчик який по горбах ганяти! Віднайшов ліхтарик, вкинув готівку в рюкзак, трусів-шкарпеток і уже біг з дому, а тут — сон. Море...

— Матір Божа...

Перелякався: а раптом кинулася з вежі в море?

— Ну, навіщо? Навіщо?.. — біг до краю крутого берега, від якого до моря спускалася вузька стежина.

Темрява різала очі. Дістався урвища — усе намагався ту стежину роздивитися, зиркнув ліворуч і застиг. За метр від стежини над безоднею моря тріпотіло щось біле.

Ілія ще не роздивився, що то було — рушник, біла сукня чи просто простирadlo, в яке обгорнулася дівчина, та знав — то вона.

— Ізідоро...

Радість стекла жахом. Впав на коліна, поплазував до дівчини.

— Ізідоро, — ридма.

Обхопив обома руками голі ступні — цілував, як божевільний, до нестями.

Знесилився, застиг біля Ізідориних ніг. Схаменувся — кинув на дівчину полохливий погляд.

Ізідора дивилася на Ілію розширеними від несподіваного збудження, чорними, як ніч, очима. Закусила губку. Ніздрі тремтіли. Раптом вигнула спину, задерла голову так стрімко — волосся злетіло віялом, впало за плечі.

Опустилася на каміння, розкинула руки. І ноги.

— Йди... — прошепотіла глухо.

Ілія не розчув. Ілії здалося — вітер знущається. Тремтячою рукою стер з лоба несподіваний піт, трохи підняв голову — світ перекинувся і зник. Мрії про вишукане естетичне кохання на білих простирадлах самознищилися, як помилкові й хибні. Загарчав від тваринного захвату, скинув шорти, упав на Ізідору у футболці й рюкзаку, що він так і теліпався за плечима.

Рай — то не жінка. Рай — то одна-єдина жінка.

На самісінькому краю крутого високого берега лишився рюкзак. Тут валялися шорти, футболка... Біла мереживна сукня... Смішна заколка з кістки, що Ізідора іноді підбирала нею волосся.

Іліїн рай не мав тла, небес і навколишнього середовища. Не мав сонця і зірок.

Перша близькість розбудила мужчину, перекреслила страхи. Голий, сильний...

Ніс на руках до свого дому свою дорогоцінну ношу. Вона мовчала. Усміхалася знічено, не зводила з Ілії здивованих чорних очей.

Під прохолодним душем стояли одним цілим. Ілія забув... забув учорашню

Ізідору, а нинішньої ніби й не знав ніколи! Роздивлявся із трепетом, вів рукою по ніжній шкірі, побачив на Ізідориній спині криваві подряпини — каміння на березі не стало м'яким від людських пристрастей — сполошився, цілував кожну ранку.

Огорнув дівчину білим лляним покривалом, поніс до спальні.

Уклав на постіль, сів поряд. Обережно, повільним рухом відкинув край покривала, наче наново відкривав для себе рай. Збудився. Здивувався: так скоро?! Зрадив: так скоро!

Припав вустами до гарячої груді. Ізідора застогнала. Відштовхнула Ілію. Повалила його на ліжку. Погордливо насупила брівки, ніби казала: досить володарювати!

Тут володарюю я! Тільки я! Нахилилася до Іліїного лица. Припала вустами до

його вуст. Ліжка розчинилося і зникло. Ілія полетів у прекрасну безодню, безпорадно намагаючись ухопитися руками за щось міцне і непорушне. Та навколо не існувало нічого. Тільки Ізідора...

Вона заснула під ранок — виснажена, довірлива, як приручена домашня тваринка.

Розкинулася на високих подушка — маха. Ілія сидів на краю ліжка, усміхався, як дурний. У голові — прекрасна круговерть, чудові нісенітниці, величний мотлох.

Приготувати сніданок, принести Ізідорі у ліжку. А чи залишити сніданок у кухні

на столі, підхопили кохану на руки, спускатися рипучими сходами і співати...
Чому би не «Хабанеру»? Любов — птаха...

Підвівся. Побачив власне відображення у розкішному великому дзеркалі. Не знітився. Усміхнувся, посунув до сусідньої кімнати, де й досі зберігав свої речі. Дістав зі схованки скарби, що лишилися не закопаними. Розклав на одномісному ліжку. Роздивлявся зачудовано. Віднайшов найбільший камінь — густо-червоний рубін. Відклав його. Сховав інші камінці.

— Просинайся скоріше, Ізідоро, — шепотів гарячково.

Ізідора прокинулася із заходом сонця. Непорушно лежала на постелі, дивилася у стелю.

Натхнений Ілія не помітив скляних очей, скорботної зморшки поміж брів. Присів поряд з дівчиною, провів долонею по голому животу і... поклав на нього прозорий густо-червоний рубін. Усміхнувся.

— Тобі, Ізідоро...

Ізідора скосила очі. Двома пальчиками взяла камінь, жбурнула його в дзеркало. Рубін дзенькнув, упав у велику скляну вазу, що стояла на консолі під дзеркалом. Ілія розгубився. Почервонів до скронь. Закліпав повіками.

— Ізідоро...

Ізідора ухопила ляне покривало, накрилася з головою. Ілія зіщулився, наче від ляпаса, плечі опустилися, як зів'яле листя. Серце перестало стукати...

Похнюпився, тихо пішов зі спальні.

Спустився на перший поверх, упав на коров'ячу шкуру біля каміна. Роззирався навкруги безпорадно, приголомшено. Чухав голову, як божевільний, мацав себе — руки, ноги, плечі... Ухопився руками за шию — душив себе до нестями, поки не захрипів. Схаменувся. Скрутився на шкурі. «Вона не любить мене...» — остаточно добила очевидна ясна думка.

У голові колошматився відчай. Знайти рюкзак... І лопату. Розібрати підлогу в каплиці, відкопати скарби та бігти геть. Гоцика знайти. Обійняти його і плакати, признатися: «Вона не любить мене...» Смикнувся. Зиркнув зацьковано на другий поверх. З місця не зрушив.

Прокинься, Іліє! Немає ясності в чорній ночі. Ізідора тепер спала вдень.

Просиналася із зірками, спускалася на кухню. Не помічала Ілію. Не віталася.

Мовчки шукала щось поїсти, наливала у келих червоного вина, йшла до моря. Він намагався зрозуміти...

— Ізідоро, — просив, коли тьмяна, мов зів'яла квітка, нерозчесана Ізідора спускалася з другого поверху. — Давай поговоримо.

— Не хочу.

— Чому?

— Не знаю, — тихим шелестом.

Ішов услід. Благов:

— Зупинися... Ми поговоримо, і тобі... нам обом стане легше.

Не гнала. Просто не помічала. Спускалася з берега вузькою стежиною до неспокійних хвиль, чорна ніч ковтала білу сукню. Ілія лишався наверху, наче кимось всесильним давно наказано: море — Ізідорина територія, тобі зась. Тинявся подвір'ям, розглядав власний дім, зиркав у небо чи сидів на нижніх сходинках вежі, усе думав-думав-бідкався... Згадував себе, йолопа, з рюкзаком за плечима, коли притиснув до землі нагу дівчину. Збуджувався. Жадав... Коли відчай убивав терпіння і надію, мчав на третій поверх, у тісну кімнатку з вузьким диванчиком. Падав на нього, стогнав, мастурбував і після того, виснажений, спітнілий, довго лежав нерухомо. Заплющував очі... Іноді засинав, не розуміючи — день? Ніч?

Одного разу страшенно зморило. Диванчик заколихав сентиментальними згадками, тісна кімнатка — той розмір, що і треба Іліїному горю. Провалився у сон — вік би очей не розплющувати. Прокинувся від відчайдушного Ізідориного крику.

Ізідора на світанку повернулася від моря. Сумно оминула вежу, капицю, увійшла у дім. Не побачила Ілію на кухні. І у вітальні.

Не кинулася шукати. Упала на підлогу. Затулила вуха долонями. Волала істерично, моторошно, наче на похороні.

Ілія упав з диванчика, кинувся вниз.

— Ізідоро...

Підбіг, бухнувся на коліна, обійняв дівчину за плечі, притулив до себе.

— Ізідоро... Матір Божа! Що з тобою?!

Ізідора завмерла, обурено відштовхнула Ілію. Жерла гнівними чорними очима, задихалася.

— Ізідоро, — Ілія знітився. — Ти... заспокоїлася?

Ізідора розмахнулася рвучко. Лясь — Ілію по щоці. Загарчала. Затрусилася. Біла щосили по щоках, себе не пам'ятала.

— Припини... Годі! Годі!

Ілія відступав. Відсахнувся, сперся на одну руку, другою намагався захиститися.

Упав на спину. Ізідора накинулася зверху, упала на Ілію. Кусала за шию, плечі.

Схаменулася. Відскочила. Обхопила коліна руками і закам'яніла.

Ілія ледь зіп'явся на ноги.

— Води?.. — ляпнув, бо чогось одне в голові: пити, пити...

— Так, — прошепотіла тоскно.

Подибав на кухню. Налив у гранчак воду. Висушив залпом. Другий вилив на голову і тільки третій поніс Ізідорі.

І не глянула на гранчак. Дивилася крізь Ілію, стіни...

— Іліє... — мовила раптом тихо, зажурено. — Чого ти хочеш?

— Тебе...

Уп'ялася в Ілію поглядом. Спину вигнула.

— Купи! — гукнула з викликом.

Ілія заляк. Хотів вдихнути — та смикнувся, кивнув імпульсивно. Побіг на другий поверх. Похапцем дістав зі схованки у дитячій кімнаті скарби, вхопив зелений смарагд, прожогом до вітальні.

Упав біля Ізідори на коліна, простягнув камінь.

Ізідора розреготалася нахабно, презирливо. І не глянула на смарагд. Жбурнула світ за очі. Розляглася на підлозі.

— Бери! — закричала щосили.

Ілія задихнувся і вхопив дівчину за плечі, як за рятівний буй у чорній всепоглинаючій безодні. Рвав з неї одяг, тремтів, та не перелякано — агресивно, хижо. Упав на голе тіло, як на здобич. Гарчав-волав-вив, поки не захрип до німоти.

І все стало ще гірше.

Ізідора наче сказала. Не бігала до моря, не журилася, не кидала тоскний погляд у бік кам'янистої дороги, якою майже два місяці тому пішов Гоцик. Щодня знаходила собі дивні справи. То мастила уста червоною, як кров, помадою, знаходила Ілію, рвала на ньому одяг, цілувала у голий торс, кричала, щоб не смів змивати! То вдягала Іліїні штани, білу сорочку і метелик, що той купив їх одразу після придбання садиби, наче збирався давати тут прийоми. Вешталася подвір'ям, врешті зривала з себе все — тільки метелик й теліпався на голій шиї. Кидала одяг на землю, всаджувалася на нього, раптом складала руки молитовно, шепотіла у небеса щось настільки жорстоке й ганебне, що аж ніздрі роздувалися від гніву. А то вмикала теплу воду, сідала у бочку, уперто спостерігала, як вода заповнює її, дістає краю, переливається, заливає підлогу, біжить до дверей. Ілія помічав катастрофу, коли вода уже капала зі стелі першого поверху. Летів нагору.

— Ізідоро...

Зиркала зухвало, ніби кидала Ілії у лице: «Ну! Скільки ж терпітимеш?! Прожени мене! Прожени!»

— Я... допоможу тобі вийти. Дай руку, — говорив Ілія.

Вибухала. Занурювалася з головою під воду.

Усе стало ще гірше.

Спокій огортав Ізідорину душу несподівано і стрімко. Раптом завмирала.

Опускала голівку безпорадно, закручувала на потилиці довгі чорні коси, сунула на кухню — годинами вигадувала неймовірні нові страви. На одній тарелі поєднувалися м'ясо з перцем, вином, цукатами, шоколадом і... йогуртом.

Підсувала до Ілії.

— Скуштуй!

— Ти... робила таке раніше? — обережно тицяв виделкою в чудернацьку суміш продуктів.

— Це не головне.

— Що головне? — підносив виделку до носа, принохувався, хоробробо вкидав до рота.

— Що — з любов'ю...

Червонів. Ковтав неїстівне до усцячки. Кидав на Ізідору полохливий погляд, ліз до кишені. Клав на середину столу... черговий камінець. Ізідора усміхалася гордо, підхоплювала здобич. Роздивлялася, наче вимірювала ціну коханню. Жбурляла геть. І де була — там і здирала з себе одяг. На! На!

Ілія забув про гордість, здоровий глузд. Ізідорине гаряче тіло стало сенсом. Більше нічого не існувало. Ніколи. І ніде.

Ковтав її, як спраглий воду. Відривався, скаженів від ще більшого жадання. Мчав на другий поверх. Хапав камінці жменею, прожогом вниз.

— На! На! — розкладав на голих грудях, животі.

— На! На! — Ізідора безсоромно розставляла ноги, кричала з таким презирством і ненавистю, що одного дня Ілія став над голою дівчиною, тремтів од жадання й образи, вигукнув люто:

— Я! Я вбив... твого батька!

— Ти?! — Ізідора розреготалася, як навіжена. — Ти?! Не вірю!

— Я!

— То вбий мене!

— Шльондра! Шльондра! — Ілія бив Ізідору по щоках, та вона лише реготала-реготала.

— Ненавиджу, ненавиджу, — забився у тісну кімнатку на третьому поверсі, проплакав до ранку.

Коли сльози скінчилися, залишилися лише судомні схлипи, обхопив голову руками і простогнав:

— Не покидай мене...

Все стало геть гірко...

Того дня вітер розгулявся з самого ранку. Розмахував хмарами: осінь, осінь... У море вчепився, кричав хвилям: вище, вище! Камінці котилися подвір'ям, як сухе перекотиполе.

Тут би вікна позачиняти. Двері замкнути. Камін розпалити... Та Ілія і не помітив — вітер...

Увійшов до кімнатки на другому поверсі, де й досі скніли залишки його одягу, який ще не пошматувала Ізідора, розгорнув серветку: давно вже не ховав частину скарбів, які не закопав під тополею, — валялася на одномісному ліжку, геть нікому не цікава. Божевільне жадання вимагало Ізідориного тіла. Ізідора вимагала платні.

Та у білій серветці — тільки порожнеча. Усе віддав.

— Під тополею... розкопати, — прошепотів зацьковано.

Згадав про мамину шкатулку. Збудився! Не перебирав. Вхопив з усіма цяцьками.

— Ізідоро! — гукав. Зазирає до кімнат. — Де ти, Ізідоро?

Ізідора стояла на порозі просторої тераси під півокруглими важкими арками.

Дивилася у бурхливе море, очей не відводила. Хмари потемнішали до чорного.

Вітер куйовдив шовкові коси, штовхав, гнав до хати. Лише учепилася в арку, притулилася до неї, з місця не зрушила.

Ілія не наважився гукнути. У домі тільки-но бігав-кричав, та побачив отут, на вітрі — і душа в п'яти. І все божевілля перед очі.

— Матір Божа!

Кинув шкатулку на кам'яні плити. Ізідора озирнулася.

Опустив голову, упав на коліна.

— Прости мене... Прости за все!

Усміхнулася тужливо. Підійшла. Повела долонею по кучерявому волоссю.

— Тихо, тихо...

Присіла навпочіпки. Міцно поцілувала в губи. Наче прощалася.

— Ні... Ізідоро... Не покидай мене!

Усе зрозумів. Що — кінець. Що неможливо надалі разом божеволіти від відчайдушної всепоглинаючої самотності. Смертельна втома огорнула важким покровом, підігнула коліна. Ілія опустився на кам'яні плити тераси й заплакав. Ізідора не бідкалася поряд. Підвелася. Тихо пішла по подвір'ю. Ілія підвів голову, ошелешено дивився дівчині вслід: куди?..

Ізідора йшла до каплички.

Ілія забув про розпач. Уп'явся очима у дивну споруду. А тій — геть зле! Вітер знайшов слабіну. Учепився у зелене тополине гілля — розгойдував! Ще трохи — скляний дах почне розгойдуватися разом із деревиною.

— Ізідоро! Не йди туди! — закричав відчайдушно.

Та Ізідора й не озирнулася.

Ілія рвучко подався вперед.

— Ізідоро! — закричав ще відчайдушніше. — Я збрехав! Він... повернеться! Він обов'язково повернеться!

Ізідора зупинилася лише на мить. Закам'яніла під вітром. Зрушила знову. Дійшла до капличці, розчахнула важкі дерев'яні двері, зникла у череві дивакуватої споруди. Ілія проковтнув відчай, тихо пішов услід. Буря збивала з ніг, штовхала на землю: куди, йолопе?! Підводився, мружив очі, уперто йшов до капличці.

— Ізідоро, — шепотів. — А я?..

Став на порозі капличці тої миті, коли сильний порив вітру так рвучко смикнув тополю — аж рипнула. Зі скляного даху посипалося скло. Ступив крок — Ізідора лежала на кам'яних плитах. Розкинула руки, крізь прозорий дах дивилася у чорне небо.

Ілія не встиг крикнути:

— Біжімо! Тут небезпечно! Стіни... Вони не витримають!

Скляна конструкція разом із важким дерев'яним перекриттям зарипіла й обвалилася на Ізідору.

— А-а-а-а!

Ілія закричав так моторошно — буря на мить затихла. Божевільними очима дивився на дівчину — й не ворухнулася. Як лежала хрестом — так і завмерла навіки. Тільки кут важкої дерев'яної балки біля закривавленої скроні.

— Ізідоро...

Упав на коліна, так і посунув до дівчини. Вихід був. У цю чорну буремну ніч Ілія ясно розумів: вихід є. Варто повернути до розчахнутих важких дверей — устигне вискочити, перш ніж слабкі стіни обваляться. Та жадав іншого — доповзти.

Торкнутися чорних кіс востаннє, обійняти за ноги і так завмерти.

Буря розсердилася: ідіот! Схаменулася. Заширляла берегом. Ілія чув, як рипить тополя, як падають цеглини... Доповз до Ізідори. Закляк поряд. Дивився у чорні очі.

— Моя, моя... єдина...

Обійняв, притулився до Ізідори всім тілом.

— Господи... — зашепотів гарячково. — Зроби так, щоб на небесах ми з Ізідорою ніколи не розлучалися...

Буря буцнула по капличці — стіни не подужали, завалилися.

Ілія лежав під громадям битої цегли, скла і дерева. Прикривав собою Ізідору.

Скривдженим, зламаним тілом рухалися останні потяги життєдайної крові, завмирили, наче перед смугастими шлагбаумами. Сіпалися рухатися далі, знову завмирили.

Ілія не міг розплющити очей — засипало піском і пилом. Сили йшли в землю. І тільки процесор ніяк не бажав вимикатися. «Радість... — стрибали хаотичні думки. — Яка незбагненна радість і легкість... Бог почує. Я... вірю...»

У правому вусі — скорботне зітхання.

— Спи... — з Іліїного вуха, ледь пересуваючи слабкі ніжки, виліз мізерний чорний тарган.

— Горане?.. Ти... був зі мною? — чи то подумав, чи то прошепотів Ілія.

— Прощавай, Іліє. Я помираю...

Ілія не відповів. Усміхнувся гордо й натхненно, з останніх сил учепився в Ізідору і віддав Богові змучену душу.

Наступного дня на подвір'я покинутого дому ступив Гоцик.

Дім

Гоцик рвонув на середземноморське узбережжя з новеньким паспортом на ім'я Вяйно Кірвеса. Зухвало не оминав поліцейських, по приколу купив собі новенький рюкзак «Nike» фірмового синьо-гранатового кольору каталонської «Барселони». Втім, для опудал, яким футбол нецікавий, тут ще й через увесь рюкзак значилося величезними літерами «Barcelona».

Настрій зашкалював до радісного буяння, і хоч кінець вересня в Андалусії супився важкими хмарами, тільки усміхався азартно: та пофіг! Додому невдовзі поїде. Хоч кишки порве на рідних горбатих дорогах, не на чужих горах.

Лише дві проблеми муляли Гоцикову душу: мама Марічка й Ізідора.

Жінка потроху оклигувала, та радість навіки покинула змучену душу. Мордувався, ніяк уявити не міг: от доведе жінку до кордону... Чи прямісінько до рідної хати. А там — що? Може, уже поховали і забули. Все кумекав, як краще вдіяти. Та чим

більше придивлявся до Марічки, тим більше переконувався: помирати додому їде. Ніяк не жити. Мучився, сподівався: може, побачить рідну землю, оговтається... Від згадки про Ізідору в серці розпалювався гнів. Усе за всіх вирішила! Гоцика їй до ноги прив'язи, аби плазував поряд. А не вийде, красуне! Божевільний секс — то, безумовно, надихає... І надихає, і надихає... Аж поки не набридає вициганювати десять хвилин фізіологічного безглуздя в обмін на хронічну віддану слухняність. Помилилася, лялю! Більше не побачиш... Та що більше думав про Ізідору, то ясніше розумів: треба повернутися, розставити всі крапки над «і». Сам пастухові у щелепу зацідив, бо той і не збирався повертатися до дівчини, що чекала на нього, дати волю її серцю.

— Не можна хвостів лишати, — цідив.

Навіть згадав старого жадібного водія, що запросив з нього до біса грошей за контрабандний перетин кордону. І перед ним завинив?

— Ні, — вирішив. — Покараний, жлоб'яра!

Викреслив дядька зі списку нагальних справ. Від згадки про Ілію усміхнувся скептично.

— Ану, покажи м'язи, — питає, тільки-но переступить поріг. — Де більші? Вгадаю, якою рукою мастурбуєш...

Про скарби не думав. А що про них думати? Усе ясно. Розкопає яму, забере камінці й монети, приголомшить синьйора Алваро: оптом візьмете? Врешті відкриє рахунок на ім'я Вяйно Кірвеса, в Україні той Вяйно перекаже гроші в інший банк, на ім'я Семена Гоценка. Нормально...

— Вяйно, блін... — усміхнувся.

Уявив, як здивується Ілія Гоциковому паспорту. Чи не здивується? Полякам нащо естонцями прикидатися? В Ілії і з паспортом усе нормально. То Гоцик майже рік нелегально швендяв.

— Чому я все про того йолопа Ілію думаю? — дивувався.

Там чим ближче підходив до великого самотнього будинку, що вже виднівся попереду, тим розчуленіше усміхався — скучив до біса за уїдлигим чорнявим братом.

— Хоч би Ізідора все не зіпсувала, — кривився роздратовано.

У селищі, що за три кілометри від будинку з вежею, вирішив перепочити. Та до таверни не дійшов, перестрів місцевого нотаріуса синьйора Костелло, що Гоцик у нього орендував на місяць будинок із вежею. Біг до хлопця, спотикався.

«От Ілія, сука! — подумки розсміявся Гоцик. — Точно, за оренду не платить, на мене посилається...»

— Добридень, — кивнув чоловікові.

— Кабайєро Семене! Свята Діва, як ви вчасно!

Гоцик витріщив очі од здивування. Який такий Семен? Хто тут може знати, що ота... синьйора Алмейда його Семеном нарекла, коли була народила... «Точно, Ілія, падло, у моєму рюкзаку рився! Паспорт мій український роздивлявся.

Розпатякав направо-наліво», — роздратувався.

— Вчасно? Значить, усе добре? — запитав насторожено. — Ніяких проблем?

Синьйор Костелло зітхнув, захитав головою.

— Синьйор Ілія... І його прекрасна дружина... загинули. Буря...

— Яка буря? — Гоцик ошелешено дивився на нотаріуса, озирнувся у бік будинку

— стояв, не хитався. — Як це — загинули?

— Страшно! Люди бояться підходити. Не знають, що робити... Треба б поховати, але змії... Змії, наче збожеволіли. Нікого не підпускають.

Гоцик не чув. Чужа зла рука розпанахала грудну клітину, вийняла серце, учепилася в нього кігтями. Стиснув щелепи, пішов вулицею у бік дороги — вилася долиною до високого берега. Ніг не відчував. В очах мошкара.

Нотаріус Костелло поспішав за хлопцем, балабонив:

— Синьйор Ілія — така мудра передбачлива людина. Я ставив його за приклад своїм синам...

— Як... загинули?! — Гоцик уже йшов дорогою до будинку, ще здалеку бачив купку людей, що вона стовбичила біля нього.

— Буря страшна... Вчора пронеслася... А синьйор Ілія... тільки побудував каплицю для своєї прекрасної дружини... Певно, молилися Святій Діві Марії, коли каплиця...

Каплиця? Гоцик дістався високого берега. Зайшов на подвір'я будинку, більше схожого на палац. Сумні, налякані люди кивали йому з повагою, витягували шиї, слідкували за кожним рухом.

Гоцик роззирнувся, та не побачив ніякої каплиці: дім, вежа, купа цегли-складерев'яних балок під тополею...

— Де? — запитав глухо.

— Тут! — Нотаріус тицьнув пальцем на гору під тополею. — Тут стояла каплиця. Дивна така. З тополею всередині... — Застеріг. — Тільки не підходьте близько. Там змії...

Гоцик ступив до тополі й закам'янів. Крізь купу понівеченої цегли, уламків дерев'яних балок, металевих конструкцій даху і битого скла побачив — на кам'яних плитах лежить Ілія. Дивно лежить, ніби підставив сонцю бік і спину для засмаги. Тільки лице — безхмарне від спокою, байдуже до сонця. Руками обійняв своє сонце. Треба було ковтнути сльози, придивитися, аби зрозуміти: всім тілом Ілія прикриває Ізідору.

Гоцик приріс до землі. Все дивився на мертвого Ілію. А Ізідори не бачив! Ілія не давав! Затулив од всього білого світу — тільки й видно, що довге пасмо чорного волосся і відкинута права ручка.

— Там ще третій... — почув Гоцик за спиною обережний шепіт нотаріуса Костелло.

— Де?.. — прохрипів.

— Он де! — нотаріус хоробро став поряд із Гоциком, показав пальцем у кучугуру з цегли, дерева й металу за тополиним стовбуром.

Гоцик придивився і тільки тепер побачив високого, міцного, як він сам, юнака з хвилястим чорним волоссям. Розкинувся метрів за три від Ілії й Ізідори, дивився у

небеса, усміхався найщасливішою посмішкою з-поміж усіх тих, що доводилося бачити Гоцику.

Гоцик раптом відчув незрозумілу відчайдушну повагу до незнайомця. Ніби то воїн, що хоробро загинув у битві. Ніби вкрай важливо схилити голову на знак великої пошани... Ступив ближче до зруйнованої каплиці, та десятки сірих, майже непомітних у сірій горі змій зашипіли одночасно. Відступив, вдивився — зруйнована каплиця коливалася від кількості холоднокровних...

— Охороняють... — почув.

Озирнувся. Посеред ошелешеного місцевого люду стояла сива бабця у білій мереживній хустині. Хрестилася набожно.

— Е... Доньє Маріє! — дорікнув їй похмурий чоловік з важкими виробленими руками. — Не кидати ж їх отут?

— Хай вирішує новий хазяїн, — втрутився синьйор Костелло. Пояснив оперативно і сухо: синьйор Ілія купив маєток, наступного ж дня склав заповіт, у разі своєї смерті заповів його братові — Семену Гоценку на прізвисько Гоцик. Подався до Гоцика.

— То як накажете?..

Гоцик відірвав погляд від мертвих людей. Глянув на живих.

— Завтра... вирішу. Ви... йдіть, прошу.

Місцевий люд посунув до селища — кожен у своїх справах. Гоцик упав на кам'янисту землю біля зруйнованої каплиці. Застиг... Кляте серце стікало глухим болем, а очі — сухі. Такі сухі, аж умитися хочеться. Дивився на Іліїне плече, що тільки його й було видно крізь купу битої цегли. Скреготав зубами від безпорадності. Ну, нащо покинув їх отут самих?! Нащо?.. Хіба можна зникати, не розставивши крапки над «і»? Хіба то — не смерть?

Перед очі — Ілія. Сміється лукаво:

— Я книжку прочитав... Усього лише книжку. Хто ж знав...

Що за книжка? Так і не розпитав. Гоцик би тепер, певно, знайшов її. Ні! Не шукав би... Омана. Нема Ілії. Он він, лежить. Ще вчора дихав... Нема.

Перед очі — Ізідора. Красива до біса, горда й уперта. Стоїть у морі, дивиться на Гоцика чорними відьмацькими очима, підходить, оповиває тонкими граціозними руками, шепоче:

— А потім... Коли у нас будуть хлопчик і дівчинка, ми навчимося рибалити.

Виходитимемо у море... Чи ні! Ти... А я стоятиму на вежі, виглядатиму тебе. І поки моя любов житиме, море ніколи не забере тебе...

Гоцик сміється напружено:

— Вирішуєш за мене?

— Я не вирішую, — відповідає упевнено. — Я знаю...

— Мені треба йти.

— Куди? — Ізідора завмирає. Зводить брівки.

— У справах...

— Ні!

— Хочеш, пішли зі мною... — видушує неохоче.

Та вона не хоче!

— Ні! — обурено смикає плечиком. — Я... уже пішла за тобою! Тепер ти йди за мною!

— Добре, — викручується Гоцик. — Давай знайдемо компроміс. Я подарую тобі цей дім, а ти.. дочекаєшся мене. Мине якийсь час. Я повернуся, і ми про все спокійно поговоримо.

Ізідора обурено примружує очі, відштовхує Гоцика.

— Я не їм моркву, гуапо!.. Коли хочу м'яса!

...Гоцик важко підводиться, підходить ближче до зруйнованої каплиці. Змії є.

Багато змій. Спостерігають за людиною насторожено, та не шиплять, не смикаються. «Гуапо»... Тепер Гоцик знає: то — красунчик.

— Прощавай, рейна... — шепоче тоскно. Рейна — то королева... Прости мені за все, Ізідоро! І ти, брате...

Впала ніч, коли Гоцик врешті пішов від зруйнованої каплиці. Забрався на вежу. Дивився тоскно то на море, то на вогні близького селища, то на далекі темні гори. Таке все чуже... І темний дім на високому березі. Чому вони так прагли цього дому? Зрозуміти б, роздивитися...

Спустився з вежі, посунув до будинку. Вмикав світло — у кухні, вітальні, на другому поверсі, піднявся на третій, а тут кімнат до біса. Вмикав і вмикав лампи у кожній, і коли вночі на високому березі засвітилася величезна свічка самотнього прихистку, не зупинився — застигав у кожній кімнаті, уважно роздивлявся, наче предмети й речі мали б розповісти про життя двох дивних мешканців.

Малі кімнатки третього поверху мовчали. Усі, крім однієї: вузький диван тут не вкривала пилука, на бильці висіли Іліїні штани, а замість подушки — скручений рушник. Наче ховався тут Ілія від усіх бід. Наче тільки тут і було йому добре. Гоцик опустився на диван, рипнули розхитані пружини... «Нащо сорок кімнат? Однаково душа відпочиватиме в одній...» — подумав.

А другий і перший поверхи спокою не мали. Гоцик ошелешено роздивлявся сплутані, ніби після відчайдушної боротьби, простирадла на Ізидориному ліжку, обірвані завіски, розчавлену червону помаду... Наступив на щось гостре — штрикнуло у ступню. Нахилився — камінь. Не простий — дорогоцінний. Валявся, як сміття. Гоцик поклав його на консоль біля ясного дзеркала, придивився: у вазі ще камінець. Пішов кімнатою — камінці валялися на підвіконні, посеред покривал, на килимі...

— Що ж тут у вас було?! — прошепотів. Хвиля чужих пристрастей так відчутно сколихнула повітря — аж зіщулився.

Зібрав камені, вкинув у вазу. Зазирнув до сусідньої кімнати. Одномісне ліжко акуратно застелене — ніхто тут не спав. Тільки й того, що новенький коштовний одяг на вішаках, на кріслі, по підлозі. І зіжмакана біла серветка, мов непотріб, під ліжком.

Та найбільше приголомшував перший поверх. У кошиках біля підвіконня гнили овочі і фрукти. Посеред столу стояла відкоркована повна пляшка і пательня із зеленою від цвілі яєчною. Гоцик присів за стіл. Завмер. У повітрі задзвеніли голоси.

— Іліє... Іліє! — перелякано гукала Ізідора. — Де ти, Іліє?!

— Ізідоро... Ізідоро! — вистраждано кликав Ілія. — Де ти, Ізідоро?!

Гоцик дотягнувся до пляшки, підніс до рота — хотів, як зазвичай, з горла до забуття. Та з пляшки тхнуло різким запахом оцту. Відставив: і не забутися нині! Пішов до вітальні. Уже не звертав уваги на скорботні свідчення німого дому. Упав на коров'ячу шкуру біля каміна, аж заляк — шкура пахла Іліїним горем. Й Ізидориною бідною. Посеред них на біло-коричневих плямах виблискувало чистими сльозами розкидане дорогоцінне каміння.

Гоцик зібрав смарагди, рубіни, сапфіри і діаманти. Піднявся на другий поверх. Висипав усі камені до вази біля консолі. Згадав про власні скарби під тополею. Усміхнувся гірко.

— Не потривожу... — сказав чи то Ілії, чи то скарбам.

Ніч тільки затуляла людям очі. Пішов шукати лопату. Та замість неї побачив на кам'яних плитах тераси покинуту тут чорну лаковану шкатулку. Знову повернувся до будинку. Зібрав усі розкидані камінці, вкинув до шкатулки. Лопату знайшов за домом, де Ілія примірявся розбити чи то тенісний корт, чи то вертолітний майданчик.

Зі сходом сонця синьйор Костелло за дорученням місцевої громади завітав до дивного будинку, аби дізнатися у нового хазяїна, чи будуть якісь розпорядження щодо поховання загиблих від бурі, та застав міцного кабайєро, що він геть не скидався на брата загиблого, за дивною справою. Ножем хлопець розколупував землю навколо великих кам'яних брил, що ними вщент всіяний увесь берег, обкопував камінь, коли той починав хитатися, обхоплював дужими руками, тяг із землі, викладав навколо зруйнованої каплиці міцну кам'яну огорожу. Та самої каплиці уже — й не роздивитися. Укрилася щільним шаром жовто-сірої прибережної землі, перетворилася на пагорб — тільки чуб тополиний стирчить. Ошелешений нотаріус підійшов ближче до пагорба, відсахнувся перелякано — сотні змії ворушилися на його поверхні, шипіли, гнали геть.

— Синьйоре Костело, — мовив Гоцик. — Попа якого знайдіть. Хай почитає над померлими.

— А... поховати...

— Поховав.

Гоцик не став розповідати нотаріусу, як знайшов у будинку чисті білі покривала. Як пробирався крізь зламані балки і биту цеглу до Ілії і Ізидори, а змії — ніби поснули чи повиздыхали. Жодна й не ворухнулася, та Гоцик відчував — спостерігають за людиною насторожено. Як поклав чорну лаковану шкатулку поряд із Ілією та Ізидорою. Як укрити їх обох одним білим саваном. Як ледь не привалило, коли таки дошкрібся до високого мужнього воїна, закрив йому очі,

накрив білим... Спить... Як розкинув на траві велику лляну скатертину, насипав на неї землю, скручував краї в жменю, носив і носив землю до зруйнованої каплиці, аж поки та не поглинула останню бити цеглину і зламану дерев'яну балку. І Ілію. І Ізідору. І незнайомого хороброго воїна.

Нотаріус кивнув Гоцикові із співчуттям: як без Бога? Буде Боже слово.

— Кабайєро... Ви житимете тут?

— Вам не однаково? — тоскно мовив Гоцик.

— Думаю, не залишитеся, — сказав синьйор Костелло. — Могили близьких не розбивають замість квітників перед вікнами... Хіба що ви завинили...

Гоцик не став сповідатися перед нотаріусом. Перепочив хвилину — знову за каміння взявся. Коли старенька таратайка синьйора Костелло без розпізнавальних ознак привезла на високий берег сивочолого падре і двох півчих, навколо земляного пагорба височіла кам'яна огорожа заввишки з півметра.

— Падре просить назвати імена померлих, — прошепотів нотаріус Гоцикові на вухо. — За кого молимо?

Гоцик задумався.

— За незнайомого гуерреро — воїна. За рейну Ізідору — королеву. За ерманіто, аміго міо — Ілію... Брата.

Відспівали, помолилися за душі, Гоцик щедро насипав священику грошей у долоню.

— Свічок у церкві вашій поставте... Багато.

До полудня уже й упоралися. Таратайка подалася геть. Гоцик опустився на кам'яну огорожу біля пагорба, відкоркував пляшку горілки. Пити геть не хотілося. Пом'янути мав.

До вечора так набульбенився — себе не пам'ятав. Хитався-вештався порожнім домом, усе ніяк не міг збагнути: що ще має зробити, перш ніж покинути високий берег назавжди?!

Упав на коров'ячу шкуру, хитнув башкою: пахне... Ілією. Ізідорою.

Надвечір усе населення сусіднього селища знову переполошилося не на жарт. На високому березі, де ще тільки позавчора лякаюче й містично каплиця за якісь, певно, смертні гріхи покарала трьох людей та стала їм останнім прихистком, у легких сутінках розгорілося високе міцне багаття. Не вщухало й не згасало, наче вправна рука вчасно підклала їжу ненаситному полум'ю. Деякі цікаві не втрималися, і хоч стара донья Марія шепотіла похмуро: «Бісівське місце! Не ходіть...» — таки пішли хто з відрами, хто з лопатами: як не гасити, так від чортів відбиватися.

Гоцик палив згадки про Ілію й Ізідору. Одяг палив, черевики, стіл, за яким любили збиратися, плетені крісла, кошики з гнилими овочами і фруктами, зім'яті простирадла, Іліїн рюкзак, лляні покривала і біло-коричневу коров'ячу шкуру... Кидав до ясною багаття посеред кам'янистого подвір'я, усе роззирався, ніби мав би знищити геть усе, чого торкалася рука Ілії. Чи Ізідори.

Поява місцевих збила програму. Знітився. Упав біля багаття, дивився на полум'я, мовчав спустошено.

Синьйор Костелло підсів. Обережно поклав долоню на Гоцикове плече.

— Кабайєро... Певно, ви стільки випили, що вам би варто і поїсти...

Гоцик зиркнув на нотаріуса тьмяно. Той усміхнувся сумно.

— Не лишайтесь тут сьогодні. Важкий день... Тяжкі спомини. Порожнеча...

Ходімо до мене. Дружина приготувала смачну печеню і наказала, щоб я обов'язково запросив вас...

Гоцик сунув за нотаріусом услід у бік селища, озирався спустошено: у сірих сутінках двійко місцевих чоловіків спритно і швидко гасили вогнище. Набирали у відра дрібного каміння, кидали на багаття. Відсахувалися від пекучого полум'я, косувати на пагорб, набожно хрестили безсмертні душі, той же час поверталися до роботи, бо над головами, у похмурих небесах уже готувалася відридати по трьох нещасних сама матінка-природа. Хмари опустилися — підскочиш, то й рукою дістанеш, перші краплі дощу впали на землю, вітер розминався зухвалими поривами.

— Ходімо! — гукнув один чоловік другому.

— Ще води з потічка на багаття хлюпну, — відповів другий, побіг з відром до стрімкого потічка під вежею.

— Вода геть стіну вежі підмила, — сказав першому, коли вже не йшли, бігли під дощем до селища.

— Хай це хазяїна турбує, — розсудливо відповів перший.

Вдруге за тиждень середземноморське узбережжя Андалусії стогнало від важкого, як солдатський чобіт, буревію. Бив, гадюка, навідмаш без розбору праворуч-ліворуч, нишпорив, як той мародер, по хазяйських засіках, вивертав дахи, ламав дерева, заливав землю холодними брехливими сльозами: мало мені, мало... Ще дайте!

Міцний будинок синьйора Костелло і черепинки не віддав, а от апельсини посипалися — вранці садок нагадував сюр: голі чорні віти, уся земля вкрита помаранчевими плодами і зеленим листям.

Гоцик виспався — усі трусилися, а він спав, як убитий. Вранці разом із хазяями збирав апельсини у плетені кошики, одне в голові: до Севільї мчати треба. Ілію з Ізідорою втратив, бо то до коней, то до тої... синьйори Алмейди сіпався. Тепер до Марічки запізниться. Обіцяв за два дні повернутися, а вже третя доба пішла...

Гукнув нотаріуса: подякувати, попрощатися... Синьйор Костелло стояв біля вибагливої кованої хвіртки, дивився на високий берег.

— Свята Діво Маріє... — шепотів вражено.

Гоцик підійшов, став поряд, глянув на кручу, де височів дім, більше схожий на палац. Нема дому! І вежі нема! Здалеку тільки пагорб побачив. Звів брови насторожено: наче дім — тільки перший у списку. А Гоцик другий...

Синьйор Костелло уже заводив таратайку.

Гоцик не опирався. Усівся на вузьке сидіння, трусився поряд із нотаріусом, вдивлявся у місце, яке ще кілька днів тому гордилося міцними кам'яними стінами, живилося божевільними людськими мріями. Та чим ближче під'їжджали, тим

спокійнішим ставав. Може, так і треба?.. Потічок довго трудився — розмив фундамент дебілої вежі. Буревій завалив її на будинок, а той ніби чекав. Третій поверх обрушився всередину. Зверху його присипало уламками стін другого поверху, а перший став надійним вмістилищем для всього того.

Гоцик зупинився за кілька метрів від зруйнованого обійстя. Тільки тепер помітив — буря відірвала верхівку тополі, вирівняла пагорб: й не здогадаєшся, що рукотворний... Підійшов ближче — змії нікуди не поділися. Їх не зацікавили руїни вежі, не перебралися у череву будинку, не розповзлися десятима гектарами, звивалися на пагорбі — й не підійти.

— Охороняють... — повторив слова старої доньї Марії.

Ошелешеного нотаріуса більше хвилювали справи реальні.

— Вам знадобиться немало коштів, аби відбудувати все це, — бідкався, ходив руїнами, заглядав у всі дірки. — Вигідніше продати... Багато не попросиш... Така біда!

— Переоформимо сьогодні ж... — похмуро відказав Гоцик.

— На кого?

— На громадянина Вяйно Кірвеса. До речі, — додав тужливо. — Ваша таратайка часом не «SEAT Arosa» зветься?

За чотири доби старенька автівка синьйора Костелло, що він і не сподівався від неї колись здихатися, повільно під'їжджала до околиць Севільї. Щедрий кабайеро Семен Гоценко на прізвисько Гоцик відвалив нотаріусу шістсот євро, хоч чесний пан відверто признався: бензину-то небагато бере, в економному режимі 3 літри на 100 км, але рухається тільки в економному режимі. Трохи більше на швидкість натиснеш — зупиниться і може більше не зрушити.

— Беру...

Гоцик роздивлявся блакитну, як мрія, сестру Ізидориної жовтогарячої автівки, у горлі грудка. Зі справами розібрався швидко. Виклав майже всі гроші, що мав, за переоформлення Іліїного спадку на громадянина Вяйно Кірвеса. Нотаріус напружено вивчав паспорт естонського громадянина, в якому супилася та ж пика, що і в українському документі кабайеро.

— Він... Ви... маєте якісь плани щодо цієї власності? — допитувався нотаріус.

Гоцик похитав башкою.

— Хай... відпочине. Від людей. А там побачимо.

Перед від'їздом востаннє пішов до руїн. Приклав долоню до земляного пагорба.

— Прощайте...

Сумніви не відпускали. Щось важливе мав сказати їм... Живим. Із чимось вкрай важливим повертався до Ілії й Ізидори, та звістка про наглу смерть розтрощила мозок, нині — останній шанс згадати все і таки прошепотіти. Хоч мертвим.

— Іліє... Ти помилявся. Бухгалтера не варто було вбивати, — сказав, бо увесь час від португальського Сініша до цього іспанського високого берега тільки й думав, що про синьйору Алмейду. Похнюпився. — І не мордуйся на небесах, що не встиг за життя покарати... Пусте.

— Ізідоро... — мовив. — То не любов, якщо вбиває і виймає душу. То щось інше... Таке потужне й міцне, що світ зникає, але... не любов. Навіть якби підкорився, наробив тобі дітей, у морі з тою рибою скнів... Сама б утекла. І... правильно б зробила.

Зітхнув.

— Спіть...

Пішов до зруйнованого дому. Став перед ним — ялозив поглядом по міцних, здавалося б, не підвладних будь-яким стихіям, кам'яних брилах, з яких він був викладений. Під півокруглою аркою тераси посеред сміття блимнув ясний вогник, наче одинока сльоза не пішла у землю, скорботно тремтіла, згадуючи вчорашній буревій.

Гоцик нахилився, підняв невеликий ясний діамант. Усміхнувся сумно, бо саме думав, як на бензин до рідних країв нашкребти. «Може, Бог дає людині стільки грошей, скільки їй потрібно саме зараз?..» — подумав. А розкопувати яму під тополею — і думки не промайнуло.

Учепився очима за пагорб востаннє, пішов геть. Забере Марічку і гайда додому. Ні! Спочатку продасть букіністу Алваро діамант, щоб вистачило грошей додому дістатися. Ні! Спочатку Ісусика розпитає: чи витримає Марічка шлях... додому. Ні! Спочатку з Марічкою поговорить... якось.

Ще й не спустився з високого берега — назустріч андалусієць рідкісної білої масті міцний візок тягне. Хотів було крикнути: «Повертай! Приватна власність!», та на коня задивився. Гарний... А серце не тьохнуло. «Чому?» — здивувався.

Візок зупинився, з нього зіскочила жінка з незворушно-прекрасним блідим обличчям.

— Міліца? Міліца з роду Црноєвичів? — здивувався.

Міліца підійшла ближче, дивилася крізь Гоцика на пагорб.

— Дозволь оселитися. Поряд із пагорбом. Охоронятиму... вічний спокій.

Гоцик знітився, знизав плечима.

— Де там жити? Одні стіни...

— У мене є час... Збудую собі прихисток. Поряд із пагорбом.

— Живи... — прошепотів.

Міліца схилила голову із вдячністю.

— Візьми коня.

Хитнув башкою — ні.

— Живи... — повторив, заспішив до блакитної «SEAT Arosa»: самотньо скніла на околиці селища, чекала на нового хазяїна.

Міліца провела Гоцика скорботним поглядом, важко посунула до руїн.

Зупинилася біля земляного пагорба.

— Дякую... Що дочекалися, — мовила зміям.

Гади не шипіли, німо розповзлися — хто куди. Міліца опустила на камені біля пагорба. Над високим берегом тихим стогоном закружляла чи то молитва безсмертної, чи то рядки безсмертного Негоша...

Севілья зустріла Гоцика теплим осіннім сонцем. Не пекло, заспокоювало, а на душі тривога. Хоча б тут не запізно стало.

Залишив блакитну автівку за огорожею лікарні. Йшов двором до будівлі, в якій розташовувалися жіночі палати, все навіював собі: «Не запізнився! Ні...»

Ще здалеку побачив Марічку — сиділа на лаві під кипарисом: худенька, як підліток, сумна. Дивилася на горобців, що вони затято билися за малу скоринку на піщаній стежині.

Підійшов. Присів поруч.

— Мамо Марічко... Я повернувся.

Жінка відразу ж помітила дивні, незрозумілі сторонньому оку зміни, хоч Гоцик з усіх сил пнувся виглядати впевненим і сильним. Глянула на хлопця з тривогою. Обійняла за плечі, притулила до себе, ніби казала: тихо, тихо, дитино, усе добре, не один...

Гоцик відчув себе малим і беззахисним. До очей поповзли сльози. Припав до худенького жінчиного плеча. Мовчав, як та зараза, ковтав підлі сльози. Лаяв себе подумки останніми словами: «Ну, козел, бля... Якого?! Ти ж підтримати її маєш, а не висмоктувати з неї останні сили...» Та худеньке Маріччине плечико не тремтіло, не гнулося. Рука вела по Гоциковому волоссю упевнено і ніжно: тихо, тихо, дитино... Не один. Уперше за майже рік нелегких мандрів хлопець раптом відчув спокій і віру — як за міцніючим кам'яним муром.

— Мамо Марічко... — прошепотів. — Не покидай мене...

Жінка обережно відсторонила Гоцика, глянула в очі, усміхнулася всесильно і хоробро. «Не покину...» — прочитав у зажурених очах.

Диво... Гоцик мав стати слабким, аби Марічка почала не просто одужувати — черпати сили звідусіль: з небес, сонця, височезних кипарисів, цвірінчання горобців, суворих вказівок лікарів, допомоги сусідкам по палаті, перетертих супів і молитов фанійній статуї Діві Марії, що вона стояла посеред лікарняного двору.

Гоцик сіпав лікаря Ісусика, якого, до речі, звали Хесусом. Хесусом Луїсом.

— Коли вже маму відпустите?

Ісусик не радив вирушати в дорогу раніше середини листопада, а то й ще зачекати.

Гоцик не вибухав. Таємнича смерть Ілії й Ізидори розшматувала принципи: а здавалися ж вічними і непорушними! Вгамовував себе безжально: чекай, терпи...

Колупався у блакитній автівці, ходив за слабкими чоловіками, драїв туалети у лікарні, а як втомлювався до нестями, сунув до книжкової крамнички привітного синьйора Алваро, і той завжди знаходив час для кремезного чужинця з такою розхристаною душею, що й сліпий побачив би, хоч ніяких справ до хлопця не мав: з усім розібралися у перший же день після повернення Гоцика від дому Ілії.

Букініст продав чистий діамант, хлопець отримав 10 тисяч готівки, хоч камінець коштував вп'ятеро дорожче, і цілий пакет документів, аби без клопоту перетнути кордон України: і візи, і запрошення на кілька міжнародних семінарів у різних галузях, аби обрати найбільш підходящий, коли прийде час вирушити в дорогу.

— Чув, благодійна лікарня для нужденних отримала неймовірну пожертву, — сказав раз синьйор Алваро.

Налив сухе червоне вино у келихи, поставив один на письмовий стіл, біля якого сидів Гоцик.

— Так... І я чув.

Гоцик відпив із келиха, насупився роздратовано: якого дідька ковтає оце пійло для манірних панянок? Йому би горілочка чарочку. Якого дідька не наважується сказати букіністу, що горілка — фореве, а все інше... Що з ним таке?!

— Щоразу, коли людина відмовляється від грошей, — то подвиг духу, — синьйор Алваро присів у крісло навпроти Гоцика, із задоволенням смакував вино.

— Може, йолоп який, — відсторонено відповів Гоцик. — Чи грішник...

Накапостило, падло, аж самому страх, а тепер грішми собі шлях у рай прокладає.

— Усі ми — йолопи і грішники. Та лише одиниці вільні: не підкоряються диктату грошей.

Гоцик згадав тата... Синьйора Алмейду...

— То у вас їх забагато. Можете філософствувати...

Букініст усміхнувся.

— І у вас, кабайєро... Завжди будуть. Та тільки не через край. Рівно стільки, щоб не витратити життя на їх охорону. Згадаєте мої слова.

Гоцик зиркнув на інтелігентну пику іспанця, знизав плечима.

— Шкода, не матимете змоги перевірити... Я сюди повертатися не збираюся.

Синьйор Алваро розсміявся, ухопився було за пляшку, аби підлити хлопцеві червоного вина, та зупинився...

— Думаю, ви б не відмовилися від чогось більш міцного.

Гоцик випростав руку: ні!

— Давайте чогось міцнішого... на коня вип'ємо. Коли прощатимемося.

На початку грудня пили горілку. Букініст не відставав.

— Я сумуватиму за вами, кабайєро...

— Нормальний ти мужик... Правильний, — варнякав Гоцик. — Не брешеш? Як тобі вдається? А я брешу... Буває.

Букініст хитав головою: ох, як же я розумію вас, кабайєро! Поткнувся Гоцикові подарунок на згадку про Севілью шукати. Рився на книжкових полицях, шарудів у шухлядах письмового столу.

— Не те, не те...

Врешті віднайшов великий — сантиметрів 5 у діаметрі! — мідний медальйон.

Перехрестився, поцілував медальйон, повісив Гоцикові на шию.

— Мадонна... — пояснив схвильовано. — Санта Марія де ла Есперанца Макарена.

«Та, що подає надію». Їй поклоняються справжні чоловіки — тореадори.

Севільська мадонна захистить вас, кабайєро.

Маму Марічку і її працьовитого сина проводжала вся лікарня. Лікарі потискали Гоцикові руку, медсестри цілували у щоки: щастя! Санітарки і волонтери шкодували: важко без Гоцика стане.

Прийшла і сестра Тереза. Принесла теплий одяг для Марічки, хоч Гоцик і не хотів брати: усе самі купимо. Хрестила жінку і хлопця, дякувала...

— За що?! Це ми перед вами у боргу, — сказав Гоцик.

— За те, що з сестрою помирили. Вісім років зі мною не розмовляла...

— Синьйора Агуеда — горда жінка, — Гоцик згадав подружжя милосердних фермерів, що вони і доправили сюди їх з Марічкою.

— Коли їхній син Сантьяго покинув семінарію, Агуеда дуже засмутилася.

Покликала мене. Просила, аби я відмовила Сантьяго кидати навчання. А він так мріяв мандрувати з отарою... І я благословила його.

— Сантьяго? — Гоцик згадав наївного іспанського пастуха: лежав під сикомором у напівзруйнованому храмі поруч із скринею, очі в небо...

— А тепер мордююся... Нащо те скоїла?! Уже скільки років нічого про Сантьяго не чули. Щодня молюся за нього.

Гоцик потьмянів.

— Прощайте, сестро Терезо, — мовив розгублено. — І за мене помоліться...

Блакитна «SEAT Arosa» виїхала з Севільї восьмого грудня, коли місто вже починало готуватися до свята Різдва Христового.

До французького кордону — без варіантів. А далі... Карта автомобільних доріг пропонувала десятки маршрутів, та Гоцик повернув до середземноморського узбережжя. Рухав час у зворотному напрямку, вдивлявся у навколишні краєвиди: отут вони з Ілією чалапали. За тиждень перетнули Францію, Італію, Словенію, забурилися в Угорщину. Звідти б — до українського кордону. Та Гоцик повернув на північ — отам, поблизу польського Хелма зустрів Ілію. Туди і повернеться...

— Через Словаччину й Польщу поїдемо, — напружено пояснив Марічці. — Мені так... треба. Ви вже потерпіть...

Марічка терпіла. Трималася, поки бачила розгублений погляд хлопця, та чим ближче під'їжджали до рідних країв, тим більше журилася, не могла втримати сліз.

В угорському motelі, де зупинилися переночувати, Гоцик власноруч розім'яв варену картоплю на пюре, залив юшкою з гуляшу, відніс Марічці в номер. За дверима чекав, поки поїсть: стидалася при хлопцеві давитися, руками допомагати їжі потрапити у стравохід. Відніс тарелі до ресторанчика при motelі, замовив гарячого чаю, підсів до жінки.

— Мамо Марічко... Боїтеся?

«Так!» — зіщулилася, показала жестами: паперу дай, ручку...

Давно не розмовляли. Гоцик більше балабонив, Марічка тільки кивала та плакала. І нині сліз не тримала — крапали на цупкий папір. Не помічала. Виводила.

«Каліка... Ярмо для всіх. Чоловікові — яка радість від такої дружини?..»

— А донька?

«Донька — глухоніма. Мріяла навчити її розмовляти. Сама німою стала... Тільки б побачити її. А тоді й померти можна».

— Нащо ви всі туди пнетесь?! Ну, нащо?! — не втримався. — Що ті гроші?!

Чоловіка полишили! Доньку...

Закляк. Почервонів...

— То я не про вас. У мене мати... У Португалії заміж вийшла. За пердуна. А ми з татом...

Марічка опустила голову. Поклала прозору долоню на важку Гоцикову руку: тихо, дитино, тихо...

— Ви не думайте, що я вас через кордон переправлю і покину посеред дороги, — заговорив глухо. — Я би просто так вас мамою не називав. Хочете чи ні, а маєте тепер ще й сина. Так що...

Зиркнув на Марічку напружено.

— ...Не хвилюйтеся ані на йоту. Розберемося. Усіх знайдемо... Подивимося, як вони там...

Напередодні нового 2010 року блакитна напівіржава залізняка з гордою назвою «SEAT Arosa» дісталася Ягодина. Українських прикордонників вельми здивували естонські громадяни, що через Польщу прямували до Києва на конференцію з питань обмеження виробництва, використання, ввезення та розповсюдження в Україні полімерних пакетів. Навпростець через Білорусь — набагато коротший шлях. Перемовлялися тихо.

— Де вони цю тачку відкопали? Брухт! — казав один.

— Тихіше, — застеріг другий. — Ще образяться... А раптом то сімейна реліквія?

— Не образяться, — заперечив перший. — Глянь! У них на пиках написано: ми ні бельмеса...

— Хлопці, — встряг естонський громадянин Вяйно Кірвес. — Є проблеми? Як ні, то ми б уже й поїхали. Бо без нас з тими пакетами не розберуться.

— Ви fajно українською розмовляєте, — не втримався один із прикордонників.

— Вивчали?..

— Та ні, — видав Гоцик чисту правду. — Тато в мене українець. Шкода, не зміг з нам поїхати. Свиной багато тримає. Часу нема.

Прикордонники віддали паспорти дивним естонцям, Гоцик керував на Ковель, усміхався.

— Ну, от і все... Мамо Марічко! Ми вдома!

Скосив очі на жінку: Марічка притисла руки до грудей, зболілими очима роззиралася навкруги, по щоках текли сльози. Хитала головою скорботно, ніби говорила: сили небесні, невже це не сон?..

— У Луцьку заночуємо, — сказав. — А завтра... у Тербовлі будемо.

Готель на околиці Луцька немов чекав спраглих по дому. Надворі вечір, а в ресторанчику готельному тобі на вибір: і юшка грибна, і борщ справжній, і вареники, і крученики, і налисники, і голубці, і ще зо два десятки усього того, за чим і Гоцик, і Марічка скучили до біса.

— Два борщі для початку, — скомандував Гоцик.

Ледь умовив жінку не їсти в номері.

— Кидайте то, мамо Марічко. Ви сильна. Таке здолали — ворогу не побажаєш. У нас свято нині. І новий рік за кілька днів. Святкуємо і начхати на всіх. І по сто грамів. Га? Давайте. Горілочки...

Повів жінку до столика біля вікна, що стояв окремо, — щоб не у всіх на виду. Власноруч розім'яв усі овочі у борщі, сметанку розколотив.

— Смачного...

Марічка дуже старалася. Із зімкнутими вустами ковтала борщ, перехилила разом із Гоциком чарку горілки. Дивилася у вікно зачудовано, усміхалася сумно. Від вареників відмовилася.

— А я порубаю, — сказав Гоцик. — Посидьте зі мною. Я швидко.

І добре, що не відпустив. Вареники з картоплею ще, певно, булькали в окропі, коли Марічка зблідла, схопилася за серце.

Гоцик підскочив, як ошпарений.

— Що?! Серце?

Так — ледь змогла кивнути. Гоцик підхопив жінку на руки, поніс до номера.

— «Швидку» викличте! — кричав переляканій офіціантці.

Замість спокійного сну на батьківщині, першу в Україні ніч Гоцик провів у коридорі місцевої лікарні, куди «швидка» доставила Марічку із серцевим нападом. Черговий лікар у приймальному відділенні лаявся:

— Та вона просто п'яна!

Гоцик тицьнув йому під ніс естонський паспорт і сказав чистою українською:

— Роби щось, бо вб'ю.

Подіяло. Лікарі заворушилися. Повезли Марічку по коридору на каталці. І хоч Гоцик брехав красиво: іноземні громадяни, поспішають на важливу конференцію, хочете міжнародного скандалу — зволікайте! — поки не дістав 100 євро, медики усе кивали на вміст алкоголю в крові Марічки й розводили руками. Та найтяжчим було пояснити: у жінки немає язика. Обережніше б, тактовніше... Враховуйте, прошу! Черговий лікар вислухав і в той же час попросив Марічку відкрити рот. Гоцик оскаженів. Бігав коридором, стукав у всі двері: хто головний?!

Переколошматив усю лікарню. За годину черговий лікар викликав завідувача кардіологічного відділення і все враз стало на свої місця. Поважний мужчина середнього віку беземоційно вислухав Гоцика і звелів чекати в коридорі.

Напівпритомну Марічку поклали до окремої палати, приставили до неї санітарку, видали Гоцикові довгий список ліків, що їх можна було купити у будь-якій цілодобовій аптеці міста.

— І ви... чекатимете, поки я привезу ліки?!

— Ні! Використаємо наші запаси, але на ранок ви мусите поповнити їх, — усе так же спокійно і безбарвно відповів завідувач кардіологічного відділення.

Ближче до півночі Марічку врешті почали рятувати. Гоцик скнів у коридорі, згадував чемного Ісусика, навіть поцілував медальйон, з якого дивилася на нього Санта Марія де ла Есперанца Макарена. Уздрів завідувача кардіології, кинувся до нього:

— Що?

— Електрокардіограма підтвердила передінфарктний стан. Екстрасистолія, декомпенсація кровообігу. Пароксизмальна тахікардія...

— Не розумію. Без термінів!

— У палаті інтенсивної терапії пані...

— Марії!

— Я думав, вашу матір звати Айне...

— Айне-Марія! — рипнув зубами Гоцик.

— ...пані Айне-Марії поставили крапельницю: нітрогліцерин внутрішньовенно. Спазмолітики й антикоагулянти допоможуть зупинити напад. Не хвилюйтеся, пане Вяйно. За тиждень зможете продовжити вашу подорож Україною.

За тиждень? Нормально. Гоцик раптом зрозумів: нормально! Не варто спішити. Ніколи і нікуди. Тицьнув медбратові десятку, пробрався у палату інтенсивної терапії, нахилився до блідої Марічки.

— Я тут... Поряд. Просто сюди до вас не пускають. Але я буду навідуватися. Як зранку мою пику не побачите, значить, в обід чи під вечір обов'язково проберуся. Я вас не покину.

Вийшов з палати, зиркнув на годинник: третя ночі. Почалася остання доба року 2009-го. Усміхнувся затято. Встигне до Теробовлі змотатися. Зранку Марічка розплющить очі — а біля ліжка чоловік і донька. Звичайне новорічне диво. Марічці наразі вкрай необхідні дива.

31 грудня 2009 року вранці міцний парубок заливав у стареньку блакитну автівку пальне на автозаправній станції на околиці Теробовлі. Похмуро спостерігав за літнім чолов'ягою — поки бензин лився у бак, вправно тер гумовим шкребком лобове скло.

— Пане, ви з Теробовлі? — запитав.

— Так, — кивнув заправник.

— Саламанів знаєте?

— Так, — повторив чоловік. — Сусіди мої.

— І що за люди?

— Добрі люди, — заправник підозріло зиркнув на Гоцика. — Справу яку до них маєте?

— Передачу. Для Дори... Є у ваших Саламанів донька Дора?

— Е, пане! Де її тепер шукати, ту Дору... На заробітки поїхала.

— Куди? — Гоцик перелякався.

— Галя, жінка Стефана, казала, що до столиці.

— А хіба жінку Саламана Галею звати? — насторожився Гоцик.

— Галею, — кивнув заправник. — Марічка... Перша дружина Стефана — пропала на заробітках кілька років тому. Галя Стефану шукати її помагала. Вона в міліції працює. А потім жити разом стали. Хлопця народили. Добрі люди.

— І де живуть? — одними вустами запитав Гоцик.

— Під горою неподалік ратуші.

Сніг падав. Вибілював біди, та вони пробивалися — чорними гілками голих дерев, круками, облупленими стінами старовинних будинків. Не затьмарювали новорічної радості — кружляла у повітрі, сяяла яскравими кульками на ялинках,

лоскотала дітлахам щічки, розливалася смачнючими запахами здоби, — та й не зникали без сліду.

На горі над містом приви́дом давньої слави височіли замкові руїни. Гоцик завмер, наче Ілі́н дім побачив. А поряд дві людські фігури. Ілія. І Ізідора.

Струсив спомини. Роззирнувся — де тут Саламани?! — хоч і не розумів, навіщо пнеться.

— Щоб усе перевірити, — сказав сам собі вголос.

Вправний будиночок нагорі крутого узвозу мав газду. Хазяйська рука скинула сніг з даху, розчистила доріжки, огорожу з металевого профілю поставили геть недавно, старі дерева восени були обрізані ретельно — місце кожного зрізу акуратно пофарбоване зеленою фарбою. А у дворі, що невеличкий шмат його можна було роздивитися крізь кований отвір хвіртки, стояли дитячі санчата і складена колясочка-крісельце. Не брехав заправник...

З будинку надвір визирнув худорлявий чоловік років сорока п'яти. Помітив чужу людину біля хвіртки, зник у хаті. За мить з'явився знову — у теплій куртці і чоботах. Тільки лисину не прикрив — ішов до Гоцика, світив блискучим черепом, вітерець розвивав довге ріденьке волосся на потилиці. «Митець...» — спустошено подумав Гоцик. Аж захотілося закрутити ту гриву у хвіст.

— Добридень, — привітно усміхнувся чоловік. — Ви на поетичні читання?

Оргкомітет знаходиться...

— Ні, — обізвався чоловік Гоцик. — Я не на читання.

— А...

— Стефан Саламан? — холодно запитав Гоцик, аж уявив себе слідчим з якогось міліцейського бойовика.

— Так, добродію. А власне...

— Марічка Саламан — ваша дружина?

Чоловік зблід, подався до Гоцика.

— Марічка... Де вона? Вона жива?!

Гоцик кивнув насторожено. Наперед намалював собі Стефана Саламана підлою вражиною, та перед ним стояв немолодий розгублений мужчина: одного разу доля уже смикнула за вузду, розвернула його життя на перпендикуляр — у стару колію не повернути, і от тепер знову тягла кудись, поміж двох колій...

З дому визирнула міцна молодуха років тридцяти п'яти. З тривогою зиркнула на Стефана і незнайомця, рішуче попрямувала до них.

— Стефане...

— Галю... — безпорадно пробурмотів Стефан.

Гоцик скопив на Галю очі. Ого! Сніг з даху точно вона скидала, і доріжки порозчищала, і паркан з профілю, певно, теж... Галя.

— Добридень, — привітався чемно.

— Галю... — Стефан ледь стояв. — Марічка знайшлася...

Треба віддати Галі шану, не визвірилася хижо, не погнала Гоцика: геть! Завмерла на мить, схлипнула, захрестилася набожно: хвала Ісусу! Роззирнулася.

— А де... Марічка?..

— У лікарні... Тут неподалік, — сказав Гоцик.

Трійця завмерла. Галя похнюпилася, опустила голову... З хати визирнула стара жінка, гукнула:

— Галю! Малий їсти просить...

— Та заждіть, мамо!

Галя звела брови. І Гоцик, і Стефан дивилися на неї, ніби від неї одної залежало геть усе. Галя усміхнулася гірко.

— От бачиш, Стефане... Не дарма молилися. Я з малим до мами переїду. Сьогодні ж. А ти за Марічкою рушай...

Стефан заплакав.

— Галю! Ні...

Галя видихнула важко.

— А що робити?!

— Не знаю! Не знаю. — Стефан не втирав сльози. — До себе Марічку заберемо...

Хата велика.

— Що ви, добродію, мелете? — кинув Гоцик похмуро.

Стефан зіщулювався, мов від удару, забалабонив гарячково.

— Який на нас гріх?! П'ять років минуло. Ми шукали. Де ми тільки не шукали.

Дві теки листів і запитів у шафі зберігаються. І Галя шукала. Скажи панові, Галю!

Галя зітхнула важко.

— Збирайся, Стефане. Разом до моєї мами переїдемо. Хата Марічці лишиться.

— Марічка... не зможе сама жити, — видушив Гоцик.

— Чому?

— У полоні всі ці роки була. У циган. Виснажена вкрай. Цигани язик їй... відрізали.

— Боже правий! — Стефан затулював лице руками, зарідав.

Галя зблідла, щелепи ходором.

— Добре... Не переїжджатимемо. Заберемо Марічку... до нас. Хата... велика...

Доглянемо...

— Та вона не помирає, щоб ходити за нею, — сказав Гоцик. — А отут із вами... точно помре.

Біля файної нової огорожі з металопрофілю, над крутим узвозом, над усією Тербовлею затремтіла хитка тривожна тиша. Гоцик спустошено дивився на двох приголомшених людей: що робити? Були б покидьками, кричали б на всю вулицю: «Нічого не знаємо! І знати не хочемо!», отоді б він не розгубився — врізав би поміж очі і поетові, і міцній Галі. Та поряд із ним товклися ошелешені безпорадні люди, і тільки одне ясно: не хочуть одне без одного... Отакі справи.

Зітхнув.

— Добре... Поїду. Адресу доньки тільки дайте. Повезу Марічку в Київ до Дори.

Галя звела на Гоцика мокрі очі, захитала головою.

— Вези нас у лікарню до Марічки, — сказала. — Як уже Бог дасть...

193 кілометри між Тереховою і Луцьком «SEAT Arosa» пододала, коли годинник показував першу годину дня. Гоцик залишив знічених Саламанів у коридорі, увійшов до палати, де лежала Марічка.

— Мамо Марічко... Як ви?

«Краще», — закивала головою Марічка. Гоцик скосив очі на інші постелі — порожні.

— Що? Усіх на новий рік додому повиганяли? — запитав.

Так...

Напружився. Може, й дурне робить, та й брехати — язик не повернеться. Права Галя — як Бог дасть. Відчинив двері, гукнув у коридор: ходіть уже...

До палати обережно увійшов Стефан Саламан. За ним Галя... Марічка завмерла, відсахнулася, застогнала, простягнула було руки до чоловіка, та здригнулася, закрила лице долонями...

— Марічко... — Стефан злякався. Тупцював посередині палати, із жахом роздивлявся худу, майже незнайому йому виснажену жінку.

Галя обійшла його, упала біля ліжка, обійняла руками Маріччині ноги, заридала — вихлюпувалося, не зупинити.

— Прости, голубко! За все прости... Кажі — усе зробимо! Покарай, тільки не гнівайся! Не гони! Допомогти тобі хочемо. І я... І Стефан! Шукали тебе. Хрест святий — шукали, аж поки останню надію не втратили. У Стефана душа плакала... Я — все життя самотня... Отак і притулилися одне до одного... Разом жити стали... Синочка народили. Прости, Марічко! Щодня за тебе Бога просили. І думки злої на душі не мали, щоб щезла навіки, щоб у біді згинула. Прости нас із Стефаном. Прости, голубко. Дозволь поруч бути, допомагати...

Марічка чула. Гоцик бачив, як здригнулися пальці, як жінка прибрала їх від лица. Як приголомшено вдивляється у важку Галину потилицю, бо тільки її й видно — зарилася Галя лицем у Маріччині ноги, ридає-волає... І Стефан врешті отямився. Підійшов ближче, сльози по щоках котяться.

— Марічко...

Простягнула руки — наче увесь білий світ обійняти має. Нахилилася вперед, одну руку на Галине волосся поклатала, другою Стефанового зап'ястку торкнулася.

Усміхнулася гірко, головою захитала: он воно як... Галя кинулася Марічці на груди, Стефан припав. Марічка усміхалася світло і ніжно, мовби казала: живий... Щасливий... Хвала Всевишньому!

Та от у зболілих очах тінь промайнула. Ухопила Стефана за плечі, у вічі заглядала, стогнала зімкнутими вустами.

«Дора?» — здогадався.

Так, так! Де?!

— У Києві... Працює... Відвідував її... влітку. І... нещодавно, — прибрехав Стефан. — От відпочинеш трохи, ми з тобою... — зиркнув на Галю напружено. — ...Обов'язково до неї поїдемо. Чи викличемо, щоб приїхала. Доросла така стала. Самостійна...

«Ні, ні...» — Марічка захитала головою скорботно. Жестами пояснила — нічого Дорі про мене не кажіть. Папір ухопила. Ручку. «Побожіться! Дорі про мене нічого не скажете! — написала. — Як сама насмілюся, то пригорну до душі, а ви — ні!»

— Як скажеш...

Найстрашніше було позаду. Стефан розгубився вкрай. А далі що? Забирати Марічку? Додому везти? Зиркнув на Галю безпорадно.

— Поїдемо додому, Марічко, — мовила Галя.

Марічка зіщулилася, усміхнулася спустошено, захитала головою — ні, ні...

— Як лікар відпустить, тільки тоді, — сказав Гоцик. — Ви... додому повертайтеся. Марічка одужає, я вам... повідомлю.

У переддень православного Різдва луцькі лікарі відпустили дивну естонську пацієнтку, перехрестилися: синочок такий у пані дурнуватий, боронь Боже! Усі кишки повимотував, сволота!

Гоцик усівся за кермо, зиркнув на німу, мовби скам'янілу жінку.

— Нітрогліцерину накупив до біса. І ще якась нове. Для серця, — сказав. —

Керуй, мамо Марічко. Куди їдемо? До Києва?

Захитала головою, дістала з кишені блокнотик, бо куди тепер без нього. Написала тремтячою рукою. «Хай береже тебе Господь, синочку. Облиш уже мене. Живи своїм життям...»

— Так... — насупився. — Зрозуміло! — помовчав, завів двигун. — На Київ їдемо.

«Боюся із Дорою зустрітись... Тільки горе дитині принесу. Не маю права. Їй поміч, підтримка потрібна, а не ноша важка... Тільки би здалеку глянути...»

— Глянемо, — пообіцяв Гоцик.

За ці дні вже встиг сто разів набрати телефонні Дорині номери, що їх Стефан Саламан записав на звороті тоненької книжечки власних вибраних поезій. Довгі гудки не обривалися дзвінким схвильованим голосом.

— Йолоп! Вона ж глухоніма... — допетрав.

Написав СМС-ку: «Доро! Де тебе знайти, щоб передати інформацію про маму Марічку», та відповіді не отримав.

— Чому ваша донька не відповідає? — зателефонував Стефанові.

— Може, номер змінила? — сказав той. — Маю адресу її роботодавця...

— То вона у служницях? — здогадався.

— У добрих людей... — запевнив Стефан.

Гоцик відрубав зв'язок і вирішив діяти інакше. На те була ще одна причина. Поки їхали засніженою Європою, грошей не рахував. Мовчки діставав з кишені купюру за купюрою: бензин, ночівля, їжа... Виїхали з Луцька, кинувся автівку заправляти — у кишені грошей як кіт наплакав.

— Швидко впорався, — пробурмотів.

Від'їхали від Луцька, Гоцик закинув обережно:

— Знаєте, мамо Марічко... Ми спершу додому заїдемо. До нас! Бо мій дім — ваш. Отак і знайте. Відпочинемо, бо вже та дорога в печінках. Дізнаємося усе чисто про

Дору, опісля того до Києва і поїдемо. Бо оце припхаємося, як з конопель... Ви у Києві бували? Ні? А я там майже чотири роки промордувався. Знаю, що кажу. А наш дім — поряд. Недалеко від столиці. Згідні?

Марічка глянула на Гоцика із довірою, кивнула: як скажеш, дитино. Гоцик повеселішав. «Не зупинятимуся! — затявся. — Вночі навіть краще... Рух не такий жвавий... Не засну ж я кермом, коли дім поряд».

Сьомого січня ще до півнів у Нехаївці біля акуратного паркану міцної хати зупинилася замурзана старенька автівка. Гоцик грюкнув дверцятами, роззирнувся схвильовано, наче за рік село мало вигоріти, вмерти й щезнути. А стоять... Хати, дерева, генделик «Марія Магдалина»...

Озирнувся до Марічки — тупцювала біля автівки, села не роздивлялася. Очі у землю, ніби геть перед усіма завинила, місця їй на цій землі нема.

— Ходімо, мамо Марічко! Ми вдома...

Двері розчахнулися, перш ніж Гоцик відчинив рипучу хвіртку, На порозі стояв сивий тато. Гоцик захлинувся: ще більш постарів, сірий увесь. У руці дрючок. Певно, подумав, злодюжки якісь у світанку на подвір'я пнуться.

— А... Ти... — мовив стримано.

Всю довгу безкінечну ніч, поки Гоцик гнав і гнав стареньку автівку в геть не економному режимі до рідної хати, тисячі разів намагався уявити, як зустріне тато. Спочатку перелякав сам себе: тато помер... Гоцик зазирне до порожніх кімнат... Ні! Ще тільки побачить вулицю, дім, як зрозуміє: нема... Свині — сироти. На хаті дах поїхав від горя.

— Тьху ти!

Хитнув башкою: маячня! Тато в нього — кремій! Такого розбити — сто років сіпатися... Вийде на поріг, усміхнеться уїдливо, мовляв, дурне ти, дурне... А батько казав... А чи, навпаки, й слова не мовить. Насупиться сердито, піде до хати, а дверей за собою не зачинить... Нізачо не зачинить, аби Гоцик не психонув, не побіг геть. Знає синову вдачу. Сам — мов той віслюк упертий. А може, не втримається. Змахне сльозу, відвернеться, аби син не помітив... У сірому небі тільки зачинався перший день Різдва Христового. Тато стояв на порозі.

— А... Ти... — мовив стримано. Віджбурнув дрючок.

— Привіт, тату...

Тато мовчки розвернувся, пішов до хати. Та дверей не зачинив. Гоцик напружився, озирнувся до Марічки, взяв її під руку.

— Мамо Марічко! Прошу!

Завів жінку в дім.

— Зараз воду зігрію. Умиєтесь. А поки... Ходімо! — тяг до своєї кімнати. — Отут відпочити можете, перевдягнутися. Хай це буде ваша кімната? Не проти?

Залишив Марічку у власній кімнаті, пішов хатою.

— Тату!

Тато на кухні чайник ставив. Гоцик підійшов впритул, глянув йому в очі.

— Жінку... з полону циганського в Іспанії визволив. Наша... Українка. Марічкою зветься. П'ять років мордували. Язик відрізали. Ти... врахуй! Бо тут житиме. У моїй кімнаті.

Тато звів брови, скопив очі у бік синові кімнати. Кивнув.

— Голодні? — вимовив врешті.

— Та поїли б. Усю ніч їхали.

За круглим, як земна куля, столом мовчки сиділи. Тато готувався до Різдва — свиню зарізав, тож є і кров'янка, і печеня, домашня ковбаса з салом і гречкою. Гоцик рубав усе підряд, Марічка тільки чай пила.

Тато першим підвівся. Дістав із шафи рушник. Простягнув жінці.

— Марічко, — сказав. — Ходімо зі мною. Покажу, де вмитися можна.

Гаряча вода зробила своє діло: втомлена Марічка заснула у Гоциковій кімнаті.

— А тобі де постелити? — запитав тато.

— Та ніде! Не хочу спати. Піду...

У дупу пекло. Вискочив надвір. Пішов вулицею. Серце хвилювалося, та не гірко-насторожено, ні — наче дочекалося врешті, чого жадало. Наче варто було збити ноги в кров, аби тільки зуміти повернутися саме сюди.

Дійшов до Тайчиного двору. Штовхонув хвіртку. Собаки ланцюги рвуть.

— А вам чого?!

Стукнув у двері Тайчиної хати. Гукнув.

— Тайко...

На поріг вийшла Тайчина мати.

— Стиць, приїхали! А ти звідки намалювався, Семене?

— От вам не однаково... — буркнув Гоцик. — Доброго ранку, тьоть Люсю. А Тая де?

— Спить! Ти на годинник дивився? Ще й сьомої нема!

— Щось ви довго спите...

— Та не сплю давно!

— А Тайка чого спить?! Роботи їй нема?..

— Ще перед тобою не звітували, халамидник. Заходь, давай. Линдає воно десь, спокою йому нема...

Тайка не спала. Розливала сметану й вершки по півлітрових банках. Побачила Гоцика, усміхнулася:

— Сьомко! З Різдром...

— Що? Торгувати їдеш?

— Мама поїде. Зберу її тільки.

Гоцик усівся на табуретку поряд із столом, за яким Тайка дзенькотіла банками.

— Тьоть Люся! — гукнув. — А йдіть сюди!

— Чого тобі? — Тайчина мати уже теплу кофтину вдягла, поверх фуфайку.

— Женитися хочу. На вашій Тайці, — сказав Гоцик.

З табурета підвівся, плечима знизав.

— Тайко! Тільки не смійся. Я серйозно. Я ж тобі ще в школі обіцяв. Пам'ятаєш?

Так я це...

Тайка не втрималася, усміхнулася.

— Сьом... А ще обіцяв подарунок мені привезти.

— Який?

— Ну... Щось таке, що у них там є.

— Де там?

— Там, де ти був!

Тайка примружила очі лукаво, раптом гордо підняла підборіддя — чисто Ізідора.

— Як дарунок привіз, значить пам'ятав мене, — вирішила. — І слова дотримав. А як ні... не піду за тебе!

Гоцик насупився, кивнув, поліз по кишенях.

— Та немає там нічого особливого...

Намацав щось розміром з волоський горіх, кругле, з нерівними краями... Дістав — золото. Шматочок, що відколупав від золотого бруска. Простягнув Тайці.

— Тобі...

— Що це? — Тайка взяла золоту кульку, поклала на долоню.

Тьоть Люся шию витягнула.

— А-а-а... То ти серйозно.

— От ви, їй-богу! А коли це я отут жартував?!

Тайка перестала усміхатися.

— Сьом... Ти серйозно?!

— Тайко, ти здуріла? Я ж ще у школі...

Тайка віджбурнула золото, застигла. Гоцик знітився вкрай.

— Що? І тут запізнився?

Тайка розсміялася, притулилася до Гоцика — вухом серце його слухала. Обійняв двома руками.

— Що ж ти мене лякаєш...

— А я ще зі школи знала... Нікуди ти від мене не дінешся! — сказала.

— Ну, що? Раз таке діло — не поїду торгувати! — тьоть Люся всілася на табуретку, змахнула сльозу. — Забереш донечку від матері... Повезеш світ за очі...

— Чого би це? Нам і тут нормально. Скажи, Тайко!

Тайчина мати підхопилася — так відсвяткувати треба! А зараз же все на стіл!

— Ні! Увечері понапиваємося, — вирішив. — У мене ще справ до біса...

Спершу намірився загнати «SEAT Arosa» на подвір'я, аби не стирчала посеред вулиці, та передумав. Дістав паспорт на ім'я Вяйно Кірвеса, підпалив запальничкою. Дивився, як зникає у полум'ї власна сфотографована пика: ніхто й ніколи не відшукає власника дивної садиби на високому андалусійському березі. Хай охороняє вічний спокій Ілії, Ізідори і хороброго воїна Міліца з роду Црноєвичів. Гоцик не повернеться... Навіть для того, аби дістати з землі закопані скарби. Бо то істина: що поклала у землю людська рука, того чіпати не слід. Ні кісток людських, ні золота. Гоцик не повернеться. Та й не забуде.

Кинув на сніг обгорілий папірець, посунув до батьківської хати. Обережно зазирнув до своєї кімнати: Марічка спала.

Тихо пішов до кухні — тато тер варені буряки над великою алюмінієвою мисякою. Зиркнув на сина.

— Думав, під вечір п'яним приваландаєшся...

— Женився тільки-но, — сказав Гоцик.

Усівся на табуретку поряд із батьком. Усміхнувся.

— На кому? — спитав тато.

— На Тайці...

— Гарна дівчина, — стримано мовив тато.

— Я ще зі школи знав... — кивнув Гоцик. — Це нам у район заяву везти треба?

— У район...

— Нічого.

Замовк, насупився.

— Тату... Марічка отут — назавжди. Нема їй куди подітися. Ясно? Оце її хата — і все тут! Вона мені — як мати.

Тато завмер, опустив голову.

— А наша... як там?

Гоцик потьмянів.

— Не повернеться, — видушив врешті. — Геть здуріла!

— Бачив її? — одними вустами запитав тато.

Гоцик кивнув.

— Здорова. Сік цідить. На березі океану. Біля нафтопереробного заводу.

Тато відвів погляд. Підвівся важко.

— Хоч розкажи перед від'їздом, чим оцю Марічку годувати... Бо, як немає язика, то, певно, шматком і вдаватися може...

Гоцик став навпроти батька.

— Куди це ти мене відправляєш, тату? Я назавжди повернувся. Скоро ще й дружину сюди приведу. Як усі розмістимося?.. А ще тачка під парканом замерзла. Чи якийсь дах для неї спорудити?.. Грошей трохи маю... Лісу закупимо. Чи з цегли?..

Тато не втримався — глянув на сина зболіло, закліпав повіками, обійняв рвучко.

— Сьомко, зараза...

Гоцик танув у міцних татових обіймах, тремтів. Схаменувся, огорнув тата важкими, як пательні долонями, серце впало — біля Гоцикових грудей плакало татове серце.

Відсторонився обережно. Зазирнув у татові очі з тривогою. А тато — кремінь. Уже й проковтнув — і горе, і радість. На варені буряки зиркнув.

— Ну... Раз так, то ходімо, — мовив.

Гоцик усміхнувся розчулено.

— Куди? До свиней?

— Чому «до свиней»? Просто — до праці...

Кінець 3-ї книги

Епілог

Гоцик розшукав Дору ще до кінця січня.

Пошастав інтернетом, знайшов сайти українських заробітчанин, на одному із форумів прочитав інформацію від такої собі Світлани Діброви: розшукувала Марію Саламан, яка щезла в португальському Каштелу-Бранку п'ять років тому. Просила відгукнутися всіх, хто має хоч якусь інформацію. Залишила контактні телефони, адресу редакції в Києві.

Гоцик знайшов редакцію нараз, та всередину так і не потрапив. Наштовхнувся на високого худорлявого хлопця у лижній куртці і в'язаному смугастому шалику, сто разів обкрученому навколо шиї. Якраз виходив з будівлі. На плечі кофр. Біля вуха мобільний.

— Ні, мамо. Спочатку Дору заберу! Вона ж уперше сама... Без мене... — почув голос хлопця.

Розвернувся, посунув услід.

Добре, що хлопчина правильно життям рухався — не на маршрутці, таксі — пішки. За півгодини підходив до дебілої недобудови на Богдана Хмельницького неподалік метро «Театральна». Назустріч хлопцеві й Гоцику від недобудови сунули розбурхані люди з плакатами. «Геть незаконне будівництво!» — значилося на одному із них. «Нічого не змінилося», — подумав Гоцик. Витягнув шию: куди молодик далі піде?

Хлопець простував до паркану навколо незаконного будівництва: звідти розходилися останні мітингувальники — згортали плакати, ще кричали востаннє щось відверте і пафосне набундюченим охоронцям. А поряд із ними з фотокамерою на шиї стояла невисока, тоненька, як гілочка, дівчинка. На вигляд — дитина, рочків п'ятнадцять, не більше. Сумніви — геть! До біса схожа на маму Марічку! Побачила хлопця, усміхнулася, замахала йому рукою. Він підійшов, пригорнув її до себе дуже трепетно.

— Блін... Мужик... — Гоцик хмикнув з повагою, підійшов ближче.

Хлопець гаряче запевняв дівчинку: із першим самостійним завданням упоралася, раз до кінця мітингу фотографувала і ніхто камеру не побив. Вона тільки усміхалася, кивала. Швидко написала щось у смартфоні. Хлопець дістав свій смартфон, прочитав.

— Зараз і подивимося! — розсміявся, потяг дівчинку до найближчої кав'ярні.

Гоцик примостився за сусіднім столиком, косував на Маріччину дочку і хлопця, який любив цю дитину. Видно ж! Любив.

Виклали камеру на стіл, схилилися до неї, прямо у фотоапараті продивлялися світлини. Хлопець відривався від камери, торкався Дориного плеча, дивився на неї.

— Кльово спрацювала! Чесно, Доро! Я не брешу. Настрій, емоції... Очі. Очі дивовижні... У цієї жінки! Як ти вихопила їх?..

З годину одне до одного тулилися. Гоцик аж зопрів у тій кав'ярні. Та не задарма. Прослідкував за Дорою аж до Троєщини. Присів біля бабці, що мерзла на лавці під під'їздом. Запитав про дівчину. Бабця за хвилину все видала: і що то квартирантка чи рідня Ганни з п'ятнадцятої квартири, і що хліб подорожчав, а в молоці хімія, і що наркомани шприців у під'їзді накидали, а якісь злодюжки вкрали пожежний шланг, що він мав би висіти у будці на дев'ятому поверсі. А як пожежа?

«Нічого не змінилося», — подумав Гоцик.

Хотів було побігти до п'ятнадцятої квартири, смикнути дівчину, всадовити у блакитну автівку — гайда у Нехаївку! Та Марічка складала руки молитовно, про одне просила: не кажи дитині про мене. Спочатку здалеку гляну, а серце підкаже, як надалі...

Надвечір повернувся до Нехаївки. Умостився біля Марічки на дивані, дістав мобільний. Клацав, гортав світлини в телефоні.

— Вона?..

Марічка побачила донечку в Гоциковому мобільному, учепилася в нього. Цілувала екран, Гоцика... Плакала од радощів, вгамувалася нескоро, та коли врешті заспокоїлася, Гоцик відібрав мобільний — гортав світлини, коментував кожну.

— Оце вона мітинг якийсь фотографувала. Гарна професія... А оце хлопець її. Такий, скажу вам, молоток! Так її оберігав... А оце вони у кав'ярні роботи її роздивляються. І він вашу Дору усе нахваляє. А оце дім, де вона живе. Певно, кімнату винаймає, і то добре. Значить, заробляє стільки, що може за дах платити... Зиркнув на Марічку прискіпливо.

— Ну, що, мамо Марічко? Поїдемо до Дори? Зачекалася вона вас...

Марічка страшилася. Ой, як страшилася стати доньці тягарем-морокою.

Наступного ж дня Гоцик віз її до Києва, та лишень для того, аби з салону блакитної автівки Марічка побачила доньку і оце потім всю дорогу до Нехаївки плакала, плакала, плакала...

У лютому Гоцик женився. Привів до хати реготуху Тайку. Стільки позитиву було в тому білявому створінні, стільки спокійної радості і світла, що навіть Гоциків тато став частіше посміхатися. А Марічка зазбиралася. «Та скільки ж можу у вас товктися? — писала. — Дякую вам за все... Поїду...»

— Куди?! — дратувався Гоцик. — Ви, мамо Марічко, оцю дурню з голови викиньте! Тут ваш дім. Захочете з Дорою зустрітися, так і їй сюди ближче...

Та Марічка усе складала руки молитовно: відпустіть, досить вам чужою бідною жити... Аж поки тато не втрутився. За круглим столом саме вечеряли. Усі разом

— Гоцик з Тайкою, тато, Марічка.

— Марічко, як думаєш... — сказав раптом тато. — Коли нам з тобою свиню різати? На Великдень?

Гоцик ледь борщем не вдавився.

— А мене запитати не хочеш? — хмикнув уїдливо.

— А ви з Таєю своїх заводьте...

— Кого? Свиной?

— Та кого завгодно. Свиной, дітей... Ними й розпоряджайтеся. А я хазяйку питаю...

Марічка завмерла, усміхнулася зачудовано. Простягнула руку, поклала на татову важку долоню: дякую, Іване. Підсунула ближче до себе блокнотик, написала: «А чого ж сина не спитати? Синочок усе знає...»

Гоцик проковтнув сльозу, хитнув башкою, забалабонив, аби тільки не виказувати буревію світлих емоцій.

— А я свою хазяйку запитаю! Тайко! Коли татову свиню різатимемо? На Великдень?

— На Великдень усі різатимуть, — сказала розсудлива Тайка. — А за тиждень свіжого м'яса — днем з вогнем. Скажіть же, мамо Марічко! Хай тато не поспішає...

Коло замкнулося. Огорнуло Марічку любов'ю і ніжністю. З того дня перестала гостею почуватися. Газдиня... Тато не пірнув того ж дня у Маріччину постіль, і жестом не виказував: прийняв Марічку не тільки у хату. У серце. Гоцик спостерігав за тоненькою цівкою тепла, що вона виникала повсякчас, варто було татові з Марічкою разом поратися по господарству чи просто пити чай. «Врешті, хоч трохи оговталися!» — радів за обох. Згадував синьйору Алмейду... І хто сказав, що вже ніколи не повернеться? Е, то фігня! Завтра старий пердун перекинеться, нащадки нову мамку за поріг виженуть, поплаче та й до рідної хати припхається... А тут уже... «І хай повертається, — думав. — Хай! Не виженемо. А як уже поміж себе розбиратимуться, то їхні справи. Мені туди не лізти! Просто — хай мама повертається...»

Марічка повеселішала. Тільки до Дори ніяк наблизитися не наслідувалася. Наче спутав хто руки-ноги. Як випадала нагода, Гоцик віз жінку до Києва. Уже не плакала. Здалеку роздивлялася доньку зі світлою радістю.

— Може, начхати та розповісти все дівчині? — запитав Гоцик Тайку.

— Семене! Не вирішуй за інших! Своїй дитині наказуватимеш!

— У нас буде дитина?

Тайка усміхнулася, кивнула. Гоцик закліпав повіками, як той йолоп.

— Охренітельно прекрасна новина!

— Не матюкайся! Дитина почує!

— Добре, — погодився Гоцик. — Не буду... Оце востаннє — і все! — замовк, плечима знизав. — Твою наліво, бля... Я щасливий...

Наприкінці червня, рівно того дня, коли Дора розсипала під березою на березі Дніпра землю, намолену в храмі, Марічку ніби відпустив хтось невидимий, дужий. Зайшла до сараю, де Гоцик із татом підправляли інструмент, зіпсований на будівництві гаражу — посеред нього тепер гордо стояла «SEAT Arosa», — приклала руки до грудей, кивнула Гоцикові.

— Що? — запитав. — Поїдемо до Дори?

— Давно пора, — сказав тато.

Та не так усе просто виявилось. Марічка цілий вечір Богові молилася, сили просила, наснаги... Не побоятися до рідної дитини наблизитися. Не змогла. Сиділа в автівці, плакала, а вийти й до Дори підійти не наважилася.

Гоцик не психував. Гоцик мав терпіння.

— Нічого... Ще раз приїдемо. І ще... Скільки там їхати до того Києва.

За тиждень знову повернулися до столиці. Звикли уже — зранку Дора і високий патлатий хлопець спішили до редакції. Бачили їх лише коротку мить, та Марічці й того вистачало. Пересвідчувалася: усе добре з дитиною. І хлопець подобався. Дав же Бог Дорі щастя! І щоб довіку... Марічка до скону про те молитиметься.

Та того дня, хоч і приїхали рано, не уздірили Дори. І хлопець високий не розчухнув прозорі скляні двері, біля яких чатував охоронець. Марічка перелякалася. Чорні очі — космос. Біда?

— Так! Спокійно! Зараз розберемося!

Гоцик залишив жінку в автівці, посунув до охоронця, та пишний, як свіжа булка, чолов'яга тільки позіхав вправно.

— У цій будівлі більше десятка організацій! Звідки я можу знати, хто тут де працює?!

Гоцик відійшов від скляних дверей, набрав номер Світлани Діброви. Давно вирахував: Дора і патлатий працюють у тому ж виданні, що й жінка, яка шукала в Інтернеті Марічку Саламан. Та телефон Світлани Діброви не відповідав.

— Почекаємо, — вирішив.

До п'ятої вечора у автівці промордувалися. Та Дора так і не з'явилася. Коли з будинку, де розташовувалася редакція, почали виходити люди, Гоцик завів двигун...

— Додому до Дори поїдемо, — сказав Марічці. — А раптом прихворіла... Вдома лежить.

Сам уже нервувався: хтозна, що з дівчиною. Від Хрещатика до Троєщини через Поділ скерував. На Контрактовій трудяга «SEAT Arosa» стала, як віслук, і ні з місця.

— Блін, ну чому зараз?! — психонув Гоцик. Крутив, крутив ключ у замку запалення — іспанці по цимбалах.

Відтяг автівку до бровки біля Могилянки.

— Ходімо, — буркнув Марічці. — З таксистами поторгуємося. Вони тут розпанькані.

Вечірньої літньої години на Контрактовій пульсувало життя: морозиво, пиво, квас. Дівчатка, гульвіси, старі... Перемішалися — збій системи! Тільки довгі черги до маршруток, конкретні, як математичні твердження, вносили відносний порядок у загальну легковажну емоцію.

Гоцик нахилився до таксиста — сидів в автівці, ледь скло спустив — вторговував ціну до Троєщини. Марічка стояла поряд, роззиралася безпорадно, наче в гамірному натовпі неодмінно десь є Дора. Вишукувала поглядом.

— Ма! Мо! — почувла раптом грудний, затиснутий гірким стогоном голос.

Гоцик теж почув. Підвів очі — біля Скороди, метрів за десять від Марічки стояла приголомшена Дора. Не рухалася. Тремтіла і тільки все вигукувала, як божевільна, голосно і гірко:

— Ма! Мо! Ма! Мо...

Марічка кинулася до доньки. Дора розкинула руки, побігла назустріч. Летіла, ридала, кричала:

— Мамо! Мамо!

Зіткнулися, як дві хвилі. Обхопили одна одну й не втрималися, упали на коліна. Площа завмерла. Навіть п'яні підлітки на зупинці заткнули роти пивними пляшками, мовчки сьорбали. Люди обережно обходили двох тремтячих жінок. І тільки один козел клацав мобільним, знімаючи їх на камеру. Гоцик мовчки видер у козла мобільний, викинув у смітник.

Вони не могли прийти до тями. Не могли рухатися і зупинити сліз. Гоцик ледь відірвав їх від землі, повів до автівки. Спочатку всадовив Марічку. Взяв Дору за плечі, дивився в очі.

— Розумієш, що кажу? — запитав суворо.

— Розумію... — Дора забула думати про слова. Самі вилітали.

— Твоя мама зараз не може розмовляти. Розумієш?

— Розумію...

— Не питай поки. Багато чого пережила. Потім... Усе потім. Розумієш?

Дора кивнула чорними кучерями, вирвалася з Гоцикових пазурів, забилася в автівку, припала до мами. Балабонила, не зупинити.

— Матусю, рідненька... Я чекала... Я сподівалася... Не покидай мене! Не покидай! Я розмовляю! Матусю! Ти чуєш? Я розмовляю... Не покидай!

«Ні, не покину!» — Марічка хитала головою затято, обіймала дитину, обцілювала щічки, волосся, плечі, руки...

Гоцик усміхнувся так радісно, ніби щойно врятував цілий світ, а натепер його місія вичерпана — зайвий!

— Піду... — сказав у простір. — Потиняюся...

Полишив Марічку і Дору в автівці.

— Тільки щоб не померли мені від радощів! — grimнув.

Ноги самі привели на Андріївській.

Пнувся на гору, піднімав каміння з розбитої бруківки, укладав рівно, і не тому, що згадав руду гонорову Любу, що вона колись наївно мріяла: вони обов'язково стануть багатими і шанованими. «Е, Любо. То фігня! — сказав Любі подумки. — Або гроші охороняти, або гідність. Певно, у шляхетних справ величезна непоборна інерція. Раз вляпаєшся, до скону штовхатимуть у спину... Наче вже зобов'язаний... І очей не відвести, не заплющити. Вляпуєшся — з однієї халепи в іншу. Ось і каміння... який рік лежить розкидане... Якого біса?!»

Розігнувся посеред узвозу. Вдивився — біля пам'ятника Булгакову двійко хлопців каталися по бруківці, билися люто, німо. «Нормально... — подумав. — Чоловіки за всіх часів силою стосунки з'ясовували...» Та в дупу припікало.

Насупився недобре. Нагору.

— Так, пацани! Тпру! Не до смерті...

Підбіг. Одного за шкірку — відтягнув. Другого ногою буцнув — лежи, не

смикайся. З бруківки люто зиркали, задихалися ненавистю Макар і Макс.

Макарова правиця безвільно висіла на перев'язі, Макс стирав кров з розбитої губи.

Гоцик розсміявся скептично.

— Привіт, чуваки. За що вбиваємося?..

Макар не відповів. Сперся однією рукою на бруківку, важко сів, намагався

підвестися, та лише знову завалився на спину. Макс швидко підскочив. Озирнувся

розлючено. Відступив на крок, наче двоє на нього.

— Продане! — вигукнув істерично.

З темряви до трійці уже спішив міцний незворушний чоловік. На ходу діставав

зброю. Пук! Гоцикові здалося — то не постріл. То сам він пукнув, бо напередодні

горохового супу обжерся. Та в грудях запекло. Й не зойкнув — завалився поряд із

Макаром.

Макс уже легко біг геть узвозом долу.

— Файна охорона! — гарячково кидав Продану на ходу. — Маю виконувати твою роботу?..

Макара засліпило. Перед очі — фабрика. Ваня Корбут, яскраві спалахи вогню...

До вереску відчайдушно хотілося втекти. Скопив очі — на бруківці лежав

недвижний Гоцик. Так близько лежав — плечима одне одного торкалися.

Макар відсахнувся. Перевернувся на живіт, зіп'явся на ноги. «Тікати!» — било у скроні.

Упав на коліна біля Гоцика. Здоровою рукою щосили лягнув здорованя по щоці.

Гоцик не реагував.

Здоровою рукою Макар ухопив Гоцика за комір футболки. Спробував зрушити. Де

там! Роззирнувся затято. Як і завжди, існувало тільки два шляхи. Можна було

легко підштовхнути — і Гоцик сам покотиться долу. А можна було падати від

знесилення, але тягнути і тягнути важку ношу наверх...

Макар зціпив зуби, міцніше учепився у комір. Потяг Гоцика нагору.

— Куди... — Гоцик отямився від того, що спину роздирало каміння. «Куди ти

тягнеш мене, придурок?!» — хотів кинути Макарові, та сил вистачило лише на

одне коротке слово.

Макар хотів відповісти, що до біса скучив за Гоциком. Що можна мати власний

день, навіть якщо навкруги тільки тоскна ніч. Що каліцтво — категорія духовна, а

компроміси випивають душу до денця. Та сил вистачило лише на одне коротке

слово.

— Жити... — прохрипів.

Джерело: Книжковий блог

<http://knygyrat.blogspot.com/>